Stanislas Pierret şi Arnaud Littardi

Operaţiunea Serüven

Doi diplomaţi turci în Franţa

Traducere din franceză de Laura Marin

A

TRei

Coperta colecţiei:
Faber Studio

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României PIERRET, STANISLAV

Operaţiunea Serüven / Stanislas Pierret şi Arnaud Littardi; trad.: Laura Marin. — Bucureşti: Editura T rei, 2014

ISBN 978-606-719-021-2

I. Littardi, Arnaud

II. Marin, Laura (trad.)

821.133.1-31=135.1

ISBN: 978-606-719-021-2

Mulţumirile noastre lui Carole Hanem Effendi

Prolog

Şirul de maşini care trecea zi şi noapte pe podul de peste Bosfor începea să se subţieze. Era ora patru a dimineţii. Ultimii noctambuli se hotărâseră până la urmă să plece acasă la un somn scurt, poate nemeritat; cei care se trezeau cu noaptea în cap nu-şi începuseră încă ziua lungă de muncă, fără îndoială prost plătită. Numai întârziaţii de noapte sau de zi, cine ştie, mai circulau, spre o destinaţie şi un destin necunoscut. Precum în Bosfor, în Istanbul mişcarea nu se oprea niciodată.

Noaptea era călduţă şi umedă în acel sfârşit de lună mai. Vântul din sud sufla ca un uscător uriaş peste puzderia de fire şi cabluri de la capetele podului. Era vântul numit lodos, *care provoacă nebunie. Paza fusese întărită în seara aceea, căci statisticile arătau clar: când el*

începea să bată, depresivii de toate felurile erau atraşi în mod irezistibil de podul de peste Bosfor, unde veneau să-şi umfle plămânii cu acest aer cald, ca şi cum ultima lor speranţă în această viaţă ar fi fost să se transforme în aerostate. O cădere de la 64 de metri în apa rece şi învolburată avea ca efect limpezirea minţii, dar, de obicei, era prea târziu pentru ca ei să-şi mai poată revizui atitudinea. Nu se ştia decât de unul singur care scăpase ca prin minune. Ceva instinctiv se revoltase în el şi se zbătuse atâta în aer, cu top muşchii încordaţi într-un efort disperat de a urca, încât acea cădere mortală se transformase într-o plonjare lipsită de gravitate.

Unii pun aceste sinucideri pe seama unui blestem care se abătuse peste încercările de a lega Europa de Asia. Ultimul care făcuse un efort în acest sens fusese împăratul persan Xerxes în anul 480 î.Hr., în cealaltă strâmtoare, a Dardanelelor. Zeii îl făcuseră să plătească cu vârf şi îndesat o nesăbuinţă ca aceasta, scufundându-i flota şi dezorientându-i armata. Se spune chiar că, tocmai pentru a îndepărta această fatalitate şi a-l îmbuna pe zeul strâmtorilor, taxa se încasează numai când treci din Europa în Asia, nu şi invers. Alţii susţin cu glas tare că e vorba în mod clar de dorinţa nestăvilită a turcilor de a înlesni invadarea inevitabilă a Europei. Drept dovadă, un panou urează bun venit în Europa într-un sens, dar niciunul nu-i întâmpină pe şoferii care trec în Asia. Ideea că, statistic, mulţi dintre cei care merg într-un sens se şi întorc, ceea ce echivalează cu plata unei călătorii dus-întors, este o explicaţie mult prea raţională pentru a fi populară. în orice caz, pe şi dezorientat de acest sistem, zeul strâmtorilor continua să se răzbune, trimiţând vântul acela să sufle pentru a cere sacrificiile care i se cuveneau. Era dreptul lui de vamă şi, cu o singură excepţie, după cum am văzut, era un bilet numai dus spre infern.

Pe malul asiatic, în maşina lor de patrulare, Aii şi Mustafa se luptau cu toropeala. Căldura umedă le îngreuna pleoapele. Conversaţia lor despre finala campionatului de fotbal se terminase şi ea foarte repede,

subiectul nemaiavând niciun interes. Incredibila victorie a echipei Beşiktaş, a treia din Istanbul, îi scutea de o confruntare între Fenerbahçe şi Galatasaray, de un război fratricid şi civil care ar fi ridicat o jumătate de ţară împotriva celeilalte. Ăsta da sport! în schimb, dacă Beşiktaş câştigă sau pierde, e totuna pentru turci; mai puţin însă pentru suporterii lui Beşiktaş, un trib de centru moderat, care nu cunoaşte gustul sângelui. Clubul acesta era neinteresant. Nu avea duşmani şi nu era susţinut de ură. Era de altfel fără culoare, în alb şi negru, ca tricourile jucătorilor.

Pe malul european, Serkan făcea echipă cu Azize, o femeie tânără cu dinţi lungi şi privirea înăsprită de un simţ al datoriei aproape obsesiv, care ţinuse să conducă maşina.

Serkan nu era misogin, dar, după părerea lui, Azize avea toate defectele: n-o interesa fotbalul, vorbea doar când avea ceva de spus şi era mereu pe punctul de a-l judeca din priviri. De fiecare dată când îşi oprea ochii asupra lui, Serkan trebuia să se abtină să verifice dacă era închis la prohab. „E plăcut să faci echipă cu cineva care îţi oferă atâta încredere!”, îi zisese el revoltat într-o zi. „Aşa te ajut să te îndrepţi”, îi replicase ea cu răceală. „Ai nevoie de asta.” Constrâns să-şi înăbuşe şi cel mai mic căscat de teamă să nu fie executat la curtea marţială a privirii lui Azize, Serkan se chinuia să afişeze un profil la fel de băţos şi impasibil ca acela al lui Atatiirk de pe medalia de aur pe care o primise cadou la nuntă.

Pornirea bruscă a maşinii îl făcu să tresară. Azize ambală motorul şi lăsă ambreiajul cu un hârşâit de gumă smulsă de pe asfalt, după care dădu drumul sirenei. Ţintuit de scaun, Serkan văzu cum tânăra femeie schimba vitezele cu un calm dezminţit de expresia feţei: avea privirea fixă ca un fanatic, un kamikaze pe punctul de a străpunge un portavion. Ajunsă la viteza maximă, apăsă pe frână, derapă şi se opri de-a curmezişul şoselei, cu farurile bătând în balustrada de protecţie. Azize ţâşni din maşină şi sări peste pasarelă. Apoi, nimic. Tăcere. Serkan îşi spuse în

sinea lui că vântul nu greşise în privinţa coechipierei sale şi că zeul strâmtorilor îşi ceruse victima. Coborî şi el din maşină. Imediat, echipa asiatică, scoasă din letargie de ţiuitul sirenei, îşi făcu apariţia. Temându-se cu toţii de ce putea fi mai rău, cei trei bărbaţi şovăiră o clipă înainte să se aplece peste balustradă ca să constate pagubele.

Serkan luă lanterna şi lumină întunericul de jos. Pe pasarela inferioară, Azize îşi punea mănuşile, voind să recupereze fără să lase amprente o haină de piele pe care o flutura vântul, agăţată în grilajul de protecţie. Poliţista înţelese numaidecât despre ce era vorba şi sună imediat la centrală pentru a anunţa probabila tentativă de sinucidere şi a cere să fie trimişi anchetatorii de la Serviciul ştiinţific şi vedeta de la politia fluvială. Strălucind ca şi când I-ar fi învins definitiv pe inamicul public numărul 1, Azize era deja aproape de Serkan, cu trofeul în mână, haina de un roşu de porfir care aducea a sânge uscat.

— N-am mai văzut niciodată marca asta, zise ea arătând pe căptuşeală o gheară în formă de cap de lup cu numele Lycaon. Putea să fie efectiv piele de lup, în orice caz, nu era piele obişnuită, iar culoarea era sinistră. Nu provine cu siguranţă din bazar.

— Nu, într-adevăr, altminteri, ar fi fost posibil să fie piele de măgar! Ai văzut pe cineva? întrebă Serkan.

— Constructorul precizează că această maşină parcurge un kilometru cu pornire de pe loc în 34 de secunde. Ştiind că podul măsoară 1 510 metri şi că ne aflam chiar la mijlocul lui, mi-au trebuit cam 25 de secunde şi 67 de sutimi ca să ajung până aici. Proprietarul sau proprietara acestei haine a avut suficient timp la dispoziţie ca să sară între momentul în care i-am zărit umbra şi cel în care m-am apropiat de locul în care a dispărut. Asta o să scriu în raport.

încurajat astfel să continue conversaţia, Serkan se întoarse şi privi automat în direcţia malului european, spre punctul în care staţionaseră. îşi dădu seama că, pentru a putea întrezări o umbră de la 755 *de metri, ar fi trebuit ca aceasta să nu facă multe eforturi pentru a se ascunde. Sau*

mai degrabă să facă multe eforturi pentru a fi remarcată. Mândră de isprava ei, Azize nu-şi dădea seama că atenţia îi fusese mai mult ca sigur atrasă în mod intenţionat pentru a o face să descopere haina şi să constate numaidecât sinuciderea. Dar de ce? Dacă sinucigaşul ţinea să fie identificat imediat, ar fi putut proceda în alt fel. Chiar dacă proverbul „de ce să simplifici lucrurile când le poţi complica" avea numeroşi adepţi, Serkan nu era mulţumit şi le-o va spune anchetatorilor. Dacă acceptau să-i asculte, se aflau încă departe de a elucida cazul...

La Ankara, după câteva zile de la incident, PolatAlemdar, aşezat confortabil la biroul său de la Serviciul de informaţii al Direcţiei Generale a Siguranţei Naţionale, se uita visător la raportul pe care tocmai îl primise de la Siguranţa din Istanbul. Presupusa sinucidere a unui oarecare Kubilay Bozkurt, fost director cultural al unei fundaţii private foarte bogate, nu mirosea a bine. După o carieră de-a lungul căreia luptase pe toate fronturile, inclusiv pe cele mai minate, şi pentru care colegii îl porecliseră Rambo, Polat Alemdar se apropia liniştit de pensionare. La limita acţiunii directe, dar scutit de fastidioasele treburi administrative din raţiuni de merite profesionale, juca mai mult rolul de consultant. La câte îi văzuseră ochii şi îi auziseră urechile, nimeni nu-i întrecea când era vorba să simtă o afacere dubioasă.

Rambo mirosea şi de data aceasta că ceva nu era în ordine, flerul îl înşelase arareori. Sigur, nu-i mira nici cât negru sub unghie că trupul nu fusese găsit; din pricina curenţilor din Bosfor nici măcar nu se putea şti unde să fie căutat. Dacă rămâne la suprafaţă, apa mai puţin sărată a Mării Negre îl duce în Mediterana. Dacă, dimpotrivă, se scufundă (mulţi dintre sinucigaşi îşi leagă o piatră de gât ca să fie siguri că se duc la fund), e tocmai invers, curentul de adâncime care vine dinspre Mediterana îl duce în Marea Neagră. Dar explicaţia aceasta de bun-simţ nu-i mulţumea pe Polat Alemdar. Avea şi el îndoielile agentului Serkan, pe care îl surprinsese uşurinţa cu care coechipiera lui reperase silueta sinucigaşului în ciuda întunericului şi a

distanţei. Probabil că, într-adevăr, atenţia patrulei fusese distrasă în mod intenţionat. De aceea, o concluzie de tipul sinucidere falsă sau chiar omucidere era pripită. Acest Kubilay Bozkurt, lăsându-şi haina la vedere pentru ca poliţia s-o găsească, nu se încurcase cu jumătăp de măsură pentru a se face remarcat. De ce nu-şi trăsese un glonţ în cap în mijlocul Pieţei Taksim? *Aşa ar fi fost sigur că n-avea să treacă neobservat*!

Polat Alemdar şovăia. Dacă intuiţia îl înşela (*cu vârsta, nu se ştie niciodată*) *şi era vorba chiar de o sinucidere, rămânea o îndoială în privinţa telefonului mobil. Prin fundaţia pe care o conducea, Kubilay Bozkurt era strâns legat de o familie cu influenţă şi renume. Avea o listă impresionantă de contacte şi fusese numit preşedinte la „Timpul Turciei în Franţa” înainte de a-şi da demisia de la fundaţie. Acesta să fi fost oare motivul sinuciderii lui*? *Dar opţiunea de a se ţine la distanţă de o organizape unde domnea confuzia, care nu era în stare să producă decât încurcături, nu împinsese pe nimeni în Turcia să-şi pună capăt zilelor. Ba, dimpotrivă, erau socotiti săriti de pe fix mai curând cei care rămâneau acolo. Din acest punct de vedere, până şi scrisoarea care fusese găsită la domiciliul lui, menită să-i justifice gestul, era absolut neconvingătoare*:

„Subsemnatul Kubilay Bozkurt, în deplină sănătate mintală şi corporală, declar că renunţ la viaţă de bunăvoie. Să nu se simtă nimeni vinovat, nici familia, nici prietenii care m-au înconjurat cu afecţiunea şi cu sprijinul lor. Le cer dinainte iertare pentru acest gest care i-ar putea răni, dar care e departe de a fi nesocotit. Vreau să dau această luptă finală în acţiune, nu aşteptând pasiv ultimul asalt al forţelor obscure. învingător sau învins, ce mai contează, îmi voi fi îndeplinit misiunea şi mă voi fi regăsit fără mustrări şi fără regrete în valea lupilor unde m-am născut, departe de vechile parapete”.

Mesajul acesta comunica mai degrabă decizia unui soldat gata să moară în luptă decât disperarea unui om hotărât să termine cu viaţa. Şi apoi, ce era cu referinţa

aceasta păgână? Faptul că purta prenumele unui cuceritor mongol şi că se numea „lup gri" să-i fi dezechilibrat oare pe Kubilay Bozkurt? Să se fi crezut vârcolac şi să fi pus la cale să-şi facă trupul să dispară? Dată fiind importanţa omului şi a afacerilor în care era implicat, Polat Alemdar preferă, pentru orice eventualitate, să paseze cazul la Afacerile Externe, cu recomandarea să dea puţin mai mult cu nasul în organizarea manifestării „Timpul Turciei în Franţa". A făcut însemnări pe dosar indicând că sugera să fie trimişi doi agenţi în Franţa pentru a cerceta cazul mai îndeaproape şi I-a aruncat cu neglijenţă în coşul pentru corespondenţă. Polat „Rambo" Alemdar reuşise mereu când venea vorba de „hard" şi nu credea deloc în eficienţa aşa-numitei „soft power". Astfel de operaţiuni culturale foarte fastuoase n-aveau de ce să împingă un om la sinucidere. Poate doar la nebunie*!

Capitolul 1

Misiunea

Punându-şi ceaşca de cafea turcească pe marginea biroului, Sinan Yalţintaş desluşi pe chipul colegului şi prietenului său, Ahmed Yavaştan, o stupoare cel puţin egală cu a lui. Tocmai luaseră cunoştinţă de scrisoarea ultraconfidenţială de la *Dişişleri Bakanligi*, Ministerul Afacerilor Externe din Turcia. Nici savuroasa aromă a băuturii lor favorite, pe care n-o consumau decât *az şekerli* – adică uşor îndulcită –, nu reuşea să împrăştie amărăciunea care-i cuprinsese pe cei doi dimplomaţi la citirea notei clasate secret de apărare şi intitulată „Operaţiunea Serüven"*. Numele acesta de cod, care evoca în acelaşi timp avataruri, alergătură şi trăsnăi, li se părea de-a dreptul ridicol, iar foaia de parcurs era cel puţin derutantă. Li se încredinţase supervizarea unei mari manifestări culturale în Franţa, menită să restabilească imaginea întru câtva şifonată a ţării lor dragi, ceea ce însemna afectarea lor imediată şi necondiţionată la un proiect pe cât de vag, pe atât de periculos.

Sinan exagera:

— Misiunea aceasta e de-a dreptul absurdă,

donquijotescă. Ministerul n-a reuşit încă să găsească nici numele, nici logoul „Operaţiunii Serüven”. Ce vrea de la noi? Să reuşim acolo unde, de şase luni de zile, numeroşi experţi de toate felurile – ambasadori, lingvişti, specialişti în publicitate, sociologi, muftii şi filosofi – au eşuat?

Ahmed îi întări opinia:

— Doar ai citit nota eminentului consilier al dragului nostru ministru. în ciuda mobilizării celor mai fini cunoscători ai Franţei şi ai limbii lui Molière, nimeni n-a izbutit să găsească magica formulă care să convingă înaltul Comitet de Organizare. înţeleg de ce ministrul e atât de enervat de încurcătura asta.

Ar trebui oare ca această manifestare de mare anvergură să nu mai fie numită cea mai importantă din câte a organizat Turcia în lume de la Expoziţia Universală din 1867 încoace?! Ce ironie şi ce jignire pentru elita diplomaţiei turce, ale cărei propuneri s-au întors toate bifate „respins” fără apel. Titulatura „O mie şi una de Turcii” păruse totuşi o vreme să fie acceptată unanim, dar fusese respinsă în cele din urmă deoarece kemaliştii, adepţi ai unei Turcii moderne şi deschise spre viitor, au considerat-o prea orientală. Acelaşi lucru pentru „Otto-mania”, îndepărtată pe motive de rezonanţă imperială.

La polul opus, „Turcia de azi” a dezlănţuit furia conservatorilor pentru că era prea modernistă. Nici amatorii de calambururi cu al lor „Turcia în frunte[1]„ n-au avut mai mult succes decât susţinătorii noilor tehnologii, care propuseseră cu sobrietate „Turquie.fr”. Cel mai simplu ar fi fost să păstreze cuvântul „Sezon”, termen generic folosit în administraţia franceză pentru manifestările culturale străine, dar traducerea în turcă, „mevsim”, se referă exclusiv la fenomenele climatice şi la activităţile specifice lor. S-ar fi vorbit astfel despre „Sezonul Turciei” ca despre sezonul căpşunilor sau al dovlecilor! Una peste alta, nimeni nu avea aceeaşi imagine şi aceeaşi idee despre Turcia, iar sensibilităţile cele mai

---

1 în Ib. franceză, Turquie en tête, unde en tête (în frunte) sună la fel cu en-tête (antet). (N. red.)

polarizate se împotriveau oricărei forme de identitate conferite acestei manifestări a Turciei în Franţa.

Sinan se enervă:

— Şi logoul? Ei se-aşteaptă să fac eu designul doar pentru că am prenume de arhitect? Nu există nici măcar o propunere care să stea în picioare! Şi nu pentru că nu s-ar fi apelat la cei mai buni graficieni din ţară. îţi spun eu că evenimentul ăsta e de nenumit la propriu şi, pe deasupra, are să fie şi invizibil pentru că nu se va găsi nicio imagine care să-i reprezinte.

Aprobându-şi în tăcere prietenul, Ahmed răsfoia cu scepticism diferitele proiecte care le fuseseră trimise.

Un mare caricaturist desenase un om singuratic meditând sub un arbore, care nu trezise decât întrebări şi stupefacţie. Un mic prinţ, de tipul Saint-Exupéry, cocoţat pe semiluna turcească, de unde se uita la steaua lui, nu provocase entuziasm. Podurile de toate felurile şi de toate formele desenate de numeroase agenţii produseseră plictiseală. în fine, un simbol cuneiform şi întortocheat stârnise numeroase glume printre experţii înaltului Comitet de Organizare, care dăduseră frâu liber ironiei în însemnările pe care le făcuseră pe marginea motivului: „O hieroglifă! Dar nu e manifestare egipteană!” „S-ar zice că-i o oaie gata de sacrificiu pentru *kurban bayrami*, să-i dăm oare numele de Sărbătoarea Sacrificiului?” *Ben Fransiz kaldim*![2]

Ahmed comentă, întinzându-i foaia lui Sinan:

— Mă surprinde că logoul acesta a declanşat atâta ironie. La Târgul de carte de la Frankfurt, a fost aproape acelaşi design şi germanii n-au rămas totuşi în afara chestiunii, ca francezii.

Sinan mormăi:

— Unii sunt în stare de orice pentru un joc de cuvinte. Francezii „rămân francezi”, *Fransiz kalmak*. Ce glumă bună!

---

2 Traducere cuvânt cu cuvânt din lb. turcă, „am rămas francez", însemnând
de fapt, „n-am înţeles nimic". (N.o.)

— Fără îndoială, dar, dacă e adevărat că francezii rămân francezi, cu sentimentul acesta de indiferenţă uşor superioară, pe care li-l reproşăm atât de des, „Operaţiunea Serüven” va da chix.

— Să nu uităm însă că la Frankfurt era cu totul altceva: standul turc de la târg era sub autoritatea Ministerului Culturii. în cazul nostru, decid diplomaţii... Ei au o viziune diferită despre Turcia. Tu ştii ce imagine a ţării noastre se presupune că promovăm? N-au vrut „O mie şi una de Turcii” deoarece consideră că naţiunea e una şi indivizibilă, dar noi ştim prea bine ce şi cum e.

Ahmed, foarte ataşat de valorile republicane, zise îndreptându-şi spatele:

— Poate, dar nu se glumeşte cu unitatea naţională.

— Calmează-te, Ahmed! Nu sunt un separatist periculos. Vreau doar să spun că diversitatea culturală e un atu pentru o ţară ca a noastră şi o imagine bună pentru străini. în orice caz, dacă proiectul devine operaţiune de propagandă, va fi sortit eşecului.

Continuară să dezbată, dar, în fond, aveau aceeaşi convingere: era o misiune imposibilă. în ciuda spiritului lor combativ şi înverşunării bine cunoscute, se simţeau şi ei puţin descurajaţi.

— Ce naiba căutăm noi pe galera[3] asta?

Ahmed i se adresase pe un ton disperat prietenului său, mare amator de literatură franceză ca şi el, mai ales de Molière, care figura la loc de frunte în panteonul lor personal. Apoi, continuă:

— Nu pricep nimic din misiunea asta absurdă, nici din tergiversările groteşti ale ministerului în privinţa logoului şi titlului. La ce bun, de altfel, să te chinui să găseşti nume unei manifestări care va fi uitată imediat după ce s-a încheiat? Şi apoi, ce idee ridicolă organizarea unui astfel de eveniment! Cu ce scop? Ştii dacă i s-au fixat obiectivele?

Sinan izbucni:

— Şi mai ales de ce tocmai noi? De ce au apelat la

3 Aluzie la piesa „Vicleniile lui Scapin" de Molière. (AT. red.)

noi? Noi, diplomaţi cu experienţă! Cultura e bună la începutul carierei, dar la nivelul nostru! Am trecut de vârsta unor astfel de activităţi culturale vagi, numai bune pentru promovarea unor abonaţi ai ministerului, eseişti mediocri şi alţi artişti confidenţiali. Şi, oricum, francezilor nu le place Turcia; nu-i interesează decât din motive strategice şi comerciale. Atunci, cultura ei, cum să nu!

Să recunoaştem, în ciuda umanismului lor: cei doi intimi ai cancelariilor şi ai serviciilor consulare, obişnuiţi cum nu se poate mai bine cu toate procedurile diplomatice, care ocupaseră deja în repetate rânduri posturi prestigioase de ambasadori, manifestau faţă de misiunile culturale acel uşor dispreţ pe care dădea bine să-i afişezi în cadrul ministerului. Iată de ce, zdruncinat de ceea ce considera a fi o dizgraţie nedreaptă, Sinan nu se putea abţine să nu-i împărtăşească prietenului ciuda care îl cuprinsese:

— Nu înţeleg deloc de ce ne-au ales pe noi pentru o misiune ca asta. Să fi greşit amândoi cu ceva?

Spre justificarea lui, trecerea de la domeniul politic la cultură nu era în ordinea firească a lucrurilor diplomatice şi semăna mai degrabă a lipsă de gust în evoluţia unei cariere sau, mai rău, a retrogradare. în anuarul Ministerului Afacerilor Externe, această biblie a diplomaţiei, pe care orice agent îl consultă cât e ziua de lungă pentru a încerca să descopere incidentele de parcurs ale colegilor, s-ar înscrie pentru totdeauna şi pata aceasta ruşinoasă, ruptura aceasta de neînţeles, oprirea aceasta brutală. Numai la un astfel de gând, pe Sinan îl cuprindea furia şi se dezlănţuia împotriva superiorilor lui foarte nerecunoscători; aceştia nu-i favorizau decât pe slujbaşii care se ocupau de dimineaţa până seara de consultarea faimosului anuar, dedicaţi neîncetat planului propriei cariere, a căror unică obsesie era să reuşească să înainteze un singur dosar, al lor. Mai puţin pătimaş, Ahmed se străduia să-şi liniştească prietenul pe care-l cunoştea de peste treizeci de ani folosind o sintagmă mult mai modernă decât diplomaţia culturală, care nu se putea să nu-i împace

pe Sinan:

— Nu poţi nega totuşi importanţa acestei „soft power”. E un alt fel de a practica diplomaţia, nu e cu nimic mai prejos. Spune-ţi că această experienţă de excepţie, această misiune imposibilă, fără îndoială, e o încercare pe măsura stimei de care ne bucurăm în rândurile administraţiei noastre.

însă ultimul lui argument se dovedise de necombătut: ordinul venea de foarte sus şi trebuia acceptat, altminteri, ar fi riscat să pună capăt definitiv preţioaselor lor cariere. în după-amiaza aceea, au fost primiţi chiar de consilierul ministrului, iar evenimentul acesta nu putea decât să-i însenineze considerabil pe Sinan.

Mic de statură, îndesat şi bineînţeles mustăcios, cam strâns în costumul lui gri, acesta ar fi putut trece uşor drept un practicant de *yagli gureş*” îmbrăcat de sărbătoare, dacă n-ar fi avut privirea aceea răutăcioasă. Dincolo de politeţea lui aparentă şi în ciuda lipsei de prestanţă, toată lumea ştia că avea o inteligenţă redutabilă şi că era un colaborator fidel al ministrului. Prietenia cu acesta data încă din vremea studiilor, pe care le urmaseră într-o universitate americană de prestigiu. Tot acolo, o întâlnise şi pe viitoarea soţie, care venise să studieze într-o ţară în care purtarea vălului islamic, departe de a fi interzisă, ca în Turcia, era aproape recomandată pe motiv de afirmare a identităţii. Consilierul întruchipa, de fapt, noile elite anatoliene, care păstrau încă un iz autohton, ca să nu spunem necioplite, aflate la antipodul urbanităţii şi eleganţei puţin snoabe, care le fusese cultivată celor doi eroi ai noştri în şcolile lor de prestigiu. Sinan absolvise Saint-Joseph, iar Ahmed, Galatasaray. Elita elitelor. Ei aveau totuşi suficient de multă distanţă şi experienţă ca să nu se lase păcăliţi de aparenţe şi să ştie că inteligenţa şi spiritul deschis nu se găsesc mereu acolo unde sunt aşteptate. Mărimea biroului consilierului era de altminteri un indiciu suficient care să le sugereze vizitatorilor neatenţi importanţa personajului.

încăperea era vastă şi, în plus, decorată cu mai mult

gust decât s-ar fi putut aştepta de la un prieten credincios al noii puteri: un mobilier contemporan îndrăzneţ, din lemn, oţel şi sticlă, la care erau asortate covoare, caligrafii şi vase din ceramică de Iznik de cea mai bună calitate. în ansamblul acesta modern otoman, o singură piesă nu-şi găsea totuşi rostul. Pe masa joasă din colţul-salon unde Sinan şi Ahmed fuseseră invitaţi să se aşeze, se afla o replică în miniatură, din bronz, a lupoaicei romane care îi alăptează pe Romulus şi Remus. Tot căutându-şi locul în fotoliul larg de piele, cu spatele la fereastră pentru a lăsa lumina să cadă mai bine pe feţele oaspeţilor, consilierul o mângâia cu un gest discret şi afectuos, pe care-l repeta probabil de multe ori, aşa cum arăta luciul aurit al bronzului din unele locuri şi în special de pe mamelele şi botul lupoaicei.

— Bună ziua, domnilor. Ce serviţi? Ceai, cafea? Da, aveţi dreptate, un pic de *agik gay* e mult mai potrivit pentru această oră a după-amiezii. Aşadar, cum aţi primit vestea? Am ţinut să vă primesc – cu titlu personal şi, fireşte, confidenţial – ca să nu înţelegeţi greşit „Operaţiunea Serüven”.

Introducerea aceasta nu presupunea niciun fel de răspuns şi nu a fost întreruptă decât de sosirea tăvii cu ceai. După ce uşa capitonată fu închisă cu grijă de cerberul de serviciu, consilierul continuă:

— Ideea acestei manifestări culturale în Franţa – numiţi-o cum vreţi, am încredere în domniile voastre – nu ne aparţine. Unul dintre consilierii de la Ambasada Franţei şi-a propus să îmbunătăţească relaţiile dintre Franţa şi Turcia. Va trebui să-i cunoaşteţi, deoarece e acum directorul comitetului francez de organizare. Marea întrebare e cum naiba o fi reuşit, când nu-şi dorea nimeni una ca asta. Şi-a luat ca adjunct un fost director al Institutului Francez de la Istanbul, atât de cunoscut acolo, încât era nevoit să converseze tot sfertul de oră de mers din Piaţa Taksim până la Tunel. Cei doi formează un cuplu destul de ciudat. De-aţi şti ce le-a putut trece prin cap doar ca să-şi prelungească cu doi ani şederea în Turcia, pe

lângă cei patru pe care îi petrecuseră deja aici! S-ar zice uneori că iubesc Turcia mai mult decât turcii înşişi şi că vor s-o promoveze în locul nostru. Vorba proverbului: „Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă păzesc singur”. Nu numai că sunt mult prea activi pentru gustul celorlalţi diplomaţi ai noştri, dar eu n-am deloc încredere în eficacitatea lor. E de-ajuns să aruncaţi o privire peste programul pe care I-au pregătit în mai puţin de doi ani. în afară de asta, rup un pic de turcă şi se înţeleg foarte bine cu echipa noastră. Aşa se face că, pe ordinea de zi a ultimei întâlniri de la Paris, vă vine să credeţi sau nu, francezii îi trecuseră în delegaţia turcă!

Sinan interveni:

— Iertati-mă, domnule consilier, dar nu vedeţi aici un

J ’ 1 t semn că aceşti doi francezi, cu siguranţă foarte simpatici şi competenţi, trec drept nişte zănatici în ochii administraţiei lor şi că, la urma urmei, aceasta e reticentă?

— Ştiţi, nici noi n-am sărit în sus de bucurie când am primit invitaţia. Relaţiile erau atunci într-o fază avansată de degradare. Aduceţi-vă aminte că o nouă lege privind genocidul armean fusese votată în Parlament, pentru a sancţiona de data aceasta negarea lui, în timp ce mulţi oameni din Franţa, care nu puteau fi acuzaţi de negaţionism, se ridicau împotriva legilor numite acolo „memoriale”[4]. Vă daţi seama că atmosfera nu era de natură să ne determine să decidem cum să ne cheltuim banii şi energia într-o ţară care nu ne iubeşte şi nu se sfieşte să ne-o arate. Şi apoi, mă interesează cultura ca şi pe dumneavoastră, „soft power”, cum zic prietenii noştri americani, ceea ce e bine, dar, în cazul Franţei, ne temem să nu fie cireaşa de pe tort.

Ahmed crezu că-şi auzea propriile cuvinte rostite în cursul dimineţii în biroul lui Sinan. Să fi fost oare ascultaţi în ajunul plecării lor în misiune? în fond, nimic n-ar fi fost imposibil. El însuşi avusese deja prilejul să fie uluit de precizia informaţiilor pe care serviciile lor erau în stare să

---

4 Legi care impun puncte de vedere oficiale ale statului francez despre unele evenimente istorice. (N. red.)

le obţină despre ambasadele străine. Şi atunci, de ce nu şi despre conversaţiile propriilor agenţi?

Consilierul continuă:

— Până la urmă, s-a decis totuşi că ocazia nu trebuia ratată. Francezii, vreau să spun poporul francez, sunt fără îndoială mai curând ignoranţi decât ostili cu adevărat. Şi trebuie să mărturisim că n-am făcut mare lucru pentru a le îndrepta prejudecăţile şi a ne îmbunătăţi imaginea. Dumneavoastră sunteţi specialiştii, dar, după părerea mea, ne-am înşelat crezând că, dacă noi cunoaştem foarte bine Franţa, reciproca e valabilă de la sine. în realitate, francezii par să fie complet amnezici în privinţa relaţiilor care există între cele două ţări. Dumneavoastră, care întruchipaţi atât de bine francofonia, trăiţi pesemne cu sentimentul că nu vi se răspunde la fel.

Nimic de replicat la aşa ceva. Sinan şi Ahmed întâlneau în fiecare zi printre colegii de promoţie care iubeau Franţa câţiva decepţionaţi. S-ar fi zis că acele instituţii bilingve de învăţământ deveniseră uzine de fabricat diplomaţi care, cu cât cunoşteau mai bine această frumoasă ţară, cu atât ajungeau, paradoxal, s-o iubească mai puţin. Ahmed îşi aducea şi acum aminte ceremonia de înmânare a diplomelor de la Universitatea Galatasaray. Ascultând discursul rectorului – care era şi mai kemalist decât el –, nu se putuse abţine să nu arunce o privire în primul rând, unde se aşezaseră membrii delegaţiei franceze, gândindu-se că, dacă ar fi fost în locul lor, s-ar fi ridicat şi ar fi plecat ostentativ pentru a-şi exprima dezaprobarea. Consulul general rămăsese nemişcat şi afişa o mască imperturbabilă, abia deranjată de o strâmbătură din nas, ca şi cum s-ar fi abţinut să strănute. în fond, poate avea dreptate. Nu era nici locul, dar nici momentul. Socotelile s-ar fi reglat oricum mai târziu. De ce, la urma urmei, să strice petrecerea studenţilor şi a familiilor venite cu mic, cu mare, de la cel mai îndepărtat văr la cea mai în vârstă bunică, să sărbătorească succesul universitar al celui mai tânăr?

Şi apoi, oare nu mulţumită francofoniei aceste şicane

dintre cele două ţări nu se transformau în rupturi? între Franţa şi Turcia rămâneau într-adevăr limba şi cultura, care întreţineau în continuare flacăra. La urma urmei, să te sprijini pe cultură pentru a încerca să relansezi relaţia franco-turcă nu era poate o idee atât de proastă.

Consilierul adăugă:

— în orice caz, *ok yaydan gikti*, cum se zice pe la noi, săgeata a fost trasă şi n-o mai putem opri. De aceea m-am gândit la voi. Nu pentru a vă trimite în faţa săgeţii, fiţi siguri de asta, deşi n-am nicio îndoială că aţi fi în stare s-o faceţi dacă interesele superioare ale patriei ar fi în joc. Ci pentru că, n-are niciun rost să ne ascundem, lucrurile nu merg atât de bine pe cât ne-am dori. Nu spun „mai rău decât ne temeam”, dar totul trebuie supravegheat îndeaproape. Ministrul e îngrijorat. Sunteţi printre elementele noastre cele mai bune, sunteţi competenţi şi devotaţi. Da, da, n-o spun ca să vă măgulesc sau ca să îndulcesc situaţia. Am informaţiile mele şi ştiu că meritaţi toată încrederea noastră. Iată ce aşteptăm de la dumneavoastră...

Consilierul nu era câtuşi de puţin genul de general gata să moară pe câmpul de luptă, ceea ce explica fără doar şi poate longevitatea lui în postul sensibil pe care-l ocupa. Dar prea puţin le păsa de asta celor doi diplomaţi. Chiar dacă învăţaseră să nu-şi facă iluzii cu privire la ce puteau să însemne astfel de flatări, adică nimic, ele îi liniştiseră totuşi în privinţa evoluţiei carierei lor. Instrucţiunile pe care le primiseră erau atât de secrete, încât e cu neputinţă să le dezvăluim detaliile în povestirea noastră. Să ne mulţumim însă cu precizarea că ei le-au consemnat cu stricteţe în carnetele lor într-o limbă codată asemănătoare cu hitita. La sfârşitul întrevederii, consilierul coborî vocea pentru a-i avertiza că unii agenţi jucau rol dublu şi că vor întâlni mai mult ca sigur în drumul lor multe piedici şi capcane. Le mai spuse că nu era deloc exclus ca, tocmai în cadrul ministerului, una sau mai multe persoane să fie hotărâte să saboteze „Operaţiunea Serüven”. O anchetă, care fusese

încredinţată unui as al serviciilor secrete, era în curs. Va trebui aşadar ca ei să fie vigilenţi, căci aveau datoria să reuşească cu orice preţ. în fine, le-a permis să plece dându-le un răgaz de trei zile până să părăsească Ankara, ca să găsească şi un nume, şi un logo adecvat!

Odată îndeplinită partea care se dovedi de departe cea mai uşoară a misiunii lor – adică să-şi anunţe familiile de detaşarea imediată şi necondiţionată ca trimişi culturali foarte speciali în Franţa –, Sinan şi Ahmed se putură ocupa pe îndelete de un aspect cu mult mai plăcut al aventurii lor comune: alegerea hainelor. Cu grija aceasta pentru eleganţă, care pare să fie o caracteristică naţională împărtăşită deopotrivă de bărbaţi şi de femei, cei doi tovarăşi se dedară unui dezmăţ al cumpărăturilor. Zeci de costume, cămăşi de toate culorile şi cravate pentru fiecare zi care avea să fie petrecută în Franţa, fără s-o uite totuşi pe aceea purtată în mod obligatoriu la fiecare 29 octombrie – Ziua Naţională –, o cravată de un roşu perfect republican. Sinan profită de acest lucru şi-i aminti prietenului său că, deşi francezii sunt convinşi că au cravata de la cavalerii croaţi din Regimentul „Royal-Cravate” de pe vremea lui Ludovic al XlII-lea şi al lui Ludovic al XlV-lea, e foarte probabil ca originea cravatei să nu fie croată, ci turcă. Trusoul acesta a fost completat cu încălţăminte din piele strălucitoare, cu vârfuri ascuţite, cu laptopuri şi telefoane mobile ultimul model, precum şi cu valize cu cifru. Un singur lucru le mai rămânea de făcut înainte de a părăsi Ankara: să meargă, aşa cum îşi promiseseră, la mausoleul lui Atatiirk pentru a aduce un omagiu primului dintre turci.

Deşi nu îndrăznea să-i spună prietenului său, care-l găsea uneori puţin prea idolatru, Ahmed spera mult să găsească în decursul vizitei la ultimul locaş al bravului om inspiraţia de care duceau lipsă. Au oprit un taxi în trei secunde, lucru care, văzut din Franţa, după cum aveau să descopere în periplul lor, semăna deja mult a minune. Şi, cu toate că pe drum lansau întruna propuneri de titluri şi de nume, aşa cum ar lansa baloane, abia când ajunseră în

faţa sarcofagului primului dintre turci, Sinan şi Ahmed au avut revelaţia: „Timpul Turciei în Franţa”! Simplu, direct şi consensual. Sinan puse repede mâna pe telefon şi-l sună pe consilier pentru a-i da vestea cea bună. Ideea a fost socotită foarte bună şi a fost transmisă numaidecât ministrului, care a aprobat-o pe loc. Rămânea de găsit logoul...

Ziua următoare fu dedicată familiei şi se încheie cu o cină în vastul apartament al lui Sinan, situat pe strada Paris, nu departe de Ambasada Franţei. în meniu: inevitabila *mercimek corbaşi*, acea supă de linte roşie pe care cei doi prieteni aveau s-o regrete mult în timpul călătoriei lor, senzaţionalele vinete umplute al căror nume, *imam bayildi*, înseamnă la propriu „imamul a leşinat”, *borek* cu brânză, cartofi şi praz, biban la grătar, o sumedenie de prăjituri, unele mai delicioase decât altele, totul însoţit de un *raki* parfumat.

După aşa o masă copioasă, cei doi diplomaţi ai noştri luară trenul de noapte spre Istanbul şi abia a doua zi în zori ajunseră în gara Haydarpaşa de pe malul asiatic al Bosforului. Cafeaua turcească pe care au băut-o pe o terasă *Kahvehane* în Calcedon nu se putea compara cu aceea de la minister. Contemplând panorama de vis care se deschidea în faţa ochilor şi a cărei magie îi entuziasma şi îi bucura ca pe nişte turişti, Sinan şi Ahmed s-au aruncat nepăsători într-un schimb de platitudini despre Bosfor, din care reieşea că această mare interioară şi inclasabilă nu intra în mod cert în nicio categorie a înţelegerii. Ceva mai târziu, se plimbară pe faleză. în acel sfârşit de mai, când băieţii săreau în apă ca să se răcorească, ageri şi cu pielea lucind ca nişte delfini, domnea deja o căldură sufocantă. Pe mal, familiile luau cu asalt locurile cu verdeaţă pentru a se deda la tradiţionalul *mangal*, acest picnic câmpenesc sau urban prin care turcii îşi aduc aminte că sunt un popor de nomazi.

Sinan voia cu orice preţ să revadă Saint-Joseph, unde îşi petrecuse o bună parte din tinereţe şi unde dobândise subtila cunoaştere a limbii franceze, aşa că cei doi prieteni

se duseră mai întâi la Moda şi de acolo trecură pe malul european cu *vapur*. „Vapur”, „vaporetto”: Istanbulul era, împreună cu fratele său inamic Veneţia, unul din oraşele în care transportul zilnic se făcea la fel de bine pe apă şi pe uscat. Veneţia, mult timp urbe rivală, îşi ridicase gloria pe ruinele fostului Constantinopol, iar comerţul cu noul Istanbul fusese atât de intens, încât urmele schimburilor lor se vedeau peste tot, şi într-un oraş, şi în celălalt. Dar trebuia odată să accepţi să le vezi fără să fii împiedicat de confruntarea dintre Orient şi Occident, dintre islam şi lumea creştină. Pentru aceasta însă, rămâneau mulţi nori de împrăştiat şi mulţi ochi de deschis. Va reuşi oare „Timpul Turciei”? Era o adevărată provocare. Ajunşi la Karakoy, urcară spre Galatasaray şi Palatul Franţei. Aici, se întâlniră din întâmplare cu unul dintre foştii lor prieteni, să-i zicem Ahmed S. în treizeci de ani, Ahmed S. nu se schimbase deloc, parcă ar fi băut un elixir al tinereţii. Străbătând neobosit în lung şi-n lat cartierul Pera, acest pieton inveterat îşi căuta dintotdeauna idealul feminin pe străzile Istanbulului, ceea ce nu-i împiedica să se întoarcă seară de seară acasă la mama lui, proslăvind Turcia republicană, laică şi modernă.

Se hotărâră toţi trei să ia cina în cartierul Tunel la restaurantul Asmali Mescit, pe care îl frecventaseră cu foarte mare plăcere în tinereţe. Aici, îl găsiră, ca şi cum I-ar fi lăsat cu o seară înainte, pe patronul laz care le făcu onorurile casei servindu-i cu cele mai bune *mezze*.

Discuţia aluneca însă inevitabil spre fotbal. Ahmed Yavaştan, scos din sărite de rivalitatea dintre Galatasaray şi Fenerbahçe, care îi terorizase întreaga copilărie, ţinea cu Beşiktaş pentru că în Turcia trebuia neapărat să ţii cu o echipă, altfel ai fi riscat să-ţi pierzi naţionalitatea. Sinan Yalţintaş, absolvent de Saint-Joseph, nu putea să ţină decât cu Fenerbahçe. Cât despre Ahmed S., el era, ca întotdeauna, un caz aparte: fost elev al liceului, ar fi trebuit să parieze pe Galatasaray, dar preferase să îndure persecuţiile camarazilor şi să-şi afirme sprijinul necondiţionat pentru Fenerbahfe. Şi trebuia să ai o mare

abnegaţie ca să înfrunţi injuriile aproape cotidiene ale celorlalţi elevi, care se enervau şi mai mult, considerând acest lucru o pură provocare la adresa lor. Dar Ahmed S. a avut în cele din urmă momentul lui de glorie când a comentat într-o zi, în clasă, un text din Corneille, pe care I-a comparat cu propria-i dilemă: ţinea cu Fenerbahçe tocmai ca să-şi cinstească tatăl. îşi trădase echipa numai ca să rămână credincios familiei. Imaginaţi-vă numai ce emoţionant a fost!

Timpul părea să se fi oprit la tinereţea lor, când nu ratau niciun derby, niciun meci de cupă şi se întâlneau într-un bistro din cartierul Pera, unde le comentau cu lux de amănunte şi pasiune.

Apoi, înainte să se ducă la culcare la faimosul Pera Palace, profitară de această ultimă noapte în Istanbul şi se opriră la un *ttirkii bar*, unul din locurile acelea în care turcii şi kurzii din întreaga Anatolie vin să dea glas eternelor cântece populare bând *raki* până în zori.

A doua zi dimineaţa, când îşi luaseră rămas-bun, era luni, 1 iunie. Ahmed urma să mai petreacă o zi la Istanbul înainte de a pleca spre Izmir, de unde avea să ia vaporul spre Franţa, îmbarcându-se pe Kybele, o biremă foceeană reconstituită de arheologi. Avea de tras la galere încă de la începutul misiunii! Ciudat fel de a-l băga la apă! Sinan era obligat însă s-o pornească la drum, pentru că începea să se încălzească şi el pleca cu maşina. Trebuia să ajungă repede la Edirne, fostul Adrianopol, oraşul cu trei frontiere, turcă, greacă şi bulgară. Dovedindu-se bun cunoscător al ţărilor din Europa Centrală, primise din partea consilierului instrucţiuni speciale, despre care tot ce se poate spune e că urma să traverseze *MittelEuropa* pentru a întocmi un raport privind situaţia din ţările situate în centrul continentului şi poziţia lor faţă de Turcia şi de comunităţile turce.

Interludiul 1

A fost o joacă de copii pentru el, călare pe o motocicletă Norton Commando 961 SE, să se strecoare printre maşinile care stăteau la coadă la frontiera cu

Bulgaria. Se fofila uşor chiar şi cu ataşul pe care-l achiziţionase ascultând de sfaturile unui membru al clubului Norton Owners, un cerc aristocratic de amatori avizaţi, care prefera puterea cuplului în locul ambalării motorului şi era neînduplecat faţă de invazia motocicletelor japoneze.

Nu-I oprise nimeni în partea turcă, ca şi cum el n-ar fi avut nevoie de alt paşaport decât haina lui de piele roşie, marca „Lycaon”, imprimată pe buzunarul interior din stânga, şi capul lui Farkas, credinciosul său câine-lup, care se ivea din ataşul motocicletei, cu ochii protejaţi de ochelari de schi şi comic de-a dreptul, dacă n-ar fi avut botul acela monstruos.

Nu se gândise nimeni să-i ia la întrebări nici în partea bulgară. Reţeaua se dovedea la fel de eficientă ca întotdeauna, iar înfăţişarea lui şi marca hainei făceau restul. Parcase în spatele cabinei vameşilor şi, cu Farkas urmându-l, se închisese înăuntru cu şeful de post. Pe când îi arăta ce aşteptări avea de la el, îi văzu pe fereastră pe vameşii roşi de o curiozitate amestecată cu teamă cum trăgeau cu ochiul. îl amuza mereu frica pe care o inspira. Obişnuiţi cu autoritatea lătrătoare a şefului lor, bărbaţii fuseseră pesemne uşor surprinşi să-i vadă acum pe acesta atât de cooperant şi întrucâtva supus cum nu fusese vreodată. Când ieşise cu Farkas cu tot, îl încercase plăcerea răutăcioasă de a-i sfida pe bieţii vameşi care, lăsându-şi privirile în jos şi întorcându-şi repede capul, îşi găsiseră urgent un motiv temeinic să nu-i observe. Nimeni nu-i stătea niciodată în cale. De altfel, dacă s-ar fi încumetat cineva, Farkas ar fi sărit imediat, paznicul credincios din legenda care pretindea că privirea lupului îi lăsa fără glas pe cei care ar fi avut nenorocul să-i stea în cale.

Capitolul 2

Fie ce-o fi!

Sinan plecă din Istanbul oarecum emoţionat, ba chiar cu un strop de *huzun*, cum se zice în turcă la rusescul *tos cu* ori la portughezul *saudade*. Misiunea lui avea să dureze

nouă luni şi, pentru prima dată în viaţă, diplomatul acesta cu experienţă resimţea un oarecare dor, pe care specificul ubuesc al „Operaţiunii Serüven” îl accentua. „O să fie bine, *Inch'AllahV*, îşi zise într-un acces de optimism forţat pe când urca în automobilul pe care-l închinase, un Renault Megane, mândria coproducţiei de automobile franco-turce, produs în uzinele de la Bursa, prima capitală a Imperiului Otoman; portbagajul lui în formă de cocoaşă de cămilă părea să-i înscrie brusc în convoiul de caravane ancestrale, care străbătuseră ţara secole la rând. Sinan apucă pe autostrada de la Edirne spre Beşiktaş. Ca de obicei, era aglomeraţie în trafic, iar şirul de automobile care mergeau bară la bară pe asfaltul fumegând parcă ar fi fost un *kebab* gigantic fript la soarele arzător al acestei zi de 1 iunie. Fără să le pese de vreun pericol, vânzătorii de *simit*, al căror strigăt ascuţit (*Simiiiiiiiiiit*!!!) ducea cu gândul la chemarea la rugăciune a imamului, se luau la întrecere cu vacarmul circulaţiei şi se strecurau printre maşini legănând platourile pe care îngrămădiseră covrigi cu susan. Cei mai tineri vindeau pe şest banane, ziare, ceasuri şi lozuri în plic. Sinan profită de ocazie şi-şi luă un adaptor pe care-l conectă numaidecât la bricheta automobilului ca să-şi încarce telefonul. Aici totul era cu putinţă şi tocmai asta era forţa acestei ţări, a cărei vitalitate părea inepuizabilă, îşi zise el, zâmbind cu gândul la geniul practic al compatrioţilor lui, pe care îl putuse testa şi în ajun, când, în timp ce se plimba pe Istiklal, marea arteră pietonală, o aversă bruscă declanşase apariţia imediată a unei puzderii de vânzători ambulanţi de umbrele!

După câţiva kilometri, Sinan se hotărî să facă plinul la o staţie de benzină. Opri maşina lângă o mulţime de autocare cu turişti, intră în giganticul restaurant cu autoservire, care aducea a bloc operatoriu de spital, cu bucătarii lui cu măşti şi mănuşi care tăiau alimentele cu scalpelul, şi se aşeză la rând în spatele pasagerilor autobuzelor, într-o sală mică de-alături, şoferii vlăguiţi de drumul lung se relaxau în fotolii largi cu plată, care îi zgâlţâiau şi le masau cu zgomot spatele dureros. Unii

porneau spre micuţa moschee din împrejurimi şi îngenuncheau pentru rugăciune. După ce mâncă o supă de linte şi câteva *kofte* şi bău un pahar de *ayran*, Sinan îşi recăpătă forţele. Se duse apoi să se spele pe mâini la baia curată ca lacrima, după care făcu nişte cumpărături, mirodenii, baclavale, fistic *nar* sau sirop de rodie şi ulei de măsline pentru a-şi înveseli şederea în Franţa cu mirosuri şi culori din ţara lui. îi dădu trei lire bărbatului care-i spălase maşina şi se pregătea să demareze când îi sună telefonul.

— Alo, Sinan, unde eşti?

— Bună, Ahmed, abia am trecut de Büyükçekmece. Ştii bine ce cozi sunt la ieşirea din Istanbul. Cel puţin spectacolul podului Kanuni Sultan Suleymaniye, construit de celebrul meu tiz, Mimar Sinan, m-a ajutat să aştept cu răbdare. *Ne var ne yok*? Ce-i nou?

— Ascultă, am o veste bună: ghici ce-am văzut când mă plimbam pe Istiklal?

— Bine, dar pe Istiklal vezi ce vrei şi ce nu vrei, asta nu sună a veste!

— Depinde de punctul de vedere! Cunoşti motivul acela compus din trei cercuri mici aşezate în triunghi, înconjurate de nori?

— Cred că da. E cel de pe caftanul lui Murad al IV-lea, roşu şi auriu, culorile liceului tău iubit?

— Exact, dar acum e pe o ceramică, iar desenul e răsturnat şi pe albastru. îmi pare rău că n-are galben ca pe tricourile echipei tale preferate. Acum, lăsând gluma la o parte, m-am gândit că ar fi un logo foarte potrivit pentru „Timpul Turciei”.

— Bine, dar ne aflăm la mii de leghe de Turcia contemporană pe care suntem autorizaţi s-o promovăm!

— Aşa e, dar marele public iubeşte şi patrimoniul, iar al nostru e mult prea bogat ca să fie trecut cu vederea. Şi apoi, cu un motiv tradiţional discret şi rafinat, francezii vor fi mulţumiţi. Nu trebuie să uităm că media lor de vârstă e de două ori mai ridicată decât cea din Turcia.

Sinan confirmă:

— Ai dreptate. Dacă tot căutăm să le arătăm dinamismul Turciei cu orice preţ, riscăm să-i facem temători. Şi aşa sunt pe cale să ne considere „extratereştri”! E mai bine să le oferim o imagine care să-i liniştească.

— Exact! Un logo care să simbolizeze o Turcie graţioasă şi senină! O să aducă puţin a fabricant de ceramică pe foile cu antet şi pe cărţile de vizită, dar măcar va fi pe placul tuturor şi economisim cheltuielile pentru grafician. în afară de asta, e peste tot, chiar şi pe magneţii de frigider. Mi-am cumpărat şi eu unul să-i ţin ca talisman care să mă ferească de deochi şi de răul de mare! Hai, drum bun!

Sinan se sui în automobil resimţind mai puţin tristeţea care îl cuprinsese la gândul că urma să plece din ţara natală. Misiunea putea să înceapă! Scoase din radioul maşinii un CD cu cântece de dragoste anatoliene foarte melodioase şi melancolice şi-l înlocui cu unul pe care era o selecţie de teme balcanice interpretate pătimaş de Kolektif Istanbul, o trupă tânără formată din turci şi francezi, care făcuse să danseze treizeci de mii de locuitori din Ankara la Sărbătoarea Muzicii.

După vreo patru ore de mers, Sinan ajunse la frontiera cu Bulgaria. Nu văzuse niciodată atâtea camioane şi maşini aşteptând la vamă. Pe o distanţă de vreo 20 de kilometri, camioanele de 38 de tone tot aşteptau unele în spatele celorlalte, iar şoferii lor, ca să le mai treacă timpul, fumau, beau ceai, numărau mătăniile sau jucau *tavla*. Din când în când, câte-o maşină privilegiată o lua pe sens interzis şi se strecura până în faţa impresionantului pluton. Dispozitivul acesta îi aduse aminte inevitabil de frontiera germano-cehoslovacă de la Rozvadov, în vremea comunismului, cu cele patru controale vamale succesive ale sale. Nu lipseau decât câinii-lupi dresaţi de

STB* care să încercuiască perimetrul pentru a-i prinde pe clandestini! Tânăr ataşat de ambasadă la Praga, trecea des frontiera ca să scoată discret samizdaturile

prietenilor săi disidenţi. în ciuda statutului său privilegiat de diplomat, păstra din perioada aceea o teamă uşoară la fiecare traversare de frontieră. „Bineînţeles, îşi zise în sinea lui, ministerul nostru nu dă greş niciodată: Ahmed, care are rău de mare, trebuie să plece cu vaporul, iar eu, care am mai degrabă rău de frontieră, am de străbătut şase ţări şi de înfruntat hoarde de vameşi bănuitori. Mulţumiri Direcţiei de resurse umane!” Şi aceasta cu atât mai mult cu cât, deşi Cortina de Fier căzuse între timp, un zid de neînţelegere părea să se ridice de la o vreme între Europa şi Turcia.

Şi numai bine că, deşi cu paşaportul lui diplomatic a trecut fără probleme de vama turcă, se văzu condus de bulgari pe un drum lateral, dar nu ca să-i facă vreun favor, ci pentru a-l lua la bani mărunţi pentru o vinietă pe care n-o avea şi despre care nu pricepea nimic, aşa că situaţia se înrăutăţi. Din principiu, dar fără să se încreadă prea mult, Sinan se folosea de statutul său diplomatic doar pentru a opri răscolitul maşinii. Tonul vameşilor începuse să atingă o magnitudine de 5,7 pe scara KGB-ului şi răbdarea lui, limita, când se apropie un civil îmbrăcat în piele roşie însoţit de un câine-lup uriaş, care părea să fi descins direct din pădurile Transilvaniei. Totul amuţise pe neaşteptate. Animalul se învârti în jurul maşinii fără să fie interesat câtuşi de puţin de ceva anume. Stăpânul lui insistă, dând ordine şi lătrând pe un ton surd, dar botul câinelui rămase mut. Furios, le ordonă vameşilor să-i lase pe Sinan să plece, iar el nu aşteptă să i se spună de două ori.

La câţiva kilometri depărtare de vamă, asigurându-se că nu era văzut şi urmărit, Sinan se opri pe un drum forestier ca să se lămurească în privinţa acestui incident care întrecuse limita. Stăpânul câinelui se purtase ca şi cum era sigur c-o să găsească ceva, de unde şi furia lui în faţa eşecului animalului. Detaliul acesta nu I-ar fi uluit dacă nu I-ar fi auzit pe bărbat strigându-şi câinele cu numele de „Farkas”, lup în maghiară. Şi, când li se adresase vameşilor bulgari, le vorbise în turcă! Sigur, mai existau şi bulgari musulmani, supravieţuitori ai războaielor

balcanice şi ai persecuţiilor. Nu toţi ajunseseră halterofili în echipa olimpică turcă! Dar, chiar admiţând că vameşii bulgari erau pomaci, lui Sinan nu-i venea să creadă că primeau ordinele în turcă. El coborî din maşină şi deschise portbagajul. Mirosul mirodeniilor pe care le cumpărase pe drum îl izbi în nas: nu-i de mirare că simţul câinelui fusese tulburat! Dar să fi fost oare ceva de găsit? Sinan începu să golească portbagajul, dădu la o parte mocheta, scoase roata de rezervă şi nu trebui să caute mai departe. Sub cric, bine pusă la vedere, o punguliţă cu praf alb. Bine că n-o găsise controlul! O îngropă şi-şi văzu de drum. Călătoria începea bine. Şi nu era decât la prima frontieră din câte avea să traverseze...

La Sofia ajunse seara, epuizat de traseul interminabil prin tunelele înguste şi scobite în munţii neprietenoşi. Odată cazat la hotel, comandă la cină o salată grecească şi bău o ceaşcă de ceai, după care se duse la culcare.

A doua zi dimineaţa, pe când se plimba prin Grădina lui Boris, celebră pentru trandafirii ei, Sinan se opri la un chioşc să-şi potolească setea. Adresându-i-se în limba turcă, vânzătorul mustăcios îl ceru ştiri despre ţara lui. După accentul tărăgănat şi mai ales după tenul măsliniu şi ochii de vultur, Sinan îşi dădu seama că interlocutorul lui provenea de pe la Marea Neagră. Urmă o discuţie pasionantă despre problema arzătoare a aderării Turciei la Uniunea Europeană. Vânzătorul îi mărturisi lui Sinan că îl surprindeau rezervele europenilor, aceiaşi europeni care acceptaseră în rândurile lor fără să încrunte din sprâncene România şi Bulgaria, ţări francofone şi magnifice, de o diversitate şi o bogăţie culturală fabuloasă, dar ţări mistuite de corupţie şi de economie paralelă de la instalarea fanarioţilor în Ţara Românească şi Moldova. Aventurile prin care urma să treacă Sinan aveau să-i dea dreptate vânzătorului mustăcios. Şi, într-adevăr, pe drum, cum visa el la toate aceste oraşe (Sofia, Skopje, Belgrad, Pecs, Budapesta, Eger) care fuseseră cândva mândria Imperiului Otoman şi-şi închipuia popasul pe care nu-i putea rata la Viena, oraşul pe care Soliman Magnificul îl

asediase prima dată în 1529, iar urmaşul lui ghinionist în 1683, se trezi înfruntând pe drumurile Bulgariei practica detestabilă a bacşişului şi puţin lipsi să nu cadă victimă jefuirii străinilor, pusă la cale fără niciun scrupul de poliţia naţională. Oprit pentru un presupus exces de viteză, a fost obligat să facă uz de toată diplomaţia lui ca să-i ţină piept poliţistului, care încerca să-i uşureze de câteva sute de euro.

Ajuns la Skopje, descoperi, spre marea lui surpriză, vizitând moscheele şi monumentele funerare din oraşul vechi, că se vorbea mai mult turca decât albaneza. Firmele marilor magazine şi ale băncilor erau în limba turcă, iar câteva mari panouri publicitare anunţau deschiderea unui lanţ de hipermarketuri turceşti în regiune. „De ce să nu ne lase să intrăm în Europa?” se întreba el în barbă. „N-au înţeles oare că suntem deja în ea?” Trebuie spus că mulţimea de camioane turceşti şi de automobile Mercedes de pe drum, înmatriculate în Germania şi pline-ochi cu copii turci, I-au convins pe deplin de această realitate inconturnabilă şi, obsedat de fluxul maşinilor care treceau continuu, avu sentimentul că autostrada era o lungă omidă turcească ce se întindea până la Paris.

Era o imagine pe care o să i-o descrie cu plăcere lui Ahmed, dragul de el, despre care spera că ajunsese la bordul galerei Kybele. Oprindu-se la un *kebapţi* ca să mănânce nişte broşete înainte de o porni iar la drum, îşi consultă e-mailul şi citi următorul mesaj:

De la: *Ahmed Yavastan* [*mailto*:*ayavastan@mfa.gov.tr*]

Trimis: *marţi 2 iunie 2009 15*:*09*

La: *syalcintas@mfa.gov.tr*

Subiect: *Galera*!

Sevgili Sinan,

Nasii sin?[5] *Aici e panică la bord şi nici măcar n-am ridicat ancora*! *Aşa cum prevedeai, mă tem că prietenul nostru aventurier ne-a îmbarcat pe o galeră afurisită*. *Ieri, o maşină m-a adus de la aeroport direct la Foga, unde am*

5 Ce mai faci? (N. a.)

picat în mijlocul dramei, al tragediei greceşti, ar trebui să spun. Mă aştepta un cor al plângerii: mai întâi, pentru că Kybele n-o să aibă niciodată o soră mai mică împreună cu care să facă această cursă, din lipsă de fonduri pentru a construi o copie a unei nave de luptă. Acum înţeleg de ce mi se părea că ochii pictaţi de o parte şi de alta a prorei galerei, aidoma vaselor antice, îi dădeau un aer trist: să străbaţi Mediterana de una singură cu un idealist la comandă nu prea sună reconfortant! M-am abţinut să spun că nu era chiar atât de grav dat fiind că n-avea să se mai teamă nici de piraţi, nici de berberi şi cu atât mai puţin de dragul nostru Hizir Hayreddin Paşa, teribilul Barbarossa, a cărui flotă i-a ajutat atât de mult pe prietenii noştri francezi împotriva lui Carol Quintul! Şi apoi, având în vedere întorsătura politică pe care o ia proiectul, ar fi mai bine ca în portul Marsilia să ajungă un vapor comercial cumsecade (?) decât o redutabilă navă de luptă. Presa locală ar fi în stare să vorbească de o invazie turcă precum la Nisa, unde nimeni nu părea să ştie că ghiuleaua de tun a fost trasă în zidul ruinat al castelului împotriva duşmanilor lui Francisc I, aliatul lui Kanunî Sultan Soliman.

Lăsând gluma la o parte, banii promişi n-au sosit şi, în lipsa unui avans, nu se poate pleca deoarece nu există niciun sfanţ pentru a-i hrăni pe vâslaşi, iar ei nu sunt deloc nişte ocnaşi pe care să-i sustii cu lovituri de bici. în mod normal, partenerii francezi ar fi trebuit să plătească, aşa că m-am dus azi-dimineată să mă întâlnesc cu directorul Centrului Cultural Francez de la Izmir. Un tip încântător, ce a făcut din centrul său un loc foarte plăcut, cu o grădină superbă care atrage toată lumea bună din Smirna, iar el e oarecum vedetă. S-a integrat atât de bine încât ar putea trece drept un levantin din Alsancak cu ai săi ţok mersi *cu accent tărăgănat. El însuşi consideră că a făcut tot ce i-a stat în putinţă şi că e de datoria „administraţiei centrale" să preia ştafeta. Dar tu ai lucrat ca şi mine la Paris şi ştii care sunt procedurile şi cum sunt contabilii francezi: nu vor să audă decât de rambursări pe facturi şi-o ţin pe-a lor, chiar dacă „în mod excepţional" un avans de 50% poate fi*

acordat. Dacă nu intervine cineva pe lângă responsabilul financiar, Kybele nu va fi gata să pornească în larg şi tot proiectul se va duce la fund. Am cerut ca ambasada noastră să înştiinţeze partea franceză (*ţi-am trimis o copie a e-mailului meu*).

Aşa se face că proiectul are deja câteva săptămâni bune de întârziere şi nu văd cum va ajunge Kybele la 1 iulie la Marsilia, doar dacă nu cumva o să fie transportată de vreunul din cargoboturile prietenului nostru armator sau dacă vâslaşilor o să li se dea să bea vreo poţiune magică. Am să te ţin la curent, dar pentru moment mai aştept puţin înainte de a-mi testa reţeta împotriva răului de mare şi de a striga: „Ahmed, bătrâne căpitan, a sosit ceasul! Să ridicăm ancora!” (*Călugării de la Saint-fo vă dădeau voie să-i citiţi pe Beaudelaire*?) *Am să profit de trândăvia mea obligată ca sămi cultiv amintirile despre Izmir şi să pun în ordine alte proiecte. Aş vrea să aflu mai multe despre un proiect cu un nume ciudat,* „Miisennâ”. *Se pare că ar fi vorba de un amestec de muzică barocă şi otomană. Nu ştiu mare lucru, dar asta mi se pare de-a dreptul incredibil. Mâine mă duc să mă interesez la Conservatorul de muzică tradiţională de la Ege Universitesi.*

Sună-mă când vrei, sper că drumul tău prin Balcani e mai rapid şi nu atât de presărat cu piedici ca traseul meu maritim.

Al tău,

A.Y.

Continuându-şi drumul spre Belgrad, Sinan încerca să-şi aducă aminte noţiunile de sârbo-croată pe care le învăţase când era student la Istanbul. Născut la Praga, unde tatăl lui era atunci ambasador, fusese crescut aici de o fermecătoare *niania* cehoaică şi păstrase din această iniţiere precoce în farmecul slav o înclinaţie puternică pentru limbile din Europa Centrală. Şi astfel, în afară de franceza învăţată la călugării de la Saint-Joseph, studiase intens nu doar ceha, ci şi rusa, maghiara şi polona. Şi, în vreme ce unii colegi îl întrebau mereu la ce-i foloseşte o

astfel de investiţie lingvistică, Sinan se felicita în sinea lui pentru învăţarea acestor limbi aşa-zis rare. Revenind la modă după căderea zidului Berlinului, ele I-au ajutat să ia cu brio concursul de la Ministerul Afacerilor Externe şi mai ales să fie numit consilier la Varşovia. Refăcea astfel în sens invers traseul urmat de un străbun de-al lui şi restabilea legătura cu originile central-europene ale familiei sale. Străbunul lui, un mic nobil polonez, Jan Kameninsky, îl urmase în exil la Constantinopol pe Stanislas Leczinski, nefericitul rege fără regat. Ca mulţi dintre compatrioţii săi, se stabilise la sfârşitul vieţii la Polonezkoy, un sat care există încă şi azi. În afara limbii materne, Kameninsky vorbea rusa şi slava veche, lucru care îi înlesnea accesul la toate limbile slave, un atu major în cariera sa de tălmaci aflat în serviciul înaltei Porţi, pe care a îmbrăţişat-o de cum s-a convertit la islam.

Sinan avu din nou neplăceri la trecerea spre Belgrad pentru că nu schimbase bani şi nu dispunea decât de lire turceşti. Numeroasele cârduri pe care le poseda, ca orice turc care se respectă, nu erau acceptate. Vameşul, un sârb înalt care semăna înfricoşător de mult cu generalul Mlădiei, îl ameninţă că-i confiscă permisul şi maşina şi că-l trimite numaidecât la închisoare dacă nu plătea pe loc. După o bună jumătate de oră de negocieri, situaţia era de-a dreptul critică. Sinan începuse să arunce priviri neliniştite împrejur, convins că vameşul acela cu câinele-lup avea să-şi facă din nou apariţia. Salvarea îi veni de la un compatriot de-al lui care fusese oprit pentru un control de rutină. Generos, acesta îi dărui 20 de euro pentru taxă în schimbul promisiunii că se vor revedea cândva la Istanbul. *Inch'Allah*!

Enervat de această nouă pacoste, dar uşurat în sinea lui că traversase deja două frontiere, Sinan a fost cât pe ce să facă un accident la intrarea în capitala sârbă, situată la confluenţa Dunării cu Sava. îşi parcase maşina pe un promontoriu ca să se odihnească şi se lăsase cuprins de visare. Fermecat de vederea confluenţei celor două fluvii, îşi aduse aminte trecerea prin Belgrad din *Călătorie în*

Orient de Lamartine. Belgradul, asemenea tuturor aşezărilor turceşti, coboară în străduţe înguste şi sinuoase spre fluviu, în vreme ce Semlin (Zemun), primul oraş maghiar de după graniţă, străluceşte de cealaltă parte a Dunării cu toată splendoarea unui oraş european, cu clopotniţe ridicate în faţa minaretelor, într-un contrast despre care vorbise un alt gigant al literaturii franceze, Victor Hugo, în *Dunărea furioasă*. Emoţionat, recită fără şovăială versurile pe care le învăţase la călugări:

Belgrad şi Zemun sunt în război.
Să pornim, cetate turcă şi oraş creştin,
Zemun! *Belgrad*! *Ce vi se-ntâmplă*?
Nu puteţi să trăiţi laolaltă,
Copiii mei? *E nevoie să mă tem Pentru soarta care vă dezbină într-atât încât să vă urâţi, în loc, cetăţi paşnice,*
Să vă oglindiţi în apele mele magnifice,
Zemun, cu turlele tale gotice negre,
Belgrad, cu minaretele tale albe?

Dându-şi seama că se făcuse aproape miezul nopţii, Sinan sări în maşină şi coborî pe malul Savei, care se aprinsese de la miile de felinare şi de lumini ale şalupelor şi vapoarelor. Fluviul era în sărbătoare şi parcă semăna cu Gangele. Oameni tineri făceau baie şi mâncau peşte prăjit. Melodii balcanice, un amestec de muzică ţigănească, turcească, grecească şi evreiască, se auzeau de pe fiecare şalupă plină-ochi de lume. După ce se delectă cu sunetul viorilor şi ţambalelor, Sinan îşi luă o cameră într-un hotel plutitor, care îl legănă încetişor până în zori.

După ce se trezi, Sinan se uită în Ghidul Michelin să vadă bucata de drum care îi rămânea de făcut până la Budapesta. îi părea rău că n-avea cum să treacă prin capitala Bosniei şi Herţegovinei, care fusese unul din oraşele cele mai înfloritoare ale Imperiului Otoman, graţie mai ales comerţului cu Ragusa. I-ar fi plăcut să vadă ce ajunsese Sarajevo. între 1992 şi 1995, la post prin regiune, se dusese de două ori Ia Sarajevo în timpul războiului şi observase de foarte aproape, mulţumită Căştilor Albastre, poziţiile sârbilor de pe coasta muntelui care găzduise, în

1984, Jocurile Olimpice de Iarnă. A doua oară, îl însoţise pe primarul Istanbulului, care participa la o ceremonie organizată cu ocazia celei de-a 900-a zi de asediu. Ambasada le procurase un autovehicul blindat pentru a putea ajunge la Mostar, care fusese, după cum se spune, oraşul cel mai frumos din Herţegovina. După ce parcurseseră vreo 100 de kilometri într-un soi de capsulă tip NASA şi fuseseră opriţi de vameşi-tâlhari de felurite naţionalităţi, înţeleseseră că ţara devenise un fel de *Gruyère* mai mult găuri decât brânză. Mostarul arăta îngrozitor. Toată partea musulmană fusese distrusă, întâi de sârbi, apoi de croaţi, şi nu mai rămăsese nimic, nici măcar un acoperiş ori vreun zid. Era mai rău decât la asediul Stalingradului, după cum le explicau militarii care îi escortau, pentru că explozibilele fuseseră puse cu multă conştiinciozitate în fiecare casă; era o metodă radicală de a-i convinge pe musulmani să plece de-acolo pentru totdeauna.

Cu mai puţin de un secol în urmă, bosniacii fuseseră şi ei izgoniţi din ţara lor şi se treziseră într-o Turcie străină, reuniţi la Istanbul în cartierul *Yeni Bosna*, noua Bosnie, sau în sate de pe coasta egeenă precum Alaţati, abandonate de grecii care se mutaseră la periferii ale Atenei precum *Nea Ionia*, noua Ionie. Istoria poate că nu se repetă, dar pare să reînvie adesea situaţii trecute…

Sinan luă prânzul în grabă ca să aibă mai mult timp de hoinărit prin Belgrad înainte de a porni spre Budapesta. Se duse în centru şi se plimbă în cel mai mare parc din oraş, Kalemegdan, al cărui nume vine din turcă: *kale* înseamnă fortăreaţă, iar *meydan*, piaţă. Admiră bătrâna fortăreaţă cu acelaşi nume, care suferise numeroase asedii ale armatei otomane după victoria lui Soliman Magnificul şi a celebrilor lui ieniceri. Ceva mai departe în jos, descoperi un impresionant edificiu funerar musulman de formă hexagonală, cea mai veche relicvă a ocupaţiei otomane, şi un monument închinat Franţei cu inscripţia „Să iubim Franţa cum ne-a iubit şi ea”, care îi stârni un zâmbet diplomatului. Cu cei 100 000 de locuitori ai săi la

începutul secolului al XVII-lea, Belgradul era al doilea mare oraş al imperiului după Istanbul. Sinan se opri într-una din acele faimoase *kafanas* din centru, comandă o cafea, apoi, sări în maşină, o luă pe şoseaua de centură şi intră pe autostradă în direcţia Voivodina, o provincie maghiarofonă a Serbiei. Fără să oprească la Szeged, oraşul vrăjitoarelor maghiare şi al celebrului salam, ajunse la Budapesta în mai puţin de cinci ore.

începuse să se întunece şi Sinan îşi dădu seama că se oprea încă o dată din drum la asfinţit, în faptul serii. Incidentul de la frontiera bulgară îl marcase mai mult decât voia să recunoască. Diplomatul se străduia să-şi scoată din minte imaginea acelui vameş, care părea un Wotan însoţit de lupul său Fenrir, amândoi ieşiţi parcă direct dintr-o punere în scenă postmodernă a operei lui Wagner. Se îndreptă spre hotelul Gellert unde îşi luă o cameră şi, cu toate că ora era târzie, se hotărî să se lase pradă plăcerii de a înota în celebra piscină în stil *Secession*. Avea nevoie! Constată că stilul *Art Nouveau* unguresc era mult mai oriental decât cel de la Viena sau de la Praga, iar vizita pe care o făcu după baie la Muzeul de Arte Decorative îi întări această intuiţie: Pesta era un oraş *Art Nouveau* înţesat de lucruri de origine turcă.

A doua zi dimineaţa, se sculă devreme pentru a se bălăci cu voluptate printre jucătorii de şah de la miticele băi *Sechenyi*, alt loc de renume al plăcerilor acvatice din Budapesta pe care îşi promisese să-i viziteze. Era foarte entuziasmat de această moştenire a ocupaţiei otomane, care durase totuşi 150 de ani, cum îşi zicea în gând urcând spre cartierul Giil Baba, un bătrân derviş care dăduse numele acestei coline cochete, plină de trandafiri, unul din locurile cele mai cunoscute din Budapesta. Sinan îşi completă turul băilor turceşti cu un popas la băile termale Rácz. Aici, a fost surprins de firea unguroaicelor, foarte mulţumite de trupurile şi de nuditatea lor. Ultima dată când fusese la baie în Turcia se dusese la

Kizilhamam, în apropiere de Ankara, la un hotel foarte special rezervat cadrelor AKP. Precum în casele

otomane de altădată, unde o parte era rezervată femeilor, *haremlik*, şi alta bărbaţilor, *selamlik*, totul era aici *ayn*, adică separat. Bărbaţii se scăldau într-o piscină de două ori mai mare decât aceea a femeilor, care se bălăceau în tot felul de salopete foarte colorate, adaptări balneare ale costumului de schi, în care arătau ca nişte caracatiţe uriaşe. Exasperată de constatarea că stricta separare a sexelor nu ţinea cont de prezenţa a numeroşi băieţei care rămâneau cu mamele lor, fapt care nu mai şoca pe nimeni, soţia îl obligase s-o ia cu el în bazinul pentru bărbaţi pe Deniz, micuţa lor de trei ani. Contravenţia aceasta a iscat un şir întreg de tocmeli cu personalul şi Deniz, în bikini roz, dar cu bonetă de baie pe cap, după modelul femeilor prezente, inclusiv al mamei, care era furioasă că i se impunea acel „văl de baie”, a trecut din mână în mână din zona femeilor în zona bărbaţilor! La Budapesta, însă, era altfel şi, chiar dacă apa semăna mai mult cu un lichid sterilizat de cultivat microorganisme decât cu apa pură de la Kizilhamam, Sinan se simţea în elementul lui printre unguroaicele libere şi solare. Cu toate acestea, înţelese repede că simpatia lui faţă de maghiari nu era deloc reciprocă. Spre marea lui uimire, constată rapid că, imediat ce înţelegeau că era turc, locuitorii Budapestei se arătau mai puţin binevoitori, ba chiar ostili. Trebuia recunoscut că, dacă ocupaţia otomană dăduse patrimoniului viticol mondial Tokaiul, regele vinurilor şi vinul regilor, precum şi una dintre cele mai bune şcoli de turcologie din lume („înţelepţii învaţă multe de la duşmanii lor”)[6], ea nu fusese o petrecere pentru prietenii maghiari, care nu încetau să le spună copiilor lor încă de la grădiniţă că Europa datora totul ungurilor, căci ei o eliberaseră de barbari! La Ankara, un prieten diplomat francez îi mărturisise chiar că fiul lui de cinci ani, supus unei maghiarizări intense la grădiniţa pentru copiii maghiari pe care o frecventa, le spusese când aflase că familia avea să se mute în Turcia: „Nu-i posibil. Nu putem merge la turci, ei sunt duşmanii noştri, ai ungurilor!”

6 Strada Mare. (N. red.)

în vreme ce, cu puţin înainte de miezul nopţii, se plimba de-a lungul Dunării şi urca pe *Fo utca* până la Institutul Francez, observă în faţa clădirii manifestanţi care scandau „Nagymagyarorszag, nem szeretünk a franciákot”[7] şi „Jos Trianonul, trăiască Ungaria Mare!”. Sinan îşi aminti atunci că era 4 iunie şi înţelese că aceşti naţionalişti înflăcăraţi comemorau în felul lor tratatul care redusese marele regat al Ungariei, ce se întindea din Transilvania până în Croaţia, la o ţărişoară izolată în inima Europei cu micuţa ei mare interioară, lacul Balaton. Mai departe, pe podul Lânchid, nişte tipi cu mutre suspecte, îmbrăcaţi în cămăşi negre, cu banderole şi cruci care aminteau de sinistrele cruci cu săgeţi din cel de-al Doilea Război Mondial, se înghesuiră sub ochii lui într-un automobil 4x4 negru, strălucitor. Brutele astea erau din Garda naţională şi-i apărau pe locuitorii Budapestei de hoardele de străini!

Şocat de imaginea aceasta, care nu corespundea deloc cu ideea pe care şi-o făcuse despre noua Europă, unită şi pacificată în sfârşit, Sinan se opri, în faţa Operei, la Müvesz, una dintre cafenelele de pe bulevardul Andrassy, frecventată altădată de Kosztolanyi sau de Karinthy. în timp ce savură un pahar de vin alb (fehér bor, după cum îi plăcu să-i comande chelneriţei amabile), se gândi la imperii: cel rus, cel austro-ungar, cel otoman... Niciunul dintre giganţii aceştia nu supravieţuise după Primul Război Mondial şi tratatele de la Sèvres, de la Trianon... Toate aceste imperii se destrămaseră pe neaşteptate din cauza asasinării arhiducelui Franz Ferdinand de către un naţionalist sârb la Sarajevo! Şi chiar Turcia ar fi dispărut de pe hartă dacă Mustafa Kemal ar fi acceptat Tratatul de la Sèvres. La urma urmei, Ungaria suferise ca şi Turcia, şi aceste două ţări încetaseră brutal să mai existe în acelaşi timp: greşiseră tabăra, aleseseră Germania. De fapt, nici nu avuseseră de ales, pentru că Rusia era duşmanul lor comun!

Faţă în faţă cu Sinan, stătea la masă un domn foarte

7 Ungaria Mare, nu-i iubim pe francezi. (N. red.)

în vârstă, care tocmai terminase de citit ziarul *Magyar nemzet*. Recunoscând imediat în el un bătrân intelectual cu nostalgii după Imperiul Habsburgic, i se adresă: „Sunteţi cumva autorul *Recviemului pentru un imperiu defunct*?” Trecut bine de 90 de ani, Ferenc F. se născuse supus al împăratului Franz-Joseph care, la urma urmei, fusese un fel de sultan al imperiilor centrale, gândi Sinan în timpul lungii discuţii despre fărâmiţarea imperiilor multinaţionale şi supremaţia statelor-naţiune de azi, care urmase. Ferenc F. îi explică anume că el făcuse mereu diferenţă între statele-naţiune, cu fundamente solide, şi ţările din Europa Centrală, care purtau pur şi simplu marca incertitudinii destinului, a precarităţii existenţei naţionale şi a vulnerabilităţii lor. Evocară amândoi acel frumos eseu al scriitorului Istvan Bibo, care scrisese în 1946: „Referirile la moartea unei naţiuni sau la nimicirea ei trec drept vorbe goale în ochii unui occidental, căci, dacă poate să conceapă exterminarea, opresiunea sau asimilarea treptată, nimicirea politică de pe o zi pe alta nu e pentru el decât o metaforă grandilocventă, în vreme ce pentru naţiunile din Europa de Est e o realitate tangibilă”.

La sfârşitul discuţiei, Sinan înţelese că, pentru Ferenc F., Imperiul Habsburgic fusese singura incarnare autentică a unui stat multinaţional în cadrul căruia statele puteau să trăiască şi să existe în continuare într-o armonie aproape perfectă (în această privinţă exagera, bineînţeles, având o viziune destul de romantică despre imperiu, îşi zisese Sinan), dar, după ce imperiul fusese nimicit de forţele străine, statele mici erau sortite pieirii sau robiei. Pe Sinan îl pasiona să recitească istoria Turciei din perspectiva acestei viziuni „imperialiste” a istoriei europene…

Interludiul 2

Din câte-şi amintea, se bazase mereu numai pe el însuşi. Nu ştia nimic despre originile lui şi renunţase de multă vreme să le mai caute. Adoptat sau răpit de ţigani care rătăceau între Balcani şi Anatolia cu un circ ambulant, devenise un cal de bătaie, bun de corvoadă şi

priceput la acrobaţiile cele mai riscante. Să plătească el oare cu sacrificiul copilăriei răscumpărarea pe care părinţii lui refuzaseră s-o achite? N-avea să ştie niciodată şi, la drept vorbind, nici nu conta. Copil fiind, îşi găsise alinarea în căldura animală a Vulkăi, căţeaua trupei, care-şi apăra puii ca o lupoaică, iar puii ei îi fuseseră primii tovarăşi de joacă. Cu toate acestea, chiar în cadrul haitei, el era deja un lup singuratic. Tratat ca un câine de oameni, dovedise printre câini că nu era altceva decât un om. La moartea Vulkăi, care fusese singura creatură ce-i arătase afecţiune, evadase şi-şi pierduse urma în Istanbul, împins de o singură ambiţie: să devină lup printre oameni. Pentru un tânăr ager şi descurcăreţ ca el, care nu se dădea în lături de la greu, supravieţuirea nu era nicicum o problemă în jungla urbană. Având forţa necesară să împingă nişte containere uriaşe pe roţi, în care dezmoşteniţii sorţii strângeau tot ce putea fi reciclat din gunoaiele menajere, reuşi să scape destul de repede de căratul tomberoanelor. Lustragiu, băiat de curse, ucenic bucătar, ucenic frizer, muncitor în construcţii, se făcuse remarcat în timpul organizării unui festival de către directorul unei mari fundaţii culturale pe când lucra la montat de schele şi făcea minuni cu talentul lui de acrobat. Sedus de vitalitatea puştiului, acesta îl adoptă şi-l educă. El avansă rapid şi, în cele din urmă, ajunse să preia sarcinile binefăcătorului său. Ascensiunea lui nu era însă chiar atât de excepţională într-o ţară precum Turcia, în care îndrăzneala şi tinereţea îţi permiteau să te afirmi chiar dacă nu aveai familie şi diplome. Ca un actor desăvârşit ce era, intrase în jocul noului mediu, unde se trezise aruncat în avanscenă; acolo, exista bunul-simţ să nu i se amintească de fiecare dată, dar nu se uita că el provenea „de jos”. Furia i se va potoli oare vreodată? în ciuda anilor, tot nu ştia dacă era preferabil un zâmbet prefăcut sau un scuipat sincer.

în noaptea aceea, avea să dea lovitura: o să se strecoare încet prin întunericul cald şi umed din portul Izmir, o să escaladeze dintr-o singură mişcare un gard, o

să cadă în tăcere. Nimeni nu putea bănui că tânărul acela sălbatic, care luptase pentru supravieţuire, nu dispăruse niciodată de tot în spatele directorului respectabil care devenise. Câinii de pază din port se dovediră mai isteţi şi nu scoaseră niciun sunet, ca şi cum l-ar fi recunoscut drept unul de-al lor. Ajungând la galera care părea să-i fixeze cu o privire sumbră şi resemnată, alunecă în apa călduţă şi urât mirositoare şi plonjă sub carenă fără să facă vreun zgomot.

Capitolul 3

Galera ia apă în vreme ce Sinan Yalţintaş îşi vedea de drum, Ahmed Yavaştan era blocat la Izmir. Atâta timp cât o parte din bani nu intrau în contul comandantului galerei, nu se întâmpla nimic. După ce-şi petrecuse prima zi încercând să descurce problema, n-avea decât să-şi ocupe timpul, în interes de serviciu şi personal, după cum îi poftea inima. La urma urmei, situaţia ar fi putut fi considerată foarte agreabilă. Proiectul era, fireşte, complicat atât din punct de vedere tehnic şi financiar, cât şi politic. Pe internet, circulau deja acuzaţii fanteziste de măsluire a istoriei, ca şi cum turcii ar căuta cu orice preţ să convingă că ei erau fondatorii Marsiliei! Galera aceasta putea să fie deci o pacoste în toate sensurile cuvântului, dar, la urma urmei, nu Ahmed avea să tragă la rame – cel puţin nu în sens propriu.

Din nefericire, diplomatul nu putea să considere această parte a misiunii lui ca fiind o croazieră de agrement. Avea rău de mare.

S-ar fi zis că ministerul procedase în acest fel cu bună ştiinţă, pentru a nu fi acuzat de favoritism la adresa lui, doar dacă nu cumva aceasta era fărâma de perversitate sau de indiferenţă a celor de la resurse umane, ce părea să fie trăsătura specifică a administraţiilor seculare.

Dar, când soarta îşi bate joc, întâmplarea drege uneori lucrurile. La conferinţa de presă a lansării unui alt eveniment maritim – o cursă pentru ambarcaţiuni cu pânze Istanbul-Brest –, Ahmed cunoscuse un skipper celebru,

care îi mărturisise că şi el zăcuse ca un câine în primele zile de competiţie şi îi dăduse remediul lui. Nu tocmai convins, Ahmed răsuflase totuşi uşurat, îşi învinsese teama şi se întorsese la ale lui.

Ideea de a rămâne câteva zile la Izmir nu-i displăcea. Nu mai călcase prin oraşul natal tocmai din adolescenţă, când se terminase cu vacanţele lungi la bunici. Nu-i fusese niciodată dor de Izmir. Era o filă întoarsă a istoriei personale şi nu-şi dădea osteneala nici s-o evoce, nici s-o revadă. Cea mai precisă amintire era aceea a durerii pe care o simţea la fiecare început de an şcolar, când, după ce umblase toată vara desculţ pe plajă, îşi punea din nou în picioare pantofii pe care îi purtase în anul din urmă. Bunicul lui, care folosea drept momeală la pescuit de *gupra* crabi în cochilii de melci, îl comparase cu un crustaceu mic, nevoit să-şi schimbe regulat carapacea. Izmirul îi rămăsese în amintire ca oraşul copilăriei, acela în care crescuse, tocmai datorită acelei senzaţii, când, de fapt, el nici nu trăise efectiv acolo. Părinţii plecaseră să facă bani la Istanbul la scurtă vreme după naşterea lui, iar viaţa la Liceul Galatasaray, din cartierul Beyoglu, printre cafenele, librării, teatre şi cinematografe, îl transformase într-un adevărat locuitor al acestui oraş.

Totuşi, i se întâmpla să se lase în voia amintirii cu îngăduinţă faţă de trecut, care uneori câştigă atunci când viitorul pare să se restrângă. Ultima dată îl luase prin surprindere pe când se uita la un film comic şi absurd, pe care-l împrumutase de la mediateca Institutului Francez de la Istanbul ca să-şi umple o seară liberă şi singuratică, aşa cum nu prea avea. Era un episod din seria de pastişe ale filmelor de spionaj „Le Monocle”. Paul Meurisse, ameninţat de o bandă de adversari pe cât de cheflii, pe atât de rău intenţionaţi, îi cheamă în ajutor pe Dalio şi pe Robert Dalban cântând „J’irai revoir ma Normandie, c’est le pays qui m’a donné le jour”. Cu adevărat de excepţie trebuie să fie Liceul Galatasaray pentru un turc dacă, în timp ce ascultă un vechi cântec franţuzesc, este cuprins deodată de dorul de oraşul în care s-a născut!

Trezit devreme, Ahmed îşi începu acea frumoasă dimineaţă de 3 iunie cu o plimbare de câţiva kilometri pe „Kordon”, o largă promenadă de-a lungul golfului Izmir, un loc binecunoscut de socializare şi convivialitate la orice oră din zi şi din noapte. Când nenumăratele cafenele şi restaurante închideau unele după altele, apăreau practicanţii de jogging, manifestările sindicale sau grupările patriotice, după caz. Tot aici era şi locul unde se ţineau marile serbări populare. Dar, în zori de zi, nimic nu era mai potrivit pentru a-ţi revigora plămânii şi a-ţi pune neuronii în mişcare înainte ca ziua de lucru să înceapă decât o plimbare pe Kordon.

Izmir „trădătorul”, după cum fusese poreclit, era un bastion laic şi republican de neatins. Dar el simboliza la fel de bine diversitatea culturală a Turciei atât prin urmele păstrate din perioada otomană, cât şi prin realitatea mult mai anatoliană a prezentului. Era mai ales un oraş prosper şi dinamic, care aspira la un rol economic şi cultural important în regiunea Mediteranei, ba, mai mult, o metropolă de cinci milioane de locuitori, unul dintre cele mai mari porturi comerciale din Europa, rivalizând mai degrabă cu oraşul Anvers decât cu Marsilia, care nu mai putea să facă faţă comparaţiei. Aşa se face că Izmirul suportase cu greu înfrângerea în competiţia pentru organizarea următoarei expoziţii universale. în ciuda eforturilor depuse pentru seducerea factorilor de decizie, comitetul de candidatură uitase pur şi simplu că trebuia nu numai să se influenţeze voturile, ci şi să se facă presiune până în ziua alegerilor ca să existe siguranţa că vor fi acordate Izmirului. Dincolo toate acestea, după un obicei probabil datorat originii lor tribale, turcii participaseră în număr foarte mare la evenimentele create pentru a lăuda frumuseţile oraşului, crezând că impresionau astfel cu mobilizarea lor. Această amuzantă marcă de entuziasm colectiv avusese totuşi un defect major: rămăseseră între ei în momentul în care ar fi trebuit, dimpotrivă, să invite delegaţii străine pentru a le convinge şi a le obţine adeziunea. Această dublă naivitate făcuse Izmirul să

piardă victoria anunţată, fiindcă toată lumea era de acord în ceea ce priveşte atuurile de care dispunea oraşul, superioare faţă de cele ale altor candidaţi din bătrâna Europă.

Ar trebui, îşi zise Ahmed, să ne aducem aminte de cauzele acestui eşec şi să evităm transformarea manifestării „Timpul Turciei” într-o sărbătoare turcă-turcă sau în vreo consfătuire cu obişnuiţii participanţi la cocktailurile ambasadei. Ahmed se săturase în misiunile sale anterioare de paraziţii aceia abonaţi la recepţiile oficiale, care nu aveau alt ţel decât să lase impresia că erau indispensabili ca să rămână pe listele ambasadei. De data aceasta însă, pentru a profita din plin de ocazia care i se va oferi ca să-şi extindă şi să-şi diversifice reţeaua de influenţă, trebuia să treacă peste această constrângere, comună de altfel tuturor ambasadelor din orice ţară.

Una dintre metodele de evitare a acestei piedici era să se încurajeze colaborările artiştilor şi intelectualilor turci şi francezi. Nimic nu era mai potrivit pentru împrospătarea contactelor, favorizarea unei mai bune cunoaşteri reciproce şi atragerea unui public amestecat. Ahmed putuse constata, citind programul sărbătorii publice, că şi organizatorii ţinuseră cont de acest lucru. Familiarizarea comisarilor francezi cu Turcia din misiunile lor anterioare fusese desigur foarte folositoare în acest sens. Era mai ales cazul proiectelor elaborate la Izmir, începând cu spectacolul muzical „*Miisennâ* – serbări şi divertismente la Istanbul în secolul al XVII-lea”.

Ideea îi venise uneia dintre fiicele ţării, o anume Sibel, care descoperise barocul în timpul studiilor muzicale în Franţa. Tânăra primise, ca şi surorile ei, o educaţie clasică, după voia părinţilor şi în buna tradiţie a principiilor educative ale lui Atatiirk pentru construirea unei Turcii moderne, deci europene. Cu toate acestea, nu se ştie de ce, Sibel făcuse o pasiune pentru muzica otomană din secolul al XVII-lea, convinsă că putea exista o legătură cu muzica occidentală din aceeaşi epocă. în mod surprinzător, reuşise să atragă în această aventură un grup

de barochişti francezi şi de muzicieni de la Conservatorul de muzică tradiţională de la Universitatea egeeană. Ahmed învăţase să se ţină departe de prejudecăţi, mai ales de cele proprii, şi voia să afle cât mai multe despre acest eveniment, cu toate că nu putea să-şi stăpânească un oarecare scepticism. Ca pe mulţi alţi compatrioţi de-ai lui, îl încerca o mare neîncredere faţă de tot ce venea dinspre Imperiul Otoman. în afară de cucerirea Constantinopolului de către Mahomed al II-lea şi de supremaţia lui Soliman Magnificul, singurul lucru pe care-l privea cu ochi buni era crearea, în 1868, a îndrăgitului liceu Galatasaray, într-o perioadă în care imperiul făcea eforturi să se modernizeze. în plus, acest argument era la îndemână şi pentru a le aduce aminte europenilor în general şi francezilor în special că Turcia nu aşteptase să candideze la statutul de membră a Uniunii Europene pentru a se întoarce spre Europa. Dar, până la urmă, din toată istoria imperiului, reţinea mai ales un lung declin până la naufragiul din Primul Război Mondial, din care Turcia abia scăpase cu viaţă datorită intervenţiei lui Atatiirk. Şi nu el era acela care să deplângă dispariţia caligrafiei odată cu inventarea alfabetului turc, chiar dacă era capabil să-i aprecieze rafinamentul şi să-i admire cele mai frumoase realizări.

Ajuns în campusul Universităţii egeene, primi încă o confirmare a rupturii care exista între Turcia de azi şi trecutul ei. Muzica tradiţională turcă se preda într-un alt conservator decât cel în care se învăţa muzica occidentală clasică. Era dovada supremă că trebuia să alegi una dintre ele! O situaţie simbolică! Turcia era nevoită oare să întoarcă spatele istoriei sale pentru a fi acceptată de Europa? Alte voci se ridicau în apărarea ideii că trebuia, din contră, să-şi asume trecutul. Faimosul proces al memoriei! Regretele şi recunoaşterile păreau să se înmulţească, de la Vatican până în Australia, trecând prin Franţa.

Dar, având în vedere numărul de războaie, de masacre şi de crime din istoria umanităţii, eram încă departe! Pe Ahmed îl enerva această tendinţă, care părea

să reducă subiecte extrem de grave la un ritual politico-mediatic. De altfel, aşa reacţionase la petiţia pentru recunoaşterea genocidului armean susţinută de un grup de intelectuali turci, printre care şi unii dintre prietenii lui. Chiar dacă obligaţia de neutralitate a unui diplomat de carieră nu i s-ar fi impus, tot n-ar fi semnat-o. Aşa cum nu semnase nici petiţia contra atentatelor teroriste de la Asala, care îi vizaseră pe diplomaţii turci din străinătate în anii 1970-1980 şi în care unul dintre colegii lui îşi pierduse totuşi viaţa, în acelaşi timp, era foarte conştient de faptul că procesul memoriei era doar un efect la modă, Europa oferind cel mai bun exemplu în acest sens cu reconcilierea francogermană. Ar fi trebuit ca Turcia să procedeze la fel? Ahmed nu vedea prea bine cum ar fi putut ea să scape de aşa ceva, dar se gândea că ar trebui s-o facă într-un ritm propriu şi să conştientizeze această necesitate cu de la sine putere, nu constrânsă. Ca un bun umanist ce era, nu putea să nege evenimentele din 1915, nici suferinţa armenilor, dar, ca bun kemalist ce se afla, se încăpăţâna să considere că primul proces de memorie consta în a nu uita tentativa de dezmembrare la care puterile europene supuseseră Turcia. Mulţumită lui Atattirk, Tratatul de la Lausanne corectase Tratatul de la Sèvres şi îi restabilise Turciei demnitatea. O posibilitate pe care Ungaria, de pildă, n-o avusese, fiind forţată să rămână ca în Tratatul de la Trianon. Ahmed îi evocase adesea prietenului său Sinan asemănarea aceasta şi era nerăbdător să-i citească raportul în lumina acestei traversări a Europei Centrale. Dacă se ţinea de programul stabilit, Sinan trebuia să ajungă în seara aceea la Budapesta.

Directorul conservatorului îl primi pe Ahmed cu acea cordialitate condescendentă specifică oamenilor bine educaţi, care le permite să fie politicoşi fără să devină slugarnici şi să respecte formele fără să pară ceremonioşi. Era mai ales ceva tipic pentru universitate, unde un student, dar şi un cadru didactic cu grad inferior puteau să i se adreseze unui profesor cu *hocam*, maestre, fără să pară că imitau vreun ucenic Jedi din *Star Wars* sau vreun

discipol al sectei Templului solar. Ahmed trecu direct la subiect, scuzându-se la început pentru ignoranţa-i sinceră: „Mă surprinde un lucru, cum poate această doamnă Sibel să pretindă cu atâta seriozitate că e posibilă o legătură între cele două repertorii atât de străine unul de altul, încât se predau în conservatoare diferite?”

Diplomatul ascultă apoi cu mare interes istoria acelui polonez vândut, la începutul secolului al XVII-lea, la palatul sultanului, după ce fusese prins de tătari. Wojciech Bobowski sau Albertus Bobovius, convertit la islam sub numele de Aii Ufkî, zis Santurâ pentru cât de bine stăpânea instrumentul cu coarde denumit psalterion, avea şi darul limbilor, fiind cunoscut ca vorbitor a aproape cincisprezece, şi darul muzicii, pe care putea s-o transcrie de cum o auzea. Cu talentele lui, fusese oprit la palatul sultanului ca tălmaci şi muzician. Prezenţa unui muzician european acolo nu era însă atât de neobişnuită; sultanul însuşi, după spusele martorilor timpului, se delecta din când în când ascultând „un franc care cânta la spinetă”. Aceşti „franci” erau mai ales muzicieni italieni, dar Aii Ufkî jucase un rol mult mai important, care nu-i era clar lui Ahmed şi-i rămânea învăluit în mister. Poziţia în cadrul seraiului, acolo unde occidentalii nu erau admişi, îi permitea lui Ufkî să adune informaţii preţioase, pe care se grăbea să le comunice reprezentanţilor străini. Toate acestea miroseau bine a spionaj cultural şi, în acea perioadă de tensiune extremă din Mediterana, era clar că, pentru a obţine informaţii de primă mână despre datinile şi obiceiurile otomane, curţile europene recurgeau la orice mijloace. Era cazul carnetelor în care Aii Ufkî transcrisese unele melodii otomane cu notaţie europeană, şi aceasta nu pentru a-i înzestra pe muzicienii turci cu o scriitură care nu le era de folos, ci pentru a face această muzică accesibilă europenilor. Unul dintre carnete îi fusese încredinţat lui Antoine Galland, viitorul traducător al celor *O mie şi una de nopţi,* pe atunci tânăr ataşat încadrat la Ambasada Franţei. Un alt carnet plecase în bagajele unui diplomat englez. Ufkî scrisese de asemenea explicaţii

privind islamismul în latină pentru folosul creştinilor şi o gramatică a limbii otomane. Cu toate acestea, el poate oricând să treacă drept un veritabil precursor al dialogului intercultural şi interreligios, deoarece a fost primul traducător al Bibliei în limba turcă şi a compus chiar şi arii turceşti pe baza experienţei lui psalmice. în cele din urmă, a fost eliberat şi a călătorit prin imperiu până în Egipt şi probabil la Mecca. Să fi fost Ufkî un agent dublu sau un convertit cinstit la islam, preocupat de o mai bună înţelegere între religia în care se născuse şi cea pe care o adoptase? Greu de spus. De altfel, cazurile de convertire nu erau rare. Nu toate erau spontane, ce-i drept, dar constituiau un rezervor pentru înalta administraţie otomană, care se dovedea de un pragmatism foarte îndrăzneţ (80% dintre viziri erau de origine creştină). Convertiţi cu forţa sau de frică, din convingere sau de nevoie, unii dintre ei câştigaseră avere şi recunoaştere pe lângă sultan. Astfel, contele de

Bonneval, după ce-i insultase la rând pe doamna de Maintenon şi pe prinţul Eugen, după ce îi trădase pe francezi şi pe austrieci, devenise general otoman sub numele de Ahmed Paşa şi o luase aşa de bine pe calea înţelepciunii, încât murise derviş la mănăstirea Galata. Originar de pe coasta egeeană, Ahmed nu era nici el prea sigur că nu era pe jumătate grec. Cât despre prietenul lui, Sinan era la fel de polonez ca Aii Ufkî. Nimic de mirare că acesta îşi înscrisese numele în istorie ca primul tălmaci muzical între Orient şi Occident.

Directorul conservatorului transcrisese carnetele lui Aii Ufkî în turca contemporană. El îi explică lui Ahmed că acestea constituiau o mărturie remarcabilă, care putea fi coroborată cu numeroasele povestiri de călătorie din epocă. Confruntarea surselor muzicale, istorice, literare şi iconografice oferea despre viaţa de la Istanbul şi despre schimburile dintre estul şi vestul Mediteranei un tablou cu totul diferit de cel al urii de nestins dintre islam şi creştinism, la care se reduceau de cele mai multe ori relaţiile dintre curţile europene şi Imperiul Otoman.

— Dar ar trebui să vorbiţi cu doamna Sibel dacă vreţi neapărat să aflaţi mai multe. Am lucrat împreună săptămâna trecută şi trebuie să fie încă pe-aici. Ea a creat tot acest proiect al punerii în oglindă a muzicii, dansurilor şi sărbătorilor din Europa şi Turcia. Oglinda aceasta mare era Istanbulul, singurul oraş de pe pământ în care întâlneai oameni din toate colţurile lumii în secolul al XVII-lea. Exista şi Izmirul, fireşte, dar Istanbulul era capitala...

— Şi de ce *Musennâ*?

— Vă va spune ea. Eu pot să vă dau însă o pistă: are legătură cu caligrafia.

„Stranie coincidenţă! Şi eu, care mă gândeam adineauri că nu era de regretat renunţarea la caligrafie...” îşi zise Ahmed. Dar ceea ce îl surprindea cel mai mult era că directorul conservatorului nu avusese ideea să meargă să vorbească despre asta cu vreunul din colegii de la conservatorul de vizavi. Şi invers, niciunul dintre aceştia nu venise să verifice împreună cu el dacă muzica europeană avea vreo legătură cu muzica din Turcia. Totul devenise evident numai în viziunea doamnei Sibel. Era clar că trebuia să se întâlnească cu ea.

întors în oraş, Ahmed luă prânzul la restaurantul Centrului Cultural Francez, cunoscut pentru grădina şi mâncarea lui foarte bună. Cu această ocazie, se informă cu privire la programul directorului pentru că ar fi vrut să vorbească cu el despre expoziţia arheologică de la Luvru şi cea referitoare la Le Corbusier. Proiectul acestui arhitect de reconstruire a Izmirului după marele incendiu din 1922, chiar dacă nu fusese pus în aplicare, marcase profund urbanismul din Turcia şi carnetele lui de călătorie erau pline de desene şi de observaţii despre arhitectura otomană. însă directorul nu era acolo şi îl primi asistenta lui, despre care i se dăduse de înţeles că era mâna lui dreaptă. Văzând-o, poate şi din pricina căldurii, Ahmed îşi alungă cu greu din minte gândul că el ar fi acceptat-o cu plăcere şi ca mâna lui stângă. Parcă fără să observe interesul cu care era urmărită şi apelând la un profesionalism tonifiant, dar nu indiferent, doamna îi

propuse să-i trimită, de îndată ce avea să se întoarcă directorul, dosarele celor două expoziţii care, după cum afirma, nu întâmpinaseră niciun obstacol de nedepăşit. Pentru că nu voia să complice lucrurile mai mult decât era cazul, Ahmed se mulţumi cu aceste explicaţii. Urma numai să viziteze Centrul de artă contemporană.

în ciuda numelui, „PAMIR” nu atingea încă vârful artei contemporane. Transformarea unui imobil, a cărui destinaţie nu era clară, în centru de artă contemporană, care să le ofere tinerilor artişti emergenţi unul din puţinele locuri de rezidenţă şi spaţii de expunere, nu-i pusese niciun fel de problemă proprietarei, care se bucura în acelaşi timp de bogăţie şi de lipsă de griji, ceea ce contrazice până şi fabula „Pantofarul şi financiarul”*. Cu siguranţă, Laie nu era preocupată de sacii cu bani fără fund, căci nu-i venise niciodată ideea să-i numere, ceea ce nu însemna deloc că obişnuia să cheltuiască fără măsură; doamna îşi gestiona relaxată bogăţia, iar din acest motiv nu se credea nicicum mai presus decât restul oamenilor. Pentru ea, banii erau un mijloc care-i permitea să se dedice întru totul unei pasiuni, arta contemporană. îi era mai greu atunci când alegea artiştii pentru că ei erau tot mai numeroşi şi proveneau din orizonturi foarte diferite, ca o epidemie socio-culturală. Astfel, un arhitect lăsase totul baltă pentru a deveni coregraf, un agronom era pasionat de muzică ori un avocat se dedicase circului, ca şi cum tribunalele predispuneau la clovnerie! Ahmed, a cărui carieră, în sensul cel mai nobil pe care-l poate avea acest cuvânt în diplomaţie, era un exemplu de continuitate, era de fiecare dată surprins de aceste reconversiuni şi uluit de-a dreptul de reuşitele la care ele puteau să conducă. Mobilitatea şi flexibilitatea societăţii turce, faţă de cea europeană, îl uimeau tot timpul. în mijlocul acestei mici lumi boeme, plină de voioşie şi de atenţie, Laie avea un discernământ care o scutea de multe decepţii. Centrul de artă contemporană era un succes, iar ea avea norocul sau înţelepciunea de a fi mai mult fericită decât mândră. Dimensiunea internaţională a centrului lipsea încă, dar

spera s-o dezvolte cu ocazia organizării „Timpului Turciei” şi a proiectelor culturale europene, după cum îi explică lui Ahmed.

Poziţia socială îi deschidea doamnei Laie toate uşile din Izmir, iar generozitatea ei firească atrăgea tot mai mulţi invitaţi, mai ales la casa ei din ţeşme sau pe vreunul din iahturi. Soţul ei hotărâse de fapt că era util să aibă unul mare, unul mediu şi altul ceva mai mic, fără să mai pună la socoteală celelalte ambarcaţiuni de toate calibrele şi modurile de propulsie. El era însă ataşat în mod special de primul velier pe care-l cumpărase împreună cu nişte prieteni din copilărie. Ahmed a fost numaidecât invitat la bord, chiar în acea seară, pentru a ciocni un pahar.

— Nu puteţi refuza, va veni şi directorul Centrului Cultural Francez, un prieten foarte bun.

— îmi pare rău că trebuie să v-o spun, dar nu pot onora încântătoarea dumneavoastră invitaţie. Ştiţi, în următoarele zile, am să merg cu vaporul mai mult decât mi-aş dori şi prefer să mă mai bucur cât se poate de uscat.

— Dar astă-seară nu vom ieşi în larg, vom rămâne în port, apoi, vom merge să mâncăm peşte la grătar undeva aproape de plajă. Vă asigur că e un vapor mare şi, când e ancorat în port, nici nu se simte că stă pe apă. Ne-aţi face o mare plăcere.

încurcat, dar sedus, Ahmed acceptă până la urmă invitaţia. Au luat mai întâi un automobil caraghios care se clătina, un Tofaş 124 Murad vechi, un Fiat turcesc, de la care Laie pierduse cheia care oprea alarma. Aşa se face că au mers cu alarma urlând prin centrul oraşului ca după nişte spărgători de bănci. în vreme ce Ahmed se aştepta să vadă poliţia venind după ei dintr-o clipă în alta, Laie nu părea nici măcar să dea atenţie vacarmului care îi făcea pe trecători să se întoarcă şi să se uite la ei. Singura consolare era că nu riscau să calce pe cineva, doar dacă ar da peste vreun surd, deşi felul în care conducea doamna s-ar fi calificat, politicos spus, drept nepăsător.

— Şoferul nostru foloseşte acest automobil la cumpărături sau când se duce să recupereze una dintre

maşinile lăsate aiurea şi numai el ştie cum se decuplează alarma. E foarte convenabil, îl poate parca oriunde şi nimănui nu-i va trece prin minte să-i fure. Sunteţi prieten cu Sinan Yalţmtaş, nu-i aşa?

La răspunsul lui afirmativ, Laie îi povesti că, într-o seară, după o cină târzie şi ceva băutură, Sinan ţinuse morţiş să facă o baie în mare înainte să plece a doua zi dimineaţa la Ankara, chit că n-avea să doarmă toată noaptea. Chemarea apei era îmbietoare, dar Izmirul, deşi e oraş maritim, n-are nicio plajă la mai puţin de 50 de kilometri distanţă şi trebuia mers cu maşina, dar cu care? Cum toate erau împrăştiate, nu rămânea decât Tofaş 124 Murad. Ca şi cum pricepuse că e ora două dimineaţa, ea nu scoase niciun ţiuit tot drumul. Sinan, nerăbdător şi gata să sară şi în cea mai mică baltă, nu mai rezistă şi-i rugă să oprească la marginea drumului, unde găsi o trecere printre două stânci ca să ajungă la mare. Apa, întunecată, rece şi urât mirositoare, trezise din beţie pe toată lumea, dar Sinan şi Laie nu-şi pierduseră deloc entuziasmul, bălăcindu-se singuri un moment şi ţipând de bucurie în faţa prietenilor, care îi aşteptau bătând pasul pe loc pentru a se încălzi. Inspirat cu siguranţă de Sinan şi de Laie, care se arătau şi mai expansivi decât de obicei, baia şi alcoolul având şi ele un cuvânt de spus, automobilul Tofaş începu să urle pe drumul de întoarcere. Alarma despica noaptea în două şi în ciuda... îndrăznealei (aşa să se zică oare?), Laie se hotărî să parcheze maşina într-un cartier mărginaş şi să continue drumul pe jos. Nici măcar ea nu se vedea oprită de poliţie în miezul nopţii, pe jumătate băută şi cu părul ud, într-o maşină care, nici mai mult, nici mai puţin, părea furată.

Laie încă mai râdea şi Ahmed începea să se teamă că nu vor ajunge niciodată la ţeşme, când se opriră în faţa casei din oraş în care locuia, unde îi aştepta un automobil 4x4 mult mai confortabil şi performant. Era în acelaşi timp şi o veste bună, şi o veste proastă: restul drumului avea să fie mai liniştit, dar n-o vedea deloc pe Laie conducând o maşină silenţioasă. Era mult prea obişnuită cu Tofaş, când

ceilalţi şoferi o evitau. Din fericire, fiul doamnei îi aştepta şi a condus el. în drum, îl luară şi pe directorul Centrului Cultural Francez, cu care au avut o conversaţie plăcută. Pe la mijlocul traseului, Laie le arătă viile pe care le cultiva fiul ei. Producţia avea să iasă abia peste doi-trei ani, dar nu din asta trăia el. Spre marea dezamăgire a directorului centrului, pentru care nu exista niciun alt vin în afară de Bordeaux, tânărul fusese obligat să apeleze la un viticultor italian pentru că niciun francez nu fusese atât de isteţ şi de întreprinzător ca să se îngrijească de via lui.

Pe când erau aproape de mare, Laie îi indică fiului său un drum de ţară care şerpuia printre dealuri. La capătul lui, se vedea o superbă contrucţie din lemn.

— Aici ne dăm jos şi luăm berlina, va fi mai confortabil, iar soţul meu o preferă. îmi pare rău pentru toate aceste schimbări.

— E casa dumneavoastră de la ţară?

Ahmed întrebase naiv, ştiind prea bine că Laie nu organizase această cursă în etape pentru a-i arăta cât de mari îi erau parcul de automobile sau proprietăţile.

— Nici vorbă, aceasta e pentru cai. Casa e acolo.

Ea arătă spre o cabană care părea minusculă pe lângă somptuosul palat pentru cai.

— Dar nu locuim aici, e pentru rândaşi. Soţul meu face câte un popas ziua, de la Izmir sau de la £eşme, după cum e cazul, dar seara se întoarce acasă.

Soţul ei, un *gentleman farmer* perfect, era în realitate un prosper om de afaceri. Originea averii lui era destul de misterioasă, dar bărbatul era la fel de lipsit de griji şi de jovial ca soţia lui. Paria la cursele de cai cu tot atâta succes cât avea ea cu mânjii de la Centrul de artă. Cum nu-i păsa de câştig, norocul îi zâmbea cu neruşinare. Cu siguranţă că I-ar fi părăsit dacă ar fi vrut să izbândească mereu. Odată, fusese cât pe ce să-şi piardă viaţa şi îşi jurase să nu se mai teamă niciodată de moarte. Trăia aşadar ca şi cum n-avea să moară vreodată sau, ceea ce e acelaşi lucru, ca şi cum ar urma să fie trăsnit pe loc. Era văzut arareori supărat, iar figura-i deschisă îi era

luminată tot timpul de un zâmbet straniu, care părea să-i fie adresat cuiva pe care numai el îl putea vedea. Ahmed, după o seară excelentă, trecu prin experienţa a ceea ce însemna, cât se poate de concret, fatalismul acestuia. La volanul celei mai puternice berline din toată gama, conduse înapoi spre Izmir cu 240 de kilometri pe oră, zâmbind mereu, într-o tăcere mormântală.

A doua zi, Ahmed află la telefon că Sinan se bălăcea printre femeile goale din băile ungureşti, ca un Ingres care s-ar fi regăsit, graţie unei pensule magice, în interiorul băii lui turceşti, în vreme ce galera Kybele tot nemişcată era, arătându-şi cu prudenţă capacitatea de navigaţie în clipocelile din port. El se hotărî să nu se lase mai prejos şi se duse să-şi petreacă ziua la ţeşme, de astă dată în ritm propriu.

în iunie, în peninsula ţeşme, începuse vacanţa, deşi nu erau vizitatori. Negustorii de la Izmir nu-şi închiseseră încă prăvăliile din centrul oraşului pentru a veni aici, scutindu-le astfel pe doamnele din înalta societate de cei 70 km de distanţă faţă de furnizorii lor obişnuiţi. Un frizer demn de reputaţia sa trebuia şi el să meargă după clientela lui în migrarea ei estivală. Ca într-un naufragiu, ajungeau mai întâi femeile şi copiii, cărora li se alăturau în weekenduri soţii foarte ocupaţi până în momentul în care, învinşi de caniculă, până la urmă se stabileau undeva la malul apei. Izmirul nu mai era la Izmir, se muta cu totul la ţeşme. Localurile de noapte, chiar şi cele din Istanbul, precum celebrul Babylon, care se muta în timpul verii la Alaţati, nu se lăsau mai prejos. Curios mai era destinul acestui mic sat pitoresc, aparent nevinovat, dar marcat de pecetea tragediilor istoriei! Mai întâi populat de refugiaţi greci din insula vecină Chios, trăise din dezvoltarea viţei-de-vie şi a morilor de vânt. De la un război de independenţă la altul, când Imperiul Otoman a pierdut Balcanii, refugiaţii bosniaci au luat locul grecilor la Alaţati. Populaţia s-a schimbat din nou odată cu ocupaţia grecească din 1919, pentru ca ulterior să redevină bosniacă în 1924, odată cu victoria lui Atatiirk şi un ultim

schimb de populaţii. Morile de vânt încetaseră să mai funcţioneze una câte una, chiar dacă vântul continua să sufle. Şi el a fost cel ce a revigorat satul, care a fost promovat în decurs de câţiva ani drept una dintre etapele majore ale circuitului internaţional de surf şi o staţiune balneară dintre cele mai râvnite din Turcia. „Vântul istoriei avea astfel de capricii”, îşi spunea Ahmed gândindu-se la Sarajevo şi la Mostar, despre care îi vorbise Sinan cu câteva zile în urmă.

La capătul autostrăzii încă aproape pustii în mijlocul săptămânii, Ahmed redescoperi toate senzaţiile copilăriei, Mediterana. în ciuda hotelurilor, „resorturilor” şi altor construcţii de care peninsula nu fusese scutită şi cu un mic efort de imaginaţie, maşina timpului funcţiona la ţeşme în acel sfârşit de primăvară, când natura era tot mai înfloritoare şi nu apucase încă să fie nici arsă de soare, nici invadată de turişti. Soneria telefonului îl întrerupse însă din visare tocmai când plaja i se deschidea în faţa ochilor. Aruncând o privire mânioasă pe ecran, văzu că-l căuta consilierul ministrului, lucru care-l determină să facă ceea ce nu hotărâse niciodată un şofer turc, în ciuda eforturilor de armonizare cu Uniunea Europeană: se opri la marginea drumului pentru a vorbi la telefon. Bine a procedat şi noroc că stătea jos: fără ca măcar să-i întrebe ce mai face sau cum o duc soţia şi copiii, lucru care în alte circumstanţe ar fi fost luat drept o impoliteţe crasă, consilierul îi spuse că birema lua apă şi că trebuia să se ducă în port fără zăbavă pentru că se bănuia o tentativă de sabotaj.

în faţa mutismului lui Ahmed, consilierul se alarmă:

— Mă auziţi?

— Deja?

— Da, deja! Vă prevenisem că trebuie să vă aşteptaţi la astfel de obstacole. Faceţi tot ce e necesar, m-a sunat însuşi ţankaya. Ştiţi că preşedinţia a susţinut proiectul şi nu încape discuţie ca această galeră să rămână în port şi cu atât mai puţin să se scufunde.

Consilierul părea să-şi redobândească umorul, uşurat

de simplul fapt că reuşise să transmită deopotrivă informaţia şi responsabilitatea cu care aceasta trebuia să fie tratată. încă un negustor de umbrele şi de pălării, primele pentru a se acoperi, celelalte pentru a-i face pe alţii să le poarte.

— Nu vrem un alt „Rainbow Warrior”, adăugă el şi mai satisfăcut.

„Da, şi nu tu o să te scufunzi”, se gândi Ahmed, înţelegând că nu-i rămânea decât să se arunce în apă, dar, din păcate, nu de pe plaja din ţeşme.

Ahmed făcu stânga-mprejur rapid şi o luă înapoi, încercând să se concentreze la şofat. Era inutil să construiască ipoteze până n-avea să constate amploarea pagubelor. îl sună pe Sinan ca să-i prevină, de data asta fără să mai oprească. Cei doi hotărâră ca Ahmed să facă tot ce-i stătea în putinţă ca vaporul să iasă în larg. La urma urmei, atâta vreme cât echipajul era sigur, ar fi mult mai ferit de eventualii sabotori în largul mării decât în port, unde chiar şi o supraveghere constantă putea fi dusă de nas.

Exact cum se temea, Ahmed îl găsi pe capitan în plină criză de paranoia, cerând în ordine: un cordon de securitate pe chei, înotători de luptă în jurul vasului, protecţia marinei naţionale şi acoperire aeriană. El se mai linişti puţin constatând că Kybele plutea încă şi că mica baltă pe care o vedea în cală nu prezenta riscul s-o ducă la fund.

— Liniştiţi-vă, Hayreddin Bey, nu văd niciun motiv de alarmă.

„Paşa” urlă:

— E mult mai rău, era aproape invizibilă şi am fi putut să plecăm fără să ne dăm seama. Bine că am întârziat, altfel avaria s-ar fi declanşat în larg şi ne păştea naufragiul.

— Cum puteţi fi sigur că e tentativă de sabotaj? Nu e mai degrabă un...

(Ahmed nu voia să zică defect de fabricaţie, dar se gândea la aşa ceva pentru că văzuse şi rapoarte

nefavorabile printre cele care îi fuseseră transmise.)

— Hai, spuneţi odată, „defect de fabricaţie”! Veniţi să vedeţi şi dumneavoastră!

De aproape, Kybele i se păru lui Ahmed incredibil de mică şi de fragilă: ceva mai mare decât o navă de pescuit hamsii sau una de traversat golful Izmir. Cum să străbaţi jumătate de Mediterana cu asemenea barcă? Dacă ăsta era volumul vapoarelor din Antichitate, frigienii erau foarte curajoşi, dacă nu inconştienţi. Urma să-şi spună că el nu s-ar încumeta la o asemenea odisee, când îşi aduse aminte că exact acest lucru se aştepta de la el. Când urcase la bord cu neîncredere, descoperise cu groază că vaporul se legăna până şi la cea mai mică mişcare. Hayreddin Bey îi arătă o gaură minusculă care, efectiv, nu se putea explica decât printr-o intervenţie ulterioară asamblării navei. Fără să mai stea pe gânduri, se întoarse pe uscat, oftând deopotrivă de uşurare şi de nedumerire.

— Sunteţi sigur de oamenii dumneavoastră?

— Dar cum puteţi să-i bănuiţi? Sunt cu mine de la bun început. Dacă vreunul din ei ar fi vrut să saboteze proiectul, n-ar fi avut de ce să aştepte până acum.

— în cazul acesta, când aţi putea pleca? E limpede că pericolul vine din exterior şi că, odată pe mare, n-aţi mai risca nimic, cu excepţia vreunui submarin…

Ca s-o scurteze cu protestele, incriminările şi lamentaţiile, Ahmed nu încercă să-i convingă:

— Este ordin de la preşedinte. Am pierdut şi aşa destul timp. Descurcaţi-vă. în ceea ce mă priveşte, am să lămuresc povestea aceasta a bugetului cu francezii. Să fiţi gata pentru mâine-dimineaţă la prima oră.

în drum spre Centrul Cultural Francez, Ahmed mormăia întruna în barba pe care o tundea mereu foarte scurt (era mult să-i fi spus bărbos): „Ce naiba o să facem în galera asta? Ce naiba o să facem în galera asta?” întrebarea îi dădu poate ideea unei stratageme. Se vedea destul de bine în pielea lui Scapin, chiar dacă nu prea putea să şi-l închipuie pe director, *miidur*, în cea a lui Geronte. Nu era atât de bătrân şi în niciun caz nu putea fi

luat drept un naiv. Dar parcă poţi să ştii vreodată cum se-ntoarce roata! Şi începu să repete în drum dialogul pe care I-ar fi putut avea...

AHMED SCAPIN – *Domnule director, aveţi vreo veste de la contabila dumneavoastră? Am văzut-o foarte întristată de ceea ce i-aţi spus. încercând s-o înveselsc, ne-am dus să ne plimbăm şi să vedem corabia Kybele în port. Un tânăr turc ne-a întins mâna şi am trecut; ne-a făcut complimente şi ne-a dat să mâncăm cele mai bune fructe din lume şi să bem cel mai bun vin.*

MUDUR GERONTE – *Şi ce-i aşa rău în asta?*

AHMED – *Staţi, Miidur Bey, nu vă grăbiţi. în timp ce mâneam, el a pornit corabia în larg şi, văzându-se departe de port, m-a pus într-o barcă şi m-a trimis să vă spun că, dacă nu-i trimiteţi acum prin mine 50 000 de euro, o să vă răpească contabila.*

MUDUR – *Cum naiba 50 000 de euro?*

AHMED – *Da, Miidtir Bey; şi în plus nu mi-a lăsat decât două ore la dispoziţie.*

MUDUR – *Ah, pungaşul de turc, cum mă omoară el pe mine!*

AHMED – *De dumneavoastră tine, Miidtir Bey, salvarea neîntârziată a contabilei la care tineti atât de mult.*

MUDUR – *Ce naiba căuta ea acolo?*

AHMED – *Nu se gândea la ce putea să i se-ntâmple.*

MUDUR – *Du-te repede, Ahmed, repede, repede, la turcul acela şi spune-i că pun justitia pe el.*

AHMED-*Justitia în largul mării! Vă bateţi joc de oameni?*

MUDUR – *Ce naiba căuta ea acolo?*

AHMED – *A tras-o aţa.*

MUDUR – *Ahmed, trebuie, trebuie să ajuţi ca un prieten de încredere.*

AHMED – *Ce-aţi spus, Mtidtir Bey?*

MUDUR – *Să te duci la acest turc şi să-i spui să-mi trimită contabila şi să rămâi dumneata în locul ei până ce voi strânge banii pe care mi-i cere.*

AHMED – *Ei, Mudiir Bey, dar nu vă gândiţi la ce spuneţi*? *Cum credeţi dumneavoastră că turcul ăsta are atât de putină minte încât să mă ia pe mine în locul preaiubitei dumneavoastră contabile*?

MUDUR – *Ce naiba căuta ea acolo*?

AHMED – *N-avea cum să ştie ce-o paşte*. *Gănditi-vă, Mudiir Bey, că nu mi-a dat decât două ore*.

MUDUR – *Zici că cere*...

AHMED – *Cincizeci de mii de euro*.

MUDUR – *Cincizeci de mii de euro*! *Dar n-are minte*?

AHMED – *Ba are, dar minte de turc*.

Urcând scările care duceau la recepţia centrului, Ahmed se gândea că, la urma urmei, într-un gest nebunesc şi disperat, căpitanul Hayreddin, cu capul lui de pirat din Africa de Nord, ar fi fost în stare s-o răpească pe contabila Centrului Cultural Francez, ameninţând s-o vândă unei matroane din Orientul Mijlociu dacă nu-şi primea banii, şi tocmai atunci directorul îi ieşi în întâmpinare.

Ahmed i se adresă:

— Bună ziua, domnule director, aveţi vreo veste de la contabila dumneavoastră?

— Bună ziua, Ahmed Bey. Aşadar, sunteţi la curent?

— Da, eram cu ea în port.

— Şi cum s-a întâmplat?

— Un tânăr turc ne-a salutat respectuos şi ne-a invitat la bord. Ne-a dat fructe şi un pahar de vin excelent.

— Ce bine, sunt încântat de acest deznodământ.

— Dar nu ştiţi tot.

— E drept. Atunci, spuneţi-mi, când pleacă?

— Hayreddin aşteaptă un răspuns ferm de la dumneavoastră. Gândiţi-vă, Müdür Bey, că nu mi-a lăsat decât două ore.

— Cum? Dar ce mai vrea pungaşul ăsta? N-are minte? Doar că n-am fost obligat să ameninţ că-mi vând contabila la barbari ca să obţin de la Paris plata cotei-părţi! în cele din urmă, banii au venit şi ea trebuia numai să-i ducă o copie după ordinul de plată căpitanului Hayreddin. Ar trebui să fie mulţumit.

— Iată un lucru care a fost bine făcut. Totul s-a aranjat, dacă pot spune aşa, şi v-aţi salvat contabila.

— Oh, de-aţi şti, dacă mi s-ar fi cerut o răscumpărare, nu sunt sigur c-aş fi plătit-o! Glumesc, desigur.

— Desigur. Dumneavoastră nu sunteţi Géronte.

— Excelent! E drept că-i o galeră dată naibii, dar ce-ar căuta ea acolo? Ah, voi, francofonii, ne uimiţi mereu cu atâta cultură despre ţara noastră. în schimb, nu se poate spune că Molière avea o opinie favorabilă despre turci.

— Vă mulţumesc pentru compliment. Dar ne vom lua revanşa, dragă prietene. Şi o să vă aduceţi aminte de vorbele mele: Sultanul va fi primit până la urmă la Versailles!

Şi, cu această piruetă, Ahmed reuşi să-şi ascundă în acelaşi timp şi confuzia, şi pofta nebună de a izbucni în râs. La urma urmei, stratagema aproape că funcţionase fără ca Ahmed să fi jucat rolul lui Scapin până la a mărturisi sub ciomăgeală: „Eu făceam, domnule, pe vârcolacul”.

A doua zi dimineaţa, se îmbarcă pe Kybele strângând în buzunar magnetul-talisman în culorile logoului, care spera să-i ferească şi de răul de mare, şi de naufragiul posibil în orice clipă. Silueta navei însoţitoare care îi aştepta deja în larg se vedea la orizont mai curând liniştitoare. Dar nu putuse să verifice componenţa echipajului care, oricum, avea să se schimbe în timpul escalelor. Ce-ar împiedica aşadar un sabotor să urce la bord? Nimic.

Capitolul 4

O pană în istoria în marş

Ducându-se spre Ambasada Turciei la 5 iunie dimineaţa, Sinan o luă cu plăcere pe jos pe bulevardul Andrassy. îi plăcuse mereu această splendidă arteră, ce traversează oraşul de la Dunăre până la Piaţa Eroilor, mai întâi pentru somptuoasa ei frumuseţe de tip Haussmann, dar fără îndoială şi pentru că, evocându-l pe acel feroce apărător al independenţei Ungariei, curajosul conte Andrassy, îi aducea aminte de frumoasa actriţă pe care el o

admira necondiţionat, Romy Schneider, care şoptise cu dragoste numele acestuia în filmul *Prinţesa Sissi*. Se hotărâse să profite de acest popas pentru a trimite o telegramă confidenţială la minister şi urcă direct la cifrator. Adăugase şi o scrisoare ceva mai substanţială despre traversarea foarte instructivă a provinciilor balcanice ale fostului imperiu, pentru că Sinan era un adept al scrisorilor. Mult mai elaborată, mai lungă şi mai bine scrisă decât o telegramă, succintă şi laconică prin forţa lucrurilor, scrisoarea i se părea mai potrivită cu analiza pe care un diplomat respectabil trebuie s-o furnizeze. Din nefericire, Sinan trebuia să se recunoască minoritar în această bătălie pierdută de la bun început: clanul telegrafiştilor câştigase de multă vreme. Scrisoarea nu mai era la modă. Funcţionarii turci preferau să se limiteze la producţia de rezumate pur factuale, care descriau gestionarea problemelor spinoase ale administraţiei turco-turce şi nu spuneau nimic despre ţara din care diplomatul le trimitea. Cum de putuse să decadă în asemenea hal diplomaţia ţării lui, una dintre cele mai bune din lume, se tot întreba Sinan, în vreme ce diplomaţii de odinioară, de felul lui Mahomed Effendi, erau oameni curioşi, adevăraţi exploratori care aduceau în ambasadele lor din Europa artişti şi oameni de ştiinţă renumiţi. Regreta acest timp demult apus şi strălucirea lui, care fusese înlocuit cu serbezeala micului telegrafist desăvârşit, ale cărui texte intenţionat insipide ţineau cont doar de un singur criteriu: să nu emoţioneze sau să nu-i contrarieze pe funcţionarii din minister cărora le erau adresate.

Amator de mâncare bună, ambasadorul îşi invită vizitatorul la unul dintre cele mai bune restaurante din oraş, celebrul Bagolyvâr, Cucuveaua, aflat la doi paşi de birourile cancelariei. Restaurantul acesta avea pereţii acoperiţi de trofee de vânătoare şi chelneriţe fermecătoare încălţate cu surprinzătoare sandale din curele de pielea care urcau până la genunchi şi îmbrăcate cu fuste scurte şi negre peste care purtau şorţuri albe, ce păreau să-şi ia plăcut zborul în funcţie de ritmul mişcărilor lor de-a lungul

şi de-a latul localului plin de lume. El reprezenta în chip strălucit Europa Centrală aşa cum o vedea Sinan, care era foarte încântat să descopere că Bagolyvâr adăpostea încă această specie central-europeană pe cale de dispariţie de la căderea zidului Berlinului încoace: chelneriţa cu minijupă şi sandale din curele. O altă particularitate care-l făcea unul din locurile reputate de divertisment din oraş era că dădea direct spre grădina zoologică, unde se aflau tot felul de specii rare, precum şi o poartă orientală la intrare, incredibilă de-a dreptul, decorată cu elefanţi şi urşi care se vedeau din aleea Âllatkerti, o menajerie *Art deco* în porţelan de Zsolnay pentru elefantul sultan şi pentru marele lui vizir, rinocerul, şi un parc foarte iubit de locuitorii din Pesta, care veneau aici pentru foarte exotice safariuri de duminică.

După ce chelneriţa îşi notă comanda lor într-un carneţel pe care-l scoase din mulţimea de buzunare pe care le avea şorţul ei de dantelă, începură conversaţia. Schimbară câteva cuvinte despre clima continentală a Ungariei şi despre căldura insuportabilă (37°C dimineaţa) care dăduse peste Budapesta în acel început de vară, despre cuvintele turceşti din limba maghiară, despre atât de rafinata artă de a trăi a ungurilor, la origine un popor de barbari venit din Asia Centrală; apoi trecură la lucruri serioase, adică la criza politico-economică ce cuprindea ţara, în timp ce alegerile legislative tocmai îi sancţionaseră din greu pe comunişti, care pierduseră puterea atât din cauza scandalurilor repetate legate de corupţia de care clasa politică era cangrenată, cât şi a situaţiei economice. Ţara era vlăguită, aproape lipsită de economie proprie, cedată, cu mâinile şi picioarele legate, marilor grupuri şi băncilor străine, care îi luaseră cu japca economia. Şomajul creştea întruna, în unele regiuni, precum Miskolc sau Nyeregyhâza, atingând 30%, în vreme ce ungurii care făcuseră împrumuturi cu dobânzi halucinante ca să devină proprietari nu mai reuşeau să-şi achite datoriile. Şi, colac peste pupăză, rana de la Trianon rămăsese tot deschisă, după cum reieşea din promisiunea făcută de prim-ministru

în timpul campaniei electorale de a le acorda transilvănenilor naţionalitatea maghiară, adică acelor unguri din România care ajunseseră de partea rea a graniţei după ce aliaţii împărţiseră fostul Imperiu Austro-Ungar. Nu cumva istoria era pe cale să se repete? se întreba ambasadorul. El îi mărturisi lui Sinan teama că s-ar putea relua scenariul anilor ’30, lucru pe care părea să-i confirme şi surprinzătoarea convingere cu care se afişau în oraş membrii partidului Jobbik din Noua Gardă Maghiară, partid de extremă dreapta care atinsese recordul de 19% din voturi. Iar, când Sinan îi povesti episodul din ajun cu parada de miliţieni în cămăşi negre de la Institutul Francez, ambasadorul îi spuse că-l treceau fiorii când îi vedea, aşa de mult semănau cu acele Cruci cu săgeţi care, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, deportaseră şi asasinaseră sute de mii de evrei din Ungaria! Ce destin tragic a mai avut şi Ungaria, o ţară pe cât de seducătoare, cu tradiţiile ei desuete şi totuşi actuale, precum obiceiul sărutatului mâinii, *kezet csokolom*, pe atât de neputincioasă în a se împăca cu propriul trecut, îşi zicea Sinan, în vreme de interlocutorul lui continua să analizeze noile raporturi de forţă din ţară.

Aducându-şi aminte de posturile pe care le ocupase ca tânăr diplomat în Europa Centrală, chiar înainte de căderea zidului Berlinului, şi de toată speranţa pe care o creaseră revoluţiile succesive de catifea duse de prietenii lui disidenţi, Sinan era nevoit să recunoască faptul că, în urmă cu 20 de ani, nu se aşteptase deloc la ce se întâmpla acum. Nu avea nici cea mai mică nostalgie faţă de comunism şi de acea lume totalitară în care domneau denunţarea vecinului, puterea poliţienească omniprezentă şi absenţa aproape totală a libertăţii de expresie. El îşi pusese toate speranţele în vocea care se afirmase odată cu oameni ca Patocka, Havel, Kurori, Walşsa, în care coexistau liberalismul şi solidaritatea. Din nefericire, toate aceste ţări aderaseră până la urmă la capitalismul cel mai sălbatic, în vreme ce discursurile identitare monopolizau dezbaterea politică, fiecare ţară din Europa Centrală

intrând ca melcul în propria cochilie şi plângându-se de efectele perverse ale globalizării. Era surprinzător să observi cum aceste ţări, care doriseră atât a doua zi după căderea zidului Berlinului să adere la un ansamblu mai mare, la început la NATO, apoi la Uniunea Europeană, nu se gândeau, după câţiva ani, decât să se destrame şi să se retragă în sine.

Cu vreo câteva zile înainte de plecarea din Ankara, Sinan urmărise fascinat o dezbatere televizată pe cât de târzie, pe atât de pasionantă, care punea faţă în faţă doi filosofi cu opinii diferite despre globalizare. Primul, un guru septuagenar aşezat şi senin, lăuda meritele noului comunism ce trebuia instaurat pentru a se pune capăt capitalismului mondial, care ducea lumea la pierzanie, concentrând întregul capital în mâinile câtorva oameni şi provocând astfel revigorarea fascismului. Bătrânul gândea în termeni de global şi universal şi îşi proclama sus şi tare dorinţa de revoluţie radicală şi mondială, eşecul comunismului datorându-se, după el, caracterului său parţial şi naţional. Era strălucitor şi foarte clar. Era un filosof al raţiunii care recomanda liniştit întoarcerea la Internaţionala socialistă ca soluţie la toate relele, un „apostol al viitorului radios” demn de Zinoviev! Iar acest guru aşezat şi senin zâmbea pe ecran, în timp ce, în numele raţiunii, al universalităţii şi al istoriei, acest comunism a cărui reîntoarcere o propovăduia omorâse milioane de oameni. Nicio vorbă, fireşte, despre gulag! Viziunea lui despre comunism era esenţialmente romantică (după modelul numeroşilor intelectuali turci, a căror figură emblematică era poetul rebel Nâzim Hikmet). în faţa lui, celălalt protagonist părea torturat şi cumva posedat. Soluţia sa pentru ieşirea din criza morală şi politică prin care trecea ţara avea în vedere recursul la identitatea naţională, nu sub forma sa biologică, dar ca ataşament la o serie de valori comune de bază, dintre care prima era laicitatea. Denunţând cu vehemenţă decadenţa societăţii turce, respingea în acelaşi timp americanizarea şi islamizarea. Felul în care separa comunităţile unele de

altele înfricoşa. Era totuşi evident că obsesia lui privind islamizarea societăţii mergea mână în mână cu identitatea lui iudaică, chiar dacă onestitatea intelectuală îl obliga să denunţe politica dusă de Israel. Era un filosof al diferenţei şi se ştia prea bine unde putea să ducă şi această filosofie. Dacă se gândea mai mult la asta, Sinan nu ştia care din cele două perspective era mai periculoasă...

Lăsându-şi la o parte reflecţiile filosofico-istorice, Sinan îşi întrebă gazda:

— Domnule ambasador, nu cumva Europa se confruntă cu o criză fără precedent? în secolul al XlX-lea, se vorbea despre Imperiul Otoman ca despre o boală a Europei, iar ruşii n-aveau nicio rezervă în a se declara adepţi ai eutanasierii! Dar, azi, oare nu Europa e bolnavă?

Ambasadorul dădu din cap, dar nu răspunse efectiv decât în momentul în care gustă din desertul lui preferat (o îngheţată de la neîntrecutul Gerbeaud) şi, din păcate, după părerea lui, revendicările identitare se răspândiseră mai peste tot în Europa: întâi, în Italia, apoi, în Flandra şi în Olanda. Nici Franţa nu era scutită!

Sinan îi mulţumi ambasadorului şi, tocmai când îşi luau rămas-bun, un angajat de la ambasadă îşi făcu apariţia cu sufletul la gură şi îi înmână un plic urgent. Era o telegramă de trei rânduri care îl vestea cum nu se putea mai succint că trebuia să plece imediat din Budapesta. Comitetul de organizare al manifestării „Timpului Turciei în Franţa” era în criză totală când până la eveniment rămăsese doar o lună şi el trebuia să vină la Paris de urgenţă pentru a încerca să pună lucrurile în ordine. O şedinţă pe această temă era stabilită pentru marţi 9 iunie, în cursul dimineţii. Sinan era dezamăgit. Sperase să petreacă vreo două săptămâni prin Europa Centrală, pe urmele trecutului propriu, să facă un salt la Varşovia după Budapesta, unde avea câţiva prieteni apropiaţi şi de nădejde, înainte să ajungă la Berlin pentru a se interesa îndeaproape cum o mai duceau compatrioţii lui din cartierul Kreuzberg, despre care se spunea că erau destul de încordaţi în acele zile, după ultimele ciocniri declanşate

de incendierea unei clădiri locuite de turci de către *skinheads*. Dacă era să fie cinstit, trebuia să recunoască şi că ar fi dorit să mai rămână la Budapesta ca să petreacă puţin timp alături de Nora, iubirea lui din tinereţe. I-ar fi plăcut să meargă împreună la Zene Academia* să asculte muzica lui Franz Liszt, pe care îl descoperise cu ajutorul ei, sau a lui Bela Bartok, care a reinventat în mod genial cântece populare, precum şi turceşti. Ar fi dorit mult să revadă împreună cu frumoasa unguroaică colecţiile extraordinare de covoare otomane de la Muzeul de Artă Decorativă, precum şi băile Kirâly, cele mai vechi băi turceşti din oraş. O plimbare până la Szepmiiveszeti Muzeum*... Dar, conştient de gravitatea situaţiei, îşi anulă la telefon întâlnirea stabilită pentru acea seară, cu promisiunea să se revadă cu altă ocazie.

în vreme ce traversă uriaşa Dunăre, care desparte şi uneşte în acelaşi timp Buda cea aristocratică şi Pesta cea burgheză, Sinan se luptă cu dorinţa de a face un ocol de şase kilometri pentru a înota la cotul Dunării. Născut în zodia Peştilor, Sinan nu se simţea nicăieri mai bine decât în apă, scăldându-se peste tot şi în orice anotimp. în lumea acvatică era cu adevărat în elementul lui şi nu se ferea niciodată de înotul în ape tulburi, aşa cum se întâmplase odată la Marea Baltică, aproape de Murmansk, în cursul unei misiuni foarte speciale de spionare a unei nave sovietice. Amintirea aceasta marină îl duse repede cu gândul la galeră şi la sabotajul a cărui victimă fusese Ahmed, drept care îşi scoase telefonul şi îşi verifică e-mailul. Avea de la Ahmed un mesaj nu chiar liniştitor.

De la: *Ahmed Yavastan* [*mailto*:*ayavastan@mfa.gov.tr*] *Trimis*: *vineri, 5 iunie 2009 15*:*52 La*: *syalcintas@mfa.gov.tr Subiect*: *începe bine*!

Dragă Sinan,

După ce-am răsuflat uşuraţi că ridicaserăm ancora şi scăpaserăm – cel puţin aşa credeam – de sabotori, iată-ne deja blocaţi la prima escală. Nici nu părăsiserăm bine apele teritoriale turce (*faci repede trei mile chiar şi vâslind*)*, că o vedetă a marinei elene ne-a şi interpelat şi*

ne-a obligat să acostăm în portul cel mai apropiat. E o insulă liliputană, care are probabil nume doare pe hărţile greceşti. Au pus un far, o cruce şi un drapel, câţiva pensionari şi o capră sub pază bună, şi pisicile fac restul pentru marcarea teritoriului urinând pe unde le vine pe această stâncă improbabilă, şi n-ai cum să greşeşti, te afli în Grecia. O suveranitate astfel afirmată n-are cum să fie contestată!

Eu mi-am învins furia, dar am avut ceva de furcă pentru a-l potoli pe căpitanul Hayreddin care, precum Haddock din Tintin, începuse s-o ia pe arătură, făcându-i pe greci în toate felurile cu un lux de epitete de care până şi Homer ar fi fost mândru:

„înghiţi-v-ar apele să vă înghită de nenorociţi de karabunezi, piraţi, bazbuzuci, corcituri ale lui Amfitrite, zapoteci, zigomari, clistiri, minotauri, iconoclaşti, ieniceri, tehnocraţi!*”*

S-a calmat însă imediat când a văzut sub o banchetă de înot o pungă cu praf alb. Cum mă uitam la el bănuitor, începu să se bâlbâie: *„Nu eu, vă jur, e un complot*!*”*

Ofiţerul de la vama elenă îl privi făcând pe grozavul. Ca-n filme, cu gesturi precise care doveau o practică îndelungată, înfipse cuţitul în pungă şi îl duse la nas. Ai lor eram! *Nici măcar imunitatea mea diplomatică nu ne era de vreun ajutor. Mă aşteptam să-i văd pe ofiţer rânjind la noi batjocoritor şi cerându-ne să-i urmăm la post, dar înfipse a doua oară cuţitul şi mai gustă o dată. A treia oară, la fel. „Bietul de el, mi-am zis, de atâta control de droguri a făcut dependenţă*!*” S-a uitat la noi pe rând şi a zis, complet nedumerit*: *„Dar e praf de copt*!*”*

Şi uite aşa am scăpat basma curată! *După un control în toată regula* (*mai să desfacă piesă cu piesă vasul asamblat cu atâta trudă*), *am primit permisiunea să plecăm a doua zi. însă rămân mai multe semne de întrebare*: *De ce praf de copt, când descoperirea unei pungi cu droguri ar fi pus capăt aventurii noastre care abia începuse*? *Cine a plasat-o la bord*? *Sunt absolut sigur că nu era când am plecat. Unul dintre vameşii greci*? *Cineva de pe iahtul*

însoţitor? *Ne fusese trimisă cu barca o delegaţie ca întărire, în care era un individ de la consulatul grec, dar, drept să-ţi spun, m-a uimit cu ineficienţa lui. Am avut chiar impresia că se afla acolo mai mult ca să ne înfunde decât să ne ajute în faţa compatrioţilor lui…*

în cele din urmă, o scoatem la capăt, fii liniştit. Am decis să-mi continui drumul la bordul iahtului care merge în spatele nostru şi să fac o mică anchetă. De aici vine pericolul, parcă văd. Pentru că o fi căpitanul nostru nebun (*dar cine n-ar fi când ar pomi într-o astfel de expediţie*), *însă nu atât încât să se torpileze singur*.

Şi ca să închei într-o notă optimistă: *n-am timp nici măcar să mă gândesc la răul de mare*!

Al tău,

A.Y.

Nevenindu-i să creadă, Sinan citi a doua oară mesajul şi îl sună pe Ahmed în grabă pe telefonul mobil:

— *Merhaba kardeşim*, praf de copt ascuns sub bancheta de înot? Cu ce scop? Intenţionaţi să faceţi precum Nastratin Hogea şi să-i vărsaţi în apă în speranţa că, dând din vâsle, are să se facă iaurt?

Ahmed îi confirmă că suna a glumă proastă şi că nu pricepea nimic. Fusese fără îndoială ţinta unui complot organizat de forţe pe cât de duşmane, pe atât de secrete şi de incompetente şi care, într-un mod lamentabil, se transformase în praf, nu în iaurt! Acestea fiind zise, referinţa la Nastratin Hogea putea să fie o pistă: cui, dacă nu unui turc, crescut cu astfel de poveşti de adormit în picioare, i-ar fi putut veni o idee ca asta? Iată o ipoteză care se potrivea cu avertizarea consilierului ministrului cu privire la tentativele de sabotaj conduse chiar din interiorul administraţiei lor…

— în orice caz, ar trebui să fii şi tu atent, eşti mai vulnerabil pe uscat decât sunt eu pe apă!

Sinan îi mulţumi lui Ahmed şi, după ce îi trasmise că ministerul îi ceruse să fie la Paris la 9 iunie pentru o reuniune de criză, se oferi să vină să-i ia de la aeroport cu maşina. Zise *kolaygelsin*! ca să-i ureze drum bun şi închise

telefonul uşor îngândurat.

După ce o luă spre Gyor, Sinan se uită după indicatoarele pe care scria Pozsonyi, care înseamnă Bratislava în maghiară. Neplăcut impresionat de cearta cu vameşii sârbi, nu mai uită de data aceasta să-şi ia vinieta numită *matrica*, un nume latinesc, lucru rar întâlnit în maghiară, o limbă asiatică de o complexitate nemaivăzută, un adevărat coşmar pentru turist şi singura limbă în care, deşi foloseşte alfabetul latin, e cu neputinţă să recunoşti cuvântul farmacie, *Gyogyszertâr*, în vreme ce meniului i se spune *etlap*, iar hotelului, *szâllodal* Două ore mai târziu, trecea graniţa slovacă.

Trebuie spus măcar că relaţiile dintre unguri şi vecinii lor slovaci nu erau prea fericite. Ultimele alegeri contribuiseră din plin la resuscitarea numeroaselor litigii latente dintre cele două ţări, printre care se afla şi problema crucială a apei şi a barajului de pe Dunăre de la

Gabcikovo, care punea în pericol, conform ungurilor, alimentarea cu apă a întregii lor populaţii. Fără a uita interzicerea limbii maghiare în administraţia şi presa slovacă, interdicţia intrării preşedintelui Ungariei pe teritoriul slovac sau încăierările sistematice dintre extremiştii unguri şi slovaci în timpul meciurilor de fotbal.

Pentru a-i justifica pe descendenţii lui Arpad, trebuie spus că slovacii, care redescoperiseră în mod miraculos independenţa după căderea comunismului, dădeau dovadă de un naţionalism exacerbat. Luând ostatică populaţia maghiarofonă din Slovacia, păreau să simtă plăcerea răutăcioasă de a-i provoaca pe vecinii lor. Una peste alta, era sigur că slovacii nu-i iubeau pe unguri, iar ungurii, chiar dacă o mare parte a elitelor lor erau de origine maghiară, la rândul lor, aveau aceleaşi sentimente. De altfel, nu-i iubeau mai mult nici pe cehi, care îi ţinuseră în şah în timpul primei republici cehoslovace formate după destrămarea Imperiului Austro-Ungar, impunându-şi cât de mult putuseră supremaţia economică şi culturală. Slovacii erau văzuţi ca o adunătură de ţărani şi de neghiobi, pe când cehii îi aveau pe Werfel, Brod şi Kafka. La sfârşitul

secolului al XlX-lea, Boemia cehă era deja centrul industrial şi financiar al Imperiului Habsburgic şi, mai târziu, în timpul primei republici, tot Cehia dominase noul stat. Regimul communist care luase fiinţă în urma loviturii de stat din 1948 de la Praga nu schimbase cu nimic situaţia. Cât despre Vâclav Havel, ales preşedinte al Cehoslovaciei după Revoluţia de catifea din 1989, el nu considerase potrivit să se ducă la Brastilava să-i învestească slovacii. Patru ani mai târziu, se produsese ruptura şi federaţia se dizolvase brutal şi pentru totdeauna.

Ca în ajun la Budapesta, Sinan nu putea să nu deplângă paradoxul care făcea aceste ţări din Europa Centrală, odată eliberate de sub plumbul comunismului, să se certe în permanenţă şi să se insulte. Să fie oare din pricină că, timp de o jumătate de secol, nu cunoscuseră decât de o normalizare forţată şi că fuseseră pur şi simplu private de identitatea lor naţională pentru a se topi în marele bloc comunist; erau astăzi atât de uşor duse de nas de sirenele seducătoare ale replierii naţionaliste? Trebuie recunoscut, îşi spunea Sinan, că trăsăturile naţionale au fost fără îndoială cele mai bune arme de luptă împotriva opresiunii sovietice. Structura mintală a ungurilor se arătase în mod clar mai puţin solubilă în ideologia comunistă decât cea a vecinilor lor, aşa încât a fost nevoie de inventarea unui cuvânt pentru a denumi comunismul maghiar şi i s-a zis „comunismul gulaşului”! Aceasta se datora în bună parte şi limbii maghiare care, date fiind raritatea şi ciudăţenia ei în sânul Europei, se dovedise un formidabil mijloc de rezistenţă! în schimb, cehii, profund germanizaţi, deşi făceau parte din marea confrerie a popoarelor slave, dăduseră dovadă de o supunere cât se poate de teutonă sub jugul comunist. Era un paradox pe care unul dintre prietenii lui Sinan, aflat în post la Praga în acelaşi timp cu el, îl punea cu plăcere în evidenţă cu o formulă care făcea deliciul recepţiilor diplomatice: Cehii? Au şarmul *germanilor* şi eficacitatea *slavilor*! Polonezii se sprijiniseră pe biserică pentru a-i atrage pe muncitorii din

KOR*, ceea ce nu reuşiseră să facă disidenţii cehi, o mână de oameni izolaţi şi fără contact cu lumea muncii. Variantele foarte diferite de *homo sovieticus* pe care le-a cunoscut Europa Centrală în cei 50 de ani de comunism se datorau cu siguranţă istoriei foarte diferite a acestor ţări. Cehii, cărora le fusese greu întotdeauna să-şi afirme independenţa, se amuzau pe seama laşităţii lor atât de bine întruchipate de bravul soldat Svejk. Umorul lor, coroziv ca sarea pe asfalt, avea ceva distructiv şi găunos, în vreme ce mândria li se redusese la minimum. în schimb, polonezii se considerau cu toţii eroi şi făceau pe martirii, după modelul vecinilor unguri, cărora nimic nu le plăcea mai mult decât să se închipuie cavaleri eliberatori. Aveau în comun acest ego nemăsurat, egoul nobililor de altădată.

„Ce sentimente nutreau astăzi aceste ţări faţă de turci?”, se întreba Sinan, continuându-şi monologul în vreme ce gonea nebuneşte pe autostradă. Aveau toate motivele obiective să-i iubească. într-adevăr, Turcia, ca primă armată a NATO, fusese destulă vreme un paratrăsnet mai bun împotriva imperiului sovietic decât Europa, care nu făcuse niciodată mai nimic ca să le ajute. Dar, între timp, imperiul sovietic se destrămase, iar aceste ţări erau acum membre cu drepturi depline ale NATO. Din acest motiv, nu prea mai aveau nevoie de ea. în plus, de la războiul din Irak, Turcia se îndepărtase de SUA, iar relaţiile dintre cele două ţări se răciseră destul de mult. Pe scurt, schimbările geopolitice din ultimii ani nu duceau în direcţia bună, cu atât mai mult cu cât islamul se radicaliza în lume şi avea tendinţa să ia locul ideologiilor de stânga din Orientul Mijlociu şi Apropiat.

La căderea nopţii, Sinan ieşi de pe autostradă pe la Valtice. Valtice, cu al său castel baroc şi ale sale taverne, în care se bea un vin excelent din viile vecine de la Mikulov. în urmă cu 20 de ani, aici descoperise Sinan muzica barocă, graţie festivalului organizat în impozantul castel, leagănul familiei Lichtenstein. De la instrumente la costume şi feluri de mâncare, organizatorii acestei feerii de secol al XVII-lea dăduseră dovadă de ingeniozitate în

reconstituirea unei veritabile sărbători baroce, pe care o încheiase un foc de artificii în grădinile castelului, baroc şi el. Coborând într-o *pivnice*, Sinan comandă un pahar de vin de Mikulov. O orchestră interpreta cântece de pahar. Câteva cupluri dansau. Lângă el, un grup de intelectuali despica firul în patru. Unul dintre ei, cel mai în vervă, critica republica cehă şi politica la fel de proatlantică pe cât de eurosceptică a lui Klaus. După el, numai instaurarea unei noi monarhii ar fi în stare să stabilească o nouă ordine morală. Comunismul, zicea el, degradase atât de mult cunoştinţele oamenilor, încât republica se afla de fapt în mâinile mafioţilor. Achiziţionarea întreprinderilor de stat de către foştii nomenclaturişti convertiţi peste noapte în partizani ai liberalismului cel mai excesiv era dovada cea mai vie. Sinan nu putea decât să aprobe această constatare, chiar dacă, după părerea lui, acelaşi lucru se petrecea în prezent şi în ţările occidentale din pricina globalizării. înalţi funcţionari, corespondenţi occidentali ai nomenclaturiştilor sovietici, erau paraşutaţi în fruntea unor mari grupuri apărute în urma unor privatizări, ale căror fuziuni le organizau ca şi cum ar fi creat ei înşişi aceste societăţi, umplându-şi în trecere buzunarele de dividende exorbitante.

Dificultatea, continua în acest timp neomonarhistul, consta în a găsi prinţul ceh care să nu fi colaborat cu nemţii în timpul războiului (trebuia totuşi să existe unul, dacă se căuta bine!) şi care să fie suficient de popular, moral şi creştin pentru a prelua frâiele ţării. Unul dintre prietenii lui, care purta ochelari rotunzi cu rame de baga sub care îşi ascundea ochii obosiţi, îi zise că era în zadar, că Cehia nu mai exista, că nu mai era în realitate decât o regiune. „E greu să nu-i dai dreptate, gândi Sinan, când se ştia prea bine că această ţară abia de măsura cât jumătate din Istanbul!” Vecinii lui de masă erau nostalgici ai Imperiului Austro-Ungar şi regretau cu amărăciune puterea lui pierdută. E un sentiment care se întâlneşte în toată Europa Centrală şi mai cu seamă la austrieci, nu fără motiv. Austria de azi e o ţară bogată, desigur, dar o ţară

care s-a topit realmente, o ţărişoară care îşi asumă foarte greu această nouă identitate.

După ce le oferi un rând de băuturi vecinilor lui de masă şi ciocniră paharele întru gloria imperiilor decăzute, Sinan îşi continuă drumul. în faţa indicatorului spre Konopiste, îl trecu un fior gândindu-se la castelul acela imens şi lugubru cu acelaşi nume, împodobit cu miile de trofee de vânătoare ale arhiducelui Ferdinand, care îi atrăseseră şi porecla de „măcelarul din Boemia”. Când îl vizitase în urmă cu vreo câţiva ani, Sinan avusese impresia că aceste trofee nu erau altceva decât o prevestire sumbră şi funestă a dramei ce avea să se declanşeze odată cu asasinarea lui la Sarajevo. Oare oamenii masacrau animalele pentru a şti să se ucidă după aceea mai bine între ei? Ideea aceasta îi mai venise odată, când citise povestea acelor haite de câini care, la sfârşitul Imperiului Otoman, fuseseră duse, din motive de igienă şi de sănătate publică, pe o insulă în largul Istanbulului de către Tinerii turci, inventatori ai Turciei moderne şi progresiste, dar şi responsabili de genocidul armenilor din 1915. Câinii aceia, ale căror urlete se auzeau şi din Pera, s-au omorât între ei până la ultimul.

Sinan sosi la Praga târziu în noapte. Cunoştea oraşul ca pe ochii din cap şi ajunse în centru numaidecât, în ciuda schimbărilor de circulaţie. După ce trecu prin Nâmesti Miru (Piaţa Păcii), o luă înspre Zizkov (fostul cartier ţigănesc pe cale de îmburghezire avansată) şi se opri în faţa palatului Akropolis, un loc foarte la modă şi alternativ, situat aproape de biserica funcţionalistă a lui Plecnik. Diplomatul urcă scara imobilului de alături câte patru trepte deodată şi sună la uşa de la etajul al cincilea. După trei încercări, cineva veni în cele din urmă să-i deschidă.

— *Ahoj*, tu eşti, Sinan! a exclamat un bărbat chel, neras de trei zile, cu ochi de bufniţă şi ochelari.

— *fak se mas*? Sinan îl îmbrăţişă pe vechiul lui prieten Josef K. şi constată că părea mai mult ca niciodată ieşit direct din romanul lui Kafka şi că-şi cultivase în continuare personajul şi nevroza tipic central-europeană

cu aceeaşi sârguinţă. După el, venea un băieţel care-i semăna leit şi care purta acelaşi prenume. Acelaşi mers uşor legănat şi aceeaşi înclinare a capului, acelaşi fel de a pronunţa cuvintele şi aceeaşi afectare. Doar barba nerasă de trei zile îi lipsea! în fundal, se vedea Barbora, un fel de Sfântă Fecioară care nu avea ochi decât pentru Josef al ei, cu mulţi ani mai în vârstă decât ea, care ar fi putut să-i fie tată. Spre marea uimire a tuturor prietenilor săi, tânăra, a cărei timiditate ascundea o voinţă bine afirmată, reuşise nu fără trudă să-i convertească pe celibatarul convins la viaţa de cuplu şi apoi la căsătorie. Venirea pe lume a micuţului Josef sau Josef al II-lea atunci când tatăl lui tocmai împlinise 60 de ani era de-a dreptul un miracol! După ce trăise lângă mama lui în cartierul Diablice (s-ar fi putut spune la fel de bine la dracuɀn praznic) timp de 60 de ani, Josef se însurase în cele din urmă. Pe Sinan îl distrase să descopere că, în timpul ultimei sale vizite, Barbora cedase în faţa obiceiurilor de băiat bătrân ale lui Josef: în apartamentul în care locuiau, el dispunea de propria sa cameră şi de un birou destinat activităţilor literare, în timp de Barbora dormea în sufragerie, iar o cameră mai mică lângă bucătărie îi era rezervată lui Josef al II-lea.

Josef era autorul unor eseuri foarte frumoase despre literatura şi arta cehă, scrise într-o limbă foarte îngrijită, şi a unor volume de poezie. Dar nu avusese niciodată forţa să scrie un roman şi lucrul acesta îl obseda atât de mult, încât făcea constant urticarie pe tot corpul, avea ameţeli şi tulburări de vedere. Aşa se face că, în ultimii trei ani, îşi dicta eseurile şi Barbora le scria pe hârtie.

— Am pregătit o supă evreiască în cinstea ta, îi spuse Josef, servindu-şi prietenul cu un pahar de bere Staropramen. Lui Sinan i se părea că Josef nu se schimbase deloc din ziua în care-l întâlnise prima oară, în urmă cu vreo 20 de ani, în biroul lui de la mezaninul Muzeului de arte decorative, a cărui fereastră principală dădea direct spre vechiul cimitir evreiesc. în fiecare zi, venea cu bicicleta, pe care o urca în birou de teamă să nu

i-o fure cineva, în văgăuna aceasta, care adăpostea printre alte comori o colecţie de fotografii făcute de Josef Sudek, Josef K. lucra şi scria la o maşină veche sinopsisurile expoziţiilor viitoare. în timpul mesei, Sinan îi vorbi prietenului său despre noua sa misiune, care avea ca etapă următoare întâlnirea cu corespondenţii săi francezi, stabilită pentru 9 iunie la Paris.

între două linguri de supă, Josef îi spuse:

— Ei bine, n-o să fie simplu deloc. Ţinând cont de poziţia noului lor preşedinte, organizatorii francezi riscă s-o dea în bară.

— Aşa e, dar şi de partea turcă mă aştept la bucurii. Fii sigur că nici guvernul nostru nu va rata vreo ocazie ca să dea cu bâta-n baltă.

Lăsând pentru o clipă la o parte astfel de perspective nu prea plăcute, îşi amintiră cu emoţie de excursiile lor în munţii Krkonose şi Metaliferi, atât de necesare pentru a putea respira în comunism. Apoi, vorbiră despre prietenii lor din grupul de gimnastică, *Soupove*, cu care se întâlneau în fiecare luni seară la o braserie din Praga pentru a discuta pe ascuns despre politică şi despre acţiuni mai mult sau mai puţin extravagante, precum reconstrucţia unei coloane simbolizând puterea austro-ungară în piaţa Stare Mesto, după cum preconiza unul din grup care, deşi făcuse deja puşcărie pentru aşa ceva, tot nu se lăsa. Vorbiră, bineînţeles, şi despre Kafka, despre sanatoriile în care Josef se interna mereu, precum cel situat la nord de Piskovci, care devenise unul din locurile preferate de pictorul Gaspar David Friedrich. Vorbiră, de asemenea, despre germanii sudeţi, despre bogăţia de la Teplice (fost Rauschenberg) şi despre alte oraşe germane din Boemia, despre tragica lor dispariţie după 1945, precum şi despre propaganda comunistă, care îi transformase pe sudeţi în nazişti şi în susţinători ai lui Hitler. Vorbiră, în cele din urmă, despre dispariţia sudeţilor şi a evreilor, despre separarea de Slovacia. Praga, oraşul cosmopolit, nu mai era acum decât ceh, pur şi simplu ceh. Se dusese vremea cetăţii polemice în care, pe strada Na

Prikope mai jos de Piaţa Wenceslas, cea pe care o evocă Rilke în *Fraţi şi surori*, se întâlneau altădată evrei, cehi şi germani. Asaltată de turismul în masă, Praga ajunsese să semene mai mult cu Disneyland, ceea ce îl întrista mult pe Josef. Măicuţa avea încă, desigur, câteva mărci distinctive, dar era mai ales o pradă visată de agenţiile de turism...

Plimbarea făcută a doua zi dimineaţa îi confirmă lui Sinan că oraşul pe care îl iubise atât de mult încât puţin lipsise să nu se căsătorească acolo părea acum un vast decor de cinema, ca şi cum celebrele studiouri Barrandov, situate la marginea urbei, se extinseseră până în centru. După ce urcă din nou dealul Zizkov cu taxiul, trecu să-i salute pe Josef şi pe Barbora (care îi pusese într-un şerveţel vreo zece ştrudele cu mere pentru drum), apoi o porni din loc spre Franţa. Traversarea Germaniei avea să fie lungă şi plictisitoare, cu popasuri reduse la strictul necesar.

Cu mulţi ani în urmă, fusese nevoit să rămână trei zile la Augsburg din cauza unei defecţiuni la automobil şi se plictisise de moarte în acest oraş letargic, pe care nici măcar huruitul neobosit al maşinilor de curse, care transformase centrul oraşului în circuit de automobile, nu reuşea să-i scoată din somnul adânc. De-atunci, îşi promisese să nu mai rămână peste noapte în Germania.

Sinan o luă spre Pilsen şi conduse atât de repede, încât nici nu-şi dădu seama că ajunsese la graniţă. în vremea comunismului, făcea trei ore până la vamă şi cel puţin două ca să treacă frontiera. Astăzi, datorită noii autostrăzi, făcea traseul în de două ori mai puţin timp şi nu mai exista oprire între Cehia şi Germania. Era ca şi cum Republica Cehă intrase la apă şi traseul Praga-Paris se făcea în mai puţin de 10 ore. Sinan îşi continuă drumul în acelaşi ritm pe autostrăzile teutone pline până la refuz de maşini de mare putere. Şirul acesta de limuzine încetinea brusc atunci când o maşină din Est mergea cu viteză mică sau când un panou de semnalizare anunţa că se lucra la drum. Sinan se opri doar câteva minute pentru a face plinul la una din puţinele benzinării de pe autostradă (era

mai bine să fii prudent), unde îşi astâmpără şi foamea cu un *bratwurst* cu gust de chimen. La toaletă se plătea; tot aici se vindeau şi prezervative de toate felurile şi de toate culorile.

Pe la Heilbronn, auzi un zgomot pe care nu reuşi să-i identifice precis. Să fi fost de la instalaţia de aer condiţionat, de la cutia de viteze, care-şi făcea de cap, sau de la o pană de motor? Sinan îşi văzu mai departe de drum fără să-şi facă prea multe griji. Era sâmbătă seara şi toate service-urile erau închise de mult. Orice-ar fi fost, trebuia să ajungă în Franţa cât mai repede cu putinţă pentru a nu mai fi nevoit să treacă prin experienţa de la Augsburg şi-şi repeta acest lucru ca o mantră când, deodată, un zgomot puternic îi asurzi urechile şi îl forţă să meargă cu 20 km la oră până la următorul popas. Odată oprit, deschise capota, se uită cu atenţie în viscerele maşinii fără să găsească nimic în neregulă, apoi, se întinse sub maşină şi constată cu stupoare că şasiul fusese tăiat fără îndoială de duhul cel rău sau de vreunul din acoliţii săi! Nu trebuia să-şi stoarcă mintea ca să înţeleagă că scopul acestui nou sabotaj era să-i împiedice să participe la reuniunea fatidică de marţi. Şi ce ironie a sorţii ca el să facă pană tocmai la Heidelberg, floarea idealismului german şi a filosofiei istoriei lui Hegel. Nostimă coincidenţă să rămână în pană în oraşul în care marele filosof german afirmase că sensul istoriei era realizarea spiritului absolut! Da, dar uite că azi istoria nu mai avea sens, era în pană ca şi maşina lui, iar „Operaţiunea Serüven” era în pericol să nu poată demara vreodată. La ce putea să-i folosească filosofía? Istoria avea oare un sens? Enervat de această defecţiune tehnică, Sinan îşi reveni la gândul că istoria era deschisă şi că el nu-şi putea permite să decidă sfârşitul unei istorii care nu se stinge, nici nu se termină vreodată, ci e mereu pe cale să se construiască. Pe aceste considerente, sună la vreo cincisprezece service-uri auto pentru a primi unul şi acelaşi răspuns laconic şi automat: „Es ist geschlossen!”* Toţi mecanicii erau plecaţi în weekend, iar singurul care îi răspunse în cele din urmă îi spuse că avea foarte mult de

lucru şi că abia luni dimineaţa putea să-i ia maşina. Disperat de-a dreptul, Sinan îşi zise că sfârşitul manifestării „Timpul Turciei”, ucisă în faşă, putea să coincidă foarte bine cu cel al carierei lui, de la care mai spera încă nenumărate evenimente fericite.

Şi atunci când ajunsese chiar la fundul sacului, spunându-şi că-l urmărea blestemul de la Augsburg şi risca să-şi petreacă o bună parte din noapte în maşină rumegând la propriul eşec anunţat, o caravană de Mercedesuri care veneau din Turcia se opri la popas. Nici nu se apropie bine de unul dintre compatrioţii săi ca să-i explice necazul, că acesta se şi oferi să-i remorcheze maşina până în satul următor, unde locuiau nişte turci veniţi în Germania să lucreze la construcţii, printre care s-ar găsi cu siguranţă până la urmă şi un mecanic. A fost un băcan sau mai exact o femeie. Foarte respectuoasă faţă de legile nescrise ale tradiţiei şi mai ales faţă de aceea că mecanica e o meserie de bărbat, îl chemă pe soţul ei. Semn bun, tânărul, păros şi cu pielea închisă la culoare, avea pe haine urme de unsoare ca un indian Sioux pictat de război, marcă incontestabilă a bravurii sale. Pesemne e un mecanic foarte priceput, îşi zise Sinan. însă, ostenit deja, dar victorios, după ce se luptase cu un grup electrogen recalcitrant, ale cărui urlete de agonie se auzeau de altfel din spatele prăvăliei, el îşi chemă fiul în ajutor, îmbrăcat într-o cămaşă albă şi în blugi, acesta părea suficient de integrat în societatea germană ca să-şi permită să se odihnească la sfârşitul săptămânii. El ar fi dat cu plăcere o mână de ajutor, dar – şi acesta era un alt semn de integrare la care un neonazist ar fi plâns de fericire – nu se pricepea decât la automobile BMW. „Dar vărul Aii a lucrat la Bursa şi ştie sigur care-i treaba cu un Megane.” Vărul Aii era de fapt un expert în automobile Renault turceşti. Se uită la Sinan, se minună şi îi zise sobru:

— Cineva chiar vă vrea răul. Dacă aţi mai fi mers câţiva kilometri, aţi fi sfârşit într-un fund de prăpastie.

împinseră maşina în hangarul din spatele prăvăliei, care ţinea loc şi de depozit, şi de atelier, dar vărul Aii

părea sigur de el:

— Durează prea mult ca s-o repar astă-seară, în curând se apropie miezul nopţii. Dar mâine-dimineaţă, la prima oră, mă apuc de treabă. *Problem yok*!

Reparaţia dură toată ziua de duminică. Aii se întrerupea des ca să dea telefoane şi, de fiecare dată, un unchi, văr sau cumnat, care avea o cheie sau un bulon de care el avea nevoie, venea să ajute. Sinan spumega, dar, fără să ştie prea bine de ce, „baletul” acestor oameni buni la toate, a cărui coregrafie se baza exclusiv pe legile spiritului de familie şi ale abilităţii de a se descurca, îl liniştea. Francezii vorbesc mereu de „sistemul D”, dar ce le rămâne din el? Totul e reglementat. Turcii păstrează încă „sistemul T”, câtă vreme nu e zdrobit de cele 8 000 de pagini de acquis comunitar. Poate că maşina lui nu va fi reparată după normele europene, dar va merge! Şi, într-adevăr, duminică seara era gata. însă era prea târziu ca să plece, şi atunci Sinan trebui să-şi mai sacrifice o noapte la Heidelberg. Dar măcar era înconjurat de strădania compatrioţilor săi şi lucrul acesta aproape că-l împăcase cu Germania profundă, care nu avea de-a face în niciun fel cu dieta de la Augsburg! Era victoria lui Hegel asupra lui Luther.

Şi astfel putuse să pornească din nou la drum, iar istoria noastră să continue graţie inventivităţii şi priceperii unui coreligionar. După toate aceste peripeţii, se simţi ca un erou când ajunse la Paris în cursul după-amiezii ca să-i ia pe Ahmed de la aeroport şi să salveze împreună „Operaţiunea Serüven”!

Capitolul 5

Pe urmele lui Barbarossa şi întâmplă-se orice!

Controlul la care fuseseră supuşi la nici câteva mile de coasta turcă făcu birema să mai întârzie o zi. în cel mai bun caz, putea pleca abia sâmbătă, 6 iunie, cu trei săptămâni înainte de deschiderea oficială. După conversaţia cu Sinan, Ahmed îi convocase numaidecât la o şedinţă de criză pe căpitanul vasului Kybele şi pe cel al iahtului însoţitor, amândoi fiind singurele persoane în

privinţa cărora era aproape sigur că nu aveau niciun amestec în această a doua tentativă de sabotaj.

Ahmed le spuse că-şi va continua drumul la bordul iahtului, pretextând că avea nevoie de radio pentru a comunica în permanenţă cu superiorii săi, dar fără să scoată o vorbă despre bănuielile privind prezenţa unui spion. Ca să mai câştige din timpul pierdut, îi convinse să schimbe traseul şi să taie canalul Corint în loc să înconjoare Grecia. Desigur, nu era drumul pe care îl făceau foceenii, dar validitatea ştiinţifică a proiectului nu avea să fie prea afectată. Important era să se demonstreze că se poate naviga cu Kybele. în sfârşit, ceru o listă cu toate persoanele care ar putea să urce la bord de-a lungul traseului şi crearea unui sistem de control al identităţii cu scanarea retinei şi probă de AND, precum şi controlarea sistematică a bagajelor tuturor pasagerilor. El avea să se ocupe de contactarea autorităţilor din Grecia, Italia şi Franţa pentru a se asigura de cooperarea lor deplină şi a obţine un veritabil permis de liberă trecere. Căci, dacă birema avea să fie oprită şi controlată de sus până jos la fiecare escală, n-ar ajunge la destinaţie decât atunci când Marsilia ar deveni capitala europeană a culturii, adică în 2013, şi proiectul s-ar amâna, e cazul s-o spunem, până la calendele greceşti.

Ahmed reuşise deja să-i prindă la telefon pe Spiros, un coleg grec din Ministerul Afacerilor Externe, pe care îl cunoscuse când era în post la Atena. Petrecuseră mult timp împreună încercând să dezamorseze incidentele provocate de survolurile neaşteptate ale spaţiului aerian, pe care grecii şi turcii se acuzau reciproc că-l încălcau. La drept vorbind, se vedeau sau vorbeau aproape în fiecare zi! Se întreceau în imaginaţie şi elocvenţă pentru a-şi exprima demnitatea rănită în comunicate răzbunătoare, preluate cu grijă de ziarele lor, îngrijindu-se totodată ca nimic serios să nu poată reieşi din asta. Astfel, fiecare dintre cele două ţări îşi salva onoarea în ochii opiniei publice (şi, în plus, îşi justifica cheltuielile militare întreţinând ficţiunea unei debarcări iminente). Lucrul acesta ajunsese să fie un fel de

joc între ei şi rămăseseră prieteni. Ahmed putea conta pe Spiros pentru a fi ferit de orice alt incident cu Paza de coastă a Greciei.

Şi tot la intervenţia lui Spiros, Ahmed a fost invitat la o cină între patru ochi cu comandantul locului. Familia lui Stavros părăsise Turcia în 1924, ca sute de mii de greci din Anatolia, fără să ştie ceva despre Grecia, o ţară care le fusese dată ca patrie, deşi ei nu călcaseră niciodată acolo de 2 500 de ani. Bunicul lui primise un chioşc de ziare la colţul unei străzi din cartierul Noua Smirnă de la Atena şi, graţie acelui simţ al sacrificiului propriu familiilor elene când vine vorba de educaţia copiilor, ascensiunea socială a funcţionat puţin câte puţin. Stavros nu-i purta pică Turciei pentru acest exil forţat, dar avea o nostalgie a rădăcinilor lui anatoliene. El zise:

— La vremea aceea, nu se vorbea de purificare etnică.

Şi ce tragedie, ce greşeală! Şi pentru voi, şi pentru noi. Turcia exaltă acum diversitatea culturilor pe propriul teritoriu. Foarte bine, dar ce rămâne din toate astea, la urma urmei? Câteva mii de rumi[8] şi câteva sute de levantini?

O puzderie de patriarhi care amintesc că la Constantinopol a fost capitala religioasă a celui mai mare număr de confesiuni, dar ai căror credincioşi nu se mai înnoiesc?

Şi iată-mă pe o piatră supraveghind coastele Turciei, pândind ca în *Deşertul tătarilor*" o invazie improbabilă, când ar fi trebuit să fiu acolo, cu voi, la petrecere, bând *raki* şi dansând *zeybek*. Avem mult mai multe lucruri în comun decât subiectele de discordie dintre cele două coaste ale Mării Egee. Să începem aşadar cu această salată de caracatiţă pe care dumneavoastră o numiţi *ahtapot* şi eu *chtapodi*, vom continua cu o doradă la grătar, care nu şi-a pus cu siguranţă vreodată problema apelor teritoriale, nici că unii îi zic *tsipura* şi ceilalţi *ţipura*. în

8 în lb. turcă, cetăţeni ai Turciei de origine greacă, ortodocşi; numele le vine de la Roma, în lb. turcă Ruma. (N. red.)

schimb, ca să vă aduc aminte că aici sunteţi în Grecia şi nu în altă parte, veţi bea *uzo* în loc de *raki*\

Amabilitatea comandantului nu era de faţadă, la un ordin venit de sus. Era sincer. La rândul lui, Ahmed nu se sinchisea să-i contrazică nu din teama de a-l contraria, el chiar era de acord. îndrăgise întotdeauna poate nu Grecia (să nu exagerăm!), ci partea de cultură elenă pe care orice locuitor din Izmir o poartă în el. Aşadar, nu-i era greu să conceapă o atitudine asemănătoare la un grec care, fără să aibă Turcia în inimă, nu se simţea străin în Anatolia.

Ironia făcea probabil parte din decizia superiorilor lui de a-l fi desemnat tocmai pe el, care suferea de rău de mare, să urmeze periplul galerei. Dar spera să fi fost luate în considerare şi cunoştinţele lui despre Mediterana şi mai ales despre Grecia. Familiarizat cu problema cipriotă şi cu relaţiile greco-turceşti, se aştepta la câteva rafale, dar nu la furtuna care se declanşase împotriva proiectului Kybele, de parcă biata corabie cu cei 20 de vâslaşi ai ei ar fi reîncarnarea vasului amiral al lui Barbarossa şi ar ameninţa cu raiduri de pedeapsă devastatoare toate porturile de la Mediterana. Ahmed nu uitase strigătul la care cu toţii întorseseră capul dintr-odată – „Mamma, li Turchi!”, când debarcaseră la Palermo pentru câteva zile de vacanţă în familie, deşi abia după aceea îşi dăduse seama că nu li se adresa lor, ci că, în Sicilia, chiar şi azi, această interjecţie exprima uimirea şi descumpănirea. Periplul corăbiei Kybele, pe care se conta pentru a depune mărturie despre o istorie şi un patrimoniu comun într-o Mediterană care nu fusese doar loc de conflicte, ci şi spaţiu de schimburi, lua înfăţişarea unei *razzia*, conform declaraţiilor unor comentatori, pe care un naţionalism orb îi făcuse fanatici.

El îi explică lui Stavros:

— Lucrul cel mai trist sau cel mai amuzant e că grecii nu sunt singuri în această cruciadă. Şi alţii, inclusiv foştii gali, care nici măcar nu se născuseră în secolul al Vl-lea î.H., strigau în cor împotriva unei pretinse încercări a turcilor de a falsifica istoria.

Stavros îi răspunse ironic:

— Recunoaşteţi că aveţi antecendente, de exemplu, când vă proclamaţi urmaşi ai hitiţilor.

Ahmed se eschivă:

— Eu nu mă născusem pe-atunci, dar, în ceea ce priveşte corabia Kybele, nimeni nu pretinde că foceenii erau turci, vă garantez.

— Fiind eu însumi originar din Foţa şi adevărat urmaş al foceenilor, n-am nicio îndoială în această privinţă. Dovada: noi doi nu semănăm absolut deloc! Vreţi o cafea turcească sau o cafea grecească?

Din păcate, nu toţi grecii aveau umorul comandantului („şi nici toţi turcii pe-al meu”, se complimentă Ahmed cu modestia de care era atât de mândru). Compătimindu-l, Stavros se oferi chiar să-i găzduiască peste noapte pentru a-l scuti să doarmă pe vapor. Dar el îşi aduse aminte de un consilier al ministrului grec al finanţelor, care nu-i arătase atâta amabilitate. îl cunoscuse la un seminar despre consecinţele economice regionale ale integrării Turciei în Uniunea Europeană. Era un bărbat mic de statură, slab şi trist, care avea rang de consilier comercial, dar nu putuse niciodată să plece din Atena, refuzând posturi prestigioase, însă prea îndepărtate pentru a rămâne în acelaşi timp aproape de mama sa şi de bazinul mediteraneean. Fără să fie un lacanian pur şi dur, Ahmed îşi dădu seama că aceste două motive erau de fapt unul singur şi că el nu putea pur şi simplu să taie cordonul ombilical prin care era legat de „mama Mediterană”. N-ar fi putut accepta un post decât în Spania sau în Italia, ceea ce îi limita drastic perspectiva carierei.

„Şi de ce nu la Istanbul, îl întrebase Ahmed, e aproape de Atena.” „N-am fost niciodată la Constantinopol şi nici n-am să calc vreodată. Familia mea e originară din acest oraş. Mama a fost acolo, dar eu nu pot.” „De ce nu? Istanbulul e un post bun. Aţi auzit doar ce-au spus specialiştii la acest seminar, efectele creşterii de la Istanbul se resimt până la Salonic. Şi apoi, cultural vorbind, Istanbulul pentru dumneavoastră...” „Ştiţi, I-a

întrerupt el deodată, întristat şi cumva nestăpânit, trebuie să vă mărturisesc un lucru, n-o luaţi personal, nu e corect politic, am încercat să lupt cu mine, dar nu pot. Urăsc Turcia. îmi doresc foarte mult să văd Constantinopolul, dar nu voi ajunge acolo niciodată. Nu pot. Vă urăsc.” îşi aruncase mesajul de ură cu atâta blândeţe şi suferinţă totodată, încât suna aproape a declaraţie de iubire. Ahmed rămăsese pe gânduri. Chiar şi acum, când se afla pe o insulă din Grecia şi putea să zărească luminile de pe coasta Turciei de la fereastra camerei lui, nu reuşea să înţeleagă. Cum de un bărbat, fără îndoială sensibil şi destupat la minte, era atât de iraţional şi de sumbru? Ahmed se amăgea cu siguranţă, căci admiraţia pe care o avea pentru filosofia Luminilor îl făcea uneori să uite că nu există soare fără umbră, cu excepţia deşertului. Oare să fie ariditatea preţul plătit pentru lumină? Excelent subiect de bacalaureat, îşi zise Ahmed, dar, până una-alta, rămâneau de făcut câteva eforturi pe drumul prieteniei greco-turce.

El însuşi crescuse cu ideea că actul fondator al Republicii Turcia era victoria împotriva grecilor din 1922. Sigur, Grecia nu era decât una din puterile de ocupaţie, dar celelalte îşi schimbaseră rapid planurile şi chiar îl încurajaseră pe Ataturk în demersul lui. Turcii nu mai purtau pică Franţei, Angliei, Italiei, ci Greciei, ea era inamica!

Cele două ţări aveau în comun faptul că fuseseră cât pe ce să dispară, desigur, în contexte diferite. Fosta colonie şi fostul imperiu destrămat se vedeau acum pe terenul unui naţionalism la nivel de drapel. Astfel, toate balustradele din fier forjat ale balcoanelor aveau un inel care servea la arborarea drapelului, pe care toţi aveau obligaţia să-i atârne la fereastră de Ziua Naţională. în zilele acelea, Grecia este la fel de albastră pe cât e Turcia de roşie. în timpul mesei, Ahmed şi Stavros se lansară într-o competiţie patriotică din care nu se putu lămuri cine era învingătorul.

Stavros spuse deja triumfător:

— Noi avem două zile naţionale. La 25 martie, când

v-am izgonit din Peloponez, şi la 28 octombrie, când am spus „nu” Italiei fasciste.

Gândindu-se la prietenul lui Sinan, care se afla pesemne în drum spre Heidelberg, Ahmed comentă:

— Sărbătoarea lui Nu! Iată un fel foarte hegelian de afirmare a libertăţii. Ei bine, noi avem patru zile naţionale! Ziua Republicii, pe 29 octombrie, Ziua Victoriei, la 30 august, când noi v-am izgonit pe voi, 23 aprilie, când Ataturk a reunit pentru prima oară Marea Adunare Naţională, şi 19 mai, când a chemat la insurecţie.

Stavros ripostă:

— Trişaţi, încurcaţi ziua naţională şi comemorarea. Am văzut-o pe cea din 19 mai, ceea ce voi numiţi Sărbătoarea tinereţii şi a sporturilor. Iertaţi-mă, doar nu vreţi acum să mă faceţi să cred că acele defilări de tineri în şorturi şi fuste scurte sunt considerate sărbătoare naţională. între noi fie vorba, astea ţin de alte timpuri. în afară de Coreea de Nord şi de Cuba...

— Avem chiar cinci, cu 10 noiembrie, ziua morţii lui Atatiirk.

— Dar asta nu durează mai mult de un minut!

— Se poate, dar ştiţi vreo altă ţară în care tot poporul, oriunde ar fi şi orice ar face, se opreşte şi se ridică în picioare, o dată pe an, la ora 9 şi cinci minute fix?

— Vă cred, dar, cu tot respectul pe care îl merită Atatiirk, e cam suprarealist. Nu pot să uit totuşi ziua în care eram în Piaţa Taksim în taxi şi şoferul se oprise deodată în vacarmul sirenelor, ieşise din maşină şi rămăsese în picioare lângă ea, cu lacrimi în ochi. Parcă ar fi fost o simulare de pregătire a oraşului pentru un atac nuclear.

— Râdeţi, râdeţi, dar, dacă am face din 29 mai sărbătoare naţională, aţi râde mai puţin. Vă spune ceva 29 mai 1453?

— Oh, Constantinopolul era deja supt de sânge când turcii I-au ocupat. N-aveţi niciun motiv de laudă! N-ar fi existat niciodată 29 mai dacă n-ar fi fost 13 aprilie, ştiţi prea bine!

Discuţia, la care contribuise din plin şi uzo, se încingea tot mai mult, iar umorul celor doi bărbaţi ar fi pierit complet dacă 13 aprilie 1204 nu i-ar fi împăcat. în acea zi fatidică de marţi, 13, de care se temeau toţi ortodocşii superstiţioşi, cea de-a patra Cruciadă, uitând de drumul Mormântului Sfânt, se oprise la Constantinopol, jefuindu-l până la ruină, din care n-a putut să-şi revină realmente niciodată. De atunci, grecii declaraseră mereu: „Decât să vezi în oraş mitra latină, mai bine turbanul turc!” în termeni mai literari, preferau să fie masacraţi de turci decât de catolici.

Conversaţia aceasta îl conduse pe Ahmed cu gândul la comemorarea a 800 de ani de la devastarea Constantinopolului, pe când se afla în post la Atena. Văzuse defilând preoţi cu steaguri negre care strigaseră „ortodoxia sau moartea” când un prelat propusese o deschidere timidă spre Vatican. Rana încă nevindecată a început numaidecât să sângereze. După 800 de ani! Spre aprecierea lor, ultima oară când un catolic oficiase un serviciu divin pe pământ ortodox fusese la Sfânta Sofia, în schimbul unui ajutor împotriva otomanilor, care nu venise niciodată. Grecii nu digeraseră niciodată acest afront.

Ahmed era prin forţa lucrurilor sensibil la dimensiunea religioasă din Uniunea Europeană deoarece era convins, ca mulţi alţi turci de altfel, că, la urma urmei, acesta era singurul obstacol adevărat în faţa aderării Turciei. Restul era doar literatură. De fapt, în unele domenii, Turcia putea să depăşească deja multe ţări membre şi nimic nu te împiedica să crezi că n-ar fi îndeplinit în cele din urmă condiţiile de aderare, poate mai repede decât se credea. Şi atunci, ce argument le-ar rămâne în picioare adversarilor încăpăţânaţi ai Turciei ca s-o împiedice? Teoriile bizantine despre frontierele Europei? în aceste condiţii, lui Ahmed îi plăcea mult ideea că Grecia fusese exclusă din Europa de schisma din 1054, confirmată de ocuparea Constantinopolului un secol şi jumătate mai târziu. Nu se vorbeşte oare de Biserica Răsăriteană? Nici chiar ameninţarea turcilor, duşmani *a*

priori comuni fiindcă erau musulmani, nu fusese îndeajuns pentru ca ritul latin şi cel grec să se unească.

Ahmed îi zise comandantului:

— Dragă prietene, frontiera Europei nu trece prin Bosfor, ci prin Adriatica. Şi nu ripostaţi cu prinţesa Europa dusă pe insula Creta de Zeus prefăcut în taur alb, cu democraţia inventată de greci, cu Platón şi toţi filosofii dumneavoastră, dintre care, fie vorba între noi, jumătate proveneau din Asia Mică! Aţi abuzat destul. Şi nici măcar nu vorbesc de Jocurile Olimpice. Să nu-mi spuneţi că dumneavoastră credeţi în fantasmagoria de anglofil filoelen că Jocurile Olimpice ale „erei moderne”, cum se spune, ar avea vreo legătură, oricât de mică, cu cele din Antichitate. De s-ar fi păstrat fie şi o uncie din aceste valori pe care le revendicaţi, jocurile centenarului din 1996 s-ar fi organizat la Atena, nu la Atlanta, capitala CNN-ului, companiilor Delta Airlines şi Coca-Cola. V-aţi dovedit conştiinţa naţională şi identitatea elenă organizându-le pe cele din 2004. V-a făcut bine la conştiinţă, dar mai puţin la finanţe. E cazul să revenim pe pământ. Realitatea e că, uitaţi-vă pe o hartă dacă vă place geografia, voi, grecii, sunteţi totuşi mai aproape de noi, turcii, decât de finlandezi! Dacă voi sunteţi europeni, atunci suntem şi noi. Dacă noi nu suntem, nu sunteţi nici voi, şi ar fi bine să îndreptăm această greşeală cât mai repede!

— Nu râdeţi, criza mai avea puţin şi vă îndeplinea dorinţa; dacă n-ar fi fost FMI, Grecia ar fi ieşit deja din zona euro!

— E drept, dragă comandante, că abia de îndrăznesc să-mi închipui sau mai bine zis îmi închipui foarte bine concertul, urletele, vacarmul mediatic dacă o astfel de criză ar fi lovit Turcia. Parcă văd titlurile din presa europeană: Turcia a dat faliment şi Europa e pierdută! Turcia, o piatră de moară care ar putea scufunda Europa! Ce să ceri de la turci, nişte inconsecvenţi pe jumătate corupţi!

— Liniştiţi-vă, dragă Ahmed (îmi daţi voie să vă spun pe nume?), dacă aţi fi făcut deja parte din Uniunea

Europeană, ar fi trebuit să plătiţi pentru greci! Ar fi fost culmea, nu? închipuiţi-vă atunci presa turcă: Turcia ruinată de Grecia! La ce naiba ne trebuia nouă galera aceasta europeană?

— Nu văd decât o singură soluţie, dragul meu Stavros. Să părăsiţi zona euro şi să creăm împreună zona egee: n-aveţi decât să ne vindeţi insulele pe care le apăraţi atât de scump. La beneficiile vânzării s-ar adăuga şi economiile pe care le-aţi face renunţând la cheltuielile militare. în schimb, n-aţi avea nevoie de viză turistică.

— Vreţi aşadar să intru în şomaj!

— Stavros, îmi pare rău, nu vă vreau decât binele. Uitaţi, am găsit: veţi intra în armata turcă în calitate de controlor-şef al galerelor, al pirogilor şi al celorlalte corăbii, şi aşa vom face cauză comună împotriva traficanţilor şi clandestinilor din Marea Egee! Şi atunci am duce Europa de nas!

Această evocare a traficului şi a galerelor îi trezi puţin, lăsând o urmă de stânjeneală, ca şi cum s-ar fi simţit vinovaţi de fraternizare în timp de război şi i-ar aştepta Curtea marţială. La urma urmei, Stavros nu ştia dacă nu cumva Ahmed nu căuta să-i convingă că acea cocaină e praf de copt, iar Ahmed putea să-i bănuiască pe Stavros în sens invers. Şi apoi, oricât s-ar fi simpatizat ei reciproc, unul era grec şi celălalt turc. Lucrul acesta nu trebuia uitat.

Ahmed îl întrebă pe Stavros:

— Ce vă gândiţi să faceţi?

— Nimic, nu vă pot reţine pentru trafic de praf de copt şi, dat fiind că autorităţile noastre sus-puse au decis să nu blocheze acest proiect cultural, sunteţi liberi să vă continuaţi drumul. Nu revin asupra lucrurilor pe care vi le-am spus.

— Bănuiţi aşadar că descoperirea acestei pungi de praf de copt ascunde ceva. Şi, ca din întâmplare, paza dumneavoastră de coastă ne-a forţat să acostăm. De ce?

— Am fost înştiinţaţi printr-un telefon anonim.

— Grec sau turc?

— Greu de spus. în orice caz, naţionalitatea celui care a telefonat nu o condiţionează pe cea a comanditarului, dacă vă gândiţi la un complot. Dar dumneavoastră ce intenţionaţi să faceţi?

— Nu sunt poliţist şi n-am autoritate asupra acestor vase, încă şi mai puţin în apele teritoriale greceşti. Aş putea doar să fac pur şi simplu o anchetă la bordul iahtului însoţitor. Manevra nu poate veni decât de acolo.

— Pot da dispoziţie să fie controlat, dacă vreţi. L-am lăsat să ancoreze într-un golf învecinat pentru că nimic nu indica să fie suspect, dar...

— Mai bine nu. Probabil că n-aţi găsi niciun fel de urmă de ceva la ora aceasta şi n-am face decât să-i punem în gardă pe vinovat. Şi, în plus, am pierde timp şi am intra astfel în jocul adversarului.

— Ei bine, în acest caz, vă urez mult noroc. Din păcate, tot ce pot face este să vă pun la dispoziţie o vedetă mâine-dimineaţă pentru a ajunge la bord. Somn uşor. Am impresia că aveţi nevoie.

Noaptea ar fi putut să fie mai odihnitoare, dar Ahmed era nerăbdător să afle ce putea găsi pe iaht. Mahmureala îi dădea o uşoară senzaţie de ameţeală, care semăna mai degrabă a hulă. Dacă reuşea să-şi controleze mahmureala după o seară de beţie, poate i-ar veni de hac răului de mare! Uimit de această constatare, îşi luă la revedere de la Stavros şi, după ce se asigură că birema era pregătită de drum şi îi dădu ultimele instrucţiuni căpitanului, se îmbarcă fericit pe vedeta din port.

Când ajunse la bordul iahtului, fu surprins de liniştea şi de lipsa de activitate. Nimic nu dădea vreun semn de plecare. Pe punte, nimeni! Vasul fantomă! Coborî la cabine şi căzu practic în braţele unei brunete frumuşele, care nu păru la fel de încântată de această întâlnire ca el. Fără să scoată o vorbă, îl dădu la o parte şi urcă pe punte, aprinzându-şi imediat o ţigară şi scoţând primul fum cu un lung oftat.

Văzută din profil, cu părul bogat şi negru care-i cădea în bucle pe umeri, cu ochii migdalaţi şi pometii

înalţi, subţire în talie, cu sânii lăsaţi liberi sub bluza de in şi îmbrăcată cu o fustă lungă, parcă ieşea dintr-o frescă cretană. Portretul ei evoca acele femei de o frumuseţe divină, la a căror apariţie eroii greci erau cuprinşi de un respect sacru, ca Ulise când a văzut-o pe Nausicaa. Şi Ahmed îşi aduse aminte de versurile din *Odiseea*:

— *Te rog, domniţă, în genunchi*; *Eşti zână*/ *Ori o dulce muritoare*? *Dacă tu eşti una*/ *Din cele care locuiesc Olimpul,*/

Eu după stat şi faţă şi făptură/ *Te-asemăn foarte cu-a lui Joe fiică*/ *Diana*. *Iar de eşti o muritoare*/ *Pe-acest pământ, ferice sunt de trei ori*/*Părintele-ti şi maica ta şi fraţii*!/*Ce veseli vor fi ei de bună seamă,*/ *De dragul tău oricând te văd pe tine,*/ *Aşa frumos vlăstar, păşind la horă*!

Femeia îi răspunse zâmbind:

— *Străine, nu pari om rău şi nici sărac la minte'*.

— Homer, *Odiseea*, traducere de George Mumu, studiu introductiv şi note de

D.M. Pippidi, Univers, Bucureşti, 1971, p. 190. (N.t.)

— Nu-mi spuneţi că vă numiţi Nausicaa!

— Aşa cum vă cheamă pe dumneavoastră Ulise, dar sunt grecoaică, cipriotă mai precis. Doctoriţa Vasiliki Christodoulou, medic de bord.

Ahmed ştia că echipajul fusese anume ales pentru a întări dimensiunea multiculturală a proiectului şi se bucură că ea nu-şi schimbase nicicum dispoziţia aflând că el era turc şi conducea operaţia Kybele la ordinul Ankarei. Relaţiile lor nu vor fi, aşadar, afectate de tensiunea dintre cele două ţări. Ahmed a trebuit să admită că plăcerea pe care-o resimţea depăşea o satisfacţie pur diplomatică. Zâmbetul uşor ironic al unei femei obişnuite cu efectul pe care-l producea asupra părţii masculine îi arătase că lucrul acesta nu trecuse neobservat de doctoriţa Christodoulou.

Ea însă n-avea chef de flirtat şi îi povesti că toţi pasagerii şi echipajul întreg fuseseră victime ale unei intoxicaţii alimentare în urma cinei din ajun şi că-şi petrecuse toată noaptea dându-le îngrijirile necesare. Cum era sigura care scăpase, rememorase meniul şi reuşise să

identifice cu precizie sursa acestei otrăviri colective: pâinea. Preocupată de siluetă (Ahmed o felicită din priviri pentru aceasta), nu mânca pâine niciodată. Chiar şi dacă ar fi fost tentată, felul în care arăta pâinea care le fusese servită o făcuse să se răzgândească pentru că, în loc de pita apetisantă de ţară pe care o făcea în fiecare zi bucătarul de pe vas, primiseră un fel de pesmeţi crocanţi, un fel de combinaţie între ostie şi pâine prăjită. Bucătarul se scuzase, precizând că nu era rău gustul, dar că praful de copt era probabil expirat şi că ar trebui cumpărat unul proaspăt.

Ahmed întrebă:

— Şi ce-a făcut cu aşa-zisul praf de copt?

— Din păcate, I-a aruncat fiindcă nu mai era bun de nimic.

— Şi dacă în pâine s-ar pune cocaină în loc de praf de copt, ce s-ar întâmpla?

— N-ar creşte pâinea, fireşte, şi cred că ar fi greu de digerat. Totuşi, nimic grav. A doua zi, nu s-ar mai cunoaşte nimic. Dar de ce vă gândiţi la aşa ceva?

Ahmed ezita dacă să-i spună. în cazurile de otrăvire colectivă, e normal ca persoana care a scăpat să fie bănuită. Dar, în schimb, vinovatul, ştiind că nu risca decât o uşoară intoxicaţie, ar fi putut foarte bine să se lase îmbolnăvit pentru a se ascunde mai bine. Decise aşadar să nu-i ascundă nimic din concluziile sale doctoriţei Christodoulou, a cărei părere putea să fie importantă.

Faza cu praful de copt la bordul navei putea să treacă drept o glumă proastă ori o stângăcie, dar, în realitate, era foarte ingenioasă. Denunţarea anonimă şi pachetul de praf alb lăsat la vedere pe punte, chiar şi dacă ar fi conţinut droguri, i-ar fi mirosit a înscenare până şi unui labrador alergic la polen. înlocuind praful de copt cu cocaina, sabotorul dădea lovitura de două ori: făcea galera să întârzie cu o zi, fără ca natura substanţei descoperite să dea de gândit că ar fi fost o intenţie rea, şi, apoi, o a doua zi de întârziere pentru iaht, fără ca simpla intoxicaţie a echipajului să semene cu o tentativă veritabilă de otrăvire.

Totul lăsa să se creadă că sabotorul, în loc să atace direct, mizează pe înmulţirea neplăcerilor şi problemelor, provocând eşecul proiectului prin acumularea de întârzieri fără ca vreun fapt grav să poată fi constatat şi fără ca vreo persoană să poată fi învinovăţită.

Cum să-i identifici pe vinovat în asemenea condiţii? Ahmed o luă prin eliminare. Trebuia neapărat să se afle printre persoanele care coborâseră pe uscat atunci când Kybele fusese dusă în port, una care avusese aşadar posibilitatea materială să ascundă pachetul de praf de copt la bordul galerei. După câte-şi amintea Ahmed, nu erau decât patru: căpitanul vasului, viceconsulul grec, şeful relaţiilor publice de la sponsorul principal şi contabila Centrului Cultural Francez din Izmir, care nu fusese răpită, ci se îmbarcase de bunăvoie. Solidar cu propria corporaţie cum era, lui Ahmed nu-i prea venea să acuze un diplomat, fie el şi din altă ţară, dar viceconsulul grec era singurul care avea un mobil. N-ar fi prima dată când un diplomat ar lucra pentru serviciile secrete. Ceilalţi trei fuseseră cu toţii angajaţi să asigure succesul proiectului şi şi-ar fi asumat un risc mult prea mare pentru viitorul şi cariera lor dacă ar fi acceptat să-i torpileze.

După părerea doctoriţei Vasiliki Christodoulou, nu era cu putinţă să te bazezi pe intensitatea simptomelor resimţite de victime pentru a identifica cu precizie vinovatul, presupunând că acesta, curajos, dar nu viteaz, ar fi consumat mai puţină pâine otrăvită decât ceilalţi. Iar, dacă printre ei ar exista un simulator, ca să poată fi demascat ar trebui supus unor analize pentru care ea nu avea ce-i trebuia şi nu dispunea nici de autoritatea legală pentru aşa ceva. Rămânea bluful. Să dea buzna peste viceconsulul grec şi, profitând de starea lui de slăbiciune, să-i strige în faţă după tradiţia bine cunoscută: „Ştiu tot, nu te mai ascunde, ai fost descoperit!”

Dar Vasiliki îi tăia elanul lui Ahmed numaidecât:

— înainte de a da buzna peste bietul viceconsul, care a fost cel mai bolnav dintre toţi – iar de el sunt sigură că nu se preface pentru că s-a năpustit aseară asupra

pesmeţilor acelora nedospiţi ca un grup de comunianţi asupra unui pachet de ostii –, ar trebui văzut cine altcineva putea avea un motiv?

— Foarte mulţi, draga mea Vasiliki, începând cu dumneata pentru că eşti cipriotă! La drept vorbind, toţi cei care consideră că nu trebuie să se vorbească cu Turcia atâta vreme cât nu evacuează nordul Ciprului şi nu recunoaşte genocidul armean, precum şi cei care cred că turcii trag folos de pe urma istoriei Greciei. Pot fi de orice naţionalitate. Şi nu-i uit nici pe turcii care nu vor să audă de deschidere europeană.

— Toată lumea e împotriva dumneavoastră, dacă înţeleg bine! Dar văd că vorbiţi de indivizi, de grupuri de presiune sau de asociaţii militante. Din câte ştiu, guvernele, grec, cipriot, armean, acceptă dialogul cu Turcia şi, chiar dacă e complicat, diplomaţii par să lucreze în acest sens. Credeţi că viceconsulul grec şi-ar trăda propriul guvern?

— Nu e exclus, dar aveţi dreptate, nu e nici prea veridic. Ar fi trebuit să fie al naibii de făţarnic pentru a fi trimis pe iaht.

Un zgomot de motor le întrerupse discuţia: barca de salvare de la bord se îndrepta cu mare viteză spre coasta turcă. Bucătarul! Ahmed se năpusti la staţia de radio pentru a pune în alertă paza de coastă: scoasă din funcţiune! Şi, ca de fiecare dată când era nevoie, nici reţea de telefoanie mobilă nu exista! Cum nici Vasiliki, nici Ahmed nu se simţeau în stare să pună în mişcare iahtul, nu le rămânea decât să aştepte ca echipajul să se dezintoxice şi să fie din nou operaţional. Ceea ce şi făcură, profitând de această imobilitate forţată pentru a se cunoaşte mai bine...

Aprofundaseră mult chestiunea şi tocmai se odihneau după un prânz luat târziu, conform orei Greciei, dar fără pâine, când îi văzură pe pasageri şi pe membrii echipajului apărând unul câte unul. Vasiliki îşi reluă rolul de medic de bord, le prescrise tuturor medicamente şi o baie în mare. Primul care îşi recăpătă puterile a fost căpitanul. Ahmed îi

povesti de fuga bucătarului şi îi explică la ce concluzii ajunsese. Dar, cum acesta din urmă nu coborâse pe uscat şi deci nu avusese cum să pună pachetul de praf de copt pe punte, poate că avea vreun complice care nu fusese încă identificat.

Căpitanul interveni:

— Nu, fiţi liniştiţi. Eu am adus pachetul de praf de copt la bord la rugămintea bucătarului. Mi-a spus că era pentru vâslaşi fiindcă aveau nevoie de el pentru ca mâinile să nu le mai alunece pe vâsle şi era cel mai bun împreună cu magneziul. Dacă ştiam!

— în orice caz, n-o să plângem după el. Ne cam săturaserăm cu toţii să mâncăm în fiecare zi, dimineaţa şi seara, *Dicentrarchus labrax*.

— Altfel spus, pentru stomacuri nu atât de erudite ca al dumneavoastră, doctore?

— Lup! Sau biban, sau „levrek” pentru dumneata, dragă Ahmed, şi „lavraki” pentru mine. Un peşte excelent, desigur, dar se pare că era vârful competenţelor lui culinare.

Acum, totul mergea cum nu se putea mai bine, iar călătoria trebuia să decurgă fără neplăceri, atâta vreme cât regulile de securitate erau respectate cu stricteţe pentru a nu mai lăsa vreun necunoscut să urce la bord.

Ahmed profită de moment pentru a-şi anunţa plecarea la Paris. N-avea să mai navigheze cu ei până la destinaţie, iar acum, că ancheta se încheiase şi nu mai riscau vreun alt sabotaj, prefera să plece de pe iaht cât mai era în preajma coastei Turciei.

— Aţi pierdut două zile şi mâine e deja duminică, trebuie s-o porniţi la drum numaidecât şi să ajungeţi la canalul Corint în cel mai scurt timp. Mă bazez pe voi. Eu mă întorc însă la Istanbul ca să coordonez urmărirea bucătarului. Are cu siguranţă complici. Marţi trebuie să fiu la Paris, unde am fost convocat pentru o reuniune de urgenţă. Dacă nu se întâmplă altceva, ne vedem abia când veţi ajunge aproape de coasta franceză. Mult noroc şi vânt la pupă tuturor!

Vasiliki îl conduse până la scara unde îl aştepta vedeta portului, care fusese cheamată de căpitan după ce reparase staţia de radio. Ea rămase la bord. îl sărută uşor din vârful buzelor şi îi strânse mâna de două ori în semn de promisiune mută. Dacă i s-ar fi spus lui Ahmed înainte de plecarea în misiune c-o să prindă gustul vaporului!

Capitolul 6

Un sabotaj premeditat îndelung

Sinan I-a luat pe Ahmed de la aeroportul Roissy-Charles de Gaulle, de la un terminal unde se lucra şi care semăna cu un fel de *no man's land*. Două ore i-a luat lui Ahmed, între momentul aterizării şi cel în care a ieşit, istovit, dar victorios, cu bagajele şi I-a văzut pe prietenul lui Sinan bătând din picior de nerăbdare.

De fapt, avionul ajunsese la timp, ba chiar uşor în avans mulţumită vântului favorabil. De la începutul misiunii, era prima situaţie de genul acesta pe care o întâlnea, iar Ahmed începuse să spere într-o răsturnare a situaţiei în momentul în care comandantul de bord îl anunţase că erau obligaţi să aştepte o pasarelă întrucât culoarul telescopic era în pană. Toţi pasagerii vedeau prin hublouri că, lângă aparatul de zbor, exista una pregătită, dar nu era nimeni care s-o aducă până la uşă. Li se explicase că era ora schimbării de tură. Administraţia franceză rămăsese fidelă principiului Courteline, conform căruia cei care ajung în întârziere se întâlnesc cu cei care pleacă înainte. Aterizaseră fix la ora la care nu mai era nimeni. Era chiar acel *no man's land* pe care îl prevestea felul în care arătau clădirile.

După ce au coborât pasarela, au luat autobuzul (oare de ce Ahmed avea impresia că făcuseră turul aeroportului pentru a ajunge la doi paşi de punctul de plecare?) până la o poartă unde îi aşteptau doi poliţişti. Aceştia îşi aruncau nişte priviri atât de tăioase pe paşapoarte, de parcă în loc de ochi li s-ar fi instalat cititoare de coduri de bare. Uneori, reţineau din senin pe câte unul, iar victima, cu capul plecat şi umerii apăsaţi dintr-odată de greutatea bănuielii, ieşea din rând. Oare călătoria lui avea să se

oprească acolo? Ce se va întâmpla cu el? *O, câti marinari, câţi căpitani, plecaţi cu avânt în curse lungi, nu s-au pierdut în orizontul acesta întunecatf* Ceilalţi pasageri, bucuroşi că scăpaseră, nici nu îndrăzneau să se gândească la ce-i aştepta pe bieţii nefericiţi şi preferau să nici nu ştie. însă acest control era doar primul filtru, numai bine să-şi facă încălzirea. Rămânea proba ghişeului, instrument de tortură folosit de toate birocraţiile, cu care cele mai abile pot aplica suplicii kafkiene, dacă nu ubueşti. Posturile de control se aflau tocmai la un sfert de oră de mers de la poarta de debarcare. Ahmed aprecia grija cu care i se permitea să-şi dezmorţească picioarele după ce aşteptase pasarela stând nemişcat în avion timp de o oră. A admirat încă şi mai mult prevederea a administraţiei franceze când şi-a dat seama că mersul acesta pe jos avea să-i ajute să reziste o oră în plus de stat la coadă la ghişee. Pluralul era precis: existau câteva ghişee, ba chiar multe. Dar un singur vameş, care avea o expresie aproape necuviincioasă. Să se fi rătăcit? Să fi fost cuprins de un exces de zel specific debutanţilor? Pasagerii şi-au dat repede seama că a doua ipoteză era probabil cea bună, dat fiind că-i luă mult timp să examineze paşapoartelele şi să le vizeze. Şi dacă ar fi recepţionat un charter întreg de prespupuşi terorişti venind din Guantanamo, tot atât de concentrat ar fi fost.

Paşaportul diplomatic al lui Ahmed, departe de a-i aduce vreo favoare, părea mai degrabă să trezească suspiciuni. Ahmed auzise de popularitatea pe care o avea în Franţa un joc televizat, în care un moderator îi pune candidatului cel mai mare număr posibil de întrebări în cel mai scurt timp. Nu avusese niciodată intenţia să participe la aşa ceva, dar îşi stăpânea enervarea şi oboseala şi încerca să facă impresie bună. Nu înţelegea de fiecare dată sensul întrebărilor, dar pesemne că s-a descurcat onorabil de vreme ce paşaportul i-a fost înapoiat, nu însă fără o privire care însemna: „De data asta merge, dar a doua oară să nu mai calci pe aici!” Ciudat, şi-a spus Ahmed. Viteazul ăsta nu ştie că pasagerii au tendinţa

supărătoare să se deplaseze şi că unii dintre călători, ce tupeu!, mai şi revin? Să fi încurcat serviciul? Sau, abia transferat de la circulaţia rutieră, să fi ratat cumva stagiul de formare la care ar fi învăţat că unui călător i se cer actele la control nu pentru că ar fi *a priori* contravenient.

Dar timpul petrecut cu depăşirea tuturor acestor obstacole avu totuşi un avantaj: bagajele îşi aşteptau proprietarii învârtindu-se pe bandă cu mare nepăsare. Valizele nu au suflet, îşi zise Ahmed, iată singura modalitare de a călători liniştit. Starea de exasperare îl asigurase în privinţa faptului că era o creatură a lui Dumnezeu şi că nu reuşise încă nimeni să-i aducă la starea de colet, dar se întreba dacă nu cumva îl pândea o criză de paranoia acută. „înseamnă că ei mă iau drept un terorist periculos, înghiţi-i-ar apele să-i înghită”, înjură el în gând, dacă tot devenise aproape un bătrân lup de mare. în orice caz, acest parcurs de luptător, abia ajuns pe pământul francez, nu prezicea nimic bun.

După obişnuitele îmbrăţişări, Sinan şi Ahmed făcură eforturi să descurajeze ofertele de transport „la negru”, în vreme ce o coadă interminabilă de călători aştepta în staţia de taxiuri. Şi unul, şi celălalt călătoriseră suficient de mult, aşa că nu erau prea surprinşi de asta, dar parcă nici nu se aşteptau să găsească în Franţa practici de republică bananieră ori de ţară din Est. Pe de o parte, sistemul legal făcea din Paris oraşul din lume în care era cel mai greu să găseşti un taxi. Pe de alta, o piaţă clandestină se dezvolta profitând de criză. Turcia, pentru a corespunde criteriilor europene, făcea eforturi serioase să stopeze această economie paralelă, acest „sector informai”, cum spun tehnocraţii, cu pudoarea lor eufemistică. Şi făcuse progrese mari, fiindcă, de atunci înainte, ca în orice ţară civilizată, nu falsele taxiuri, ci taxiurile oficiale erau cele care îi înşelau pe turişti. în sens invers acum, Franţa era oare pe cale să regreseze?

Bucuroşi însă de revedere, Sinan şi Ahmed se îndreptară spre viteazul automobil Megane al lui Sinan, trăncănind veseli. Pe uscat sau pe apă, sabotorul n-avea

decât să se ţină bine. Pe ei nimic nu-i oprea! Făcuseră rezervare la hotelul Concorde Saint-Lazare, unde era cazată echipa turcă, la doi paşi de birourile comisariatului francez. Au fost plăcut surprinşi să vadă drapelul turc fluturând la intrare. Această atenţie surprinzătoare le merse drept la inimă şi aproape că-i făcu să uite neplăcerile de la sosire.

Cei doi luară cina devreme şi binedispuşi, povestinduşi fiecare aventurile prin care trecuseră, apoi, urcară în apartamentele lor şi-şi dădură întâlnire la micul dejun ca să pregătească reuniunea de a doua zi.

Adunată deja de la ora nouă în holul hotelului, delegaţia turcă lăsa o impresie de distincţie ca o hoardă gata să potopească stepa. Vreo şase furgonete aşteptau îmbarcarea haitei care, conform unei tradiţii milenare, avea să se prezinte la masa de negocieri masivă şi fără concesii. De când descoperise în Franţa jocul de rugby, Sinan îşi tot zicea că turcii, cu simţul lor înnăscut pentru meleu, ar trebui să strălucească la acest sport dacă le-ar trece prin minte vreodată să se apuce de el.

Administraţia franceză fusese obligată să apeleze la un cerc cât mai larg de funcţionari pentru a face faţă. încercase să invoce orice pretext ca să limiteze efectivele celor două delegaţii. Degeaba! Toată lumea era indispensabilă! Şi uite că se adăugau alţi doi, Sinan şi Ahmed, consilieri speciali care nu aveau omologi în delegaţia franceză. Ce oroare, simetria formelor fusese sfărâmată!

La drept vorbind, protocolul nu era decât o scuză, iar realitatea, mult mai banală. Se întâmpla ca diplomaţia franceză să nu mai dispună de un centru internaţional de conferinţe şi nu mai putea să găzduiască reuniuni de peste 30 de persoane. Şi, cum n-avea nici bani să închirieze spaţiile pe care le vânduse, evita cu orice chip marile recepţii mondene după care turcii se dădeau în vânt. Iar aceştia din urmă, gândindu-se la toate faimoasele tratate, la toate negocierile celebre care avuseseră loc la Paris, erau neîncrezători.

Sinan îi şopti la ureche lui Ahmed:

— Vor să ne trateze la nivel minim. Ai să vezi că aşa va fi de fiecare dată.

— Aşa s-ar zice. Asta fără îndoială pentru că au rezerve să se afişeze cu turcii. Dar cred şi că Franţa nu mai ştie să facă primiri sau poate nu mai are cu ce, mai puţin în circumstanţe excepţionale. Din păcate însă, noi nu facem parte din această categorie.

— Când mă gândesc la felul în care au fost primiţi ei la Istanbul! Ai văzut programul reuniunii precedente? Prânz cu vedere panoramică, cină deasupra Bosforului... N-ar trebui să le aducem aminte legile ospitalităţii?

— în orice caz, astă-seară nu doar că nu există Bosfor, ceea ce e de înţeles la Paris, dar nu va fi nici cină, ceea ce nu prea mai e de înţeles.

— Bine că preşedintele comitetului sponsorilor găzduieşte întâlnirea şi oferă prânzul.

— Crezi că va cumpăra de ocazie şi Quai d’Orsay?

— I-am putea sugera. Măcar e prieten al Turciei şi ştie cum se face o primire!

Sediul întreprinderii acestuia avea, într-adevăr, cu ce să-i satisfacă şi pe oaspeţii cei mai pretenţioşi. Era o casă superbă, demnă de palatul Elysée aflat în apropiere, integrată cu multă fineţe într-o arhitectură modernă şi funcţională. Preşedintele manifestării „Timpul Turciei”, un om distins şi totodată foarte influent, care făcea afaceri foarte bune în Turcia, nu ezitase să se ocupe de primire. Turcii ştiau c-o făcea cu binecuvântarea celor mai înalte autorităţi franceze şi, după ce au depăşit surpriza de a vedea o reuniune interguvernamentală „privatizată” într-o oarecare măsură, s-au mai liniştit.

Reuniunea începu în jurul orei 10, lăsându-le timp delegaţiilor să se instaleze pe două rânduri de fotolii, la masă rămânând doar şefii, tenorii şi viorile întâi. Mai multe ministere de-o parte şi de alta erau vizate, în orice caz pe hârtie, şi niciunul nu trimisese mai puţin de trei reprezentanţi. Gurile rele, dintre care Sinan şi Ahmed nu făceau, bineînţeles, parte, spuneau că mărimea

delegaţiilor era invers proporţională cu interesul lor pentru proiect. Comisarii, adjuncţii lor şi responsabilii de misiune, cei mai direct implicaţi în organizare, păreau în mod curios reduşi la rolul de spectatori, mai ales în prima parte a reuniunii, în care se succedaseră discursurile oficiale şi discuţiile convenite.

Lui Ahmed îi era cam greu să-şi concentreze atenţia asupra acestui asalt de vorbe alese şi rătăcea cu privirea la asistenţă. Sabotorul sau vreunul din sbirii lui se afla oare printre ei? Nu era imposibil. Ba era chiar plauzibil, dat fiind că sabotorul voia, cu siguranţă, să se afle la sursa informaţiei, pentru a se ţine la curent cu detaliile care de obicei nu ajung în rapoartele administrative. Aceste eforturi de deducţie îi amintiră lui Ahmed întâlnirea neaşteptată pe care o avusese la Istanbul înainte de a pleca.

Urmărirea bucătarului de pe Kybele eşuase. Poliţia dispunea de identitatea lui, dar se dovedise repede că nu corespundea cu nimic şi cu nimeni. Nici măcar fotografiile n-au ajutat la identificarea lui. Un adevărat djinn! Lui Ahmed nu-i prea venea să creadă că niciunul din membrii delegaţiei prezente nu corespundea cu profilul otrăvitorului de pe vapor sau al sabotorului maşinii lui Sinan. Era oare cu putinţă, material vorbind, ca una şi aceeaşi persoană să se afle în Germania pentru a sabota şasiul, pe o insulă grecească pentru a intoxica un echipaj întreg şi, în fine, la Paris, la o reuniune oficială? Trebuia oare imaginată o reţea de complicităţi la nivel european, hotărâtă să facă proiectul să eşueze?

Imediat ce părăsi corabia, Ahmed îl contactă pe consilier. Din motive de securitate, îi trimise un mesaj într-un limbaj codat: „Oamenii trag la galere. Djinn-ul rău produce mahmureală. Repet: djinn-ul rău produce mahmureală”. Răspunsul fusese limpede: „Farmacia de gardă e deschisă. Cereţi Alka Seltzer”. Cum ajunse, Ahmed intră într-un local discret de pe Bosfor, care nu era altceva decât Biroul afacerilor externe din Istanbul. Un planton îl conduse într-o încăpere oarecare de mici dimensiuni, de

unde ochii vizitatorului vedeau încă şi mai bine priveliştea somptuoasă. Dar şi mai extraordinar i se păru personajul care îl aştepta: cam la 60 de ani şi încărunţit, cu burtă, aceasta fiind totuşi singura rontunjime permisă la o vârstă ca a lui, masiv şi pătrăţos de-ai fi zis că era scos de un tăietor dintr-o carieră de piatră. Un tăietor destul de nepriceput, la urma urmei, dacă s-ar fi luat după cicatricea de pe faţa lui scobită. în mod surprinzător, avea mâna stângă atrofiată, cu degetul mare şi inelarul îndoite spre interiorul palmei, din care nu se vedeau decât degetul mic şi arătătorul. Să fi fost vreo rană de război?

— Ce poftiţi?

— Mi-ar trebui Alka Seltzer.

— Ar trebui să fiţi cu băgare de seamă, djinn-ul rău produce mahmureală.

Şi aşa făcu Ahmed cunoştinţă cu Polat Alemdar, fostul as al serviciilor secrete, despre care auzise şi el ca toată lumea, doar că nu ştia dacă mai era în activitate. Polat Alemdar ascultase cu atenţie raportul lui Ahmed, fără să-i întrerupă, şi îi ceru să fie cu ochii-n patru şi mai ales să nu aibă nicio iniţiativă. Ahmed nu fusese peste măsură de surprins să vadă că Siguranţa Naţională se amestecase în afacere. în schimb, era uimit că fusese ales un membru al Serviciului acţiune, care mai ieşise şi la pensie. Un motiv în plus pentru a ţine ochii deschişi, pe cel bun, pe cel rău, ba chiar şi pe al treilea!

Aşa cum un fotbalist francez caută să demaşte trădătorul din vestiare, Ahmed începu să scruteze feţele participanţilor la comitet în speranţa că avea să identifice „cârtiţa”. După ce luă pe toată lumea la rând, fu nevoit să admită că singurul care dădea semne de comportament neobişnuit era prietenul lui Sinan!

Sinan ofta ca o focă sau mai degrabă ca un urs nemulţumit că prada preferată îi scăpase: când foarte agitat, ca şi cum mai avea puţin şi sărea la gâtul vorbitorului, când aplecat şi butonând telefonul mobil redus cu disperare la tăcere, abia îşi stăpânea indignarea care fierbea în el. Şi nu tonul discursurilor de deschidere îl

aducea în acea stare, acesta era un exerciţiu obligat la care şi el însuşi fusese supus de atâtea ori, ci, dimpotrivă, deşertăciunea pe care se forţau din răsputeri s-o ascundă, mai mult rău decât bine. La exact trei săptămâni până la lansarea oficială, ceea ce reieşea din aceste discursuri diplomatice era mai mult decât neliniştitor. Citise cu atenţie procesul-verbal al reuniunii anterioare şi era cât se poate de limpede că nimic nu avansase de atunci. „Timpul Turciei” nu era pregătit, iar ministerele păreau prea puţin mobilizate. Sinan a fost salvat de la explozie de gongul pauzei de cafea. Experienţa îi dovedise în repetate rânduri că aceste momente de discuţie pe culoar erau mult mai utile decât şedinţele formale şi urma să se prezinte la comisarul general francez pentru a încerca să înţeleagă motivele acestei apatii.

Laurent Darvieux nu era diplomat sau, mai bine zis, era o specie care părea să fi frecventat mai degrabă stadioanele de rugby sau ringurile de box decât saloanele de la Quai d’Orsay. Şi la categoria grea! îmbinând umorul cu autoderiziunea, fără să-şi piardă vreodată jovialitatea, era slobod la gură, ceea ce îi plăcu numaidecât lui Sinan.

— *Hoş geldiniz*, Sinan Bey, Ankara îşi face griji de v-a trimis degrabă printre noi?

Sinan îi răspunse:

— Avem totală încredere în dumneavoastră, dar suntem conştienţi de dificultăţile pe care le întâmpinaţi. Ceea ce nu înţeleg însă este de ce-aţi avansat atât de puţin de la ultima reuniune. Mai avem trei săptămâni până la deschidere şi luna mai pare să nu fi servit la nimic. A dispărut din calendarul francez?

— Nu ştiaţi? E drept, mi-aţi spus că n-aţi mai pus piciorul în Franţa de treizeci de ani. Ei bine, da, luna mai e de-acum înainte asemenea zilei cu care începe: sărbătorim munca, dar nu muncim. Luna mai e înainte de toate luna punţilor[9]. Dupont a fost dintotdeauna în Franţa numele de familie cel mai răspândit. Om foarte simplu, nu-i aşa? în

9 joc de cuvinte între pont (pod, punte în fr.) şi numele propriu Duponf. (N.t.)

zilele noastre, aristocraţia muncitoare s-ar numi mai degrabă Des Ponts du Mois de Mai**. Mult mai şic şi foarte la modă. E ca şi cum toţi turcii şi-ar lua numele dinastiei marilor viziri, Koprulii, pe care I-am putea traduce, să mă corectaţi dacă greşesc, „pontonier”.

— Exageraţi, nu câteva zile de sărbătoare, chiar şi cu podurile, paralizează ţara.

— Dar nu e tôt! Exista şi săptămâna redusă de lucru! Dacă vă aranjaţi bine cu cele 35 de ore, vă puteţi prelungi weekendurile în aşa fel încât, abia încheiat unul, să şi înceapă următorul. Iar dacă, prin miracol sau din neatenţie, vă rămân câteva zile de lucru, contaţi pe greve şi v-aţi scos!

— Dar ce-mi spuneţi nu se aplică la cadrele din cultură, ca dumneavoastră.

— Nu-mi spuneţi! Nici nu vă închipuiţi ce coşmar e pentru nefericiţii aceştia. Să vă dau un exemplu: luna trecută, unul dintre colegii noştri turci a venit la sfârşitul săptămânii sperând cu naivitate să se întâlnească cu partenerii săi. Nimeni nu era disponibil. „Dar unde sunt? a întrebat el. înţeleg că e vineri, doar n-or fi chiar cu toţii la moschee! — Aproape, i-am răspuns, sunt cu toţii la Cannes, Mecca cinematografiei.”

Sinan a râs cu poftă, dar tot n-a fost convins. Spera ca, bine odihniţi, francezii să fie în stare să muncească cât doi pentru a recupera timpul pierdut. Să se fi lăsat ei influenţaţi de turci şi să facă totul pe ultima sută de metri?

Prima şedinţă de lucru s-a terminat la ora 13. Epuizaţi de această intrare din plin în subiect, care avusese ca efect principal să le confirme amploarea muncii care-i aştepta, membrii delegaţiei ieşiră din sala de conferinţe fără să fie rugaţi de două ori. Străbătând în acelaşi timp grădinile şi secolele, au trecut de clădirile ultramoderne, concepute de Ricardo Bofill, în partea mai veche a sediului social, palatul lui V. Preşedintele director general obişnuia să-şi primească aici oaspeţii de marcă şi avea o plăcere maliţioasă când sublinia că strălucirea acestei bijuterii din secolul al XVIII-lea o întrecea pe cea a

palatului vecin Elysée, de acelaşi fel şi din aceeaşi epocă, dar într-o stare evident mai puţin bună. Ajunşi în vestibul, Sinan şi Ahmed au fost impresionaţi de atmosfera de măreţie şi de simplitate care, după tradiţia locuinţelor bogate ale epocii, nu era decât un preludiu la uimirea pe care avea s-o declanşeze intrarea în saloanele de recepţie. Urmându-l pe stăpânul locurilor, delegaţia a traversat cu mic, cu mare o vastă anticameră destinată odinioară vizitatorilor, dar şi creditorilor şi furnizorilor. Sinan a remarcat că panourile decorative prinse în lemnărie reprezentau cele patru elemente: aerul, pământul, focul şi apa. Să li se permită invitaţilor care aşteptau să-şi delecteze ochii şi mintea! Au trecut apoi într-un salon în piele care servea ocazional drept sufragerie, după cum le-a precizat gazda lor, care le-a spus că panourile din piele proveneau dintr-un mare paravan chinezesc, cu zece părţi, de pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, luminate de o splendidă lustră neo-Boulle din bronz şlefuit. Sinan şi Ahmed erau vrăjiţi de atâta rafinament şi frumuseţe, dovezi ale grandorii şi puterii Franţei din secolul al XVIII-lea. Şi, pe când descria până în cele mai mici detalii superbele piese ale colecţiei de mobile şi de tablouri şi îşi mărturisea preferinţa netă pentru marele covor din anticamera de la primul etaj (provenind chiar din apartamentele regelui de la Versailles!), actualul proprietar al locurilor părea dintr-odată să coboare în linie dreaptă din foştii proprietari ai acestui loc aristocratic în care absolut nimic nu părea să se fi schimbat de două sute cincizeci de ani.

Sinan îi spuse lui Ahmed că avea exact aceeaşi impresie, uşor suprarealistă, de a călători în timp, ca atunci când vizitase în urmă cu ani de zile muzeul unui ilustru compatriot de-al lor, Mo’x’se de Camondo. Ce vis complet nebunesc avusese acest colecţionar născut la Constantinopol, care îşi dorise să recreeze cameră cu cameră un palat francez de secol al XVIII-lea în plin secol al XIX-lea!

în sufrageria cu pereţii acoperiţi de stucaturi, opt

mese rotunde fuseseră aşezate pe un covor mare Aubusson, pe fond maro. Tacâmuri din argint masiv şi veselă... de Sèvres!

Neputându-se abţine, Sinan îi şopti prietenului său:

— E singura greşeală de gust a acestui prânz.

Chintesenţă a rafinamentului francez, numele celebrei manufacturi era într-adevăr şi cel al faimosului tratat care hotărâse distrugerea Imperiului Otoman, lucru care trecuse fără îndoială neobservat de organizatorii acestei superbe agape. Dar, pentru a le lua apărarea, după cum observase Ahmed, trebuia recunoscut că, la Lausanne, oraşul tratatului următor, care consacrase victoria lui Atatiirk şi stabilise frontierele actuale ale Turciei, era o lipsă acută de porţelan.

La masa funcţionarilor Ministerului Culturii, ambianţa era în mod evident stânjenitoare. Nevorbind nicio altă limbă decât anatoliana, stupefiaţi de-a dreptul de atâta lux, ei s-ar fi mulţumit bucuroşi cu un kebab şi puţin *ayran* în Arondismentul al X-lea. Aşa că răsuflară uşuraţi când îi văzură venind pe aceşti compatrioţi cunoscători într-ale artei franceze de a trăi. Ajutaţi de comisarul francez, care se descurca destul de bine în turcă, Sinan şi Ahmed au făcut-o pe tălmacii şi i-au orientat în arcanele meniului, care le propunea în mod providenţial miel cu miere, pentru care toţi mesenii au optat fără nicio ezitare. Sinan se întoarse spre vecinul lui, care ceruse discret o carafă uriaşă de suc de portocale, demnă de Antalya, în locul sticlei de vin rămasă neatinsă, şi-l întrebă:

— E prima dumneavoastră vizită în Franţa, aşa-i, Inan Bey? V-aţi bucurat până acum de Paris, aţi putut vizita vreo expoziţie ori vreun muzeu de când aţi venit?

Inan Bey îi răspunse uşor înţepat:

— Da, într-adevăr, e prima mea vizită la Paris. Din păcate, suntem aici pentru prea puţin timp şi nu avem vreme să descoperim oraşul. Dar am văzut totuşi o mare expoziţie a acelui pictor american care făcea serigrafii cu kilometrul şi fotografia întruna oamenii. Cu toată sinceritatea, mi s-a părut cam rebarbativ. Nu văd niciun

interes în a reproduce la infinit aceleaşi feţe în culori diferite. Se cheamă *pop art*, fie, dar pentru mine e de-a dreptul artă decadentă. Nu sunt cu orice preţ împotriva imaginilor, precum aceşti iconoclaşti bizantini care au distrus reprezentările religioase de la Sfânta Sofia, dar ce poate fi creativ într-o reproducere la infinit a imaginilor surprinse cu un aparat de fotografiat?

Aprobându-şi servil şeful, vecinul lui (încântat de propria-i perspicacitate) adăugă totuşi că portretele lui Segolene Royal erau foarte reuşite! întrebându-se pe care dintre celebrităţile fotografiate de Warhol putuse s-o confunde funcţionarul anatolian cu rivala perdantă a preşedintelui Sarkozy şi abţinându-şi cu greu râsul nebunesc care-i bufnea, Sinan şi Ahmed constataseră răsuflând uşuraţi că, preocupat cu degustarea excelentului vin de Saint-Emilion care le fusese servit, comisarul francez nu auzise, din fericire, nimic. Şi când te gândeşti că avea să clădească un program cultural cu oameni ca aceştia! Cel mai jenat de la masa lor era de departe nefericitul reprezentant local al Ministerului Culturii, dar nu atât prin insipida imagine pe care o dădeau şefii lui de la Ankara, ci mai ales pentru că nu putea gusta în prezenţa lor vinul de Saint-Emilion. îşi bea sucul de portocale ca pe o poţiune amară, aruncând priviri de îndrăgostit refuzat la sticla care se golea inexorabil. Apreciind că schimbarea subiectului era mai mult decât urgentă pentru a se evita orice incident culturalo-diplomatic, Sinan se gândi să-şi incite compatrioţii pe tema absenţei unei politici culturale demne de acest nume în Turcia, cu atât mai regretabilă, după părerea lui, cu cât mai peste tot în Europa începea să fie luată în considerare emergenţa unei scene culturale de mare calitate la Istanbul. La capătul răbdării, avu foarte repede impresia că nu vorbea tocmai aceeaşi limbă cu colegii săi din Bosfor. Descoperind amploarea inculturii lor, se întrebă dacă până la urmă nu cumva fuseseră trimişi la Paris pur şi simplu ca să torpileze proiectul! Aveau ei conştiinţa importanţei manifestării care urma să aibă loc? A impactului pozitiv pe care îl putea produce asupra

imaginii Turciei?

De-a lungul conversaţiei, Sinan înţelese că aceşti descendenţi ai tigrilor anatolieni, născuţi la Kayseri, unde crescuseră înainte de a îmbrăţişa cariere politice foarte oportuniste în sânul partidului care avea vântul la pupă, AKP, nu posedau pur şi simplu cunoştinţele necesare pentru posturile pe care le ocupau. Promovaţi la rang de directori de departamente la ultima remaniere ministerială, nu se distingeau nici prin curiozitate, nici prin deschidere spirituală. Nu vorbeau nicio limbă străină, erau la fel de gri precum costumele lor şi nu beau decât suc de portocale! Ce puteau ei să aibă în comun cu turcii educaţi *à la française*?

Lui Sinan i se păru dintr-odată că un ocean întreg îl despărţea de această lume anatoliană, în care aparatnicii erau, una peste alta, nişte ţărani prost cizelaţi. Era atât de straniu să-i vezi apărând ideea Europei fără să-i cunoască măcar istoria şi fără ca aceasta să-i fi interesat vreodată cu adevărat! Totul se pretrecea ca şi cum, în ignoranţa lor crasă, greşiseră direcţia, confundând Europa cu China uigurilor, după cum o luaseră pe Marilyn Monroe drept Segolene Royal! Din fericire, trimişii turci ai Ministerului Afacerilor Externe aveau o viziune clară şi distinctă despre Europa, chit că nu scoteau alt cuvânt din gură.

Reuniunea se reluă pe la mijlocul după-amiezii. însă, pe când efectul euforizant al vinului Saint-Emilion se făcea simţit de partea franceză, unde erau afişate zâmbete largi (imitate de Ahmed şi de Sinan, care cedaseră şi ei, în cele din urmă, savorii încântătoare a viţei nobile), sucul de portocale părea să fi avut efectul invers asupra delegaţiei din Turcia, care deschisese şi mai mult ostilităţile. Se terminase cu discursurile sforăitoare din timpul dimineţii despre prietenia seculară dintre Franţa şi Turcia! Nimic nu era pus la punct, tună reprezentantul delegaţiei venite de la Ankara, nici proiectele, nici bugetele, nici echipele. Cât despre slabele efective strânse cu greu de Franţa – cinci persoane cu totul, pe când ei puseseră deja la dispoziţie vreo 40 – de cine-şi băteau joc? Aveau ei impresia că se

putea pregăti serios un eveniment de o asemenea anvergură cu un personal atât de puţin numeros? Agentul ministerului, plin de vervă, îşi continuă diatriba şi critică apoi violent inconsecvenţa partenerilor francezi, care îl ascultau oarecum jenaţi cum se mira că marea expoziţie despre Troia prevăzută la Vilette tocmai fusese anulată fără să se înţeleagă prea bine de ce.

„Expoziţia despre Troia nu va avea loc!” tună el, denunţând avântul preşedintelui de la Vilette care, după ce se dusese triumfător la Ankara şi la Istanbul pentru a vesti organizarea acestui mare eveniment, anunţa acum că renunţa pe motiv că bugetul instituţiei lui fusese redus. O justificare cu atât mai puţin credibilă cu cât toţi cei de la masă ştiau că, încântate de ocazia care li se oferise pe tavă pentru a înainta într-un mod subliminal dosarul de aderare la Uniunea Europeană (cine credea că Troia se află în Asia?), cele mai înalte instanţe ale guvernului turc veniseră cu suficient de mulţi bani pentru a transforma evenimentul într-un mare succes popular. Ce se întâmplase oare pentru ca directorul, care adora totuşi arheologia, să renunţe la un proiect la care ţinea în mod special? Fusese ameninţat de comunităţile greceşti şi cipriote?

Sinan, care găsea scuza lipsei de bani destul de puţin convingătoare, continuă atunci evocând afrontul recent adus ţării sale de sindicatul naţional al editurilor. Deşi organizatorii promiseseră că, după Germania, care invitase Turcia la Târgul de carte de la Frankfurt cu un an în urmă, îi vor face o invitaţie de onoare Turciei pentru Salonul de carte de la Paris, în cele din urmă, dăduseră înapoi. Cine avea să ia locul Turciei? Nimeni. O să se mulţumească cu sărbătorirea a 30 de ani de editare franceză.

„Ce idee formidabilă să se auto-sărbătorească astfel!” spuse cu ironie Sinan. Cel puţin salonul va fi în concordanţă cu nombrilismul care a cuprins literatura franceză fagocitată de o autoficţiune pe cât de plictisitoare, pe atât de narcisistă! în ciuda tuturor eforturilor, partea franceză nu reuşea să convingă delegaţia turcă de faptul că această decizie aparţinea

numai şi numai sindicatului editurilor. Şi propunerea pe care o făcuse Ministerul Culturii de a consacra un spaţiu special literaturii turce îi enerva încă şi mai tare pe turci, care ameninţau, nici mai mult, nici mai puţin, că vor ieşi din sală.

„Dar ce-am făcut de merităm un astfel de tratament?” se înfuriau ei. „Ne dispreţuiţi atât de mult literatura încât consideraţi că nu merită să fie prezentată la Paris?” Decizia aceasta era cu atât mai puţin de înţeles cu cât literatura turcă, sprijinită din plin de succesul noului său Premiu Nobel, Orhan Pamuk, suscita de ceva vreme o adevărată curiozitate în Franţa, în timp ce turcii alegeau cărţile traduse din franceză. „Nu-i interesa pe editorii francezi această piaţă promiţătoare?” se minună prefăcut Sinan, convins intim că decizia de a-i boicota ţara era politică. Fără îndoială că editorii, dezamăgiţi de invitaţia Israelului din anul precedent, precum şi de numeroasele controverse care se iscaseră, preferaseră să evite alte eventuale riscuri...

Singura notă pozitivă în proasta dispoziţie înconjurătoare a fost dată de comisarii francezi, care au luat cuvântul la sfârşitul reuniunii pentru a spune că, spre marea lor uimire, principalii operatori culturali parizieni, precum şi colectivităţile locale pe care le consultaseră într-un pelerinaj prin diferite regiuni ale Franţei manifestaseră un entuziasm autentic când proiectul le fusese prezentat. „Turcia îi interesează pe francezi”, au explicat ei auditoriului uşurat să audă, în sfârşit, o veste bună. Căci delegaţia turcă înţelesese că „Timpul Turciei” nu era mai dorit în Franţa decât în propria ţară. Mai rău, risca să creeze numeroase neplăceri şi să provoace nenumărate decepţii, ba poate chiar să provoace incidente diplomatice cu urmări imprevizibile...

„Ce ghinion totuşi! Până şi calendarul electoral e împotriva noastră!” îşi zicea Sinan părăsind întâlnirea cu un gust amar. în plină campanie între primul şi al doilea tur al alegerilor europene, unii oameni politici francezi se dedau efectiv la unul din jocurile lor preferate:

instrumentalizarea Turciei, ţară numai bună să trezească fantasmele unei părţi consecvente a populaţiei. Sigur, nu existase până în acel moment vreun derapaj considerabil – în afara obişnuitelor elucubraţii ale „agitatului din boschete”[10] care era gata pentru Cruciada a IX-a –, dar Sinan avea o presimţire rea. Cunoştea prea bine suspiciunea extremă a compatrioţilor săi, care n-ar pierde nici cea mai mică ocazie să critice guvernul francez, şi se temea de ireparabil. întâlnirea dintre preşedintele german şi cel francez din 11 mai anul trecut şi declaraţiile lor comune

— Uniunea Europeană are nevoie de frontiere, o lărgire nelimitată nu e posibilă, totul încheindu-se cu necesitatea Europei de a-şi asuma valorile şi identitatea (a se înţelege creştină) – nu rămăseseră neobservate la Ankara. Pe scurt, Sinan nu spera decât un singur lucru: alegerile să se termine cât mai repede şi lansarea „Operaţiunii Serüven” să poată avea loc în cele din urmă.

La 12 iunie, ziua rezultatelor, când se anunţase fără prea mari surprize victoria verzilor şi a partidelor identitare, care făcuseră un salt uriaş în raport cu ultimul scrutin, Sinan crezu că putea să răsufle uşurat. „Timpul Turciei” trebuia să înceapă în câteva zile, comisarii şi echipele lor munceau pe rupte pentru punerea la punct a marilor manifestări de deschidere. Totul mergea bine, chiar dacă banii de la turci nu ajunseseră încă, în momentul în care catastrofa atât de mult temută sosi sub forma unei telegrame la 17 iunie la Ambasada Turciei, care cerea chemarea la ordin a celor doi diplomaţi. După ce vorbiră pe telefonul mobil cu consilierul ministrului, Sinan se duse la Ahmed, care îl aştepta în holul hotelului Concorde Saint-Lazare şi îi arătă ştirea de pe prima pagină din *Le Monde*, ziar care titra pe 18 iunie: „Timpul Turciei în Franţa nu e sigur. Ankara ameninţă să anuleze totul”. Un şofer îi aştepta deja pentru a-i conduce neîntârziat la

---

10 „L'agité du bocage" (în fr.) este porecla dată de săptămânalul satiric francez Le Canard enchaîné politicianului Philippe de Villiers, contracandidat al lui Nicolas Sarkozy la preşedinţia Franţei. (N.t.).

ambasador.

Capitolul 7

Războiul zaharicalelor nu va avea loc

După un zbor agitat de numeroase turbulenţe, Sinan şi Ahmed răsuflară uşuraţi la coborârea din avionul aglomerat, care îi readuse în ţara lor natală. Evitând traficul rutier tot atât de dens ca de obicei, ajunseră până la debarcader, unde îi aştepta agentul ministrului la bordul vedetei rapide care urma să-i ducă la palatul *Qnagan*. Căpitanul, care avea ordin clar să nu se mocăie pe drum, a tăiat-o în mare viteză prin Bosforul clocotitor, în vreme ce pasagerii se loveau de balustradă în căutarea unui echilibru precar. Vântul se iuţea, o furtună se anunţa şi apa părea să se dizolve în cerul saturat de lumină ca o acuarelă de William Turner. în acest timp, chipul lui Ahmed se făcuse galben-galben, spre marea consternare a prietenului său, care încerca din răsputeri să-şi ascundă satisfacţia. Pentru că lui Sinan îi plăceau furtunile, nu doar să le vadă de pe coastă, ci să le trăiască, la fel ca pictorul englez, care se lăsa legat de catargul navelor pentru a picta furtunile şi marea dezlănţuită. întorcându-se pe punte, recită cu toată forţa începutul *Cânturilor lui Maldoror* („Bătrâne ocean, eşti un albastru imens legat de trupul pământului”)* sub privirea panicată a agentului de la minister, lipit de balustradă ca o scoică de stâncă. Douăzeci de minute mai târziu, uzi fleaşcă, dar răcoriţi pentru toată ziua, acostau pe plaja palatului ţiragan.

în acest timp, nu departe de acolo, într-o cafenea din cartierul foarte şic Bebek, Enver Bey, un coleg de la minister, aştepta vizibil enervat. Se uita întruna la ceas, bătea agitat cu degetele în masă, lucru care îi trăda nervozitatea. Minutele treceau şi nu avea să fie la timp la palatul ţiragan pentru reuniune, dar era imposibil să contramandeze întâlnirea cu un fost ambasador ieşit la pensie preocupat de afacerea Ergenekon, care stârnise în opinia publică o confuzie cum nu se poate mai mare.

într-adevăr, de câteva săptămâni, presa anunţa în fiecare zi arestări de generali, diplomaţi şi alţi înalţi

funcţionari bănuiţi că ar aparţine unei reţele secrete, care viza destabilizarea guvernului. După vreo douăzeci de minute, fostul ambasador ajunse, îl bătu pe umăr pe Enver Bey, îi făcu un semn misterios cu degetele, în timp ce interlocutorul se ridică şi sărută mâna bătrânului.

El îi şopti lui Enver:

— Afacerea noastră e pe punctul de a se rezolva. A trecut mai mult de o lună de când acţionez pe lângă agenţii şi consilierii prim-ministrului pentru a pune capăt acestei ridicole şi periculoase întreprinderi. Oaia moartă nu se mai teme de lup, iar, în această după-amiază, marea reuniune ar trebui, în mod firesc, să se încheie cu îngroparea Operaţiunii Serüven.

La auzul acestor cuvinte, faţa lui Enver Bey se lumină dintr-odată. Ştia el bine că putea să conteze pe fidelitatea fratelui său mai mare, de-al cărui sprijin neclintit se asigurase de-a lungul anilor, de la câte servicii şi linguşiri îi adusese. în timp ce-i detesta pe congenerii săi, fiind rivali în putere, Enver Bey îi frecventa mai mult pe diplomaţii bătrâni. Influenţa lor binevoitoare era, cel puţin aşa credea, un atu nu tocmai de neglijat în avansarea sa. Dispus mereu să rezolve nevoile de joasă speţă ale unora şi altora, descoperise repede că servilismul era una dintre metodele cele mai eficiente pentru a urca treptele, ceea ce şi făcuse, punând la punct cu un zel nemaiauzit micile afaceri private ale superiorilor lui ierarhici care nu priveau nici de departe chestiunile publice.

De la bun început nu apreciase Operaţiunea Serüven; ea nu avea ce să aducă bun nici ţării, nici carierei sale. Şi nu fusese nevoit să se chinuie ca să scrie o notă foarte negativă care să ajungă la minister, insistând asupra investiţiei uriaşe de resurse umane şi financiare pe care o presupunea şi asupra slabului ecou politic pe care I-ar putea avea. De îndată ce nota a fost gata, ambasadorul a încredinţat-o reţelelor şi aşa a ajuns la Marele Vizir. Dacă, după această scrisoare, el hotăra totuşi să-şi dea acordul pentru continuarea „Operaţiunii Serüven”, n-ar mai fi fost vina lui Enver Bey. Terorizat de gândul că o iniţiativă

nefericită cât de mică ar putea declanşa furia superiorilor lui şi i-ar da o lovitură fatală preţioasei sale cariere, ridicase la gradul de principiu absolut principiul precauţiei şi hotărâse odată pentru totdeauna să nu perceapă realul decât pur administrativ. Izgonind imaginaţia şi creativitatea din vocabularul său, se gândea numai la avansare şi la ierarhie, iar, la nevoie, putea oricând conta pe Enver Bey pentru a ucide proiectul în faşă.

Funcţionarul zelos îşi luă rămas-bun de la bătrânul ambasador şi, cu un zâmbet palid, opri un taxi care îl duse la palatul (¿*tragan*. Un sfert de oră mai târziu, taxiul îl lăsa pe peronul faimosului palat. După ce se aşeză la masa uriaşă în formă de U, îşi salută superiorii ierarhici şi se mulţumi cu un salut rece faţă de Sinan şi Ahmed, pe care-i destesta cordial în calitate de colegi aparţinând aceleiaşi clase de vârstă ca el. Numeroşi diplomaţi, reprezentanţi ai Ministerului Culturii, dar mai ales ai securităţii teritoriului şi parlamentari aşteptau cu răbdare sosirea prim-ministrului şi se prefăceau că revedeau dosarul. Trecură mai bine de zece minute până când Sultanul îşi făcu apariţia în sală, urmat de un cotergiu interminabil. Avea faţa crispată, o atitudine rigidă şi nu părea deloc dispus să-şi petreacă toată după-amiaza discutând despre „Timpul Turciei”.

Luând cuvântul fără preliminarii şi fără protocol, el îşi exprimă pe loc nemulţumirea. Era furios şi ţinea ca toată lumea să priceapă bine acest lucru. Nu-I prevenise nimeni de amploarea unei manifestări care fusese hotărâtă pe la spatele lui de serviciile Ministerului de Afaceri Externe fără ca el să fie consultat vreodată în privinţa oportunităţii ei. Mulţumiţi că pasaseră problema la Afacerile Externe, agenţii serviciilor secrete plecaseră privirea şi nu scoteau o vorbă.

El urlă:

— De când mă luaţi drept casă de bani? Mi s-a vorbit de zilele Turciei în Franţa, dar n-a fost niciodată vorba de nouă luni de manifestări continue! Nouă luni e mult, foarte mult, după cum ştiu şi femeile însărcinate, costă enorm. Şi-

apoi, este într-adevăr oportună? După cum se spune pe la noi: viitorul seamănă cu o femeia însărcinată, dar cine ştie ce-o să aducă ea pe lume? Ce avantaj politic poate avea o astfel de iniţiativă? Nu ştiţi că am de-a face cu o opinie publică turcă din ce în ce mai eurosceptică şi indignată clar de poziţia Franţei în chestiunea aderării? De ce credeţi că multiplic contactele cu Rusia şi cu Asia? Trebuie să arătăm neapărat că Turcia este o ţară mare, care poate foarte bine să iasă la liman şi fără Europa şi să-şi construiască viitorul cu alte puteri! Dacă Franţa şi Europa nu ne vor, ei bine, nici noi nu le vrem pe ele, ne vor pierde pentru totdeauna.

Liniştit şi mândru în acelaşi timp că prim-ministrul îşi însuşise complet nota lui, care trebuia să pecetluiască moartea apropiată a „Operaţiunii Serüven”, Enver Bey îi sorbea cuvintele ca pe nectar. în tăcerea de mormânt care urmase acestei explozii de furie, negociatorul-şef luă cuvântul:

— Cu tot respectul pe care vi-l port, domnule primministru, dacă anulaţi operaţiunea „Timpul Turciei”, veţi compromite puternic şansele noastre de a ne integra cândva în Uniunea Europeană. Acest eveniment este o oportunitate formidabilă de a face mai bine cunoscută Turcia în Europa şi de a combate prejudecăţile care ne întunecă imaginea. E o şansă unică. Dacă nu profităm de ea, nu vom fi niciodată credibili. De la Expoziţia Universală din 1867, n-am mai avut o aşa de frumoasă ocazie de a ne promova ţara. Am putea în sfârşit să le arătăm Franţei şi Europei întregi dezvoltarea Turciei, dinamismul şi energia ei formidabilă.

Săgeata ţâşnise foarte repede şi îşi atinsese ţinţa drept în inimă. Naţionaliştii reacţionară imediat cu sloganuri împotriva forţelor liberale care erau în sală. Enver Bey urmărea scena cu satisfacţia celui care trăgea sforile, convins că prim-ministrul avea să ia din nou cuvântul ca să anunţe pur şi simplu anularea „Operaţiunii Serüven”, când acesta din urmă, agasat de acest contratimp şi decis în mod evident să nu mai piardă timpul

cu acest lucru, spuse doar atât:

— Să ştiţi că sunt cât se poate de sceptic în privinţa operaţiunii. Cu toate acestea, nu doresc să mă pronunţ atâta vreme cât nu voi fi evaluat cu mare atenţie situaţia şi pentru acest lucru am nevoie de puţin timp. îi convoc deci pe toţi participanţii prezenţi chiar aici peste trei zile la aceeaşi oră.

încântat, Enver Bey urmări cu privirea roiul negru şi zumzăitor al consilierilor care-l escortau pe primministru în mica sală alăturată, unde avea să susţină o scurtă conferinţă de presă al cărei conţinut o să lase să se întrevadă anularea iminentă a „Timpului Turciei” în Franţa. Imediat după aceea, şeful protocolului va declara şedinţa închisă, anunţând cu voce monotonă că cina de colectare de fonduri de la marii bogătaşi turci prevăzută pentru acea seară fusese anulată de preşedintele republicii. Or, de această seară organizată pentru sponsorii turci depindea o mare parte din finanţarea operaţiunii... Deşi făcuse totul pentru a fi cât mai discret cu putinţă, ca de obicei, Enver Bey nu putuse să păcălească perspicacitatea lui Sinan. Când îi surprinse privirea strălucind de fericire, înţelese că şi acesta se număra printre activiştii care lucrau din umbră la sabotarea „Operaţiunii Serüven”. Dar ce rang ocupa el în misterioasa organizaţie? Dacă lupii gri erau implicaţi, aşa cum începea să bănuiască Sinan, Enver Bey era doar un pui de lup sau vreunul din şefii haitei? în orice caz, el şi prietenii lui din familia canide păreau să fi câştigat o primă partidă.

Destul de necăjiţi, Ahmed şi Sinan părăsiră palatul ₤iragan în mijlocul unei zarve de nedescris. Chelnerii înnebuniţi alergau în toate direcţiile. Primiseră în timpul şedinţei ordinul să îmcarce în două camioane uriaşe vesela, mesele şi suporturile pe care le aranjaseră toată ziua pentru primirea preşedintelui republicii şi a marilor familii turce.

Nahil, acele sculpturi florale otomane nelipsite de la o sărbătoare turcă precum aceasta, dispărură ca prin farmec, în vreme ce, în mijlocul acestei debandade, palatul

ţiragan cu Bosforul la babord semăna nici mai mult, nici mai puţin cu un vapor gata să se scufunde sub un val uriaş.

După ce se refugiară într-o cafenea din cartier, Sinan şi Ahmed începură numaidecât să clădească o strategie eficientă pentru a salva „operaţiunea”. Aveau la dispoziţie trei zile pentru a-l face pe Sultan să-şi schimbe părerea şi să-i convingă de necesitatea absolută a menţinerii acesteia. în acest timp şi înainte de toate, ar trebui să-i neutralizeze pe Enver Bey, căci bănuiau din ce în ce mai mult că juca un rol important în acest dezastru, şi să-şi activeze propriile reţele.

Ca să nu piardă timp, Sinan şi Ahmed hotărâră să treacă imediat la treabă. Sinan îşi asumă faza A a planului pentru că el cunoştea viciile ascunse ale micului funcţionar zelos şi ştia că se ducea regulat la „fete” (ba mai mult, dacă existau afinităţi) în cartierul Galata. Decise aşadar să meargă la faţa locului şi să identifice bordelul din care Enver Bey îşi făcuse bârlog şi îl găsi cu uşurinţă pentru că acesta era cunoscut în cartier drept lupul alb.

Era o casă sumbră şi lugubră, cu zidurile îmbibate de umezeală. După ce îi arătă portarului fotografia lui Enver

Bey şi îi puse o sută de lire turceşti în mâna avidă care se întindea spre el, Sinan urcă discret până la etajul al treilea şi o luă de-a lungul coridorului. Ajuns în faţa camerei, auzi nişte grohăituri întrerupte de respiraţii specifice, care duceau cu gândul la un vier întărâtat şi la un câine fără suflu sau, mai bine zis, la câinele care face porcării. Aşteptă ca zgomotul să crească în intensitate şi deschise uşor uşa cu un şperaclu. Clic-clac, îl fotografie numaidecât pe Enver Bey, căzut într-o poziţie de supunere la picioarele unei creaturi hibride, pe jumătate camionagiu, pe jumătate dansatoare braziliană, care părea să fie unul din acei transsexuali crescuţi în localurile specializate din cartierul stadionului Beşiktaş. Cuplul, în plină desfătare, nu-şi dădu seama de nimic, iar Sinan reveni la Ahmed, care stătea de pază în stradă spunându-şi că ar fi trebuit să se prefacă homosexual ca să treacă neobservat. Luându-şi picioarele la spinare, cei doi

tovarăşi se gândeau deja cu satisfacţie la mutra pe care avea s-o facă Enver Bey când va primi fotografiile, precum şi la cele câteva cuvinte de felicitare pentru bravurile lui, cu promisiunea de a le face publicitatea cuvenită peste tot în minister dacă-şi continua manevrele.

A doua zi, cei doi prieteni se despărţiră pentru a acţiona fiecare în reţeaua lui. Sinan o şterse la clubul de pe lângă Saint-Joseph de la Moda, pe malul asiatic, iar Ahmed obţinu o întâlnire cu preşedintele Fundaţiei Galatasaray, un om de afaceri putred de bogat, care făcuse avere în domeniul microbuzului, autovehicul absolut necesar pentru deplasarea în stil turcesc.

Preşedintele îi spuse:

— Dragă Ahmed, îmi face o deosebită plăcere să ne revedem. Să vorbim despre afacerea care te preocupă, apoi am să te reţin la masa noastră anuală, faimosul *pilav* de care îmi imaginez că trebuie să-ţi fie mare dor, ca oricărui absolvent al şcolii noastre care se respectă. Te aştept, aşadar, la ora 18.

Forţa reţelei. Pe ea contau absolvenţii de la Galatasaray pentru a-şi croi un drum în viaţă şi a înfrunta dificultăţile existenţei, dar şi pe excelenţa învăţământului din această universitate. Un prieten francez râsese într-o zi de Ahmed pentru fidelitatea faţă de asociaţie şi de ritualurile unei alte vârste, precum *pilav*, nesfârşitele zaiafeturi anuale la care foştii absolvenţi din ce în ce mai vârstnici se sărbătoreau ei înşişi, după un protocol imuabil, în numele virtuţilor tinereţii, educaţiei şi, desigur, ale republicii.

Acest prieten elenist comentase:

— Voi întreţineţi legături care-mi aduc aminte de războinicii spartani, ale căror mese comune contribuiau la întărirea spiritului de sacrificiu pentru tovarăşii lor şi pentru patrie. Zaiafeturile voastre nu sunt departe de aceste *sisitie* şi nu m-ar mira deloc dacă i-aţi coopta pe participanţi aruncând cocoloaşe de pâine într-un vas! Sigur, legaţi de această prietenie, pe care n-aş considera-o neapărat „specială”, care totuşi e foarte deosebită, mi se

pare că asociaţia voastră *eski dostlar* depăşeşte simpla asociere de foşti elevi. Tu, care eşti „parte a ei”, spune-mi ce e, „o confrerie”, „o fraternitate” sau mai degrabă „o mafie”?

Ahmed îşi cunoştea prea bine prietenul pentru a reacţiona la sarcasmul lui. îi răspunse simplu, cu un zâmbet enigmatic:

— Nimic din toate astea, bineînţeles. Nu e niciun grup de fanatici religioşi, nicio lojă masonică şi cu atât mai puţin o asociaţie de răufăcători. Dar e, fără îndoială, câte puţin din fiecare…

Ieşind de la Pera Palace spre sfârşitul după-amiezii, Ahmed făcu eforturi să nu vadă clădirea televiziunii naţionale, una dintre mult prea numeroasele veruci arhitecturale care încercau, din fericire fără prea mult succes, să desfigureze cartierul. Trecu repede prin faţa Muzeului Pera, vechi palat restaurat pentru a deschide publicului larg colecţiile preşedintelui fundaţiei, dorindu-i acestuia să reuşească în cele din urmă să realizeze proiectul de centru cultural, încredinţat lui Frank Gehry şi prevăzând distrugerea structurii multicolore ridicate în cinstea audiovizualului turc. Ahmed o luă prin pasajul de sub un turn de birouri de sticlă neagră încă şi mai hidos. Urâţenia trebuie să fi fost singurul motiv pentru care nu i se găsise alt nume decât *Oda Kule*, turn cu birouri.

Din fericire, răsplata lui se afla la capătul tunelului, când el ajunse, câteva zeci de metri mai departe, pe bulevardul Istiklal, presărat cu numeroase clădiri în stil *Art nouveau*, care stăteau mărturie înfloririi Istanbulului înainte de Primul Război Mondial. Era ca şi când capitala ar fi prosperat din decadenţa imperiului Otoman, asemenea Vienei la sfârşitul Imperiului Habsburgilor. După alţi câţiva paşi, se opri în faţa impunătoarelor garduri ale Liceului Galatasaray, care îi făceau şi astăzi inima să bată ca-n prima zi de şcoală. Ahmed ajunsese devreme şi se tot plimbă pe Istiklal dând din umeri pentru a-şi face loc pe această autostradă pentru pietoni. După câte ştia el, era singura mare arteră din metropolele lumii unde trecătorii

se înghesuiau fără animozităţi, dând la o parte pe unul, împingând pe altul cu afecţiune, aşa cum fac dansatorii într-o discotecă. Cei mai grăbiţi o luau pe mijloc, printre şinele de tramvai. Ceilalţi se afundau în baia de mulţime, înaintând după voia talazului omenesc şi ocolind cu pricepere obstacolele. Dar ceea ce-l fascinase mai cu seamă pe Ahmed, după ce învăţase cum să se mişte pe ceea ce avea să devină axa inevitabilă a plimbărilor sale din studenţie, era că, oricare ar fi fost sensul mersului, aveai mereu impresia că eşti contra curentului.

Ahmed intră pe poarta principală aflată în dreapta gardului, iar portarul, simţind un adevărat fost absolvent, îl lăsă să intre fără să crâcnească. El traversă prima curte unde tronau efigiile sultanilor şi cea a primului dintre turci, apoi, pe a doua şi pătrunse în holul mare, unde se aflau toate portretele absolvenţilor de la Galatasaray căzuţi pe front în Primul şi al Doilea Război Modial (nu erau toţi în aceeaşi tabără). După ce urcă treptele scării impunătoare, Ahmed o luă pe culoarul cel lung, cu pardoseală în carouri negre, gri şi galbene de Marsilia care ducea la biblioteca unde era aşteptat de preşedinte. Discuţia lor între patru ochi dură o jumătate de oră, timp în care Ahmed şi-a concentrat toată energia spre a-l convinge pe cel mai în vârstă decât el de necesitatea de a face orice-i stătea în putinţă pentru ca autorităţile cele mai înalte ale statului să nu anuleze operaţiunea. „Bazează-te pe mine”, îi spuse preşedintele, înainte de a-l pofti pe Ahmed să-i urmeze în sala de festivităţi, unde avea să înceapă petrecerea.

Invitaţii în smoking şi soţiile lor îmbrăcate cu rochii foarte elegante de seară îşi căutau numele pe şevalete şi se aşezau la mesele mari şi bogat înflorate. Era amuzant de observat că, deşi Turcia era o ţară foarte tânără, cu jumătate din populaţie sub 25 de ani, după cum îi plăcea lui Ahmed să le amintească interlocutorilor săi europeni, media de vârstă a *pilav*-ului atingea şaizeci şi cinci de ani îndesaţi. Era registrul combatanţilor de altădată; foştilor absolvenţi nimic nu le plăcea mai mult decât să-şi petreacă

seara amintindu-şi clasele de liceu, toba care îi trezea dimineaţa, directorul de studii care era francez, profesorii dragi şi prieteniile strânse pe care le legaseră… Toţi, de la primul la ultimul, păreau să fi reuşit în viaţă. Diplomaţi, oameni de afaceri, oameni politici… Ahmed n-ar fi putut să viseze mai mult, acum sau niciodată era momentul să ceară ajutorul de care avea nevoie pentru „Timpul Turciei”. Preşedintele îl aşezase, de altfel, la una dintre mesele cele mai influente ale serii, având, de-o parte, un consilier intim al preşedintelui republicii, iar, de cealaltă, pe văduva unui fost ambasador al Turciei în Franţa, care deveni repede aliata sa cea mai bună şişi petrecu seara predicând de la o masă la alta sprijinul necondiţionat pentru menţinerea operaţiunii. După ore în şir de vorbit cu foşti colegi euforici, diplomatul plecă de la *pilav* epuizat, dar încrezător în ce avea să urmeze.

Ahmed avu o scurtă conversaţie telefonică cu Sinan, care nu pierduse nici el timpul, şi-i povesti de întâlnirea pe care o avusese cu Murad Bey la Clubul prietenilor şcolii de la Saint-Joseph, altă confrerie foarte influentă.

Educat la călugării de la Saint-Joseph, Murad Bey era unul din oamenii cei mai puternici ai ţării şi ocupa de puţină vreme funcţia de preşedinte al Camerei de Comerţ de la Istanbul. El intrase în AKP încă de la înfiinţarea lui şi se spunea că era foarte apropiat de Sultan şi de Marele lui Vizir. Curios şi inteligent, acest om era uneori derutant, ba chiar neliniştitor, cu îndelungatele lui momente de tăcere şi cu privirea-i devoratoare. Nu avu nevoie decât de câteva minute de discuţie pentru a înţelege că „Timpul Turciei” era propice afacerilor şi le oferea întreprinderilor turce ocazia unică de a-şi face calităţile cunoscute în Franţa. Ca pragmatic pur, Murad Bey nu putea să fie decât favorabil menţinerii unui astfel de eveniment şi îl asigură pe Sinan că avea să vorbească sus despre acest lucru. El a promis să acţioneze cât mai repede cu putinţă şi să-i informeze pe Sinan despre rezultate. Urma, de altfel, să se întâlnească cu Marele Vizir chiar în acea seară…

Sinan primise şi un mesaj laconic de la Enver Bey,

care îl anunţa că fusese solicitat pentru un alt dosar urgent şi că nu mai putea să-i urmărească pe cel al „Operaţiunii Serüven”. Climatul se schimba, devenea mai favorabil. Enver Bey părea neutralizat, iar contactele lui Sinan şi ale lui Ahmed din cursul zilei lăsau să se întrevadă că Marele Vizir putea încă să-şi schimbe părerea.

A doua zi dimineaţă, Sinan nu se arătă la micul dejun. Ahmed nu-şi făcu griji peste măsură şi urcă la el în cameră pentru a începe redactarea argumentaţiei care trebuia să ajungă la Marele Vizir. Acesta citea puţin şi trebuia convins în cel mult o pagină recto-verso. Era un exerciţiu de stil cu care Ahmed era obişnuit, dar i-ar fi plăcut să cunoască şi opinia lui Sinan, al cărui condei se adeverise deseori complementar cu al său. După o primă ciornă, nici urmă de Sinan, al cărui telefon mobil rămânea cu încăpăţânare mut. Ahmed dădu câteva telefoane ca să afle unde era. Fusese văzut la Saint-Joseph, dar i se pierduse urma în seara de dinainte la debarcaderul de la Moda.

„După ce m-a sunat, văzând că cerul se însenina, pesemne că n-a rezistat chemării mării”, îşi zise Ahmed, aducându-şi aminte că o naiadă îi dăduse cheile vilei sale de la Burgazada, una dintre insulele Princes, care se afla la mai puţin de o oră de mers cu vaporul de Istanbul. Nemaiputând să aştepte, plecă să se întâlnească cu persoana care avea să remită nota chiar Marelui Vizir. Seara, după ce-şi îndeplini misiunea, din ce în ce mai neliniştit, se plimbă la întâmplare pe străzile din cartierul Beyoglu, mai mult pentru a-şi astâmpăra neliniştea decât pentru a-şi căuta prietenul care nu dădea niciun semn de viaţă. Dar nici de moarte, desigur, însă trebuia să se liniştească? Până şi linia telefonică securizată a lui „Rambo” Polat suna în gol. Festa jucată lui Enver să se fi întors oare acum împotriva lui Sinan, reţinut în braţele sirenei lui pe insulă, ca Ulise de Calipso? Ahmed se întoarse la hotel disperat de neputinţa lui, dar hotărât să răscolească şi marea, şi pământul ca să-i găsească pe Sinan dacă acesta nu apărea până a doua zi dimineaţa.

După o noapte cumplită, Ahmed era în aceeaşi stare

când intră de dimineaţă în sala de mese de la Pera Palace, aproape pustie la acea oră matinală, în afară de o siluetă masivă şi aparent înfometată, care acţiona cu metodă la o masă plină de mâncare.

— Sinan!

Era chiar el, foarte bronzat, zâmbitor, cu barba nerasă de două zile şi cămaşa şifonată pe jumătate ieşită din pantaloni, dar sclipind de energie.

— De-abia am ajuns, dar mi-era aşa de foame că n-am mai urcat să mă schimb.

Ahmed începu să-i scruteze cu o privire severă şi bănuitoare:

— Burgazada?

Sinan îi dădu de înţeles din priviri şi prin gesturi că nu.

— O altă insulă, cu un singur locuitor, dacă pricepi ce vreau să spun. Dar nu aici. îţi explic după ce termin de mâncat.

Sinan luase aşadar vaporul, dar nu pentru o croazieră de agrement.

— întâmplarea a făcut ca unul dintre foştii mei colegi, azi la Siguranţa internă, dar de un alt gen decât cei pe care-i ştim de obicei, m-a pus în gardă cu privire la riscurile pe care le avem de înfruntat cu diaspora turcă din Franţa. Cred că are dreptate. Noi plecăm de la premisa că aceasta n-are nimic mai bun de făcut decât să participe la „Timpul Turciei”, mândră să ducă sus culorile ţării, dar nu toţi sunt aşa.

Şi uite-aşa se trezi Sinan îmbarcat, la propriu şi la figurat, pentru o conversaţie secretă cu şeful unei comunităţi ai cărei reprezentanţi trebuiau liniştiţi în privinţa obiectivelor „operaţiunii”, lucru fără de care ostilitatea lor putea să-i fie fatală. Sinan nu putu să-i spună mai multe nici măcar prietenului său. Dar părea încrezător că nu rămânea nimic de temut dinspre partea aceea.

Trei zile mai târziu, la aceeaşi oră, reveniră la palatul ţiragan ca să aştepte verdictul Marelui Vizir. Formatul reuniunii fusese restrâns şi acesta îi primi în biroul său

împreună cu preşedintele şi comisarul manifestării „Timpului Turciei”, precum şi cu alţi doi consilieri pe care nu-i văzuseră niciodată. Ahmed şi Sinan au fost liniştiţi de primirea lui prietenească. Mult mai calm decât data trecută, le anunţă vizitatorilor săi că era în sfârşit favorabil evenimentului, dar mai avea o rezervă: se temea ca operaţiunea să nu fie folosită de adversarii Turciei pentru a o desconsidera.

— Fac multe eforturi diplomatice în direcţia vecinilor noştri cei mai ostili şi cred că vă pot încredinţa deja – dar sub pecetea secretului – că acestea vor avea rezultate interesante. însă nu pot controla întreaga populaţie, încă şi mai puţin pe cei din exil. Ce ne poate garanta că aceştia din urmă nu vor profita de eveniment pentru a face campanie împotriva noastră?

Fiindcă se uitau unul la altul întrebându-se care putea să răspundă mai bine la obiecţie sub privirea critică a Marelui Vizir, Sinan se ridică şi îi dădu o carte de vizită aplecându-se în acelaşi timp pentru a-i şopti ceva la ureche. Cei doi consilieri necunoscuţi se apropiară numaidecât ca şi când el ar fi comis o crimă de lezmajestate. Sinan nu făcea parte din serai şi acest tip de comunicare cu Marele Vizir era rezervat numai membrilor din primul cerc. Dar de cum văzu numele pe cartea de vizită, faţa i se însenină şi dădu din cap aprobator uitându-se la Sinan.

— Ei bine, suntem de acord, nimic nu se mai opune acestui faimos „Timp al Turciei în Franţa”. Puteţi conta pe sprijinul meu şi îi voi da instrucţiunile necesare ministrului de finanţe. Mult noroc tuturor!

„Operaţiunii Serüven” fusese aşadar salvată in extremis. Ahmed şi Sinan îl ascultară uşuraţi pe Marele Vizir anunţând la radio menţinerea ei. De partea franceză, nimeni nu remarcă acest apel lansat la 21 iunie pentru că toată lumea era foarte ocupată cu „Sărbătoarea muzicii”.

Dar timpul presa. A doua zi dimineaţa, se întâlniră la aeroport ca să-şi ia zborul spre Franţa, spre această Franţă pe care n-o cunoşteau încă cu adevărat, dar despre

care se presupunea că va primi Turcia cu braţele deschise peste exact opt zile. Pentru aceasta, rămânea doar să mobilizeze pe toată lumea, cu mic, cu mare. După aterizarea la Paris, când văzură în aeroport titlurile mari din presa pariziană, cerul care îi purtase până aici parcă le căzu în cap: remaniere ministerială, schimbare la cultură. Şi tocmai ministrului culturii îi revenea sarcina să deschidă peste o săptămână „Timpul Turciei”! Toată organizarea urma să fie dată peste cap...

Interludiul 3

în viaţa lui nu pusese piciorul în Franţa şi nu avusese ocazia să înveţe franceza la călugări. O engleză standard pentru comunicare îi era de-ajuns. Dar, în aparenţă, nu şi pentru francezi, atât de absorbiţi de superioritatea limbii lor şi prea puţin dotaţi pentru învăţarea limbilor altora. Aşadar, n-avea să poată lucra de unul singur şi trebuia să facă apel la compatrioţi francofoni. Din fericire, reţeaua nu ducea lipsă de recruţi tot atât de bilingvi pe cât de motivaţi, iar el ştia unde-şi aveau bârlogurile. Agenţia de voiaj Kurtyolu, specializată în turismul turc, îi pusese la dispoziţie o maşină, precum şi o locuinţă în nordul Parisului, în Passage du Champ au Loup, o străduţă ascunsă frecventată mai mult de bunicuţe şi de scufiţe roşii decât de vânători, ascunzătoarea ideală.

Pentru că politicienii eşuaseră în tentativa de a determina anularea „Operatiunii Serüven” de către Sultan, îi veni rândul să intre din nou în joc. Dacă ar fi fost după el, nu s-ar fi mulţumit numai cu simple alarme, dar Consiliul Ordinului nu voia să rişte să fie descoperit lansând acţiuni prea spectaculoase. „Timpul Turciei” trebuia discreditat printr-o dezorganizare „încurajată” discret, şi nu vădit sabotată – asta ar însemna, conform adagiului „nu există publicitate rea”, să i se dea prea multă importanţă. Primul lucru de făcut era să se afunde în lectura dosarului de presă, pe care şi-l procurase înainte să apară, într-o copie, spre a identifica evenimentele în care merita să intervină. Câteva persoane supărătoare la o conferinţă, manifestanţi la un eveniment public, răuvoitori

care să se împrăştie pe la recepţiile din oraş, întreruperi de electricitate şi alte incidente tehnice în momente propice, artişti indispuşi înainte să urce pe scenă şi, apoi, întârzieri, multe, multe întârzieri! *E tipic pentru turci să întârzie*! *Sună bine întârzierea, „ţară subdezvoltată”*! *La limita progresului şi a civilizaţiei. Numai bine pentru a-i lăsa pe francezi să creadă că „turcul n-a intrat destul în istorie”. Avea să le arate el acestor francezi care par să fi uitat că Turcia n-a fost niciodată colonizată*!

Rămăseseră doar vreo câteva zile până la deschidere. Trebuia să-şi strângă de urgenţă haita şi să convoace chiar în seara sosirii sale o întâlnire secretă pentru a hotărî un întreg plan de acţiune. Conferinţă de presă, spectacol de deschidere, expoziţii de toate felurile, festivaluri în toată Franţa: organizatorii nu stătuseră cu braţele încrucişate şi nu-i puseseră decât în dificultatea de a alege unde să lovească după cum găsea el de cuviinţă. Dar compatrioţii lui cunoşteau toate meseriile şi se puteau ridica la înălţimea provocării. El n-avea decât să rămână în umbră şi să intervină numai în situaţiile cele mai delicate.

întrând la baie ca să se răcorească puţin înainte de a pleca la întâlnire, văzu că era murdar şi nebărbierit. Cunoştea oameni cu barba atât de deasă şi de neagră încât trebuiau să se radă de două ori pe zi, mai ales vara, ăsta nu fusese niciodată cazul lui. Probabil că i se trăgea de la aerul de Paris, pentru că avea de asemenea pielea uscată şi pete de roşeaţă. „ Va trebui să trec pe la o farmacie să-mi cumpăr o cremă” , îşi zise.

Capitolul 8

Deschiderea

Continuitatea statului prevalase în cele din urmă. Noul ministru al culturii îşi notase în agendă deschiderea „Timpului Turciei” în ziua prevăzută de predecesorul lui şi părea binedispus. Imediat ce au ajuns la Paris, Sinan şi Ahmed s-au dus la ambasadorul Turciei pentru a discuta cu el despre consecinţele acestei remanieri ministeriale şi despre contextul în care se deschidea operaţiunea. Veştile erau liniştitoare. Dar ei rămâneau atenţi şi preferau să

verifice personal organizarea acestei conferinţe de presă. Se alăturară aşadar delegaţiei care trebuia să viziteze saloanele din strada Valois şi să supravegheze primirea ministrului lor.

Acel 22 iunie semăna leit cu un 22 septembrie. Vara încă nu înţelesese că începuse din ajun. Se hotărâse oare să-i facă să mintă pe adepţii încălzirii climei? Bine că nu alesese să lipsească: Bună ziua, la revedere şi pe anul viitor! Nici vorbă însă de a risca o conferinţă de presă în ploaie, aşa că ipoteza unei recepţii în grădină fusese înlăturată. Dar, chiar de la prima privire, saloanele, care în rest păreau foarte frumoase şi, bineînţeles, adaptate sărbătorilor în care regentul şi acoliţii lui se destrăbălau, nu ofereau deschideri suficient de mari pentru a primi pe toată lumea într-o singură sală. Şi, la cât de pretenţioşi erau, niciun invitat nu s-ar fi mulţumit să asculte discursurile la boxele dintr-o încăpere alăturată, în care niciun fotograf să nu vină să-i imortalizeze.

în biroul responsabilului de comunicare, comisarii şi ataşaţii de presă discutau aprins chestiunea. „Profesionaliştii profesiei profesau” că n-o să existe probleme de afluenţă. Dimpotrivă, trebuia mai degrabă să-i neliniştească numărul de participanţi fiindcă data era prost aleasă, iar termenele de trimitere a invitaţiilor, prea scurte şi subiectul, neinteresant pentru jurnalişti. Organizatorii luau toate acestea în nume de rău şi lăsau să se înţeleagă că ataşaţii de presă erau, aproape ca şi diplomaţii, după părerea generalului De Gaulle, utili pe vreme frumoasă, dar se înecau în prima picătură de ploaie.

Sinan îi şopti lui Ahmed:

— Miroase a încins.

Acesta aprobă cu un oftat de iritare:

— Da, torţa începe să ardă.

Respirând într-un ritm susţinut, începu să adulmece aerul.

— Nu simţiţi nimic?

îi puse întrebarea unei asistente stupefiate.

Dar îi răspunse un ţipăt de dincolo de uşă:

— Foc!

De la ultimul exerciţiu de incendiu trecuse pesemne multă vreme, căci îmbulzeala de pe culoare era de nedescris. Luând fiecare câte un extinctor, rugându-se în acelaşi timp să şi funcţioneze, Sinan şi Ahmed îşi croiră drum spre Salonul mareşalilor, de unde venea fumul. Focul tocmai începuse să se întindă de la o draperie de brocart, dar nu rezistă tirului lor încrucişat. Ajunşi numaidecât la locul faptei, pompierii n-au putut decât să constate pagubele. Puţin a lipsit ca dezbaterea despre mărimea salonului să nu devină pur teoretică, pentru că tocmai acolo trebuia să aibă loc conferinţa de presă, în vreme ce Sinan şi Ahmed încercau să-şi revină, fiind afectaţi nu atât de fum sau de emoţie, ci de îmbrăţişările şi complimentele cu care erau asediaţi, căpitanul de pompieri discuta aparte cu şeful de cabinet, care avea un aer grav şi consternat.

Calmul se reinstală şi şedinţa îşi urmă cursul. Din fericire, începutul de incendiu nu afectase decât una din tapiseriile salonului, dar conferinţa de presă se putea ţine în continuare acolo. Nimănui nu-i mai stătea gândul la ceartă şi discuţia se încheie repede. în schimb, şeful de cabinet veni să le spună că, dat fiind accidentul, securitatea va fi draconică: nicio persoană nu va fi primită fără invitaţie nominală netransferabilă, iar numărul participanţilor nu va depăşi 200. Nimeni însă nu îndrăzni să-i spună că lista cu invitaţiile trimise cuprindea 800 de nume. Până şi turcii se abţinură să glumească pe tema aceasta, spunând că, după regulile ospitalităţii în vigoare în ţara lor, când e loc pentru unu, încap patru.

Zilele următoare se scurseră în subtilităţi privind atât organizarea materială, cât şi textul dosarului de presă. Oare francezii şi turcii pregăteau acelaşi eveniment? Gurile rele începeau să spumege de plăcere, scuipând mizerii veninoase fără să mai aibă răbdare. Cu toate acestea,

Sinan şi Ahmed fuseseră plăcut surprinşi de complicitatea care domnea între echipele comisariatului, lucru care permitea depăşirea tensiunii din ce în ce mai

vizibile odată cu apropierea zilei Z. Lucrul acesta era cu atât mai meritoriu, cu cât banii promişi de Marele Vizir erau în întârziere. „Operaţiunea Serüven” se făcea pe credit. Incredibil! Şi, de n-ar fi fost acea întâmplare cu incendiul, care continua să-i preocupe, nu şi-ar fi făcut chiar atât de multe griji. Ipoteza de la care se pornea, cea a unui incendiu accidental, nu-i convingea deloc. Poate că un coş de hârtii aprinse era sursa, după cum spunea versiunea oficială, dar ce căuta el sub draperie? în ciuda măsurilor de securitate ale ministerului, putuseră constata că o salopetă albastră de lucru şi o trusă de unelte formau cel mai bun permis de intrare. Cu interminabilul şantier de restaurare a coloanelor sculptorului Buren din curtea Palatului Regal, personalul de securitate se obişnuise să nu mai dea atenţie muncitorilor care intrau şi ieşeau de luni de zile. Dar Sinan şi Ahmed puteau oare să le spună poliţiştilor francezi ce bănuieli aveau fără ca aceştia să-i considere nebuni câtă vreme ei contau pe numele firmei care făcea lucrările? De aceea, îi cerură unui agent de securitate de la Ambasada Turciei să culeagă informaţii, cât de discret posibil, despre societatea „Jean-Loup Gévaudan et frères”...

în aşteptarea unui răspuns şi ştiind că diavolul se ascunde în detalii, Sinan şi Ahmed îi dădură o mână serioasă de ajutor echipei însărcinate să recitească dosarul de presă. Auziseră şi ei, ca toată lumea, că francezii nu ştiau geografie. Bănuiau şi că interpretarea pe care o dădeau aceştia istoriei era foarte egocentristă. Dar chiar aşa! Dacă i-ar fi lăsat, ar fi retrasat frontierele Turciei şi i-ar fi rescris istoria. Toată ambasada a fost pusă la treabă, sub conducerea unei tinere diplomate inflexibile, pe care educaţia francofonă n-o abătuse de la un Kemalism (cu literă mare, vă rog) de bun-gust. De o vigilenţă impecabilă, ea se arăta superioară unor diplomaţi experimentaţi ca Sinan şi Ahmed, care nu-i puteau susţine privirea fără să se simtă numaidecât vinovaţi de deviaţionism. Tânăra scotea din text munţii kurzi şi preşedinţii ciprioţi cu o acuitate care-i promitea cu siguranţă o carieră frumoasă.

Nu degeaba se numea Shahin, adică *şoim*. Cădea în picaj pe cea mai mică virgulă şi, sub pana ei nemiloasă, problemele arzătoare se transformau în chestiuni pasionante, relaţiile dificile deveneau complexe, exilatul alesese să emigreze, iar muntele Agri, despre care niciun francez nu auzise vreodată, îşi relua locul pe frontiera orientală a Turciei. „Vă spuneam eu că francezii nu ştiu geografie. Cred cu toţii că e muntele Ararat”, striga ea în gura mare.

Deodată, Sinan, în loc să scoată diavolul din detalii, trebui s-o facă pe avocatul lui, menţionând că „Serüven” nu era o operaţiune de propagandă, ci un proiect cultural menit să pună în valoare diversitatea ţării. Mai kemalist decât prietenul său, Ahmed îl lăsă să se dueleze cu domnişoara Shahin, ceea ce nu părea deloc să-i displacă pentru că, oricât de exasperantă ar fi fost, nu era lipsită de farmec. Şi chiar dacă se simţea hărţuită sau poate tocmai din această pricină, nu evita asalturile lui Sinan, din care ieşea onorabil, cel puţin pentru moment.

Dar Ahmed nu putea să nu recunoască faptul că, dacă îl lăsa pe Sinan singur în prima linie, era tocmai pentru că evocarea Ciprului, despre care domnişoara Shahin nici nu voia să audă, îl întristase. Şi când dădu de înţeles că veştile despre galeră întârziau să apară de mai bine de două săptămâni şi că ar fi bine să facă un drum dus-întors înainte de deschidere doar ca să se asigure că totul mergea bine la bord, Sinan nu se lăsă păcălit şi-l tachină:

— Vrei să spui dacă totul merge bine sau dacă doctoriţa… cum o cheamă?… Vasiliki Christodoulou e bine?

Ahmed îi suflă:

— E un contact care te-ar putea ajuta să rezolvi problema cipriotă cu domnişoara Shahin.

Cei doi prieteni izbucniră în râs sub privirea dezaprobatoare a domnişoarei Shahin. Cu un aer de şef foarte serios, Sinan îi zise cu voce tare:

— Nu e o glumă, domnişoară, îl trimit imediat pe Ahmed în misiune pe Mediterana să verifice dacă există

sau nu Ciprul!

Precis ca un ceas elveţian, Ahmed reveni pe 30 iunie dimineaţa pentru a înfrunta ziua Z. Sinan se aştepta să-i vadă bronzat şi luminos, dar a fost de-a dreptul surprins să descopere că se apropia de el un Ahmed obosit şi palid, ca şi cum rămăsese să-şi usuce privirea tot citind la ciornele din dosarul de presă.

— Păi merita un asemenea efort, zici că nici nu te-ai mişcat de aici! Mai bine aş fi plecat eu în locul tău. Ce s-a întâmplat? Ai descoperit că Ciprul nu exista?

— într-un fel. Dar asta mai poate aştepta. Acum avem alte griji. A venit ministrul?

Sinan nu insistă şi se puseră pe treabă ca să verifice încă o dată ultimele detalii. Nu stătuse degeaba cât lipsise Ahmed. într-o vizită discretă, dar în forţă, la domnul Jean-Loup Gevaudan, îl convinsese pe acesta că avusese loc un accident de muncă şi că ar fi mai bine să fie prudent dacă voia ca firma lui să rămână în funcţiune. Profilurile prestatorilor de servicii fuseseră verificate pentru sonorizare, cabinele de traducere, interpreţii, cocktailul. Nimic nu fusese lăsat la întâmplare. Cât despre primire, obţinuse ca aceasta să fie asigurată mai degrabă de personalul organizaţiei decât de gărzile de la securitate, care nu-i puteau recunoaşte pe invitaţi. Acesta era pretextul invocat, dar, în realitate, sperau ca astfel să intre mai multă lume decât era prevăzut, dat fiind că numărul de răspunsuri pozitive primite era mult mai mare decât de obicei. Ora a fost schimbată de trei ori şi, în cele din urmă, se aleasese cea mai proastă, exact în mijlocul după-amiezii, dar nu era grav: toată lumea părea în mod miraculos disponibilă în acea zi, oricare ar fi fost momentul ales.

Sinan formulă o concluzie:

— Să nu ne facem iluzii, jurnaliştii nu vin pentru Turcia, ci pentru că e prima ieşire oficială a noului ministru de când a preluat funcţia. Să mergem şi *inch'Allahl*

Câteva ore mai târziu, Sinan şi Ahmed degustau un pahar de *raki* în răcoarea grădinilor de la Ambasada

Turciei, unde se oferise un cocktail în cinstea ministrului. Puţinii francezi invitaţi se întrebau de ce nu fuseseră poftiţi la recepţie şi participanţii la operaţiune, dacă aceasta era scopul vizitei. Dar se feriră să emită şi cea mai mică critică, felicitându-se, din contră, că nu înţelegeau limba turcă, fiindcă bănuiau, din tonul conversaţiilor, că tot ceea ce se spunea despre deschidere nu era prea flatant. Adevărul era că fuseseră la un pas de catastrofă. Totul mersese pe dos. îşi dăduseră seama foarte repede că această conferinţă de presă îşi merita numele numai în ceea ce priveşte afluenţa, dar jurnaliştii erau, de fapt, minoritari. Puţin după aceea, în faţa aglomeraţiei sufocante, care depăşise 400 de persoane pentru cele 200 de locuri prevăzute, securitatea, după ce fusese încredinţată mai întâi personalului de primire, refuzase trecerea anonimă, lăsând la uşă VIP-uri autoproclamate şi personalităţi furibunde că ratau ocazia de a-i strânge mâna noului ministru. Şi nu ezitară să tragă la răspundere „Timpul Turciei”, de care îşi băteau joc în fel şi chip, dând astfel frâu liber vanităţii şi frustrărilor. Nici aceia care reuşiseră să intre nu erau mai mulţumiţi. Organizatorii se temuseră de vremea urâtă din săptămâna precedentă, dar o căldură sufocantă dăduse brusc peste Paris şi acel 30 iunie bătuse recordul la căldură. Ca din întâmplare, aerul condiţionat nu funcţiona. Oriunde ţi-ai fi întors privirea, spre exterior sau spre interior, o mulţime indignată flutura invitaţiile ca altădată masele de chinezi carnetul roşu, unii pentru a cere să intre, alţii pentru a încerca să-şi facă aer. Temperatura mai crescuse cu ceva de când îşi dăduseră seama că traducerea simultană nu fusese pregătită decât într-un singur sens, iar căştile erau insuficiente. Cât a durat remerdierea, cel puţin parţială, mai aveau puţin şi clocloteau. Spiritele se încingeau, tehnicienii aveau cămăşile ude, organizatorii, sudori reci, aerul era saturat de transpiraţie. Deodată, sosirea miniştrilor a avut un efect aproape răcoritor. Foarte degajaţi şi aparent încântaţi să se cunoască, i-au primit cu plăcere pe participanţii la prima manifestare a operaţiunii, care consta în

transformarea saloanelor Ministerului Culturii într-un *hammam*, un „Timp al Turciei” neputând fi conceput fără baia turcească. Au anunţat un program magnific pentru următoarele nouă luni, bucuroşi că zămisliseră împreună şi în public un prunc atât de frumos. O adevărată copulaţie culturală! Din toată istoria „sezoanelor” străine, nimeni nu-şi aducea aminte de vreo deschidere la fel de suprarealistă. Dar miniştrii îi atrăseseră de partea lor pe defăimători şi partida părea câştigată, cu atât mai mult cu cât prezentările fuseseră scurte şi întrebările, expediate, cele mai multe dintre ele rămânând cu siguranţă lipite de fundul gâtlejurilor uscate ale jurnaliştilor. Dar vai! Această ameliorare n-a durat mult. Dornic să se termine şi preocupat doar să bea un pahar în compania ministrului, maestrul de ceremonii expediase pe toată lumea la bufet, uitând să-i anunţe pe muzicienii veniţi special pentru a da publicului o mostră din creativitatea şi dinamismul scenei culturale turce. Şi aceştia se treziră având în faţă

O mulţime de spinări întoarse care se îngrămădeau la răcoritoare. Plecaseră furioşi, anunţând că nu se vor mai întoarce să cânte la un „Timp al Turciei” atât de prost organizat. Dar răul cel mai mare încă nu venise. Cei 400 de invitaţi înghiţiseră bufetul prevăzut pentru 200 cu viteza unui cal care trece printr-un râu plin de peşti piranha. Când Sinan reuşise să-şi facă loc cu coatele până la masă pentru a cere un pahar de vin alb rece, i se întinsese un strop de suc de portocale călduţ, pe fundul unui pahar, şi

1 se răspunsese pe un ton aproape indignat: „Fără alcool, domnule!” Iar când Ahmed, profitând de drumul croit de prietenul său, se prezentase pentru a cere un simplu pahar cu apă, chelnerii începuseră deja să strângă. în cele din urmă, marii beneficiari ai acestei după-amiezi haotice fuseseră bistrourile din cartier, unde intraseră în grupuri mici supravieţuitorii.

Aceste amintiri „calde” stârneau încă setea şi Ahmed luă încă un *raki*. Spera ca acei câţiva francezi prezenţi să guste paradoxul de a fi nevoiţi să meargă la turci pentru a

închina un pahar în cinstea „Timpului Turciei”. El îl zări pe comisarul francez într-o discuţie cu un scriitor prolix şi poligraf, care avea reputaţia de a nu se ridica de la masa de lucru decât pentru a ţine un toast pentru gloria personală. Laurent Darvieux se străduia în zadar să explice faptul că, în mijlocul după-amiezii, nu se serveşte alcool („Ştiţi, chiar şi în Franţa se face o pauză între lichiorul de la prânz şi aperitivul de seară”), nu reuşea să-i convingă. Nevoind să lase o gazdă necăjită fără apărare, Ahmed se sacrifică şi preluă biroul plângerilor. Atât îi trebui, a fost încercuit numaidecât de un grup de compatrioţi care îl copleşiră cu vorbe în care furia se îmbina cu indignarea. Unii denunţau o lovitură a islamiştilor şi preziceau stabilirea unui program acceptat de AKP cu defilări de femei care purtau văl şi ateliere de caligrafie otomană moderate de muftii. Alţii stigmatizau prejudecata francezilor, care oferiseră mai mult ca sigur intenţionat un bufet fără alcool, confundând Turcia cu Arabia Saudită. Dar toţi erau de acord spunând că propriile lor opere nu vor avea cu siguranţă locul meritat în panteonul creaţiei mondiale, însă niciunul nu se uitase, bineînţeles, pe program.

Pe Sinan îl trase deoparte un bărbat mic de statură şi rotund, cu ochii bulbucaţi, plin de importanţa pe care o avea, a cărui guşă sărea în ritmul orăcăitului pe care îl scotea. Sinan era fascinat de această fiinţă hibridă, pe jumătate bou, pe jumătate broască, a cărei metamorfoză rămăsese parcă neîncheiată din neatenţia cine ştie cărei vrăjitoare ori a vreunui fabulist distrat. Gurile rele spuneau că prinţesele pe care obişnuia să le sărute pentru a-şi definitiva mutaţia erau fără îndoială încântătoare, dar poate prea virile şi că el era nevoit să rătăcească între două genuri sau între două specii. Lui Sinan nu-i plăceau deloc aceste glume homofobe şi nu-i prea venea să se amuze cu acest batracian bătrân, care îşi rumega precum o vacă nepăsătoare dezamăgirea de a nu fi fost ales să organizeze „Timpul Turciei” – convins fiind în acelaşi timp că, până la urmă, tot va fi chemat în ajutor spre a-l salva cu

un eveniment demn de acest nume, al cărui secret numai el îl deţinea. Sinan tocmai se pregătea să-i răspundă să fie atent să nu cadă în lac, fiindcă nu se pomenise niciodată ca vreun bou să stea în echilibru pe o frunză de nufăr, când îl zări pe comisarul francez, eliberat la timp de Ahmed, şi se grăbi să meargă să-i salute. Pentru că li se alătură şi comisarul turc, conveniră că deschiderea nu fusese chiar atât de rea. Mai bine multă lume decât prea puţină, iar jurnaliştii nu aveau de ce să se plângă în articolele lor că bufetul fusese prea meschin. Discutară cu jenă despre o scrisoare cu scuze faţă de muzicieni, dar lucrul cel mai important era că mesajul celor doi miniştri fusese simpatic şi bine primit.

Lucrurile serioase aveau să înceapă chiar de-a doua zi cu manifestări pe toate fronturile, care trebuiau să fie reuşite pentru a le închide gura ţâfnoşilor. Lista vorbea de la sine: Paris, Lille, Nantes, Montpellier, Strasbourg, La Rochelle, Arles, Avignon, Toulouse, Antibes, Vendome, Marseille, Bordeaux... fotografii, muzică, dans, teatru, arhitectură, cinema, artă contemporană, literatură... Publicul să hotărască.

Pe drumul spre hotel, Ahmed îl întrebă pe Sinan:

— Mi-ai zis c-ai controlat toate referinţele prestatorilor, cum explici atunci c-au fost atâtea incidente?

— Firmele alese au făcut întocmai ce le solicitasem. Dar am cerut verificarea bonurilor de comandă şi toate erau false.

— Asta explică de ce ne-am trezit cu un singur traducător şi cu un cocktail de toată jena, dar restul?

— Restul e greu de dovedit şi nu mă văd cerând o anchetă, dar, cu o zi înainte, instalaţia de aer condiţionat funcţiona perfect.

— Lupule, eşti aici? Lupule, mă auzi?[11]

— Nu ştiu dacă ne aude, dar sunt sigur că e aici şi ne urmăreşte.

— Şi banii? Ai putut să vorbeşti cu ministrul?

11 Din cântecul francez pentru copii „Promenons-nous dans le bois". (V. red.)

Francezii îşi fac griji şi furnizorii nu mai au răbdare.

— Vor avea un avans, care nu-şi va fi meritat nicicând mai bine numele, pentru că aşa vor putea să continue, dar numai Allah ştie când vor fi plătiţi. Probabil cu ţârâita.

— Aş zice mai bine strop cu strop: între noi fie vorba, cred că trebuie să ne pregătim pentru o operaţiune sub perfuzie.

A doua zi era deci 1 iulie, începutul manifestărilor care aveau să decidă ritmul vieţii lui Sinan şi Ahmed în următoarele nouă luni. Se făceau exact 30 de zile de când plecaseră în misiune şi li se părea că se consacraseră „Operaţiunii Serüven" de săptămâni în şir. Trăiau „Serüven", mâncau „Serüven", o visau şi noaptea şi nu se gândeau la ea doar când se bărbiereau. în rest, de cum se trezeau, nu aveau în minte decât planul de luptă, calendarul, logistica, comunicarea, proiectele, etichetarea, intervenţia politică şi mai ales banii, banii şi iar banii. Mai aveau puţin şi luau nevroza obsesională contagioasă de la comisari. Aceştia, deşi erau implicaţi în afacere de vreo doi ani, dovedeau o rezistenţă fizică şi mintală demnă de nişte preoţi. îşi asumau toate inconvenientele şi se supuneau cerinţelor lor cu o abnegaţie demnă de sfântul Ignaţiu de Loyola, fondatorul iezuiţilor: *Perinde ac cadaver*, ca un cadavru. Pe scurt, se dădeau de ceasul morţii. Cât rămânea expresia în sens figurat, desigur...

De când sosiseră în Franţa, pe Ahmed şi pe Sinan îi sedusese cel mai mult TGV-ul*. Ei, care descoperiseră această ţară cu cântecele lui Charles Trenet şi scheciurile lui Fernand Raynaud, fuseseră impresionaţi de modernizarea infrastructurilor din epoca Drumului naţional 7 şi a comunicării telefonice gen „22 la Asnieres". Şi TGV-ul o demonstra cel mai bine în ochii lor şi ai multor alţi străini. în timpul pe care unii locuitori de la periferie îl petreceau pe drumul dintre casă şi birou, TGV-ul ajungea în creierii munţilor, la frontierele ţării, la ocean, la marginea infinitului. Din firea lor poeţi, cei doi turci ai noştri vedeau în TGV mai mult decât un mijloc de transport, o maşină de vise, o cursă de evadare. Şi să nu-i

fie cu supărare lui Alfred de Vigny, pe care îl adorau, dar care nu ştiuse să găsească poezia călătoriei moderne, trenul nu era câtuşi de puţin un adio spus „speranţei de a ajunge târziu într-un loc sălbatic”. Pentru aceasta, puteai conta întotdeauna pe greve!

Din fericire, nicio mişcare socială nu părea să perturbe acest weekend capital pentru începerea manifestării „Timpului Turciei” şi, graţie maşinii minunate, se puteau deplasa între cele şase colţuri ale spaţiului-timp hexagonal. Chiar în acea după-amiază, Sinan avea să tragă o fugă la La Rochelle, unde se omagia un cineast emblematic pentru noua generaţie, premiat de mai multe ori la Cannes. Ahmed alesese Montpellier, care deschidea Festivalul de dans contemporan cu două coregrafe de la Istanbul, admirate pe toate scenele Europei pentru îndrăzneala şi inventivitatea lor. Urmau să se regăsească la Paris pentru spectacolul de lansare din capitală la Trocadero, apoi, să încheie weekendul la Lille, unde petrecerea trebuia să fie în toi timp de trei zile şi două nopţi. Nu erau chiar cele 40 de zile şi 40 de nopţi de serbări populare ale sultanului Murad al III-lea, dar era atmosfera. Călătoria lor prin Franţa avea să se încheie la Nantes, pentru un 14 Iulie foarte special, unde Turcia era invitată de onoare la sărbătoarea naţională franceză pentru a împărtăşi valorile republicane. Cei doi sperau să respire puţin înainte de sosirea toamnei, să se bucure de animaţia grădinilor pariziene, de Cafeneaua turcească de la Tuileries, de ce nu şi de plaja de la Paris, mândria primarului oraşului, îşi puteau permite şi să-şi găsească o locuinţă, pentru că nu se vedeau prea bine petrecând nouă luni într-o cameră de hotel, mai ales la sfârşitul lui august şi începutul lui septembrie: era totuşi Ramadan. Şi, indiferent cât de puţin avea nevoie unul din ei să postească (trebuiau să se aştepte la orice cu această incredibilă operaţiune), orarul hotelului nu le convenea deloc.

Cei doi îşi aleseseră destinaţiile în funcţie de centrele lor de interes şi de importanţa evenimentului, dar o singură chestiune îi preocupa: unde avea să lovească

sabotorul? Acţiona singur? Avea posibilitatea să intervină peste tot în Franţa? Strategia lui nu era clară: Sinan şi-ar fi putut pierde viaţa pe drumurile din Europa Centrală, în timp ce o pană la instalaţia de aer condiţionat nu omorâse niciodată pe nimeni. Sabotorul nu era doar insesizabil, ci şi imprevizibil şi fără limită. Aşa cum repetase „Rambo” Polat, nu puteai decât să fii cu ochii în patru sperând să prevezi destul de repede ameninţarea pentru a o contracara şi a strânge încet-încet laţul în jurul lui.

Toate aceste evenimente din regiunile Franţei aveau un mare avantaj: erau organizate de instituţii independente şi autonome financiar. Nu doar că aveau publicul lor, care era absolut dispus să descopere noi culturi, precum şi propria forţă de comunicare, care garanta afluenţa spectatorilor, erau dispuse şi să aştepte banii de la turci fără să sufere prea mult. Acest argument fusese important pentru a-l convinge pe Marele Vizir să nu anuleze operaţiunea: francezii erau cât se poate de capabili, oricât de puţin credibilă ar fi ipoteza, să organizeze „Timpul Turciei” şi fără turci. Anvergura evenimentului depindea aşadar de cooperarea care se putea instaura între cele două ţări, nu numai de voinţa uneia singure. Nimic comun cu o campanie de promovare. Dându-şi seama de acest lucru, Sinan şi Ahmed erau conştienţi că făcuseră un pas foarte mare pentru a-i cointeresa, chit că îi cam zguduiseră, pe colegii lor din cadrul unei administraţii care, în mod firesc, nu se gândeşte decât să ia în considerare termenul scurt şi obiectivele bugetare anuale. Progres net: unii, care poate nu înţeleseră totul, începeau să folosească termenii, ba chiar gramatica cooperării. Sensul avea să vină ulterior: cum zicea Pascal, „îngenuncheaţi şi veţi crede”.

Inconvenientul acestui demers – din punctul de vedere al celor care, dimpotrivă, înţeleseseră prea bine – era că Turcia nu putea să controleze totul cu rigoare. Ba mai rău, marja de iniţiativă a partenerilor francezi, fiind vorba *a fortiori* de artişti şi de „culturali” iresponsabili prin definiţie, putea să ducă la diferenţe de doctrine

insuportabile pentru paznicii templului. Şi, de fiecare dată când se produceau astfel de discrepanţe între ce arătau unii şi ce voiau să vadă ceilalţi (sau invers), nu le mai rămânea sabotorilor decât să pătrundă în breşă pentru a da o lovitură fatală operaţiunii. Nu aveau de altfel niciun motiv de îngrijorare pentru rezultatul final: suspectată de propagandă, ar fi fost desconsiderată în Franţa, acuzată de trădarea imaginii patriei şi ar fi fost complet ruinată în ochii turcilor. Era versiunea diplomatică a Scilei şi Caribdei: oricum ai lovi, tot pierzi. Şi, dacă totul se petrecea bine pentru ei, sabotorii n-ar fi avut poate nici de ce să acţioneze. Naufragiul operaţiunii ar fi venit singur, spre marea fericire a numeroşilor săi detractori, francezi şi turci. După reflecţiile lor teoretice, Sinan şi Ahmed nu credeau că va fi nevoie să treacă atât de repede la lucrurile practice. Şi multă vreme după aceea aveau să resimtă efectele.

Erau la Lille. Primăriţa îi primise ireproşabil. îşi eliberase complet agenda pentru mai bine de cinci ore ca să-i invite pe ambasadorul Turciei şi să-i îndrume personal la marea retrospectivă de artă contemporană turcă de la Palais des Beaux-Arts, unde vizitatorii se îngrămădeau cu miile de mai bine de trei luni şi jumătate. Dar cea mai mare mândrie a ei era o instalaţie realizată în vârful celui mai înalt turn al urbei, unde ţinuse să-i însoţească pe oaspeţi. La 106 metri înălţime, oraşul întreg se oferea privirii vizitatorilor ca din înaltul unui far prin ferestrele circulare. Acestea fuseseră acoperite cu un film roşu decorat cu o semilună şi o stea, drapelul turc. Efectul era uluitor, prin simpla virtute a culorii şi a motivului, imaginaţia era transportată. Turnurile deveneau minarete, iar acoperişurile, cupole, oraşul Lille se vedea prin prisma Istanbulului. Nimeni nu putea să rămână insensibil la acest omagiu şi toţi îi mulţumeau primăriţei, îl felicitau pe artist, când o voce seacă şi ascuţită se făcu auzită:

— în Turcia, aţi fi fost închişi pentru aşa ceva, mărimea semilunii nu e deloc potrivită. E prea subţire.

Tăcerea păru să nu se mai sfârşească. Sinan fu

primul care reacţiona izbucnind în râs, ca şi cum ataşatul ambasadei tocmai scosese perla anului şi îi tăie respiraţia cu un ghiont pe care numai el ştia cum să-i tragă. Ahmed continuă prefăcându-se că-l felicita pentru perspicacitatea lui şi îl împinse nemilos spre ieşire. Cine ştie dacă n-ar fi capabil să ceară ca instalaţia să fie demontată? Se făcuse deja de râs, era inutil să fie şi insultător.

Ahmed îi zise cu falsă admiraţie, trăgându-i şi el un pumn în coaste:

— Vă pricepeţi la măsurători, domnule Keraban.

— Am învăţat să desenez drapelul, după reguli, din fragedă pruncie, ca toţi copiii, ca dumneavoastră. Dar eu eram primul din clasă!

— N-am nicio îndoială! Trebuie să vă cer însă un sfat: aţi găsit cumva o cofetărie care să-i furnizeze ambasadei croasanţi de aceleaşi proporţii?

— Dar ce-mi aud urechile? Ba am organizat şi un concurs, iar câştigătorul a primit titlul de furnizor oficial.

— Ca regina Angliei? *By appointment to her Majesty the Queenl*

— Exact. Din păcate, acum va trebui s-o luăm de la capăt.

— Brutarul a ieşit la pensie?

— Nu, a...

— A murit?

— Nu, a supravieţuit. Dar e armean.

Ahmed începu să se întrebe dacă nu cumva acest Keraban era într-adevăr stupid, provocator sau dacă era, pur şi simplu, un netrebnic care merita să fie aruncat de la înălţimea celor 106 metri ai turnului, când fu salvat de artist, care îi urmărise discret, fără îndoială uimit şi el de comentariul domnului Keraban şi îngrijorat că risca să fie trimis după gratii fiindcă se înşelase în privinţa grosimii semilunii. Era din Istanbul şi descindea dintr-o familie de evrei din Spania care se refugiaseră din cauza persecuţiilor din 1492 şi primiseră protecţia sultanului. El îi zise:

— Ştiţi, domnule Keraban, l-aţi fi putut păstra pe

brutarul armean ca furnizor.

— Era totuşi delicat.

— Ba deloc, era suficient să-i cereţi să facă steaua!

Domnul Keraban se uită la artist fără să înţeleagă. Era fie imbecil, fie mare actor. Lasându-l în plata lui, Ahmed şi artistul intrară în vorbă să se cunoască mai bine.

— Ia spuneţi, nu prea sunteţi politic corect. Chiar şi ca artist!

— E umor evreiesc de la Istanbul. De fapt, această glumă nu e în totalitate a mea. M-am inspirat din ceea ce mi-a povestit un prieten, care o ştia la rândul lui de la un coleg armean. Pentru sărbătoarea naţională, un evreu şi un armean trebuiau să fabrice un drapel turc şi căutau să-şi împartă sarcinile. Şi evreul conchise: „Eu o să fac semiluna. Dacă ar face un evreu steaua, s-ar putea spune că e un conflict de interese”. Poate că nu e de bun-gust, dar o găsesc amuzantă. Eu suţin că Istanbulul, după ce a fost Constantinopol – noua Romă –, e pe cale să devină noul New York. Era deci normal să aibă propriul umor evreiesc. Nu credeţi? Dar dimensiunea armeană e o componentă indispensabilă.

Dacă îşi închipuiau că scăpaseră de domnul Keraban, ei bine, Sinan şi Ahmed se înşelau. Două săptămâni mai târziu, îl întâlniră pe malurile Loarei, la poalele castelului ducilor de Bretania. Asociaţiile franco-turce de la Nantes decoraseră malurile ca şi cum ar fi fost la Cornul de Aur pentru un picnic uriaş cu specialităţi turceşti cu ocazia sărbătorii din 14 Iulie. Ziua era pe sfârşite. Vigny îi veni din nou în minte lui Ahmed:

Se-ntind piezişe raze şi flăcări lucitoare Prin aer şi nisipuri brăzdate-adânc de soare,

Cu corturile-n taberi ferindu-le inert Fâşiile de aur şi-afundă în deşert.'

Nu era câmpul aurit din 1520, dar emoţia se simţea. Peştii se frigeau pe grătare, *doner kebab* pe broşetele lor verticale, *raki* curgea şiroi (cu moderaţie, bineînţeles). Alte chioşcuri refăceau atmosfera caselor de cafea şi de ceai, cu jocurile lor tradiţionale, precum *tavla* (table), şi muzică

populară. Toată această animaţie plăcută anunţa concertele mari şi focurile de artificii, la care erau aşteptate 20 000 de persoane.

Sinan şi Ahmed se plimbau de colo-colo mulţumiţi şi recunoscători faţă de compatrioţii lor, care făceau tot ce puteau pentru a fi la înălţimea evenimentului şi nu se zgârciseră la culoarea locală pentru a-şi primi concetăţenii nantezi cu toată ospitalitatea de care erau în stare. Deodată însă, o altercaţie puternică se stârni într-unul din corturi. Era domnul Keraban. Tot el! îl înjura pe responsabilul unei asociaţii care, pentru a da o notă folclorică, pusese pe capul benevolilor câte-un fes, câte-un turban! Zgâlţâindu-l pe vinovat de guler mai, mai să-i zboare pălăria de pe cap, îi spunea toată istoria Turciei contemporane, de la reformele lui Mahmud al II-lea care, în 1830, în semn de modernizare, înlocuise portul turbanului cu cel al fesului înainte ca acesta, considerat mult prea oriental, să fie interzis de Atatiirk odată cu înfiinţarea unei republici absolut europene. Sinan fu obligat să intervină pentru a-i tempera vehemenţa, care începea să atragă privirile oficialilor municipalităţii. Trebuia oprit repede înainte ca domnul Keraban să fie auzit cum acuza oraşul Nantes de insultă gravă la adresa Republicii Turce prin confuzia cu Egiptul sau cu Marocul. Nu era vreme de explicat că, sigur, într-un fel, domnul Keraban avea dreptate, dar nu exista niciun motiv să ajungă într-o asemenea stare. Umorul i s-a părut cel mai bun mijloc de a dezamorsa situaţia. îşi însuşi deci obiectul delictului şi, ţinându-l bine în mână, zise cu vocea lui cea mai teatrală:

— *Iată aşadar şi fesul, distrugătorul armoniei din chipul cui îi aparţine*! *Roşi de asta trădătorul*!

Din păcate, domnul Keraban nu-i cunoştea pe Cyrano de Bergerac şi, fără să priceapă parodia *Tiradei nasului*, o luă de bună urlând încă şi mai tare:

— Trădător! Chiar aşa, e un trădător! Să fie împuşcat imediat! Şi sărind pe o masă, începu să cânte *Marşul Independenţei* cu toată forţa. Din respect pentru imnul lor

naţional, Sinan şi Ahmed îl lăsară să termine prima strofă înainte de a-l aplauda, dând astfel exemplul unor aplauze sănătoase, după metoda turcă tradiţională, care consta într-o aclamare prefăcută a celui pe care vrei să-i faci să tacă. în general, interesatul nu se lasă înşelat, dar nu poate decât să se întrerupă cu un zâmbet contrariat, cu riscul să devină ridicol. Nu acest lucru îl opri pe domnul Keraban, dar timp o secundă rămase şocat, răgaz folosit de Sinan şi de Ahmed ca să intoneze *Marsilieza*, drept răspuns la imnul turc. Publicul francez găsise textul acesteia cam scurt, dar, cum nici el nu era în stare să cânte mai mult decât prima strofă din Marsilieză, fiecare se felicită în sine şi reluară cu toţii în cor „Allons enfants”. Cele două republici cântau la unison şi fraternizau, era frumos de-ţi venea să plângi. în timp ce toată lumea abia se abţinea să nu lăcrimeze de emoţie, Ahmed dădu discret un pumn zdravăn în masa pe care stătea domnul Keraban cu mâna pe inimă, părând să-i imite pe Rouget de Lisle. Dezechilibrat, el căzu pe umărul lui Sinan, care îl trase după el în spatele cortului pentru a-l împiedica să perturbe şi restul serii. Şi, când adjunctul primarului, încă emoţionat de acest cor spontan franco-turc, începu să-şi facă griji pentru domnul Keraban, căruia voia să-i ceară o traducere a *Marşului Independenţei*, Ahmed îi răspunse zâmbind:

— Domnul Keraban este un mare patriot şi merge cu convingerile lui până în pânzele albe. Din păcate, nu la fel de bine ca Atatiirk.

După acest incident diplomatic evitat la limită, sărbătoarea continuă într-o ambianţă nespus de plăcută până târziu în noapte cu un bal popular pe ritmurile nebune ale muzicii anatoliene şi balcanice. Ambianţa nu era însă la fel de plăcută şi pentru Sinan şi Ahmed, care se întrebau dacă domnul Keraban nu cumva făcea parte dintr-un grup de sabotori. Dar se consolară bând Muscadet, hotărâţi să golească sticla până la drojdie, în eventualitatea că răspunsul s-ar fi găsit la fund:

— Crezi că se poartă mereu aşa sau e dirijat?

— în orice caz, o face foarte bine. E chiar surprinzător că nu s-a manifestat la Trocadero.

— După părerea mea, începuse atât de prost încât sabotorii noştri – cred că va trebui să cedăm în faţa evidenţei şi că este într-adevăr vorba de o reţea organizată – şi-au spus că eşecul va veni de la sine, fără să fie nevoie să intervină şi ei. Adu-ţi aminte, dragul meu Ahmed, că era cât pe ce să dăm chix.

E drept că organizatorii francezi îşi puseseră mâinile în cap văzând că tovarăşii lor turci erau gata să se lase pe mâinile unui compatriot de-al lor din Arondismentul al X-lea, bine intenţionat, desigur, dar a cărui experienţă în materie de producţie se limita la un teatru de 180 de locuri, în vreme ce Trocadero atrăgea pe puţin 10 000 de spectatori. Sinan fusese totuşi plăcut surprins de sinceritatea şi de dorinţa omului de a face treaba bine. Era un semn important care-i întărea convingerea că escapada cu vaporul pe Marea Marmara pentru a se întâlni cu „singuraticul de pe insulă” nu fusese inutilă. Mesajele circulaseră pentru ca „Timpul Turciei” să nu primească lovituri din partea comunităţii sale, foarte bine reprezentată în Franţa. Dar bunăvoinţa prost folosită poate fi la fel de periculoasă ca opusul ei! Pentru a nu jigni pe nimeni, producătorul turc urma să-i primească pe artişti, dar o societate cu experienţă, cu licenţă de exploatare oficială, fusese aleasă pentru a menţine lucrurile sub control *in extremis*. Multe erau de făcut: obţinerea autorizaţiilor administrative, prezentarea unui dosar complet, de la puterea în kilowaţi la numărul de cabine de toaletă, montarea unei scene în conformitate cu regulile de securitate şi adaptate la cerinţele tehnice ale grădinii şi ale monumentului. Totul cât mai repede cu putinţă, bineînţeles, dar încadrându-se într-un buget redus pe care oricum nu-i vor vedea decât mai târziu, *inch’Allah*\ Cum de-a acceptat această societate o asemenea provocare? Până şi ea continua să se întrebe mult după sfârşitul operaţiunii. Cât priveşte cum au aflat spectatorii despre eveniment, deşi avuseseră la dispoziţie doar două zile

pentru promovare, de ce furtuna care se anunţa cu tunete puternice nu izbucnise, ce alchimie îi făcuse pe spectatorii francezi şi turci să fraternizeze în bucuria unei seri atât de reuşite erau un mare mister! Trebuie totuşi să mai existe din când în când şi miracole pentru ca omenirea să caute în continuare absolutul...

Interludiul 4

în fiecare noapte, un gardian însoţit de un câine dresat făcea turul grădinii regale de la Tuileries pentru a se asigura că nu rămăsese nimeni închis în parc, scăpând vigilenţei paznicilor ori, lucru mai puţin credibil, dată fiind înălţimea gardurilor, nu pătrunsese după închidere. Sarcina aceasta nu era cine ştie ce chin pentru că, în pura tradiţie a arhitectului Le Notre, parcul era conceput după un plan geometric desăvârşit, care nu lăsa nicicum loc de dosit şi nu prevedea tufişuri care ar fi putut servi ca ascunzători. Omul era stăpân al naturii, iar vegetaţia nu avea decât să crească corect. Proaspătul senior al domeniului, alipit de acum la Muzeul Luvru, ar fi putut de altfel să facă din acest lucru o deviză, într-atât de mult se îngrijea de aspectul grădinii „sale”. Şi nu mică i-a fost ciuda când a trebuit să se conformeze deciziei de a le permite comedianţilor să-şi instaleze aici barăcile – favoare acordată de un regişor pus mult mai sus decât el în ierarhia feudală a administraţiei franceze, ministrul. De câteva zile, o altă concesie de la armonia clasică a locurilor fusese făcută în Careul Mistreţului, denumire nobilă pentru o întindere de praf înconjurată de copaci care se afla chiar în dreapta intrării dinspre Place de la Concorde după primul bazin, în faţa muzeului

Orangerie. Tocmai acolo era pe cale să se construiască o cafenea turcească, i s-a spus gardianului, precizându-i-se că trebuia să fie cu ochii în patru. Turcii la Tuileries! De ce nu şi vandalii? Din fericire, „contractul de ocupare temporară cu titlu gratuit” era draconic, prevăzând o factură de 1 500 de euro pentru orice rămurică distrusă. Iar gardianul cu câinele n-avea de ce să se plângă pentru că vigilenţa sporită care i se cerea era

totuşi graţioasă, cel puţin aşa se mândrea el, nu însă şi gratuită.[12] *Păcat că n-a fost decât temporară, dar şi cele mai bune lucruri au un sfârşit. Şi administraţia grădinii nu părea să aibă şi alte cuvinte în vocabular decât „temporar", ca şi când voia să se convingă singură că acest coşmar – o activitate populară într-un parc regal! — va dura puţin. De aceea, structura nu era încă montată şi administraţia nu vorbea deja decât de data demontării.*

— Ei, Tyran, iată-ne graţioşi temporar, îi zise gardianul câinelui său lup. Dar tu eşti mereu graţios, hai, du-te, viteazule.

Numele animalului se trăgea de la un joc de cuvinte aproximativ de pe când era la începutul dresării: îi fusese foarte greu să se obişnuiască cu lesa şi nu mergea decât „trăgând"[13]*. Mult mai docil de-atunci, Tyran nu-şi pierduse totuşi temperamentul ciudat şi independent, mereu la pândă. în toiul acelei nopţi călduţe de iulie, totul era liniştit şi tăcut. Nici nu s-ar fi zis că se aflau în plin centru al Parisului. Cum se apropiau de Careul Mistreţului, câinele se opri brusc, adulmecând. Un mârâit îi urcă până în gât în vreme ce fălcile i se răsfrângeau lăsând să i se vadă colţii strălucitori. Câinele sări înainte ca stăpânul lui să poată reacţiona şi îi smulse lesa din mâini. în câteva secunde, dispăru în spatele gardului care împrejmuia şantierul cafenelei turceşti. Gardianul se pregătea s-o ia la fugă după el când un hămăit sălbatic îl ţintui locului. Nu-I auzise niciodată pe Tyran lătrând aşa. După aceea urmă un concert de hămăieli de la cele mai grave la cele mai subţiri. Câinele nu era singur. Gardianul se apropie şi, la colţul gardului, îl găsi pe Tyran culcat pe spate, chelălăind încet ca un căţeluş în poziţie de supunere. Nimeni. Nici om, nici animal. Gardianul îşi aprinse lanterna pentru a încerca să pătrundă în întuneric. Nimic. Apropiind lumina de câine şi aplecându-se pentru a-l linişti cu o mângâiere,*

---

12 joc de cuvinte; în Ib. franceză, gracieux înseamnă şi gratuit. (N. red.)

13 joc de cuvinte omofonic între „Tyran" şi „en tirant", gerunziul verbului „tirer", a trage. (N.t.)

descoperi pur şi simplu o bucată de piele roşie, smulsă, fără îndoială, în timpul luptei.

Capitolul 9

Două capace în căutare de pubelă

Ahmed şi Sinan luară TGV-ul înapoi spre Paris scăldaţi în acea dulce şi plăcută euforie care li se trăgea de la degustarea prelungită până la drojdie a Muscadetului. Erau obosiţi, momentul acesta de destindere avea să fie de scurtă durată şi firile lor foarte optimiste urmau să fie puse din nou la grele încercări, după cum înţeleseseră chiar de la întoarcerea lor în oraşul luminilor! Escortaţi de o maşină a Ambasadei Turciei, care îi aşteptase la gară, cei doi bărbaţi se îndreptară direct spre Tuileries, pe şantierul Cafenelei turceşti.

Jacques Lambris, un arhitect al cărui nume îl predispusese la o specializare în construcţiile din lemn, dar şi versat în organizarea de manifestări culturale, acceptase să fie şef de şantier la Cafeneaua turcească. Sinan şi Ahmed îl găsiră stând singur pe un teanc de grinzi şi de placaje, cu faţa în palme, pe punctul de a cădea în depresie. Noaptea trecută, gardianul demascase *in extremis o* tentativă de sabotaj graţie câinelui său lup. Dar animalul era încă în stare de şoc şi nu reuşise decât să-i smulgă o bucată de piele roşie adversarului, care, după spusele gardianului, se volatilizase scoţând urlete sinistre, ca o fantomă (sau un „djinn”, se gândiră Sinan şi Ahmed). Se aşteptau rezultatele analizelor de la laboratorul de poliţie.

Mult mai rău, cu trei zile înainte de deschidere, structura nu era încă montată pentru că muncitorii, plictisiţi de promisiunile deşarte de plată, intraseră în grevă.

„Credeam că nu se face grevă în iulie, îi şopti Ahmed lui Sinan, pentru că toată lumea pleacă în concediu.”

Nu rămâneau decât două soluţii: fie să se aducă un escadron de turci sau chiar de kurzi (în situaţii de urgenţă, trebuie să fii creativ), fie să se găsească banii în cursul aceleiaşi zile. Viramentul bancar electronic era fireşte cel

mai rapid şi mai simplu, cu condiţia să existe cineva care să vrea să plătească repede 100 000 de euro. Sinan sună la Ankara, în vreme ce Ahmed îl contactă pe comisarul francez. După câteva minute, tot nu reuşiseră să deblocheze situaţia. Ankara, demnă moştenitoare a administraţiei otomane (de altfel, mult influenţată de Franţa), avea nevoie de semnăturile a patru miniştri. Asta ar fi luat săptămâni de zile. Comisariatul francez avea bani, dar puşi deoparte pentru alte finanţări.

Socotind că acea cafenea turcească era ultima mare operaţiune de finanţat până în toamnă şi că altor parteneri le dădea mâna să aştepte sosirea banilor din Turcia, Sinan îl sună pe Laurent Darvieux, pe care îl simpatiza. Dacă exista cineva cu energia şi forţa de convingere necesară pentru salvarea situaţiei, acela era chiar el.

„Vă sun într-o oră”, conchise Laurent Darvieux după o discuţie amănunţită. Şi se ţinu de cuvânt: „*Kazandik*! Am reuşit”, îi spuse el lui Sinan. „Avem norocul să găsim o marfă rară la controlorii financiari şi contabili, oameni care caută soluţii şi nu se mulţumesc doar să constate imposibilităţile. Viramentul va fi făcut într-o oră. Spuneţi-i lui Jacques Lambris să-şi anunţe banca şi să-şi urmărească contul.”

Laurent Darvieux dusese el însuşi dosarul de la o administraţie la alta în cele patru colţuri ale Parisului, obţinând semnăturile una după alta. Datorită scuterului său, operaţia se încheiase într-un timp-record şi înainte ca toată lumea să plece în concediu imediat după 14 Iulie.

Sinan i se adresă antreprenorului:

— Unde vă sunt muncitorii, domnule Lambris? E momentul să-i chemaţi înapoi la lucru.

— Nu cred că-i voi putea aduna azi pe toţi, dar o să-i chem pe cei pe care-i cunosc cel mai bine. Ceilalţi vor veni abia mâine, dar vom plăti ore suplimentare la nevoie.

— Da, preşedintelui dumneavoastră îi plac orele suplini’, cum ziceţi. Dar nu înţeleg un lucru: dacă îi cunoaşteţi personal, n-ar fi trebuit să vă lase baltă. în Turcia, când un patron şi un muncitor au o relaţie

profesională, chiar dacă nu sunt de acord şi încearcă să-şi apere fiecare propriile interese, măcar nu se lasă unul pe celălalt la nevoie.

— Da, de obicei aşa e şi aici, dar azi-dimineaţă s-au dus la casele lor toţi deodată. Ca şi cum s-ar fi vorbit între ei.

— Sau ca şi cum cineva le-ar fi dat un ordin?

— Poate, cine ştie. Dar cine să facă asta?

Sinan nu-i răspunse, dar îşi promise să revină a doua zi de dimineaţă, la prima oră, ca să-i vadă pe muncitori la lucru. în timp ce ei stăteau de vorbă, Ahmed se dusese să verifice lista personalului. îi făcu semn lui Sinan şi-i arătă un nume.

— Pe acesta îl cunoaşteţi, domnule Lambris?

— Wolfgang Kurt? Nu. L-am angajat pentru prima dată.

— Vă aduceţi aminte cum arată?

— Da, nu are o fizionomie care se uită prea uşor. Bine făcut, dar cu muşchii fini, ca un gimnast sau un acrobat. Nu foarte tânăr, pentru că e deja încărunţit. Şi, de altfel, foarte păros. îmi aduc aminte pentru că i se vedea pieptul gol de sub o haină de piele. Puţinul timp cât a stat aici am văzut că avea o influenţă considerabilă supra tovarăşilor lui fie şi numai datorită lucrurilor incredibil de grele pe care le putea căra. Erau cu toţii impresionaţi. Un adevărat şef de haită, dacă vreţi părerea mea.

— Vă aduceţi aminte ce culoare avea haina lui, domnule Lambris?

— Da, nici aceasta nu e uşor de uitat: un roşu sângeriu destul de sinistru.

— Şi marca?

— N-am putut să văd, dar la un moment dat s-a descheiat şi am zărit un cap de lup pe buzunarul interior.

— Şi azi de dimineaţă n-aţi observat cumva dacă era sfâşiată?

— Sfâşiată? Nu..., dar de ce? Doar nu vă gândiţi că...

— Vom afla mâine-dimineaţă, domnule Lambris. După părerea mea, Wolfgang Kurt nu va veni, iar coordonatele

pe care vi le-a lăsat sunt false. Sabotorul din această noapte care I-a terorizat pe acel biet câine, şeful haitei, cum spuneţi, cel care şi-a instigat tovarăşii la grevă, este unul şi acelaşi. Şi nu e nici prima, nici ultima dintre faptele lui rele, aşa că faceţi ochii mari. Nu vreau să se prăbuşească peste oameni cafeneaua!

Banii intrară în cele din urmă în contul lui Jacques Lambris şi muncitorii se întoarseră la lucru ca prin minune. Mai erau două zile până la deschiderea cafenelei cu un concert al grupului Zurnas şi structura tot nu era montată. Catastrofa îi pândea, dar muncitorii lucrau ziua şi noaptea şi comisariatul le dădu o bună mână de ajutor. Laurent Darvieux vopsea încă la structură cu câteva minute înainte ca faimosul muzician musulman Neyzen Dede să facă auzite primele note din concertul său. Cafeneaua turcească fusese salvată, iar cei doi bărbaţi se puteau acum ocupa să-şi găsească o locuinţă la Paris.

Hotărâţi să se instaleze într-un cartier central, unde să le fie la îndemână să primească după bunul-plac artişti şi oameni politici, Ahmed şi Sinan contactară mai multe agenţii imobiliare şi înţeleseră repede că etapa aceasta a instalării lor în Hexagon nu avea să fie prea simplă. în timp ce la ei, la Ankara, orice străin care căuta un apartament era tratat cu toată consideraţia – limuzină, pe care curtoazia înnăscută a poporului lor în combinaţie cu oferta imobiliară locală supraabundentă o cerea –, cei doi bărbaţi se dezumflară încă de la primele vizite, când înţeleseră că, aici, nu clientul, ci agentul imobiliar era stăpânul unui joc epuizant, al cărui ultim scop părea să fie condamnarea potenţialului locatar la disperare. Dând dovadă de o aroganţă care o depăşea, dacă era posibil, până şi pe cea a chelnerilor din cafenelele pariziene, agentul imobiliar nu se mulţumea să anuleze, în mod constant, în ultimul moment, vizitele stabilite, ci părea şi să aibă o plăcere răutăcioasă de a nu ţine cont în niciun fel de dorinţele exprimate de client. Trebuie spus că apartamentele adevărate erau o marfă atât de rară, încât, atunci când „un produs” (termen consacrat, după cum aveau să afle repede

Ahmed şi Sinan) ajungea pe piaţă, era numaidecât închiriat, în ciuda preţului său fantastic. Din cauza mondializării şi a trecerii la euro, Parisul devenise în vreo 15 ani unul din oraşele cele mai scumpe din lume, le explicase un filfizon insuportabil turnat într-un costum marca Paul Smith (dacă te luai după mulţimea de mărci luxoase afişate de unii, era minunat să fii agent imobiliar la Paris). După vreo douăzeci de vizite, unele mai deprimante decât altele, acelaşi agent îşi etalase pe larg în faţa celor doi prieteni consternaţi de-a dreptul teoria conform căreia, dacă „orice pubelă are un capac”, locuinţa cea mai jalnică va sfârşi inevitabil prin a fi închiriată...

„E prima dată în viaţa mea că permit să fiu tratat ca pubelă, şi, ştiţi ceva, ceea ce mă întristează cel mai mult e că aşa ceva mi se întâmplă aici, la Paris, în acest oraş pe care-l iubesc atât de mult”, îi replică Ahmed tânărului, care nu prea părea să-şi dea seama de caracterul profund jignitor al glumei sale.

Ce se întâmplase cu acest oraş şi cu locuitorii lui, se întrebau Ahmed şi Sinan în timpul peregrinărilor lor imobiliare. Iniţial, erau dornici să se instaleze în Marais, dar nu mai recunoscură acest cartier, care îi sedusese odinioară cu ţinuta lui aristocratică şi populară în acelaşi timp. Totul se schimbase acum, doar numele străzilor rămăseseră aceleaşi. Rechiziţionate de creatorii de modă, fostele mici prăvălii dispăruseră toate, ca şi proprietarii lor, înlocuiţi de către acei *golden boy* din publicitate şi finanţe. Dar numai când fuseseră agresaţi într-o cafenea din strada Turenne de un chelner care considera că nu comandaseră suficient pentru a-i lăsa să stea pe terasă, Ahmed şi Sinan pricepură că acest cartier nu mai era deloc potrivit pentru ei. Cei doi bărbaţi nu înţelegeau această tensiune generalizată care părea să caracterizeze azi legăturile sociale în ansamblu în societatea franceză. Nu clientul era stăpânul, cum era obiceiul în ţara lor, ci invers. Ceea ce nu reuşeau să determine cei doi prieteni era dacă primirea proastă de care aveau parte se datora faptului că erau turci sau dacă, aşa cum le spuneau prietenii lor

francezi, aceştia erau supuşi la acelaşi tratament de congenerii lor. Stresul vieţii pariziene putea să fie desigur un început de explicaţie, dar de departe insuficient. Viaţa la Istanbul era de altfel mult mai stresantă, după cum ştiau prea bine cei doi prieteni, şi cu toate acestea li se părea că locuitorii erau mai civilizaţi. în orice caz, puneau la mare cinste primirea cum se cuvine a vizitatorilor străini. Dar ceea ce nu înceta să-i uimească pe Ahmed şi pe Sinan era că absenţa totală a serviciilor, pe care o remarcaseră mai peste tot, era strâns legată de rata tot mai mare a şomajului. De ce trebuia mereu să stai la rând în magazine şi să aştepţi atât de mult în cafenele şi la restaurant (astfel încât cei doi prieteni aveau uneori impresia că trăiau într-o fostă republică sovietică), în timp ce, în Turcia, în aceeaşi situaţie, nenumăraţi vânzători şi chelneri s-ar fi îngrămădit să satisfacă dorinţele clienţilor?

Mulţumită unui agent imobiliar ceva mai dinamic şi mai puţin dezagreabil decât ceilalţi, cei doi bărbaţi găsiră în cele din urmă un apartament foarte frumos într-un cartier popular pe cale de îmburghezire accelerată. Din epoca Consulatului, imobilul avea o înfăţişare semeaţă cu acea casă a scării care adăpostea replici maiestuoase ale unor sculpturi greceşti şi o scară monumentală din lemn de stejar şi piatră de Bourgogne. O galerie mare la intrare, o vastă sală de primire decorată cu stucaturi, camere spaţioase, plus dispunerea care îi conferea acestui prim etaj o luminozitate de excepţie îi cuceriră pe Ahmed şi pe Sinan. O grijă însă tot aveau: de la crăpăturile mari din tavane la parchetul în V acoperit cu mochetă din anii ’70 şi la vopselele cu plumb care datau de cine ştie când, apartamentul era într-o stare deplorabilă. Dar nu mai conta, acest lucru le-a permis lui Ahmed şi lui Sinan să negocieze drastic preţul chiriei. Cât despre renovarea necesară, aceasta nu-i descuraja pentru că, asemenea oricărui turc care se respectă, nimic nu le plăcea mai mult ca astfel de lucrări. Plini de avânt, începură să întocmească devize, îngrijoraţi că aveau de făcut reparaţii în timpul verii. Se loviră de refuzul unanim al

antreprenorilor, care nu voiau să lucreze în luna august. în entuziasmul lor, cei doi uitaseră că, spre deosebire de Turcia, unde nu se ştie de concediu şi oamenii se mulţumesc în general cu câteva zile iarna şi o săptămână vara, Franţa se pregătea să intre într-un lung somn estival. Era deci inutil să mai speri să faci lucrări în acest interval de timp, nici să găseşti furnizori. De altfel, cel mai bine era să nu te îmbolnăveşti în această perioadă a anului, mai ales pe caniculă, după cum o demonstraseră înspăimântătoarele cazuri de decese în serie ale unor bătrâni lăsaţi de izbelişte în urmă cu câţiva ani.

Disperaţi, cei doi bărbaţi începuseră să se gândească la continuarea căutărilor imobiliare când vărul unui văr de-al unui văr stabilit de câţiva ani la Paris li-l prezentă pe Aii Bulgarul, un turc din Balcani instalat la Paris de când Bulgaria intrase în Uniunea Europeană. Angajându-se mai întâi ca muncitor în diferite domenii, Aii înţelesese repede că în domeniul construcţiilor oferea meseriilor de viitor în Franţa şi-şi înfiinţase propria firmă. Era un miracol că acest om providenţial nu pleca în concediu în luna august şi că acceptase să ducă la bun sfârşit lucrările!

Dar Ahmed şi Sinan nu prevăzuseră că instalarea unui nou contor electric şi mai ales racordarea unui „Live box”, de care depindea buna funcţionare a telefonului şi a internetului, cereau o asemenea cheltuială de energie. Obosind ore întregi la telefon cu interlocutoare depăşite, al căror accent lăsa să se înţeleagă că se aflau la Tunis ori la Rabat, Sinan înţelegea prea bine acum, din păcate, din ce motiv se produsese un val de sinucideri printre angajaţii companiei Carotte şi se întreba câţi dintre clienţii acesteia fuseseră tentaţi să-şi pună capăt zilelor.

Totul li se părea îngrozitor de complicat în această ţară, unde un lucru atât de banal ca un mic accident casnic putea să se transforme într-o adevărat chin. Căzând de pe o scară pe când încerca să schimbe un bec, Sinan îşi sparse uşor capul: rana era superficială, dar trebuia cusută. După ce sună în zadar la cinci medici din cartier, care îi explicară că ei nu „făceau cusături”, a fost nevoit să

se ducă la urgenţă, unde şi-a petrecut seara pentru că nu era deloc un caz prioritar! Bine că aveau în casă tot ce le trebuia pentru durerile de cap şi tracasările lor!

— E inadmisibil să ajungi la urgenţă pentru trei cusături, se indignă Ahmed când prietenul lui îi povesti toate păţaniile. Ar fi fost poate mai bine să i te adresezi psihiatrului de la etajul al patrulea. La urma urmei, nu e meseria lui să aibă grijă de capetele bolnavilor?

Clădirea adăpostea într-adevăr un psihiatru de renume, pe la care treceau numeroşi intelectuali obosiţi şi o puzderie de staruri de cinema. Medicul le povestise că printre pacienţii lui bântuise în urmă cu câţiva ani un straniu tăietor de capete de... statui. începuse tăind capul unui zeu grec şi continuase să recidiveze regulat, spre marea pagubă a coproprietarei, care fusese nevoită să-şi restaureze, cu mare cheltuială, preţiosul patrimoniu!

Pe lângă poziţia lui strategică, în plin centrul micii Turcii, acest apartament se dovedise foarte repede un chilipir. O comunitate kurdă importantă locuia într-adevăr în acest cartier, pe care comunităţile evreieşti şi armene din vecini îl frecventau deopotrivă. Astfel, puteau să lovească doi iepuri dintr-o lovitură, cum se zice, să supravegheze în acelaşi timp şi acţiunile kurzilor, şi acţiunile armenilor, care nu s-ar da în lături de la sabotarea „Timpului Turciei”. Mergând la primarul Arondismentului al X-lea, căruia au ţinut să-i facă o vizită de curtoazie, îl ascultară îndelung lăudând cosmopolitismul arondismentului său, care se putea mândri cu numărul mare de comunităţi diferite – armeni, turci, kurzi, sârbi, bosniaci, chinezi, indieni şi africani – ce trăiau în armonie cu francezii de origine. O singură umbră plana asupra tabloului: numeroşi oameni ai străzii, care îi surprindeau pe Sinan şi Ahmed, uluiţi să constate că prezenţa acestor amărâţi crescuse de la ultimul lor sejur parizian, cu 15 ani în urmă. Odată apartamentul renovat, începură să exploreze cartierul, în care găsiră cu uşurinţă mărcile lor. Kebab de Adana, carne de oaie suculentă şi alte chestii turceşti... înţeleseră repede că, dacă din

întâmplare li se făcea dor de ţară, le era de-ajuns să iasă şi să facă câţiva paşi pe strada Fabourg- St-Denis ca să le treacă numaidecât! Sau să-i calce pragul lui Herakian, băcanul care îşi expunea cu mândrie firma „Herakian tată şi fiu din 1925”. Cei doi aflară cu emoţie, discutând cu proprietarul, că familia aceasta vorbea încă armeana, dar şi turca. Nu departe de acolo, descoperiră sediul unei asociaţii turce care lucra pentru o integrare mai bună a femeilor musulmane în societatea franceză. Şi apoi, pe marile bulevarde, un teatru era organizat de un turc, care se arătă numaidecât entuziasmat şi dornic să participe la „Timpul Turciei”.

Li se părea uneori că doar bistroul numit *Papillon*, din care făcuseră repede cartierul lor general nu era turcesc. Acesta îi cuceri imediat fiindcă le aducea aminte de şcoala franceză de la Istanbul cu acelaşi nume şi mai ales de faimosul cântec al marii orchestre de liceeni din anii ’20 („Nu suntem imbecili, suntem chiar instruiţi la liceul papa, la liceul papi, la liceul Papillon”). Papillon era şi numele intendentului responsabil cu plăcerile mărunte ale regelui Ludovic al XVI-lea, pe scurt, toate acestea erau de bun augur... Cu atât mai mult cu cât desertul-vedetă al acestui local era o delicioasă *baba* cu rom, care avea să devină un fel de ritual şi de referinţă de-a lungul întregii lor misiuni.

în timp ce primele manifestări ale operaţiunii se derulau fără probleme, Ahmed primi un mesaj pe telefonul mobil care îi anunţa sosirea iminentă a galerei la Marsilia. Sinan jubila, nu-i venea să creadă. Galera la Marsilia! Ce formidabilă aventură, acţiune umană şi ştiinţifică, după atâtea păţanii şi avarii depăşite în ultimele săptămâni: nava găurită, pudră albă suspectă la bord, vâslaşi epuizaţi şi înfometaţi, probleme cu banii... Această aventură, care frizase dezastrul şi fusese cât pe ce să se încheie cu o catastrofă gen pluta Meduzei, se transformase în cele din urmă într-o adevărată epopee demnă de *Iliada* şi de *Odiseea*!

Primarul Marsiliei îi promisese ambasadorului

Franţei că-i va face galerei o primire frumoasă în vechiul port, chiar în faţa primăriei, iar Sinan trebuia neapărat să meargă la faţa locului pentru a participa la ceremonie. Ahmed mai rămânea însă la Paris câteva zile pentru a supraveghea şi a dirija ultimele finisaje la apartamentul lor, dat fiind că Aii bulgarul avea uneori opţiuni estetice destul de surprinzătoare.

Aşadar, Sinan se urcă în TGV la 28 iulie dimineaţa şi ajunse în gara Saint Charles cam cu trei ore întârziere din pricina unui început de incendiu la unul din vagoane. Pe când trenul stătea nemişcat în plină câmpie, Sinan se gândea că această ispravă semăna mult prea mult cu cea din strada Valois. Să fi dat Gevaudan o nouă lovitură?

Când ajunse, pe cât de înfometat, pe atât de exasperat, Sinan făcu un mic popas pe artera Canebiere pentru a-şi potoli foamea şi se opri la un restaurant care, contrar aşteptărilor, avea meniul în două limbi, franceză şi rusă, iar chelneriţele erau toate rusoaice. Sinan citise recent într-un ziar că ruşii puseseră ochii pe frumoasele proprietăţi de la Capul Antibes, dar nu ştia că se răspândiseră deja până la Marsilia.

După ce schimbă câteva vorbe în rusă cu chelneriţa care nu era alta decât soţia patronului, cu 20 de ani mai tânără decât el, plecă să-şi lase lucrurile la hotelul Cosmos.

Văzând numărul de nume în -an şi -ian de pe firmele magazinelor din împrejurimi, Sinan pricepu repede că hotelul lui se afla în plin cartier armenesc şi zâmbi fără să vrea în faţa ironiei situaţiei în care el, turcul, era încercuit de armeni la Marsilia. Consulul general al Turciei la Marsilia îl avertizase că membrii comunităţilor greceşti, cipriote şi ameneşti ar putea să împiedice escala galerei la Marsilia, reţinând-o în carantină pe insulele Frioul, ca în trecut, dar Sinan era convins că totul avea să se petreacă în ordine. Polemica privind falsificarea istoriei părea definitiv îngropată şi, la urma urmei, aceasta era o acţiune culturală şi sportivă. Trebuia totuşi ca vâslaşii istoviţi după o traversare de 3 000 de mile nautice în condiţii de căldură

extremă să fie bine primiţi! Primarul din Karsikaya (Izmir) făcuse şi el călătoria pe cont propriu pentru a celebra evenimentul şi dorea să-i ofere un fel de şalupă mică din Izmir omologului său pentru a sărbători prietenia dintre cele două oraşe şi mai ales înrudirea lor. Cu siguranţă că se aştepta să fie primit cu surle şi trâmbiţe şi să i se înmâneze cheile oraşului. Ceremonia era anunţată pentru începutul serii, în prezenţa tuturor edililor locali şi a consulului general. Era încurajator faptul că, în urmă cu două zile, galera poposise la Cassis, aproape de munţii Calanque, unde i se făcuse o primire tot atât de triumfală precum cea rezervată în rada portului Toulon flotei turce venite să-i sprijine pe regele creştin Francisc împotriva Habsburgilor, cu cinci secole în urmă.

După ce ieşi din hotel, Sinan o luă pe jos spre port. Ajuns la înălţimea primăriei, nu vedea decât nave de pescuit locale. Nici urmă de galeră. A fost nevoit să umble prin port vreo jumătate de oră până să zărească, înghesuită între două iahturi uriaşe, o Kybelă mititică, pe care se aflau maximum treizeci de persoane. Nicio televiziune, niciun ziar naţional, doar câţiva membri ai unor asociaţii şi căpitanul Hayreddin... Nu fusese plasată în carantină în insulele Frioul, dar chiar prezenţa corăbiei părea mai de temut decât holera. Dând dovadă de un imens curaj, primarul se declarase bolnav şi îi ceruse unuia dintre adjuncţii săi, de origine armeană, să-i primească pe prietenii turci. Şi, cu excepţia notabilă a consulului general la Marsilia şi a comisarului francez Laurent Darvieux, niciun reprezentant oficial nu îndrăznise să se deplaseze.

Pe când urca la bord, Sinan a fost încolţit de vreo 15 militanţi ai Frontului Naţional care fluturau sloganuri cu „Nu Turciei în Europa! Da recunoaşterii genocidului armean!” Sinan îl apostrofă pe şeful bandei fără menajamente:

— Da’ ştiu că aveţi tupeu! Cereţi recunoaşterea genocidului armean în vreme ce însuşi preşedintele vostru neagă crimele Holocaustului! E prea de tot! Apoi, se

întoarse spre unul dintre armeni, care era probabil iniţiatorul acestui comitet de primire grotesc, şi-i spuse:

— Comunitatea armenească are relaţii atât de strânse cu Frontul Naţional şi eu nu ştiam! Lucrul acesta trebuie cunoscut şi la Paris. Alianţa cu un partid negaţionist pentru a revendica recunoaşterea unui genocid e cel puţin paradoxală!

Şi, într-o ambianţă glacială (în ciuda temperaturii sufocante), navigatorii urcară la fortul Saint-Jean, unde îi aştepta gustarea oferită de primar. Dar, spre surpriza generală, invitaţii însetaţi şi înfometaţi constatară, odată ajunşi în sala situată, de altfel, în locul cel mai înalt al fortului, că recepţia dată în cinstea lor se reducea la câteva pahare de Coca-cola sau de suc de portocale, alune şi biscuiţi de aperitiv. în timp ce Sinan clipea din ochi vexat de această jignire, primarul din Karsikaya părea complet şocat, căci el venise special pentru a relansa cooperarea dintre Izmir şi Marsilia! Vizibil stingherit, adjunctul primarului a fost expeditiv, subliniind deschis că nu voia să se creadă că el colabora cu inamicul turc.

Deşi o tensiune indescriptibilă domnea în acea sală în care căldura devenise insuportabilă, alesul începu să-şi citească discursul uitând să întâmpine echipajul galerei şi evocând dintr-odată drama armenilor şi marea catastrofă din 1915! Dar calvarul nu se terminase pentru că, în momentul în care îşi încheia discursul, doi armeni care se strecuraseră în mulţime îl înjurară şi-i cerură să propunţe cuvântul genocid, altfel îl vor denunţa în presă. Văzând cum se apropia cu paşi repezi sfârşitul unei cariere atât de promiţătoare, adjunctul, verde la faţă, se întoarse la tribună şi-şi reciti cu greutate discursul, în care integră docil cuvântul genocid. Indignat, Sinan se întreba dacă în Franţa se cuvenea ca aleşii republicii să se dezbrace aşa în public şi-şi zise că nu mai existau oameni de stat în Franţa, cel puţin în aparenţă. Convins că birema urma să fie scufundată în portul Marsilia dacă mai rămânea în ape atât de ostile, Sinan se întrebă dacă nu cumva era mai bine să facă imediat cale-ntoarsă spre coasta estică a Mediteranei.

Dar Hayreddin nici nu voi să audă şi insistă mai bine de şase luni să aducă galera la Paris în sus pe Ron.

După ce acuză comisariatul că nu-i susţinuse financiar şi că trădase proiectul, se luă de armeni, vinovaţi după părerea lui de scufundarea galerei, deşi vasul era departe de a avea o linie de plutire ideală. Sinan ajunsese să se gândească serios la o expediţie secretă, după modelul navei Rainbow Warrior, menită s-o scufunde de tot, când, ca prin miracol, căzură bani din cer pentru repatrierea epavei la Istanbul.

Interludiul 5

Nu mai avea curaj să iasă afară. închis în apartamentul lui, se scărpina până la sânge, până începea să urle ca apucat de moarte, ferindu-se de lumina care îi ardea carnea. în fiecare dimineaţă, vedea cum mutra lui frumoasă se deforma din ce în ce mai mult. Pometţii îi ieşeau în afară, ochii lui deschişi la culoare sub arcade lungi şi subţiri, care le cucereau altădată pe donşoare, nu mai erau decât o rană roşiatică şi acoperită de păr. Nicio alifie nu-i dăduse de rost acestei purulenţe. Făcea crize de furie în care îi venea să se devoreze de unul singur. Trădat, abandonat, sortit eşecului şi morţii: cum altfel să înţeleagă ordinele tot mai blânde pe care le primea şi care nu făceau decât să-i excite ura şi să-i intensifice mâncărimile de piele? Contrar a ceea ce-i dicta propriul instinct, acceptase să acţioneze cu precauţii, semănând ici şi colo nisip care nu putuse să frâneze mecanismul „Operaţiunii Serüven”, până la urmă nu atât de prost uns cât părea. Stătea ascuns în umbră ca un observator neputincios şi reflecta la eşecul tuturor tentativelor sale. Tentative în care nu crezuse de altfel niciodată: cel mult frecţie la picior de lemn. Un lucru era sigur, fusese dublat. Chiar în momentul în care era trimis să contracareze această întreprindere ruinantă şi dăunătoare, li se dăduse mână liberă şi acestor doi clovni, Sinan Yalgintaş şi Ahmed Yavaştan, ca s-o facă să reuşească! Nişte căţeluşi grijulii cu mătuşica lor, foarte supuşi, din aceia care scot limba şi dau din coadă pentru un zăhărel. Câini de pază ai

diplomaţiei corecte politic, dresaţi în adăposturi de lux pentru a-şi reprezenta bine ţara în saloanele aurite la concursurile canine ale Naţiunilor Unite! Ăştia doi miroseau bine a Turcia europeană! Nu ca el, care puţea a blană de animal şi a piele argăsită, a fugă neobosită prin stepă, a sudoare sub iurtă, a vânat, a măcel şi a moarte.

Dar n-o să reuşească. Desigur, Yalpntaş scăpase de incendiul din vagonul de tren şi ei erau acum cu siguranţă pe urma lui. Ar fi simţit-o chiar şi fără să ştie că raportul anchetei despre pseudosinuciderea lui le fusese comunicat şi fusese coroborat cu analiza bucăţii de haină pe care o pierduse la Tuileries. Dar nu aşa aveau să-i neutralizeze. Planul lui era stabilit până la capăt: reţeaua pe care o activase avea să continue misiunea după cum i se ceruse, chiar dacă totul era pierdut dinainte. încă de la început, şefii prevăzusem că nu va reuşi şi era, fără îndoială, şi ceea ce-şi doreau. Fusese trimis acolo nu doar pentru a arăta forţa mişcării, ci şi pentru a-i manifesta voinţa de a nu abuza. Arta de a începe discuţii pe o poziţie de forţă fără riscul rupturii. Tot diplomaţie era şi asta! Până şi ei, şefii în care avusese atâta încredere! Nu ezitaseră să-i sacrifice, să facă din el un sabotor de rând, din el, Kubilay Bozkurt, demonul, maleficul, djinn-ul! Măcar sacrificiul lui să-i readucă la valorile haitei! îi mai rămânea o singură posibilitate de a izbândi. Şi n-avea s-o rateze. Dar, înainte de toate, trebuia să se îngrijească sau măcar să amâne suficient de mult avansarea bolii pentru a duce la bun sfârşit ultima lui luptă. îi fusese recomandată clinica doctorului Teke, deşi, în starea lui, cea a doctorului Moreau ar fi fost mult mai indicată.

Capitolul 10

Nostalgii

Manifestarea „Timpul Turciei” fusese deschisă, Sinan şi Ahmed se instalaseră şi abia le venea să creadă că se pregăteau pentru câteva zile bine meritate de odihnă. Mai mult, soţia lui Sinan reuşise s-o convingă pe mama ei să stea cu cei trei copii ai lor şi venise la Paris pentru a-i însoţi mai apoi într-o călătorie prin Alsacia, apoi la

Bordelais şi în cele din urmă în Provence. Oya era fericită de vizita în Franţa pentru că Sinan îi povestise de nenumărate ori despre cele o mie şi una de minuni ale acestui Eldorado pe care ea visa de atâta timp să-i descopere. Franţa era pentru Oya un gen de paradis terestru: castele, muzee, locuitori rafinaţi şi cultivaţi, care făcuseră din principiul toleranţei fundamentul însuşi al identităţii lor naţionale. Şi apoi, în afara bogăţiilor spirituale nenumărate, Oya socotea să profite de şederea ei pentru a se delecta cu bogăţiile terestre ale Hexagonului, într-un cuvânt, să guste din acea faimoasă *artă de a trăi* ale cărei plăceri Sinan i le lăudase de nenumărate ori. Descoperirea vinurilor, a pateului de gâscă, a scoicilor şi a crustaceelor, fără să uite cele 365 de feluri de brânză ale generalului De Gaulle, toate acestea se aflau în programul ei. La Paris, Oya anticipa deja plăcerea de a se deda deliciilor *shoppingului* şi achiziţionării de haine de firmă care le vor face pe prietenele ei de la Ankara, cu stil aproximativ şi cam ţipător ca să fie cu adevărat şic, să pălească de invidie. Iar, când zilele petrecute prin magazine o vor obosi, se va duce să se odihnească la Saint-Germain-des-Pres, să bea o cafea la Flore sau la Deux-Magots şi, în faţa baletului neîncetat al chelnerilor, să aibă această experienţă de neuitat a existenţei care precede esenţa, despre care Sinan îi vorbise cu atâta emoţie. Semnul în care Oya văzuse o prevestire bună era că soţul ei locuia într-un apartament situat pe strada Paradis (care se afla în prelungirea Străzii Fidelităţii, după cum avea să descopere în curând cu încântare). Da, într-adevăr, în ochii ei, Franţa era o ţară de vis, iar acest sejur, promisiunea unei înlănţuiri de desfătări.

Radioasă, Oya păşi pe pământul francez pentru prima dată în viaţă într-o frumoasă zi de la începutul lunii august. Dorindu-şi s-o facă mai mult pe parizianca veritabilă decât pe turista, se hotărî să aleagă RER[14], care o aducea într-o

14 Reţea de transport în comun pe calea ferată care leagă centrul Parisului de periferii. (N. red.)

jumătate de oră la Gara de Nord, după cum îi spusese Sinan. în realitate, dură mai mult pentru că îi luă ceva timp să iasă din labirintul imensului aeroport şi să găsească peronul bun pentru Paris. A fost nevoită să-şi care singură valizele pentru că, după cum avea să constate uşor pierdută, nu existau hamali în Aeroportul

Roissy. Din fericire, erau uşoare şi aproape goale fiindcă avea intenţia să le umple la Paris. în vagonul RER, nişte muzicieni cântau piese ruseşti foarte ritmate şi se acompaniau cu acordeonul. Oya nu-şi imaginase niciodată că se puteau da concerte gratuite în trenuri şi găsea că e un concept care s-ar putea dezvolta şi în Turcia. I se părea că Franţa reuşise perfect democratizarea culturii. După trei piese, interpretate prea repede pentru gustul ei, văzu că se apropia de ea o tânără, care îi întinse un coşuleţ în care ea puse o bancnotă de douăzeci de euro. Oya era vrăjită de acest moment muzical şi nu pricepu nici stupoarea fetei, nici dezaprobarea din privirile mustrătoare ale călătorilor. De ce se supăraseră dacă, la urma urmei, era un fel atât de plăcut de a călători?

Contemplând cu uimire frumoasele peisaje urbane de-a lungul cărora trenul trecea în mare viteză, Oya se extazia în faţa uzinelor care trimiteau în cer nori minunaţi de fum în toate gamele de gri. Singurele persoane care păreau să se simtă ca la ele acasă în tren, vorbind cu uşurinţa şi firescul celor care îşi petreceau viaţa aici, erau vecinii ei, îmbrăcaţi în nişte tunici de culori aprinse. Erau puţini africani în Turcia, iar pentru Oya era la fel de exotic ca şi când ar fi fost transportată în regatul Songhaî. De fapt, când coborî la Gara de Nord, avu chiar impresia că greşise destinaţia şi că ajunsese într-o ţară din Africa neagră, nu la Paris. Grupuri mici de tineri de origine africană erau împrăştiate în toată gara. Oya ar fi vrut să-i întrebe ce făceau acolo şi cu ce afaceri misterioase şi preţioase îşi ocupau ei timpul, dar, grăbită să-i întâlnească pe dragul ei Sinan, îşi văzu de drum. Luând-o pe strada Lafayette, apoi pe Hauteville, dădu în cele din urmă de strada Paradis, unde altădată se găseau toţi vânzătorii de

cristal, de proţelan şi de sticlărie din capitală. Câteva magazine stăteau încă mărturie acestui trecut luxos, dar strada i se părea surprinzător de întunecată şi cam pustie. Oya ştia, pentru că Sinan îi explicase îndelung, că superbele clădiri din acest cartier, ridicate în perioada Consulatului, fuseseră locuite cândva de mari scriitori, de muzicieni, de ziarişti celebri şi de iubitele lor demi-mondene, dar se gândi că lucrurile se schimbaseră între timp.

Pentru a ajunge la imobilul în care locuiau Sinan şi Ahmed, Oya trebui s-o ia pe carosabil pentru a evita un grup de tineri care stăteau într-o poziţie ciudată pe trotuar. împărţind o sticlă de vodka şi bolborosind într-o limbă amestecată identificată de femeie ca provenind din Est, indivizii frigeau carne pe un mic grătar improvizat. Foarte surprinzător, un *mangal* urban, exclamă Oya pentru sine. Sigur, şi în ţara ei se făceau picnicuri pe marginea autostrăzilor, la câţiva paşi de asfalt, dar exista mereu o bucată de verdeaţă pe care se întindeau sofalele, doi copaci între care se agăţa un hamac pentru siesta de după kebab şi puţină umbră. Organizarea unui *mangal* pe trotuar era o curiozitate tipic franţuzească şi o adevărată lipsă de gust, îşi spunea Oya în timp ce deschidea uşa imobilului lui Sinan.

După ce-şi îmbrăţişă soţul şi îl salută pe prietenul lui, Ahmed, după ce vorbi îndelung despre familie şi despre ultimele noutăţi politice din Turcia, împărţind o cutie cu rahat şi sorbind mai multe ceşti de ceai, Oya îl duse pe Sinan în patul conjugal şi adormi visând la noua ei viaţă pariziană. Explorarea capitalei franceze a fost însă amânată pentru a treia zi fiindcă, în faţa stării dezastruoase a apartamentului ocupat de cei doi celibatari geografici, ea se hotărî să pună totul în ordine. Trebuie spus că Oya avea, precum multe dintre compatrioatele sale, o preocupare obsesivă pentru ordine şi curăţenie. *Temizlik* sau curăţenie era un cuvânt care revenea ca un laitmotiv în vocabularul domestic şi în conversaţiile familiale. La Oya, devenise aproape o boală, de care era

conştientă şi pretindea adeseori că, la urma urmei, era cea mai bună terapie pentru nevroza ei. Ca să înceapă în mod plăcut acea zi de curăţenie menajeră, Oya ieşi să bea o adevărată cafea într-un mic bistrou care se afla nu departe de apartamentul lor şi de brutăria de unde cumpărase croasanţi calzi. Ducându-se la toaletă, descoperi cu oroare că WC-ul nu avea nici capac, nici vas. Stupefiată, ieşi fără să-i folosească şi nu se putu abţine să nu-i întrebe pe patron din ce motiv instalase un closet atât de precar în localul lui. I se răspunse că era pur şi simplu vorba de o toaletă „turcească", aşa cum se găseau în numeroase cafenele din Paris.

„Poate că sunt toalete islamice, replică ea sec, dar cu siguranţă nu turceşti pentru că, deşi nu păreţi a crede, în Franţa a apărut acest tip de WC. Vă semnalez, de altfel, că în Anglia sunt numite toalete franţuzeşti, de unde reiese că vecinii dumneavoastră de peste Marea Mânecii nu vă consideră poate foarte curaţi."

în zilele următoare, pe această temă a curăţeniei, la care ţinea în mod special, Oya avu marea surpriză să constate, în timp ce explora cartierul, că străzile erau foarte murdare, în ciuda defilării neobosite (şi zgomotoase) a camioanelor de curăţenie ale oraşului Paris şi a baletului neîntrerupt al acelor autovehicule care răspundeau la numele improbabil de *motos crottes*[15]. S-ar fi zis că, după trecerea măturătorilor, un duh rău se străduia să arunce gunoaie şi alte mizerii pe şosea. Sau poate sistemul de curăţenie era complet inoperant, iar cei însărcinaţi să cureţe erau prea puţin eficienţi?

Lucru şi mai surprinzător, Oya remarcă mulţi oameni care campau şi-şi aveau domiciliul sub cartoane, în plină stradă. Era dispusă să admită că acest tip de casă era revoluţionar din motive de montare şi demontare, economic şi, mai mult decât atât, antiseismic, un concept interesant de studiat într-o ţară precum Turcia, unde

---

15 Motociclete folosite pentru adunat excrementele de animale de pe străzi.
(N. red.)

cutremurele erau numeroase. Tocmai aflase că rectoratul Parisului intenţiona să-i cazeze pe studenţi în containere, din lipsă de locuri de cazare, dar i se părea ciudat că o ţară atât de bogată ca Franţa, campioana drepturilor omului, accepta oameni cazaţi atât de precar. Şi, de altfel, ce făceau toată ziua? Cei mai mulţi păreau să doarmă, abrutizaţi de alcoolul pe care-l consumau în cantităţi foarte mari. Aşa ceva era de neconceput în Turcia, unde până şi cei mai prăpădiţi se îndeletniceau cu te miri ce, se făceau lustruitori de pantofi, vânzători ambulanţi sau culegători de fier vechi şi nu cerşeau decât în mod excepţional.

Curtoazia franceză a fost o altă mare sursă de dezamăgire pentru Oya. într-adevăr, într-o seară, când se întorcea acasă mai târziu, văzuse mai mulţi tineri în jurul unui scuter, care mergeau cu altruismul şi cu generozitatea până la a repara, a lustrui şi a înfrumuseţa scula unui necunoscut.

„Ce nobleţe sufletească au băieţii aceştia! Mie mi se spusese că dădeau foc la maşini şi uite că ei sar în ajutorul aproapelui”, se gândi Oya, înainte ca scuterul să-i taie calea în plină viteză fiind cât pe ce s-o lovească, până să înţeleagă că aceste fiinţe minunate tocmai furaseră motocicleta sub ochii ei.

înnebunită, Oya se grăbi să intre în casă şi să sune la comisariatul din cartier, dar renunţă numaidecât, dându-şi seama că plângerea ei n-o să reuşească nimic.

Se părea că poliţia împinsese până foarte departe grija pentru rentabilitate: decât să alerge degeaba după hoţi în cartiere în care nici nu mai îndrăznea să pună piciorul, nu era mai mult mai lucrativ şi mai puţin riscant să aibă în vedere clientela solvabilă şi fără apărare, vorbind de scutere prost parcate sau de ciclişti care mergeau pe trotuar cu bicicleta? De altfel, pe Oya o amuza mult prezenţa atât de exotică, după părerea ei, a poliţiştilor dintr-o nouă specie pe străzile Parisului, deghizaţi în ciclişti ale căror costume bionice le dădeau aerul de robocop.

într-o seară, pe când se întorcea acasă după o zi plină

de *shopping*, Oya a discutat cu soţul ei despre o chestiune care nu-i dădea pace încă de la începutul sejurului ei parizian.

— Azi după-amiază, m-am plimbat cu prietena mea Fusun în nordul Parisului, după ce făcusem câteva cumpărături în Piaţa Saint-Pierre. Am fost foarte impresionată de numărul mare de femei cu văl, de mustăcioşi şi de bărboşi. S-ar zice că Franţa e mai musulmană decât Turcia!

La Istanbul, în afara cartierelor Fatih şi Eyup, nu se mai poartă deloc vălul. Iar, la Ankara, nu-i mai vezi decât în cartierul istoric Kale.

Sinan îi replică:

— Ce spui e absolut teribil, draga mea. Dar n-ai să dai totuşi dreptate noilor colective de toate felurile, care se reunesc mai peste tot în Franţa organizând aperitive cu cârnăciori sordizi pentru a denunţa islamizarea crescândă a societăţii franceze. Şi atunci Turcia? Vorbeşti de Istanbul şi de Ankara, dar te fereşti să spui ceva de Erzurum, unde *tchador-ul* e de rigoare.

— Ai dreptate, Sinan, jumătate din Erzurum e sub *tchador*, pentru că frontiera iraniană e foarte aproape şi obligă, dar cealaltă jumătare, cea care merge la universitate, poartă minijupe.

Constantând că nu vor ajunge să se pună de acord pe un subiect atât de spinos, Sinan abandonă discuţia şi deschise o sticlă excelentă de Bordeaux pentru a-şi binedispune soţia. El înţelesese prea bine că Oya, atât de fericită să descopere în sfârşit această Franţă ideală la care visase atât de mult, ajungea de la surprize la dezamăgiri. Şi înţelegea cu atât mai bine cu cât nu doar el însuşi, ci şi prietenul lui Ahmed îşi dăduse seama de acest lucru de când revenise aici: Franţa de astăzi nu mai avea prea mult de-a face cu ţara pe care o descoperiseră uluiţi când naveau nici 20 de ani. După modelul personajului Candide al lui Voltaire, Sinan ştia de-acum înainte că paradisul e făcut pentru a fi pierdut: cel al Westfaliei, în care înflorea dragostea Cunegundei, şi filosofia lui

Pangloss, dar şi cel al Franţei anilor 1960, pe care o iubise cu pasiune.

Cei doi tovarăşi descoperiseră filosofia la Paris exact după 1968. Veniţi să-şi perfecţioneze franceza pe când se pregăteau amândoi pentru concursul la Afacerile Externe din Turcia, începură să frecventeze, la sfatul unuia dintre prietenii lor, cursurile unui filosof remarcabil, care inventase conceptul de *rhizomes*. Era o filosofie revoluţionară, făcută pentru a dezvolta o geografie a dorinţei. Critica psihanaliza, care nu făcea decât să revină neobosită asupra trecutului şi a traumatismelor individului şi nu lăsa decât o fundătură pentru a elibera fiinţa. Sinan şi Ahmed urmaseră de asemenea câteva cursuri ale unui mare structuralist şi pe cele ale unui mare sociolog, dar fuseseră vrăjiţi de acest filosof foarte special, cu alură de guru, îmbrăcat mereu în galben şi cu unghia degetului mic incredibil de lungă.

Cei doi bărbaţi îşi aminteau cu plăcere această perioadă de intensă creativitate care caracteriza Franţa celor trei decenii glorioase de creştere economică[16]. Totul trebuia reconstruit, nu existau nici şomaj, nici criza petrolului. Nivelul de viaţă era confortabil şi domnea un aer de libertate care le părea cu atât mai mult de invidiat cu cât Turcia trăia atunci lovituri de stat una după alta. „Lovitura de stat permanentă” denunţată de François Mitterrand li se părea, într-adevăr, de preferat. Şi,chiar dacă libertatea de expresie practicată de răposatul ORTF[17] nu era cu siguranţă exemplară, în comparaţie cu televiziunea turcă a epocii, era minunată. Aveau aşadar tendinţa să-i creadă mai degrabă pe De Gaulle, când strigase cu câţiva ani înainte: „N-am să încep la vârsta de 67 de ani o carieră de dictator”.

Ahmed şi Sinan descoperiseră cu încântare o ţară a cărei conducere era pe cale să treacă în mâinile tinerilor, după cum o demonstrase mai ’68. Astăzi, aceşti tineri deveniseră bătrâni şi inconturnabili. După ce au atacat

16 1945-1973. (N. red.)

17 Abreviere pentru Office de Radio Télévision Française. (N.t.)

universitatea, au ocupat posturile-cheie. De când revoltaţii din ’68 preluaseră puterea, totul părea să înţepenească în societatea franceză. Astfel încât, după cum constatară năuciţi Ahmed şi Sinan deschizând televizorul, îi vedeau pe aceiaşi jurnalişti şi pe aceiaşi realizatori ca în urmă cu 30 de ani. Franţa era o ţară de oameni bătrâni care doriseră cândva revoluţia, dar care nu intenţionau nicio clipă să predea ştafeta. Şi nu doar televiziunea era depăşită, ci şi elitele intelectuale, cu felul lor insuportabil de a da lecţii lumii întregi. Cât despre corporatism, acesta sufoca lent, dar sigur ce mai rămăsese din vitalitatea unei ţări la capătul puterilor, lăsată în mâinile absolvenţilor Şcolii Naţionale de Administraţie, noii aristocraţi, care erau în situaţia de a li se încredinţa posturile cele mai prestigioase din toate domeniile, chiar dacă nu aveau nicio competenţă. Şi în acest mod erau paraşutaţi în funcţii de directori de muzee... sau de director al echipei de fotbal a Franţei. Acesta din urmă îşi dovedise de altfel incompetenţa în acest sport, fiind atât de naiv încât crezuse că eşecul de la Campionatul Mondial îi justifica demisia, în timp ce toţi ceilalţi aşteptau răbdători să fie daţi afară cu indemnizaţii uriaşe. în afara acestei excepţii notabile, ce mai contează că nu se întâlniseră niciodată în viaţa lor cu un artist sau cu un fotbalist, fiindcă ei aparţin castei celor care ştiu totul după ce au învăţat un singur lucru: că, prin definiţie, le sunt superiori celorlalţi. La fel de neînlocuibili ca soldaţii armatei de clone din filmul *Star Wars*, titraţii din marile corpuri profesionale împărţeau între ei, fără ruşine, cele mai bune brânzeturi ale republicii, prefăcându-se în acelaşi timp că respectă procedurile de cerere şi ofertă. Laurent Darvieux tocmai trecuse prin aşa ceva la Cité Universitaire, unde în locul lui fusese preferat un specialist al grefelor fără nicio competenţă universitară sau culturală. Şi atunci, se întrebau Ahmed şi Sinan, nu cumva Turcia era astăzi adevăratul paradis, adevăratul corn al abundenţei? Oglindă inversată a acestei ţări a Luminilor atât de admirată altădată de cei doi diplomaţi, Turcia era tot atât de tânără pe cât de bătrână era Franţa, tot atât de

întreprinzătoare pe cât de timorată era Franţa, tot atât de dinamică pe cât de amorfă era Franţa. Dar era şi o ţară la fel de imprevizibilă pe cât era Franţa de previzibilă, o ţară unde loviturile de stat concurau catastrofele naturale care puteau s-o zguduie în orice moment. Şi totuşi sau poate chiar din acest motiv, orice era posibil în Turcia, de exemplu a porni de la nimic şi a ajunge în vârf. Şi de aceea lui Ahmed şi lui Sinan le plăcea ţara lor; în ciuda tuturor imperfecţiunilor, era mult mai bine dotată pentru a face faţă globalizării decât societatea franceză, îngheţată şi incapabilă să se proiecteze în viitor.

Convinşi, ca de altfel foarte mulţi străini, că Franţa era un Eldorado unde, ca în paradisul din *Cadid*[18], „drumurile erau acoperite sau mai degrabă decorate cu trăsuri având o formă şi o materie strălucitoare, trase cu viteză de oi mari şi roşii, care îi întreceau până şi pe cei mai frumoşi cai din Andaluzia, Tetuan şi Mequinez, şi transportând bărbaţi şi femei de o frumuseţe unică”, Ahmed şi Sinan au fost obligaţi să recunoască repede că realitatea era departe de a corespunde acestei imagini de Epinaf*. Franţa era desigur tot o ţară bogată, dar mult mai puţin bogată decât s-ar fi crezut. Semn al timpurilor, statul vindea cât putea din patrimoniul său pentru a-şi acoperi deficitul. Şi, dacă funcţionarii publici erau prea numeroşi, erau şi din ce în ce mai prost remuneraţi. Economia era în pană în ciuda eforturilor guvernelor succesive de a o ridica, numărul şomerilor creştea mereu, iar tinerii care doreau să întreprindă ceva preferau să se expatrieze decât să se confrunte cu miile de tracasări pe care le oferea o administraţie chiţibuşară şi ostilă. Cât despre micile întreprinderi, ele se prăbuşeau sub taxe şi numai marile grupuri o scoteau la capăt onorabil practicând economia la scară largă aproape la orice, reducând numărul de salariaţi pentru a-i satisface pe acţionari. Se zisese cu acel capitalism de familie, atât de drag lui Sinan, în care fiecare antreprenor îşi făcea afacerea să-i prospere. Capitalismul financiar schimbase distribuirea cărţilor de joc.

18 Povestire filosofică scrisă de Voltaire. (N. red.)

Cel mai paradoxal în toate acestea era că Franţa continua să-i atragă pe străini, mai ales pe oamenii din ţările din sud, care visau o viaţă mai bună. în această decrepitudine înconjurătoare, asigurările sociale franceze rămâneau de departe cele mai bune şi lucrul acesta nu trecuse neobservat, mai ales de romi care, după cum observase într-o seară cu umor marele fotograf ceh al ţiganilor, J.K., aveau în general bunul-gust de a se duce în ţara în care viaţa era cea mai bună. Şi, din acest punct de vedere, între România şi Franţa, e limpede ce alegeau, erau de acord cei doi bărbaţi.

Rezultatul: întreprinderile franceze se mutau în România pentru a-şi diminua cheltuielile şi romii veneau în Franţa pentru o mai bună protecţie socială.

Fotograful adăugase cu răutate:

— De ce să nu se ceară primilor să plătească pentru cei din urmă?

Sinan completase:

— în orice caz, romii au acest drept de bază, fiindcă ei sunt cetăţeni europeni.

— Nu ca noi! Şi ăsta tot capitalism e, încheiase Ahmed într-un mare hohot general.

Mai puţin amuzant era felul în care guvernul francez tratase problema imigrării, o temă incitantă în timpul acesta de criză şi de nelinişte generală. Ce putea fi mai comod decât să desemnezi ţapi ispăşitori, începând cu romii, care în lunga lor istorie erau obişnuiţi să joace acest rol. Se vorbea şi se discuta neîncetat despre identitatea naţională în emisiunile televizate şi unii deputaţi mergeau până la a preconiza votarea unei legi care să limiteze dreptul pământului, *jus soli*. Nu era de mirare atunci, aşa cum Ahmed şi Sinan aveau să constate în drumurile lor prin Franţa, că unele comunităţi trăiesc în Franţa, au acte franceze, însă fără să se simtă franceze. Nu le scăpase nici că unii compatrioţi turci ocupau posturile cele mai jenante, singurele, de altfel, care li se ofereau.

La câteva zile după plecarea soţiei lui, Sinan, care se plictisea din cauza lipsei forţate de activitate de la

jumătatea lunii august, dormea prost, se gândea la toate şi la nimic, primi o scrisoare de la Ankara.

Sultan al inimii mele,

Copiii sunt bine. Dar nu-ţi scriu pentru a te linişti. Dimpotrivă, căci te-am minţit. E prima dată. Poate că n-ai să mă crezi. Ştiu că, de cum minţi, orice vorbe sună după aceea fals. Şi atunci cum ar putea soţul meu filosof, amator de paradoxuri, să creadă o femeie mincinoasă când ea îi spune că minte? Te-am minţit aşadar o dată, dar şi pentru ultima dată. Ca să te conving, te rog să observi că nu-ţi spun: „Mă crezi sau nu, nu contează". Nu încă. Pentru mine contează. Tu contezi. încă. Mult. Ca şi până acum? Te întreb pe tine.

Nu, mama se descurca foarte bine cu copiii. M-am folosit de acest pretext ca să mă întorc mai repede acasă. Pentru a face bilanţul, cum se spune în revistele de psihologie? Nu. Nu vreau să fac bilanţul, nici să pun punctul pe vreun i. Nu e turceşte. Frumoasa noastră limbă nu e oare singura în care putem alege să punem sau să scoatem punctele de pe i? Nu e nici greceşte: „Nu te scalzi niciodată de două ori în acelaşi râu". Tu eşti filosoful, dar eu sunt compatrioata lui Heraclit. Când te naşti la Selçuk, în apropiere de templul zeiţei Artemis din Efes, când te joci lângă ruinele uneia dintre cele şapte minuni ale lumii antice, nu pop sări peste o apă, nici arunca zarurile asemenea celorlalp copii. Nu e bilanţ între noi, aşadar. Şi mai ales bilanţ final, sper din tot sufletul meu.

Dar întoarce-te la mine, la noi. Nu spun „părăseşte-ţi misiunea". însă nu te pierde în ea şi nu mă pierde. Nu face precum acest călător oriental pe care tu pari să-i apreciezi atât de mult, plecat să descopere luminile Europei, dar orbit până în punctul de a nu mai vedea umbra haosului planând peste căminul lui rămas fără stăpân. Credeam că am să vizitez Franţa împreună cu tine, eventual în compania lui Ahmed. Dar voi doi aţi plecat în călătorie şi eu nu eram soaţa ta, ci însoţitoarea voastră. Ascultă-mă bine, Ahmed e un prieten foarte scump, dar şi pentru el îmi fac griji. în cuplul ciudat pe care-l formaţi, exaltarea

concurează cu deprimarea şi vă antrenează într-o mişcare compulsivă de agitape permanentă, aproape isterică. Colaboraţi în deriziune, suntep complici în dezvrăjire. Acreala aluziilor voastre la steatoza hepatică m-a făcut să nu mai apreciez gustul pateului de ficat de gâscă, chiar dacă era de Alsacia, însotit de un Gewiirztraminer recoltă târzie sau de Périgord, acompaniat de Sauternes. O farfurie de kokoreç *mi s-ar fi părut mult mai savuroasă, fără ameninţarea serviciilor europene de igienă. Observaţiile voastre despre AOC*[19] *au pus aracet în brânza de Montbrison. Nu ştiu dacă am să mai pot degusta de acum înainte* beyaz penir *fără să mă gândesc la disputa dintre brânza de oaie din Aveyron şi Feta grecească. Vedeam crescătoriile de porci şi nitraţii lor poluând scoicile până în farfuria mea cu fructe de mare. Chiar şi focul din şemineu, în acel han de la Ballon d'Alsace, părea să nu mai dea atâta căldură în faţa evocării sorţii tăietorilor de lemne turci. Acesta e gustul Europei? Cruciada pentru a-i convinge pe francezi că nu suntem de lepădat nu va avea oare ca rezultat tristeţea, acreala şi paranoia voastră?*

Ţara mea, ţara noastră nu trăieşte în ritmul „Timpului Turciei" tale. Tu şi Ahmed nu încetaţi să demonstraţi că Europa nu e, nu mai e un club al cărui membru să-ţi doreşti să fii, că Franţa nu e, nu mai e modelul pe care Turcia încerca să-i imite. Dar continuaţi, refuzând să vedeţi că lumina idealului vostru e, în realitate, doar ultima şi întârziata rază a unei stele deja moarte. E frumoasă, e mare, dar entuziasmul vostru de ieri seamănă azi cu perseverenţa terapeutică. Văd mai ales că boala e pe cale să vă contamineze, să vă roadă. Negarea realităţii nu e doar un semn de rea-credinţă, ci şi orbirea cea mai sinceră. Deja nu mai vedeţi limpede. Aţi intrat într-un tunel şi lumina spre care credeţi că mergeţi nu e decât reflectarea celei pe care ap lăsat-o în urma voastră. Cu cât înaintaţi crezând că vă apropiaţi, cu atât vă îndepărtaţi, de fapt. Nu vă încredeţi în aşa-zisa pedagogie

19 Abreviere pentru Appelation d'origine contrôlée. (N.t.)

a oglinzii. Ea poate, cu siguranţă, să atenueze strălucirea prea puternică a realului, dar să nu uitaţi niciodată că începe prin a vă face să vă întoarceţi cu spatele la realitate. Peştera duce la orice, cu condiţia să ieşiţi din ea. Nu e drumul pe care sunteţi voi.

Viitorul tău, al meu, al copiilor noştri, al ţării noastre nu e acolo. Dacă ai vrut să mă convingi, ai reuşit, n-ai fi putut să procedezi mai bine. Fă-ţi „Timpul”, fiindcă te-ai angajat sub acest drapel. Treci în revistă toate calităţile şi toate defectele Turciei în faţa francezilor, care le vor uita cu atât mai repede cu cât nici nu-şi mai amintesc de noi. Dar nu-ţi lăsa acolo sufletul, nici pe al lui Ahmed.

Consideram prima mea şedere în Franţa o a doua lună de miere. Aş fi luat-o ca atare, mai puţin ideală ca în amintirea ta, dar eram gata s-o iubesc pentru ce putea ea să ofere. Şi nu e puţin lucru! Eram mai mult uimită decât dezamăgită. Cum aş fi putut să fiu? N-o cunoşteam. Şi iată-mă neliniştită. Nu pentru ea – n-are decât să se descurce!
—> *ci pentru tine.*

Linişteşte-mă.

A ta Oya, care te iubeşte.

După ce citi de mai multe ori scrisoarea de la soţie, Sinan îl întrebă pe prietenul lui:

— Ahmed, crezi că am fi pe cale să devenim nişte acrituri, ba chiar nişte paranoici?

Lui Ahmed i-a trebuit ceva timp până să răspundă.

— Poate nu încă, dar cred c-ar trebui s-avem grijă. Năravul rău se prinde repede. De ce?

— Ţi-ar fi urât dac-ai rămâne singur o săptămână la sfârşitul lunii? Am văzut-o pe Oya, dar pe copii nu, şi...

— Sigur, du-te! De altfel, chiar mă gândeam să te-ntreb. Ştiu că nu eşti genul care recunoaşte, dar mi se pare că, de când cu incendiul din tren, ai nevoie de o pauză.

— Eşti sigur? Deschiderea din toamnă se anunţă fierbinte şi n-aş vrea...

— Cu atât mai mult. E ultima posibilitate să te bălăceşti în elementul tău natural şi să te bucuri de mare.

Sinan obiectă:

— Vrei să mă iei drept un Tartuffe*, care se întoarce în ţara lui în momentul Ramadanului pentru a nu lăsa să se creadă că, de fapt, caută să se sustragă rămânând în străinătate.

Ahmed îi replică râzând.

— Ar fi bine pentru cariera ta. Dar mă îndoiesc că acea „croazieră albastră”, care, desigur, e un *must* turistic pe Marea Egee, poate fi considerată un stâlp al islamului. Pleacă liniştit, pot să ţin magazinul şi singur timp de opt zile. în afară de producţia *Miisennă,* pe care am neglijat-o complet de la vizita la Izmir şi tare aş vrea să văd rezultatul, ultima săptămână din august ar trebui să fie calmă, *a fortiori* la acest început de Ramadan.

Sinan îi trimise numaidecât un SMS soţiei sale: „Pregăteşte masa, vin!”

Interludiul 6

Era un alt trib. Toţi bărbaţii purtau barbişon, după modelul şefului lor. Cu fiţele lui de Charles Laughton în miniatură, doctorul Teke conducea clinica cu hotărâre şi cu un aer de om dur. Toţi îl urmau servili şi străbăteau culoarele în bluzele lor albe cu încrâncenarea anevoioasă a unei turme docile. Uneori, o expresie de faun trăda luciditatea doctorului. N-ar fi lăsat niciun cioban să se apropie de femelele sale, cu atât mai puţin un lup. Şi fără să-i fi citit pe Virgiliu, arunca priviri piezişe care făceau nimfele să zâmbească. Dar acestea nu aveau de ce să se teamă de Kubilay Bozkurt, ţintuit la pat de o perfuzie şi de un aparat de respiraţie artificială într-o încăpere întunecată, sub supravegherea constantă a doctorului Nadir Zénith, un aşa-zis specialist chemat de urgenţă pentru a trata acest caz rar de porfirie care îl transforma pe Kubilay, puţin câte puţin, într-un vârcolac. Nadir Zénith era genul care pretinde că ştie tot şi-şi bagă nasul peste tot, dar nu zburase niciodată prea sus. îşi ducea cu aroganţă blestemul patern care-l împopoţonase cu un prenume combinat atât de ridicol cu patronimul său. „Roata se învârteşte!” anunţa el adeseori ca pe o profeţie

care i-ar fi promis culmile, împingându-l spre apogeu. Dar se străduia în zadar, şeful era doctorul

Teke. Kubilay nu se înşelase. Aşadar, nu era deloc liniştit că fusese încredinţat doctorului Nadir Zénith care, după o transfuzie sangvină, îi prescrise pur şi simplu un regim pe bază de lapte de capră şi un unguent cu grăsime de ţap, care puţea sufocant.

Cu toate acestea, spre propria-i surprindere, starea i se îmbunătăţise rapid. Şi chiar când se gândea să iasă pentru a-şi relua activităţile malefice, arsurile reîncepură din nou. Nici focurile iadului nu erau probabil mai usturătoare decât un fir din simpla lumină a zilei pe pielea lui. Trăsăturile i se deformau şi era devorat de durere în ciuda întunericului din cameră, aşa că nu se putea abţine să nu urle ca de moarte. Dintr-odată, uşa se deschise şi doctorul Teke apăru ca dintr-un nor. Escortat de două creaturi fantomatice cu aspect sinistru, care purtau fiecare câte un platou cu sulf, doctorul se grăbi spre el cu braţele ridicate deasupra capului, ca un prinţ al tenebrelor într-o zi de sabat. Un miros de sulf umplea încăperea. Doctorul se pregătea să deschidă gura pentru a rosti, cu siguranţă, o imprecaţie. Kubilay era în plin delir.

— Mmm... linişteşte-te, Kubilay Bey, eu sunt, doctorul dumitale. Repede, domnişoarelor, le-a strigat el infirmierelor, administraţi-i un tranchilizant. Vom face o transfuzie sangvină completă şi sper ca acest nou tratament pe bază de sulf să fie mai eficient. Trebuie să se scalde constant în aburi sulfuroşi. Această boală are ceva diabolic în ea.

După câteva zile, doctorul îl anunţă pe Kubilay că va putea ieşi în curând din spital şi-l dotă cu un inhalator şi o alifie.

— Foloseşte inhalatorul şi unge-te cât de mult, nu aştepta primele simptome. Fireşte, mirosul e un inconvenient. Dar nu e mai rău decât grăsimea de ţap şi sunt sigur că un bărbat ca dumneata nu se teme să miroasă a sulf.

Când starea i se îmbunătăţi, Kubilay începu să facă

săpături pentru a afla mai multe despre acest medic straniu. El află că, din beneficiile de la clinică, îşi făcuse un centru numit pompos cultural şi că era foarte dezamăgit că nu juca un rol mai mare în „Timpul Turciei”. Kubilay îşi spuse că ar avea poate cum să remedieze situaţia şi începu să născocească un plan. Un semn al destinului? Centrul era condus de soţia doctorului, pe care acesta o poreclise cu afecţiune, ca pe toate femelele din turma lui, kegcim, *căpriţa mea. O sursă numai bună de inspiraţie pentru un lup mare şi rău precum Kubilay...*

în fine, sosi şi ziua eliberării. înarmat cu inhalatorul şi alifia, Kubilay Bozkurt nu mai avea nicio clipă de pierdut. Rămăsese foarte puţin timp până la sosirea la Paris a Sultanului şi era de neconceput să lase această vizită să se desfăşoare fără incidente.

Capitolul 11

Un Ramadan nu prea catolic

Rapoartele de analiză ale laboratoarelor de poliţie franceze şi turce tocmai sosiseră. Ciudată coincidenţă, haina rămasă agăţată pe podul de peste Bofsor în urmă cu câteva luni şi bucata de piele găsită pe şantierul cafenelei turceşti aveau aceleaşi caracteristici: piele de lup tăbăcită cu ajutorul unor vegetale care se găsesc la tot pasul în Anatolia şi în Caucaz, mai ales scoarţă de stejar de cârmâz, al cărei colorant dă o pigmentare naturală de roşu stacojiu. Este vorba de o tehnică de tratare a pielii care se credea uitată de la inventarea anilinei, dar mult mai sigură împotriva riscurilor de decolorare. A încerca să găseşti tăbăcăria care ar fi putut să producă acest gen de piele era ca şi cum ai fi căutat acul în carul cu fân, Turcia fiind al patrulea producător mondial în acest domeniu. Dar poliţia avu noroc. Un gabor pensionat, după 20 de ani de bune şi loiale servicii în tăbăcitul indisciplinaţilor, îi luase în serios pe cei ce-i ziceau „răul”[20] şi se reconvertise la pielărie. El şi-a pus foştii colegi pe pista unui sat aflat la graniţa cu Armenia şi Iran, la poalele muntelui Ararat (pardon, Agn),

20 Joc de cuvinte intraductibil între „ peau-de-vache", poreclă populară pentru poliţist, şi „peauserie", pielărie. (N.t.) 223

lângă care fusese găsită cea mai veche încălţăminte din lume, o piesă de piele cu şiret de 5 500 de ani. Pesemne o pierduse Noe după potop, în graba lui (dacă putem spune aşa) de a ieşi din arca eşuată pe vârful muntelui. în orice caz, tradiţia pielii era veche de când lumea şi pământul în acea regiune şi unii tăbăcari continuau să folosească argăsitul artizanal în *Tabakhane Deresi* (râul de argăsit). Ca odinioară, lăsau bucăţile de piele să se odihnească în cavităţile adânci ale cursului de apă, profitând de calitatea chimică a acesteia, favorabilă în mod special tăbăcitului. Această zonă din Caucaz era unul din habitaturile preferate ale stejarului de cârmâz şi ale colorantului său...

De acum înainte, era limpede: vânătoarea de lupi pornise. „Sinucigaşul” din Bosfor înviase oare sau tovarăşii lui duceau treaba mai departe? Care-i erau complicii? Eşecul încercărilor lor avea să-i conducă la întărirea acţiunii sau la abandonarea ei? Sinan şi Ahmed nu prea credeau că „Operaţiunea Sertiven” era un obiectiv atât de important pentru o investiţie aşa de mare şi un asemenea risc. Dar adversarii lor nu judecau neapărat în aceeaşi logică. Date fiind marile evenimente din toamnă, la care totul trezea nelinişte, era mai bine să se întremeze. Ahmed se gândi că o scurtă şedere la ţară i-ar prinde bine, în timp ce Sinan avea s-o ia înot de-a lungul coastei Mării Egee. Aşadar, închirie o maşină pentru a merge la Sablé, un mare târg cunoscut mai ales mulţumită primarului său, actualul prim-ministru, şi abaţiei Solesmes, dar şi festivalului său de muzică şi dans baroc de renume internaţional, care avea să fie deschis de *Miisennă*. Ahmed şi Sinan se tot minunau de bogăţia reţelei culturale franceze. Vara mai ales, manifestările cele mai neaşteptate puteau să aibă loc în locurile cele mai retrase, atrăgând vizitatori din lumea întreagă. De aceea, fuseseră şi mai surprinşi să audă discursurile defetiste ale unor responsabili politici despre declinul culturii franceze în străinătate. Francezii, spuneau ei, par să nu vadă care este principala lor forţă de atracţie. Sigur, aceasta nu se măsoară imediat în valută la cântarul plăţilor, dar, înainte

de a tăia craca de sub picioarele promovării lor, ar putea să ne ceară şi nouă părerea, nouă, „străinilor”. Ahmed îşi dădu seama că el şi Sinan fuseseră convinşi de importanţa culturii în promovarea internaţională a unei ţări de manifestarea „Timpul Turciei”. Păcat că Franţa nu pare să fie interesată de superba ei reţea. Alte ţări s-ar grăbi să-i ocupe locul; de ce nu Turcia, care avea încă foarte puţine centre culturale demne de acest nume în străinătate? în orice caz, ei se bucuraseră foarte mult de aceste nenumărate parteneriate culturale care avuseseră bunul-gust să se asocieze la „Timpul Turciei” şi care le permiteau astfel să viziteze locuri din Franţa unde nu le-ar fi dat niciodată prin cap să pună piciorul. în schimb, de partea colegilor lor turci, care aveau tendinţa de a admira orbeşte Parisul, domnea un anumit scepticism când îi vedeau pe comisarii francezi întorcându-se triumfători dintr-o misiune în provincie şi anunţând că un orăşel îndoielnic se hotărâse să găzduiască „Timpul Turciei”. Dar n-a fost cazul şi pentru Sablé de îndată ce aflară că era fieful prim-ministrului francez şi că a deschide un festival care îi era deosebit de drag reprezenta o ocazie unică. Oricât de derutant li s-ar fi părut *Miisennâ*, era un punct câştigat în favoarea sa, pentru că, fără acest proiect, Turcia n-ar fi putut niciodată să fie prezentă în acest vârf al barocului care cunoştea un succes popular considerabil în Franţa.

Ahmed ieşise de pe autostradă pentru a străbate câmpia din departamentul Sarthe, care îl chema să se piardă în ea pentru a se regăsi. Dând frâu liber gândurilor, reuşi atât de bine încât până la urmă nu mai recunoscu drumul. Nu dorise să ia un GPS, era prea puţin bucolic pentru gustul lui şi, după un viraj, nimeri chiar în mijlocul unei crescătorii de găini. „Allah fie lăudat!” îşi zise el binedispus, remarcând că în regiune găinile erau crescute în libertate, după cum o cerea publicitatea. Aflase cu acea ocazie că poliţiştii erau porecliţi „curcani” pentru că sediul Poliţiei Judiciare din Paris se afla pe locul unei foste pieţe de păsări domestice. încântat să-şi îmbogăţească colecţia de anecdote numai bune pentru cocktailuri, observă de

asemenea cu un interes aproape etnografic dezbaterea despre afişul care prezenta poliţişti din comună pentru a promova păsările Loué. în Franţa, ca peste tot, poliţia avea o imagine dublă, de represiune şi de serviciu public. Putea fi luată în derâdere mai mult sau mai puţin grosolan ori drept ţintă. Dar Ahmed îşi imagina stupefacţia incredulă a unui francez care trece prin Piaţa Takim din Istanbul în ziua sărbătoririi poliţiei şi aude fanfara cântând muzică balcanică în aplauzele publicului! Mai ales că reputaţia poliţiştilor turci încă nu se debarasase de imaginea vehiculată de filmul *Midnight Express*, care era încă de referinţă pentru mulţi străini. Dar până una-alta, colegii lor francezi se confruntau cu lipsa de popularitate, ba chiar se temeau pentru siguranţa lor, şi distrugeau taberele de romi pentru a-i expulza. Sigur, nici romii de la Istanbul nu scăpaseră de planul de renovare urbană, care dusese la distrugerea cartierului lor istoric Sulukule. Dar, aşa cum presa turcă nu rata ocazia s-o amintească, mereu pândind o comparaţie defavorabilă preşedintelui francez, aceşti romi erau cazaţi în altă parte, nu expulzaţi.

Toate acestea mă duc prea departe, conchise Ahmed. Tot divagând aşa, mă rătăcesc. E timpul să mă apropii de ţintă. Consulta harta rutieră când fermierul, intrigat de acest autovehicul străin, îi veni în întâmpinare. Ţinea aparent neglijent o puşcă de vânătoare sub braţ şi nu inspira deloc amabilitate. îl întrebă pe Ahmed:

— De unde veniţi?

— De la Paris. Vă duceţi la vânătoare?

— O simplă precauţie. Unde mergeţi?

— Cred că m-am rătăcit, căutam abaţia Solesmes.

Menţionarea prestigiosului monument păru să-i liniştească pe fermier, care îi explică pe îndelete că, în dimineaţa aceea, găsise vreo zece pui sugrumaţi şi supţi de sânge.

— Vreo vulpe?

— De când mă ştiu, vulpile nu forţează gardurile cu cleştele! Jaf la drumul mare, asta e! Bestial şi fără milă. O altă fermă a fost vizitată acum două zile. O adevărată

măcelărie! De-aş crede în vampiri…

— Sau poate vârcolaci?

— Trebuie să fii complet ţicnit ca să tratezi animalele aşa. Eu ţin la puii mei, ştiţi, chiar dacă trebuie să-i trimit la oală. Oameni suntem totuşi!

Ahmed nu mai asculta decât pe jumătate plângerea ţăranului. Descoperirile poliţiei ştiinţifice tocmai îl puseseră pe pista lupului şi iată că un bolnav făcea ravagii în apropiere de Sablé. Nu se gândise că *Miisennâ* putea fi un obiectiv de sabotat, dar, la urma urmei, era un oraş foarte politic şi era anunţată vizita prim-ministrului francez şi, în orice caz, a ministrului culturii.

— Din ce ţară sunteţi? Aveţi un accent amuzant.

Ahmed se supără puţin că era obligat să se recunoască turc, deoarece crezuse că franceza lui nu-i trăda. „Acest băştinaş e cam tupeist, are un accent şi mai puternic decât mine!” îşi zise el.

Fermierul continuă cu mândrie:

— în seara aceasta, veţi putea gusta din faimoasa noastră carne de pui.

Ahmed îi răspunse cu tonul cel mai amabil, dar cu un aer de nedumerire care nu-i scăpă vicleanului necioplit:

— Desigur.

— Da, astă-seară, după *iftar*. Să ştiţi că puii noştri sunt legali, *halal*, şi certificaţi de S.F.C.V.H.

— Da?

— Da, Société Française de Contrôle des Viandes Halal.

— A, foarte bine! Toate felicitările mele!

Fermierul insistă, trăgând cu ochiul la resturile de picnic de pe locul din dreapta din automobil:

— Sunteţi musulman?

Ahmed se apără:

— Fireşte!

— Şi sunteţi scutit de post pentru că sunteţi în călătorie?

— Cunoaşteţi bine islamul!

Ahmed îl complimentă, uşurat că nu trebuia să dea

explicaţii despre laicitate şi despre faptul că nu toată lumea era practicantă în Turcia.

— Aici n-aveam treabă cu postul, carnea albă e permisă, în orice caz, vă asigur că puii noştri sunt tăiaţi după ritual. Ştiţi, exportăm mult în ţările arabe!

Ahmed nu se aşteptase să întâlnească un specialist în credinţă în haine de ţăran luezian. Dar cultura lui nu mergea, pare-se, până la a face distincţie între un turc şi un arab. Ahmed se întreba şi dacă nu cumva toţi puii *halal* erau exportaţi în Orientul Mijlociu, pentru că auzise că turcii participanţi la spectacolul *Musennă* fuseseră constrânşi să se arunce asupra unui kebab local pentru a scăpa de mezelurile de la cantina festivalului. Ahmed ştia că ei nu erau chiar practicanţi fanatici, dar chiar şi aşa! Era o lipsă surprinzătoare de delicateţe şi de atenţie elementară. Dacă nu cumva bucătarul festivalului, obligându-i pe turci să mănânce „ca toată lumea”, nu intenţionase să protesteze astfel la adresa înmulţirii fast-foodurilor *halal*\ Pe Ahmed îl surprinsese violenţa dezbaterii de vreme ce magazinele specializate, *halal*, cuşer sau altele, nu stârniseră niciodată o asemenea efervescenţă. Nu era sigur că a fost o luptă capabilă să exprime respingerea comunitarismului. Idealul republican de integrare era oare pus în pericol de hamburgerii cu carne *halal*? Musulmanii să n-aibă dreptul la mâncare nesănătoasă? Fără să mai punem la socoteală că ar fi pomană cerească pentru crescătorii din zonă, dezvoltarea unei pieţe naţionale a puiului ritual i-ar scuti să exporte în străinătate!

Ahmed îşi reluă drumul, însă tot visător. Băgă de seamă că tema Ramadanului nu fusese niciodată atât de des abordată înainte să revină în Franţa. Era, la fel, prima dată când Turcia, invitată pentru o lungă perioadă să-şi prezinte cultura sub toate asptectele ei, se confrunta într-atât, într-o ţară străină, cu imaginea ei de ţară musulmană şi de stat laic. Toate activităţile de acest tip desfăşurate până acum în Europa se limitau fie la festivaluri dominate de concerte în stil occidental, indiferent că era vorba de

interpreţi clasici sau de DJ, fie la expoziţii patrimoniale, în care dimensiunea musulmană nu era prezentă decât prin urmele lăsate de un imperiu defunct. Pentru prima dată, Turcia contemporană, republicană şi laică era invitată să vorbească despre raportul ei cu islamul aici şi acum. Şi francezii aveau aerul că se dădeau în vânt după asta. Ei înmulţiseră propunerile de dezbateri, colocvii, mese rotunde, seminare şi alte conferinţe despre laicitate, femei, drepturile omului, modernitate şi toate subiectele care le permiteau să vorbească despre religie fără să fie nevoie s-o numească. După ultimele veşti, se ajunsese la un colocviu o dată la două zile!

Acesta era rezultatul muncii minuţioase realizate de *t o* profesoară universitară pe care comisariatul francez o delegase să pună în valoare cooperarea universitară franco-turcă. Graţie fineţei, culturii şi cunoaşterii celor două ţări de care dădea dovadă, ştiuse să intervină cu aluzii în temele dezbaterilor şi în alegerea invitaţilor – materii atât de delicate pentru susceptibilităţile de la acest nivel. înzestrată cu un simţ al metodei independent de orice discurs, nu lăsase nimic la întâmplare. Şi, cunoscându-şi bine colegii, care nu străluceau toţi prin simţul organizării, nu ezitase să se implice ea însăşi în toate detaliile privind logistica. Nu se deplasa nicăieri fără caiet, riglă şi trei stilouri de culori diferite, pentru a-şi lua notiţe lizibile la prima privire. Fără să uite, bineînţeles, roşul, cu care însângera meticulos toate textele pe care le recitea, nescăpându-i nicio greşeală. Cu o ironie muşcătoare, se lăsa purtată spre comentarii amuzante, subliniind absurditatea greşelilor pe care mai mult le dădea în vileag decât le corecta. Vinovatul trebuia să-şi refacă lucrarea.

Să fi fost o încercare de a-i contracara eficacitatea redutabilă? De partea turcă, fusese ales un intelectual în pura tradiţie francofonă a ţării. Evoluând în climatul ideilor cu certitudinea fermă a superiorităţii sale, ar fi crezut că decădea dacă s-ar fi îngrijit de logistică. Era o voce care se ridica deasupra muritorilor de rând; era o semnătură care

marca cu pecetea adevărului gândirea cea mai profundă; era o glorie, dacă nu internaţională, cel puţin binaţională. Pe scurt, unul fără de care nu se poate. Unul din aceia pe care mai bine ţi-i faci prieteni decât să-i ai duşmani, cum zicea Eisenhower despre prestigiosul şef al FBI, John Edgar Hoover. Comisarul turc, cu o fire nu mai puţin pragmatică, gândise probabil acelaşi lucru despre compatriotul său renunţând să-i mai ia alături în organizarea „Operaţiunii Serüven”.

în orice caz, cel de-al doilea îşi epuizase arsenalul de mijloace dăunătoare mult înainte ca profesoara să obosească tot dirijându-l, iar acest duo problematic ajunsese la un program care aducea Afacerile Externe turce la limita unei crize de nervi. Urma să fie etalat totul! în faţa francezilor! Pe banii contribuabililor turci! Inacceptabil! Francezii o ţineau una şi bună:

„Nu puteţi spera să faceţi mai bine cunoscută Turcia fără să vorbiţi despre asta. Dacă nu-i lăsaţi să vorbească pe cei care cer doar să se exprime, veţi trece drept cenzori şi nu vă veţi îmbunătăţi imaginea ţării. Nu puteţi totuşi să daţi în exterior impresia unei Turcii mai puţin libere decât este în interior.”

Până la urmă, cele două părţi căzură de accord în privinţa unei liste comune de dezbateri a căror calitate ar fi fost garantată de prestigiul instituţiilor organizatoare şi în care inevitabilele subiecte supărătoare ar fi echilibrate de prezentări menite să atace puternic prejudecăţile despre Turcia care circulau în Franţa. Numai ele singure, acestea din urmă erau destul de numeroase pentru a merita mai multe zeci de colocvii! Dar, în privinţa chestiunilor religioase, neîncrederea turcilor nu dezarmase. Turcia era un stat laic. Punct şi gata.

Aceste susceptibilităţi nu împiedicaseră Primăria Parisului să invite Turcia ca ţară de onoare la nopţile de Ramadan, crezând că proceda bine. Teren minat pentru turci, care nu apreciau deloc ca ţara lor să stea alături de Magreb, de Orientul Mijlociu şi de Africa într-o prezentare a culturilor Islamului în care ei nu se recunoşteau,

însărcinaţi în acelaşi timp să urmărească dacă „Operaţiunea Serüven” era conformă cu interesele Turciei şi se desfăşura fără derapaje, Sinan şi Ahmed profitaseră de poziţia lor oficioasă în organizare pentru a încerca să le explice francezilor interesele părţii turce. Cei doi comisari, din câte cunoşteau Turcia, erau cei mai capabili să le înţeleagă. Conversaţia se desfăşurase în timpul unei cine la bistroul Papillon, fireşte. Nu se plicitiseau de bucătăria lor, rafinată fără să fie sofisticată, şi de atmosfera ei de masă bună tradiţională, aproape provincială. Cei doi francezi păreau hotărâţi să asigure fericirea Turciei în Europa sau cel puţin în Franţa, chit c-o făceau în ciuda ei. Sinan şi Ahmed îşi aduseră aminte de avertismentele consilierului, care le spusese să nu se încreadă în ei.

De fapt, Laurent Darvieux şi Julien Bordier arătaseră un mare entuziasm pentru aceste nopţi de Ramadan, care urmau să se desfăşoare în cartierul Goutte d’Or şi să se încheie cu o mare serată la Teatrul Châtelet, în ziua de *Aid*, zi de sărbătoare care va fi de astă dată cea de *Şeker Bayram* în onoarea Turciei.

— E ocazia mult visată de a ridica în slăvi Turcia laică. Islamul îi sperie pe francezi şi e absolut necesar să se insiste pe valorile laicităţii, pe care Turcia le împărtăşeşte cu Franţa. Mai mult, e o invitaţie a primarului Parisului, unul din rarii oameni politici care-şi asumă pe deplin susţinerea Turciei. Nu puteţi refuza.

Acesta a fost în esenţă argumentul lor.

Cu cea mai mare diplomaţie posibilă, Sinan şi Ahmed şi-au exprimat toată recunoştinţa şi interesul, fără să-şi ascundă însă scepticismul.

— Suntem perfect conştienţi că problema islamului este buba. Cei care se tem de Turcia pentru că o confundă cu o lume arabă redusă la islam şi la terorism trebuie lămuriţi. Dar să reuşim oare tocmai prin participarea la nopţile de Ramadan? Căutând să propună o imagine pacifistă şi festivă a islamului, primarul Parisului are fără doar şi poate o intenţie cât se poate de lăudabilă, dar lucrul acesta nu are de-a face deloc cu noi. în cel mai bun

caz, când nu se tem de islam, francezii au o viziune orientalistă, moştenită *grosso modo* din poveştile din *O mie şi una de nopţi* şi de la Pierre Loti, cu o întreagă linie de intelectuali şi de artişti seduşi de plajele de nisip, de soare, de mare, de plăcerea de a trăi şi de o anumită formă de... cum să spun?, senzualitate. Dar noi nu ne recunoaştem în acest Orient de proastă calitate şi de consum. Nu e decât o fantasmă, aceea a unei Arabii fericite, pe care unii dintre compatrioţii dumneavoastră se angajează s-o cultive pe ţărmul sudic al Mediteranei, cu complicitatea birourilor de turism şi a agenţiilor de voiaj. Nu aceasta e Turcia de azi şi cu siguranţă nici cea pe care operaţiunea trebuie s-o promoveze. Celor care ne iubesc ţara pentru astfel de clişee e timpul să le spunem că sunt dominaţi de confuzie şi să le arătăm altceva.

— însă nu-i puteţi împiedica pe oameni să viseze şi, iertaţi-mă, dar, dacă vreţi să faceţi „Timpul Turciei” o maşină de stricat visele, evenimentul acesta nu va fi câtuşi de puţin un succes popular.

— Să zicem că trebuie să fie o maşină de visat altfel.

— Dacă speraţi să-i faceţi pe francezi să viseze arătându-le că turcii sunt la fel de capabili ca americanii şi că nu sunt deloc orientali, va fi greu.

— Recunoaşteţi că ministerul nostru nu i-a lăsat în afara programului nici pe dervişi, nici pe dansatoarele din buric. Am acceptat chiar şi ateliere de caligrafie la Cafeneaua turcească de la Tuileries. Dar recunoaşteţi şi că, dacă nu am fi luat măsuri, ar fi fost o invazie ameţitoare de dervişi!

— Aici suntem de acord. Dar, în fond, de ce v-ar deranja să recunoaşteţi că Turcia e un stat laic, desigur, dar o ţară musulmană? Prim-ministrul dumneavoastră, dacă nu fac un abuz...

—... e foarte favorabil dialogului dintre religii şi a fost, împreună cu omologul lui spaniol, unul dintre promotorii Alianţei civilizaţiilor la ONU. Nu căutăm aşadar să evităm chestiunea religioasă. Dar vorbim în acest moment de manifestări culturale pentru publicul larg:

credeţi sincer că acest public va avea conştiinţa cazului, unic în lumea musulmană, a laicităţii turce, văzând că această ţară e invitată de onoare la nopţile Ramadanului? Şi nu vorbesc deloc de publicul de la Goutte d'Or, pe care îl bănuiesc de practicarea islamului cu credinţa omului de rând.

— Dar care nu e neapărat „fericit ca papa şi prost ca noaptea"...

—... în ciuda lui Georges Brassens, interveni Sinan, care nu se lăsa înşelat în materie de cântece franţuzeşti.

— E sigur că Goutte d'Or e cam departe de Hotelul Lamballe şi de Arondismentul al XVI-lea, insinuă Laurent Darvieux.

Ahmed interveni:

— Haideţi, dragi prieteni. Laurent, nu-mi spune că ţi-ai ales domiciliul într-o mahala populară din Ankara când ai fost numit la post. Şi dumneata, Julien, la Istanbul, locuiai cu siguranţă în Cihangir, cu o privelişte amplă peste Bosfor, în mijlocul burghezilor din publicitate şi cinema.

Sinan reluă:

— în ceea ce ne priveşte, noi nu ne simţim deloc vizaţi de insinuările voastre pentru că vă aduc aminte că suntem vecini în Arondismentul al X-lea. Dar, vă rog, să nu-i vorbim de rău pe colegii noştri de la ambasadă, care nu sunt neapărat snobi fiindcă trăiesc în cele mai frumoase cartiere ale Parisului. Toţi diplomaţii fac acelaşi lucru peste tot în lume, ştiţi prea bine.

Julien Bordier interveni şi el:

— Toate acestea nu spun deloc unde vreţi să ajungeţi. După cum v-a spus Laurent de la început, nu puteţi refuza invitaţia primarului Parisului, chiar dacă găsiţi că vrea să-i facă pe parizieni să iubească Turcia din raţiuni greşite. Nu uitaţi că, mulţumită lui, Turnul Eiffel va fi luminat în culorile Turciei pentru venirea preşedintelui vostru, în ciuda reticenţelor, pentru a nu spune mai mult, ale multora dintre oameni, şi nu dintre cei mai mărunţi.

Fără să fie un dialog al surzilor, pentru că fiecare înţelegea foarte bine ce spunea celălalt, conversaţia ar fi

putut să meargă bine sau să ia o întorsătură proastă. Ceea ce i-ar fi stânjenit şi pe unii, şi pe ceilalţi, fiindcă era limpede că se apreciau şi se înţelegeau, chiar dacă nu reuşeau să ajungă la un acord. Sinan şi Ahmed nu avuseseră un scop precis iniţiind această întâlnire, dar înţeleseră foarte bine că nu ar putea conta pe sprijinul comisarilor francezi pentru a lăsa Turcia în afara Ramadanului. Nu rămânea altceva de făcut decât să se pregătească minuţios programul cel mai puţin orientalist şi cel mai mult laic cu putinţă (un program de altfel destul de diferit de festivalurile organizate în Turcia în astfel de ocazii, dar n-avea iinportanţă). De partea lor, Laurent Darvieux şi Julien Bordier erau convinşi că aceste nopţi erau un lucru bun, se angajaseră să apară clar că Turcia n-avea nimic în comun cu ţările arabe. Toţi patru căzuseră de acord că primarul Parisului merita recunoştinţa Turciei şi că, dacă unele nopţi la Goutte d'Or erau preţul de plătit pentru o mare serată la Teatrul Châtelet, atunci nu mai trebuie ezitat. Şi, pentru a-i linişti întru totul pe „laici", Turcia ar fi invitată de onoare în aceeaşi zi la Techno Parade. Pentru a sărbători sfârşitul Ramadanului într-o manieră modernă şi decalată, nici nu se putea spera ceva mai bun.

Interludiul 7

Prăbuşit pe marginea unui drum de ţară, Kubilay Bozkurt ieşea dintr-o lungă hebetudine comatoasă. Răcoarea noptii şi umiditatea ierbii îl făcură să tremure. Un gust acru îi umplu gura şi un miros fad îi stârni greaţa. După un spasm, stomacul i se goli până la crampe. Strâns de durere, reuşi totuşi să se ridice şi să meargă clătinat până la lumina palidă a unui felinar. Era acoperit de puroi. Resturi de fulgi albi îi intraseră pe sub unghii şi i se lipiseră de haine. Frânturi de imagini haotice îi treceau prin faţa ochilor, auzea cotcodăcelile speriate ale găinilor care se izbeau de gardul protector al coteţului transformat în capcană mortală. Iar el! El era oare acest monstru insaţiabil care tăia gâtul dintr-o singură muşcătură furioasă la tot ce-i trecea prin faţă? Care zbura capul şi

bea direct din gâtul tăiat sângele cald, zvâcnit de inima care încă palpita? O viziune de coşmar. Se aruncă într-un iaz şi se spălă îndelung, urlând de i se uscă gâtul ca să scuipe mizeria ce-l rodea pe dinăuntru.

Fusese o eroare să vină la Sablé. La prima adiere de aer încărcat cu mirosurile de mânătărci şi de urină din pădure, i se tăie respiraţia. în ciuda inhalaţiilor, mirosurile vegetale şi animale îl sufocară numaidecât, ca şi cum i se otrăvea sângele, iar bronhiile ajungeau la saturaţie. Izolat cum era în timpul zilei, nu mai putea să reziste chemării nopţii şi, în orgiile globulelor care îl lăsau tremurând de frică şi de dezgust, îşi pierdea controlul. Se liniştise numai când luase contact cu repetiţiile pentru Mtisennâ, *unde venise cu intenţia fermă să saboteze spectacolul. Dar atmosfera din teatru, cu sufita prăfuită din casa scenei, montarea decorului, gesturile de tatonare şi ezitare pentru a definitiva scenografia şi a ajusta costumele, aşteptarea, încălzirea acrobaţilor, armonioasa cacofonie a instrumentelor care se acordau, vocalizele cântăreţilor, totul îi aducea aminte de primii săi paşi în universul spectacolului la festivalul de la Istanbul. Se regăsi într-una dintre acrobate, o tânără care sărea ca o minge scoţând strigăte de animal. Uşurinţa cu care se mişca şi inconştienţa ei îi făceau rău. îşi petrecuse zilele ascuns în fundul teatrului, amestecându-se uneori printre tehnicieni, gustând din plăcerea aspră a amintirilor din anii lui pierduţi. Dacă ar torpila acest spectacol, ar însemna să-şi înjunghie tinereţea. Şi la ce bun? Eşecul „Operaţiunii Serüven” nu se va datora prăbuşirii unui decor, nici chiar sub ochii unui ministru. Această tactică de mici sabotaje, care îi fusese impusă de şefii lui, nu era decât o slăbiciune de caracter a clanului, a rasei, dar nedemnă de el. Bănuia un compromis abject cu puterea, deşi laţul se strângea în jurul reţelei panturaniene: aruncăm din balast, dar lăsaţi operaţiunea să se desfăşoare cum a fost prevăzută şi eliberaţi-l pe Kubilay. Şi îl eliberaseră! Reduseseră obiectivele misiunii sale până la a o goli de conţinut. Cine ştie dacă nu ajunsese de nedorit şi deranjant în*

încăpăţânarea lui singuratică de a o continua? Dar nu va renunţa. Dacă n-avea nimeni curajul, se va ocupa el să ducă totul la bun sfârşit. Fiindcă nu mai putea să acţioneze din exterior, trebuia să se infiltreze în organizarea „Timpului Turciei” şi să sape de dinăuntru.

Starea sănătăţii nu-i mai ajuta deloc, dar o identificase, tot mişunând prin preajma teatrului, pe o anume Lou Andréas, care i se părea destinată să reuşească. Odată lansată, nu mai conta ce avea să se întâmple, uneltirea lui avea să-şi atingă scopul.

Amestecat astă-seară printre invitaţii la premieră, atâta timp cât se va putea împotrivi chemării sângelui, va pune ultima cărămidă la planul lui şi inch’Allah/

Capitolul 12

Léon du Moulin intră în scenă

Preşedintele manifestării „Timpul Turciei” îi invitase pe ambasadori, pe sponsori şi pe comisari la conacul lui pentru o gustare înainte de reprezentaţie. Era o frumoasă construcţie renascentistă la câţiva kilometri de Sablé. Stăpânul locurilor o decorase cu numeroase trofee dovedind gustul lui pentru vânătoare. Ahmed făcea mai degrabă parte din acei oameni care nu-şi reveniseră complet după moartea mamei lui Bambi, dar gazda lor nu semăna câtuşi de puţin cu un vânător sângeros. Preşedintele îşi primea oaspeţii cu o naturaleţe şi o eleganţă pe care le-am putea califica cu plăcere „tipic franţuzeşti”, în ciuda dezminţirilor mult prea des impuse de comportamentul celor din Hexagon. Practic, Ahmed cunoştea pe toată lumea, mai puţin un personaj care se prezentase drept organizator al „Timpului Turciei”. Se abţinu să nu-i răspundă: „Ah, şi dumneavoastră?” La urma urmei, dacă operaţiunea părea de-acum demnă de revendicat, ăsta era mai degrabă semn bun. Léon du Moulin avea ochii seducători, dar prea mobili pentru a-şi fixa îndelung interlocutorul şi în permanenţă la vânătoare de întâlniri care să nu-i scape. Păstra un zâmbet de înfumurat în rezervă în colţul drept al gurii sale cu buze subţiri, îndruga cu colţul stâng un discurs rapid şi sigur, de

natură să nu lase nicio îndoială în privinţa inteligenţei lui. Această aptitudine de a disocia cele două părţi ale feţei i se păruse remarcabilă lui Ahmed. Ce atu pentru a se remarca la cocktailuri! Fără îndoială că aşa îşi făcuse Léon du Moulin cariera, graţie guvernelor de dreapta, ţinând în acelaşi timp discursuri despre convingerile lui de stânga. Un specialist în domeniul creierului ar fi arătat numaidecât că era firesc, deoarece limbajul era controlat de emisfera stângă în 97% din cazuri. Secretul carierei lui Léon du Moulin se afla aşadar în celelalte trei procente, folosite cu o pricepere de mare specialist în comunicare. Ahmed nu-i văzuse niciodată asistând la vreunul dintre evenimentele „Timpului Turciei”, dar alesese anume spectacolul care îi permitea să se întâlnească cu miniştri şi şefi de întreprinderi şi, pe deasupra, într-un decor senorial. Ahmed n-avea să-i mai întâlnească niciodată pe acest Léon du Moulin. Nu pentru că operaţiunea ar fi devenit de nefrecventat, ci pentru că el se consacră ulterior emisiunilor televizate cu mare audienţă, unde reuşi să fie prezentat ca marele său organizator. Şi unor activităţi mai secrete, însă care n-ar face să se vorbească mai puţin despre el.

Ahmed îl regăsi pe Julien Bordier, care se stăpânea cu greu. Mai erau câteva ore până la ridicarea cortinei şi el avea trac, fără îndoială, mai mult decât artiştii. Ahmed nu era pe deplin convins şi entuziasmul francezului ar fi avut mai degrabă efectul invers: era prea vioi ca să nu fie suspectat de orientalism. Lui Julien Bordier îi plăcu să completeze informaţiile lui Ahmed despre *Müsennâ*, cuvânt care desemna o formă de caligrafie în oglindă, unde scrisul se reflectă de o parte şi de alta a unei axe de simetrie. Istanbulul, oglindă a Orientului şi a Occidentului. Frumoasă imagine, care înlocuia veşnicul pod dintre Europa şi Asia. Ba chiar mai justă pentru că nu era cea a unei legături între două realităţi ireductibil opuse, ci reflectarea unei întâlniri şi afirmaţia unei universalităţi dincolo de diferenţele culturale. Aşa citise în program: „Bunul-simţ e în toate ţările şi în toate climatele. Diferenţa

de limbi, de obiceiuri şi de tradiţii, de modul de a gândi nu trebuie să atragă după sine inferioritate de spirit şi de cultură”. Dar ce se ascundea în spatele acestui principiu de om onest din secolul al XVII-lea? Nu cumva exista riscul de a asista la o producţie după tipicul turc, care le plăceau atât de mult europenilor? Faptul că proiectul fusese conceput de o turcoaică ar fi trebuit poate să-i liniştească pe Ahmed, dar Sibel nu devenise cumva prea „franţuzoaică” în toţi aceşti ani? Şi istoria acestui Aii Ufkî, răpit şi dus în serai, despre care descoperise că era mai pasionantă decât şi-ar fi închipuit, cum se făcea că aproape nimeni nu se mai interesase de el? Era premiera unui spectacol despre care nu se ştia aproape nimic, cu un subiect inedit, tratat într-o manieră cu totul nouă şi fără niciun star internaţional în distribuţie. Toată lumea bună din Sablé era la întâlnire, un public obişnuit de mai bine de 30 de ani de spectacole să vadă şi să audă tot ce se realiza mai frumos pe scena barocă a lumii. Mai ales pentru spectacolul de deschidere. Or, Ahmed auzise că barochiştii puri şi duri reacţionau prompt la noutate, denunţând erezia. Obiectivul politic era atins prin prezenţa ministrului culturii şi a soţiei prim-ministrului (prezenţa îi era sperată, dar absenţa, aşteptată), precum şi a unor înalte autorităţi implicate în „Timpul Turciei”. Cât despre spectacol, orginalitatea şi ambiţia lui nu păruseră să convingă pe nimeni, în afară de comisarii francezi, cu care directorul festivalului şi câţiva profeşionişti împărtăşeau, de altfel, şi potenţialul de risc. Aşadar, el a însoţit delegaţia oficială la Centrul cultural de la Sablé nu fără o oarecare teamă.

A doua zi după reprezentaţie, Ahmed lua micul dejun împreună cu Sibel, sub o boltă romantică, chiar în faţa abaţiei Solesmes. Reprezentaţia fusese triumfală, declanşând urale şi ovaţii, bisuri cerute de publicul cucerit. Ministrul culturii ştiuse să găsească cuvintele necesare pentru a saluta realizarea uneia dintre cele mai frumoase speranţe ale creaţiei, când artişti din orizonturi şi discipline foarte diferite au acelaşi univers artistic şi

reuşesc să-i transmită publicului. Cu îndoielile spulberate şi uitate, Ahmed se lăsă purtat de plăcerea de a descoperi personalitatea lui Sibel, un amestec complex de hotărâre şi sensibilitate, de raţionalitate şi imaginaţie, de rigoare şi senzualitate, întruchiparea vie a acestei întâlniri dintre Orient şi Occident. Admiraţia sinceră a lui Ahmed era totuşi frânată de imaginea omofonei ei, zeiţa frigiană, care purta o podoabă pectorală făcută din testicule de tauri şi ai cărei preoţi erau eunuci. Nu înţelegea să-şi împingă cultul de nou convertit la baroc până într-acolo! îşi dădea seama doar ce realizare artistică şi intelectuală, dar şi personală reprezenta acest spectacol. Pesemne că nu-i fusese uşor să coordoneze munca unei întregi echipe, contând mai mult pe colaborarea şi pe înţelegerea cu echipa, decât pe autoritate, pentru a obţine un rezultat fidel concepţiei iniţiale. Pentru că, la urma urmei, *Musennâ* era Sibel, dar nu era nimic dacă toţi ceilalţi nu şi-l însuşeau. Acest demers, indisociabil de proiectul însuşi, era mai greu de condus decât impunerea pur şi simplu a punctului de vedere.

— Altminteri, am fi avut o chestie turcă, după cum vă temeaţi, îi preciză ea lui Ahmed. Am vrut mereu două ansambluri distincte, fiecare cu şeful lui, deşi coordonarea muzicală îmi revine. Nu e prea uşor de înţeles. Şi, de altfel, nici de făcut! Se crede mereu că eu sunt cântăreaţa grupului şi cântăreţii au uneori reputaţia de a nu avea mare lucru în spatele corzilor vocale…

— în orice caz, a fost minunat şi vă promit că voi asculta CD-ul de mai multe ori. Dar pentru punerea în scenă şi coregrafie?

— Am avut marea şansă să întâlnesc doi regizori şi coregrafi care au înţeles şi au ştiut să vadă ce vedeam eu. Şi au format o echipă gata să lucreze în acest sens.

Sibel se pornise şi nu mai putea fi oprită. Tot Istanbulul cosmopolit al secolului al XVII-lea defila sub ochii lui Ahmed. Corpurile de meserii, sărbătorile populare şi divertismentele de la palat, *bayram*-urile, atât de asemănătoare cu carnavalurile italiene. în pofida oboselii

şi a orei matinale pentru cineva care nu se culcase probabil decât spre zori, povestea, explica, comenta cu o pasiune intactă, ca şi cum era pe cale să-şi descopere proiectul. Ciudat pentru o femeie care, la prima vedere, afişa multă discreţie şi curtoazie, gata mai degrabă să asculte decât să se pună în valoare. Mereu acest echilibru al contrariilor? Ahmed reuşi să se strecoare printre baletul turcoaicelor la Florenţa, compus în felul operei *Orfeu* de Monteverdi, şi petrecerile organizate de marchizul de Nointel, ambasadorul lui Ludovic al XlV-lea la Constantinopol, care voia să rivalizeze cu cele ale sultanului:

— Suntem departe de şocul civilizaţiilor. Cu toate acestea, era şi război. Am impresia că nimic nu s-a schimbat de trei secole: Turcia e tot la porţile Europei şi inspiră tot teamă, în ciuda tuturor schimburilor culturale şi comerciale.

— Ce spuneţi?

— Iertaţi-mă, vorbesc încet.

— Nu, nici dacă aţi vorbi mai tare nu v-aţi face auzit. E o chestiune de frecvenţă, de control al respiraţiei, nu de volum.

Ahmed zâmbi:

— Ar trebui să iau lecţii de canto.

— Nu cu oricine, sper. Am cunoscut atât de mulţi cântăreţi care nu înţeleseseră acest lucru şi urlau în loc să-şi susţină vocea. V-a plăcut versiunea mea la lamentoul Barbarei Strozzi?

Şi se porni din nou! Poezia italiană şi poezia orientală, asemănarea dintre modul de exprimare a sentimentelor cele mai pasionate în muzica barocă şi cel care îi modelase universul muzical în Turcia; tatăl ei, interpret la saz; cercetările eruditilor europeni din epoca aceea, care studiau muzica orientală, modurile acesteia, structura ritmică, invenţiile melodice...

Ea conchise:

— Ştiţi, era o epocă de descoperiri şi de experimente în toate domeniile, inclusiv pentru a găsi noi moduri de

expresie în poezie şi muzică. O epocă, în fond, foarte aproape de a noastră, făcută din mişcare şi instabilitate, din căutare şi din incertitudine, din clar obscur, dar mai ales din curiozitate.

— Dar spuneţi-mi, fără a intra în detaliile tehnice, am auzit de curând la radio un celebru cântăreţ la ney, pe care-l cunoaşteţi cu siguranţă, care părea să spună că muzica orientală era inaccesibilă muzicienilor occidentali.

— Da, din punctul de vedere strict muzical al unui specialist în *makarn*, are absolută dreptate. De altfel, munca pe care am depus-o cu cele două ansambluri ale mele n-a fost simplă, chiar dacă amândouă erau de acord să încerce. Dar ar fi fost efectiv imposibil cu unele repertorii, mai ales începând de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi din secolul al XIX-lea. Pentru a simplifica, muzica, atât în Europa, cât şi în Orient, devine foarte savantă şi se îndepărtează de registrul popular. Nu erau atât de îndepărtate în perioada care mă interesează pe mine, între sfârşitul Renaşterii şi începutul Barocului, perioadă propice experimentării, după cum vă spuneam. Dar înţeleg agasarea acestui muzician când vede interpreţi occidentali însuşindu-şi muzica orientală veche şi cântând-o ca şi cum ar fi o muzică fixă, scrisă, şi care n-ar fi evoluat niciodată. Sunt savanţi care cred că ştiu, înzestraţi cu un sentiment de superioritate faţă de orientalism de fapt, chiar dacă acesta poate fi foarte frumos şi plăcut auzului. Dar lucrul acesta nu redă complexitatea muzicii orientale. Gândiţi-vă, există vreo 30 de *makam*, în vreme ce muzica occidentală nu cunoaşte decât două moduri, major şi minor...

— Iertaţi-mă că vă întrerup, mă tem că depăşiţi puţin cunoştinţele mele. E minunat ce povestiţi şi vă mărturisesc că nu mă gândisem niciodată că aşa ceva a fost

* Sistem de linii melodice folosit în muzica turcă tradiţională, care conţine un set complet de reguli pentru compunere şi interpretare; fiecaremakam are o stuctură intervalică mică şi o dezvoltare melodică. (N. *red*.)

posibil. Dar toate aceste texte care se aud în

spectacol sunt ale dumneavoastră?

Şi ce nu-i spuse lui Ahmed! Antoine Galland, Thomas Dallam, Pietro della Valle, Petis de la Croix, Girardin, Du Loir, Thevenot, Charles Ponton, Evliya ţelebi (în fine, unul pe care îl cunoştea măcar după nume!): toţi călătorii eruditi au fost astfel chemaţi la bară pentru a depune mărturie. Nicio propunere de spectacol care să nu se tragă din surse autentice. Până la decoruri şi costume, ale căror modele se puteau regăsi în miniaturi.

— E extraordinar, a conchis ea după vreo douăzeci de minute. Nu sunteţi primul care îmi pune această întrebare. E prea frumos ca să fie adevărat, nu-i aşa? Dar n-am inventat nimic. Tot materialul e aici. Oamenii n-au decât să citească şi să privească. Uitaţi-vă în cărţile lui Metin And, dacă n-aveţi curajul să mergeţi la surse. El a studiat tot. De ce sunt singura care a făcut-o?

— E adevărat, cu atât mai mult cu cât se poate susţine că nimic nu vă predispunea la aceasta cu educaţia dumneavoastră clasică.

— Tatăl meu detesta muzica turcă savantă! în schimb, îl pasiona muzica populară. Presupun că aplecarea mea spre patrimoniul otoman dovedeşte o evoluţie în ţara noastră.

— Chiar aşa, v-aţi lovit de vreo neînţelegere, de vreo reticenţă în Turcia?

Sibel izbucni într-o cascadă de râs care îi aduse aminte de Offenbach. Pentru prima oară, Ahmed auzi cântăreaţa, a cărei voce îl sedusese nespus cu o seară în urmă. Până aici, ea vorbise foarte încet, cu economie, deşi perfect audibil, ca pentru a-i demonstra că nu era nevoie să ridici vocea pentru a fi auzit.

— Dacă vreţi să vorbiţi despre interpretarea lui Aii Ufkî, mai există şi altele în afară de a mea. Dar sunt bucuroasă mai ales să văd că lumea e interesată de el, în afară de cei câţiva specialişti. Am auzit spunându-se că cea de-a 400-a aniversare a naşterii lui va fi sărbătorită în cadrul manifestării „Istanbul 2010, capitala europeană a culturii”. E foarte bine, pentru că o merită din plin. Era un

mare european. în schimb, dacă vreţi să spuneţi că nu e simplu să te apleci în Turcia asupra istoriei Imperiului Otoman, cred că puteţi să vă răspundeţi şi singur, după tot ce mi-aţi povestit.

— Mă gândeam şi la imaginea societăţii otomane pe care o prezentaţi cu toate aceste divertismente. *Bayram*-ul dumneavoastră din spectacol nu e prea „ortodox”, dacă pot să spun aşa, în această lună de Ramadan şi în faţa abaţiei Solesmes.

— E splendidă, nu-i aşa? Un loc prestigios de contemplare şi de misticism. îmi e de-ajuns s-o privesc pentru a mă simţi cuprinsă de o seninătate regăsită. Dar aceasta nu înseamnă că toată creştinătatea era numai devoţiune şi abstinenţă. Uitaţi-vă la carnavale. Era acelaşi lucru în Imperiul Otoman când se sărbătorea sfârşitul Ramadanului.

— Dar nu mergeţi cam departe? N-am înţeles chiar tot, dar era puţin deşucheat, nu?

— Fierbinte vreţi să ziceţi. N-o să-mi spuneţi că sunteţi încredinţat că oamenii din această epocă erau insensibili la poezie, la dragoste, la senzualitate, la beţie! Vreţi să vă cânt *raksiyye*, când amantul îi spune iubitei că are chef s-o...

— Vă rog, vă cred pe cuvânt, o întrerupse Ahmed degrabă. Sunt absolut de acord cu dumneavoastră, ar fi păcat să vedem în Imperiul Otoman numai puterea musulmană în luptă cu creştinătatea şi guvernat numai de religie.

„Ce femeie”, îşi spuse Ahmed plecând de lângă ea. E limpede că până şi pe el îl uimeau fără încetare turcoaicele. Asistase într-o zi la un *perfomance* al unei artiste video care îl paralizase cu forţa şi cu îndrăzneala ei. înaintase pe scenă îmbrăcată cu o *burqa* neagră. în spatele ecranului, defila un montaj de ştiri de război. Din Afganistan sau din Irak. Violenţa imaginilor făcuse loc unui amestec de fotografii de pe străzile unui oraş din Orientul Mijlociu. Nu mai era război, dar nici pace. Ea şi-a scos *burqa* şi a apărut cu un văl care îi descoperea – îi

deschidea? — ochii. Filmul arăta atunci oraşe animate, masculine, pe care ni le imaginam zgomotoase, deşi nu era niciun sunet. Această tăcere de pe scenă era cea a femeii, înfăşurată până la glezne într-o redingotă lipsită de graţie, cu o eşarfă legată strâns în jurul feţei. Pe ecran, imaginile încetineau, vitrinele magazinelor invitau la cheltuieli şi la cochetărie. Pe scenă, realizatoarea se transformase într-o musulmană elegantă, cu o eşarfă multicoloră care îi acoperea numai părul, strâns într-un coc în formă de obuz. Apoi, ea şi-a scos redingota şi eşarfa pentru a se preschimba în „executive woman”, taior roşu, cămaşă albă, părul lăsat liber: turcoaica republicană laică. Imaginile video se accelerau din nou: publicitatea demultiplica trupul femeii, impunea canoanele frumuseţii şi reuşitei sociale, machiajul, talia, regimul de slăbire, seducţia: superfemeia occidentală închisă în propria-i imagine. Pe scenă, artista nu mai era decât într-un *babydoll* provocator. Publicitate pentru lenjerie de corp, copertele revistelor porno, prostituţia încheiau imaginile video. Artista era goală pe scenă, din nou prizoniera propriului trup. Cercul era închis. Privirea bărbaţilor şi imaginea răsfrântă de societate condamnau oare femeile, pentru totdeauna, la închisoare pe viaţă în eternitate? Ahmed nu mai văzuse niciodată un *performance* de un pesimism atât de pătrunzător şi de un cinism atât de coroziv. Artista inventase striptease-ul politic. în câteva minute totul era spus. Cel mai impresionant era că această constatare venea de la o turcoaică. Iată un program care ar trebui să le deschidă ochii francezilor asupra islamului şi a femeilor din Turcia. Dar, în fond, nu era surprinzător. Turcoaicele nu aveau nevoie să călătorească, nici să privească foarte departe ca să înţeleagă şi să simtă toate aceste contradicţii, le trăiau în ţara lor şi în ele, în viaţa de zi cu zi.

Pe când ieşea din han şi se îndrepta spre parcarea unde lăsase maşina, Ahmed îl văzu pe Léon du Moulin instalat pe terasa din foişor în plină conversaţie cu o tânără pe care doar o întrezărise în ajun, dar al cărei

aspect i se întipărise în memorie. Cu fruntea înaltă şi părul negru sub bentiţă, bărbia adusă în faţă, buze cărnoase şi senzuale, cu privirea sumbră şi inchizitoare, totul pe faţa ei inspira puterea şi pasiunea. Din păcate, Ahmed nu avusese ocazia să-i fie prezentat şi nu întâlnise pe nimeni care să-i vorbească despre ea în afară de aceste limbi ascuţite care îmbălează şi se târăsc la cocktailuri ca melcii. O chema Lou Andréas şi doar numele făcea să circule despre ea cele mai răutăcioase bârfe. Se spunea că agăţa la cafeneaua Flore tineri poeţi în floare, sperând să întâlnească un nou Rilke. Că era disperată să frecventeze cercuri nietzscheene, unde îşi recruta amanţii, urlând împreună cu ei moartea lui Dumnezeu şi încruntând din sprâncenele dese împotriva „fericirii generale a turmelor pe păşune”. Ahmed îşi traduse ca pentru sine că această femeie era în acelaşi timp strălucitoare şi liberă.

Nimic surprinzător că acest Du Moulin, reputat pentru apetitul lui de cuceritor, dorea s-o seducă cu toată forţa lui de convingere. Aplecat în faţă, se uita fix la ea ca un colecţionar de fluturi pe cale să prindă în ac o specie rară, imaginând-o deja în vitrina lui la locul de onoare, lângă

Euplagia quadripunctaria, fluturele-leopard, care nu se găseşte decât la Kelebek Vadesi, în sudul Turciei. Tânăra nu se ferea de privirea pătrunzătoare a lui Du Moulin, de obicei atât de mobilă, dar în acea clipă o aţinti asupra ei într-o concentrare intensă. Zâmbetul ei maliţios dădea de înţeles că era mai degrabă amuzată decât fascinată, dar că nu rămânea indiferentă la dorinţa pe care o aprindea în ochii bărbaţilor. Ahmed îşi spuse că ea nu risca să-şi ardă aripile şi că pretinsa pradă îl pândea de fapt pe vânător. Du Moulin a fost de altfel primul care a întrerupt cu un surâs această luptă vizuală, supunere înşelătoare, care putea lăsa să se înţeleagă că inversarea rolurilor nu-i displăcea deloc. Ahmed plecă discret.

Pe drumul de întoarcere, el îl luă în maşină pe Julien Bordier, de la care află mai multe despre această fascinantă reîncarnare a Salomeei, pentru că acesta o

întâlnise în timpul misiunii lui la Istanbul. Lou Andréas aparţinea unei specii pe cale de dispariţie, aceea a ruşilor refugiaţi la Istanbul pentru a fugi de revoluţia sovietică. Familia ei se împrăştiase, unii luând calea maritimă, prin Marea Neagră, alţii, calea terestră a Caucazului, prin Georgia. Primii puteau avea impresia că se aflau doar la câteva braţe înot de la Istanbul la Sevastopol, o iluzie optică; asta nu le-a permis ruşilor, în ciuda tuturor încercărilor, să cucerească „oraşul ţarului”, cum mai era uneori numită fosta capitală bizantină. Ecaterina a Il-a chiar i-a dat unuia dintre fiii săi numele de Constantin, convinsă că avea să reuşească să-i instaleze pe tronul celei de-a doua Rome. Aceeaşi iluzie optică a costat şi viaţa a jumătate din membrii familiei lui Lou, al cărei vapor nu a ajuns niciodată în portul bun. Bunica lui Lou făcuse alegerea bună, în mod paradoxal, înfruntând riscurile unui drum lung şi periculos într-o ţară plină de haos. Văduvă tânără şi frumoasă în oraşul care se moderniza cu paşi repezi sub egida lui Atatiirk, ea reuşise, graţie bijuteriilor pe care le salvase din luptă, să refacă un mic colţ de Rusie, frecventat cu asiduitate de nostalgicii ţarismului. Dar speranţa unei rapide restauraţii se îndepărta pe măsură ce supravieţuitorii din armata albă nimereau la Istanbul şi creşteau rândurile micului ei cerc.

„Accident de dragoste tomnatică”, după cum spunea mama lui, tatăl lui Lou a crescut printre uniformele de mare ofiţer al ţarului. Una dintre aceste uniforme era tatăl lui dar n-a ştiut niciodată care. Crescut în cultul sfintei Rusii, incapabil să se integreze în Turcia, tatăl lui Lou plecase în Franţa după moartea mamei sale. Ultimii arhiduci lăsaseră de multă vreme taxiurile unei noi imigraţii şi Uniunea Sovietică le tăiase francezilor pofta de Rusia, uneori chiar şi comuniştilor! începuturile la Paris au fost grele, dar vântul a suflat în cele din urmă în favoarea lor odată cu afluxul noilor bogătaşi dezvoltaţi din *perestroika*. Tatăl lui Lou îşi dezvoltase o neaşteptată abilitate de a se descurca, angajându-se valet de parcare la un cabaret rusesc, iar sosirea acestei clientele bogate îi

dăduse ideea de a înfiinţa o agenţie de servicii multiple. Agenţia se lăuda că putea să le procure fără întârziere noilor ei bogătaşi tot ce le poftea inima, de la escortă feminină de noapte la un iaht în portul Cannes. Aceste servicii foarte scumpe erau plătite cu bani gheaţă. Lou a trăit mai întâi copilăria unei „rândunici de periferie” care greşise secolul, purtând rochii cusute de mama ei din ţesături cumpărate în Piaţa Saint-Pierre, dar după anul 2000, se metamorfozase într-o adolescentă strălucitoare. Nu mai ieşea la cumpărături în vremea reducerilor decât pe Bulevardul Montaigne, unde se întâmpla să dea peste amantele clienţilor tatălui ei. Independentă şi liberă, se consacră după bunul ei plac literaturii şi, atât din joacă, cât şi din interes, construirii unei solide agende de contacte. Invitată peste tot, făcea furori cu aerele ei prefăcute de mare ducesă Anastasia. Tatăl îi vorbise adesea despre bunica ei care, până la capăt şi până la absurd, întreţinuse iluzia unui trecut apus.

într-o seară, când la televizor era „Sunset Boulevard”, el îi spusese:

— Uite, Gloria Swanson e bunica ta. Sigur, nu-i avea lângă ea pe Eric von Stroheim, dar te asigur că n-a dus niciodată lipsă de cavaleri serviabili care să-i ţină locul bunicului tău!

Cu mintea ei romanţioasă, Lou fusese mereu fascinată de această bunică mitică şi reflecta la ideea că o parte din ea însăşi se afla la Istanbul. Ocazia de a se duce acolo nu veni decât mai târziu, dar Lou nu pierdu nimic aşteptând. Debarcând în plină mişcare socio-culturală tip *Movida*, petrecuse ore în şir prin cafenele şi galerii de artă ca să pună ţara la cale cu o boemă intelectuală şi artistică a cărei muză ar fi putut deveni, dacă n-ar fi fost iremediabil pariziancă. îşi uitase destul de repede obiectivul iniţial, negăsind nici urmă din Istanbulul pe care îl cunoscuse bunica ei. Departe de a fi dispărut din peisajul oraşului, ruşii păreau să nu fi fost nicicând mai numeroşi, dar Lou Andréas se îndoia că aceştia i-ar fi plăcut bunicii, în ciuda moravurilor ei libertine. Dincolo de invazia de

Nataşe, comerţul rusesc înflorea cu numeroase firme scrise cu litere chirilice. Presa turcă relata zilnic contactele politice şi economice dintre cele două ţări. Pe când cele două imperii nu încetaseră înfruntările, o nouă alianţă între ţar şi sultan se citea uneori printre rândurile editorialelor, ca o bună farsă jucată Istoriei... şi un gest batjocoritor la adresa Uniunii Europene, pe care opinia publică turcă o considera din ce în ce mai puţin capabilă să-i ofere Turciei un viitor internaţional pe măsura ei. Pe Lou Andréas politica n-o pasionase niciodată cu adevărat, dar judeca această posibilă răsturnare de alianţă prin prisma unui interes cultural şi istoric: ortodoxia rusă regăsea pe căi ocolite drumul Constantinopolului, apropiindu-se de turcii pe care europenii ezitau încă să-i accepte de frica obsedantă a islamismului. Bizantinii înşişi, apoi rumii, adică grecii din Imperiul Otoman, nu s-au înţeles, la vremea lor, mai bine cu turcii decât cu Europa latină? Prietenii ei intelectuali de la Istanbul erau mai neliniştiţi de distanţa care se crea între Turcia şi Israel: Europa ar fi trebuit să reflecteze, după părerea lor, la integrarea musulmanilor laici, care puteau să joace un rol strategic pentru pace, în loc să se teamă din partea lor de un islamism antisionist, ba chiar antisemit, care nu fusese niciodată în tradiţia lor. Aceştia îi spuneau:

— Voi, europenii, sunteţi comici. S-ar zice că vreţi să se creadă că musulmanii sunt mai antisemiţi decât voi. Nu uitaţi că voi, voi creştinii, aţi inventat antisemitismul! Doar nu speră acum Europa să se uşureze de povara vinovăţiei sale faţă de evrei, ba mai mult, să contribuie la securitatea Israelului ţinând Turcia la distanţă!

Aceste discuţii inevitabile şi interminabile la sfârşit de seară o cam plictiseau pe Lou Andréas, care prefera clar deconstrucţia postmodernă, dar le accepta cu indulgenţă, văzând în acest lucru semnul că aceşti turci, în UE sau nu, erau poate deja, aşa cum se simţea şi ea, mai mult decât europeni, cetăţeni ai lumii, rătăciţi în exilul global al nomazilor gândirii. Punct de plecare sau de sosire al tuturor drumurilor spre cele patru zări, Istanbulul era

poate locul visat pentru a face să crească rădăcinile acestui exil intelectual şi artistic în mileniul al treilea. Poziţia estetizantă avea cu ce s-o seducă, dar până la urmă se întoarse, cu toate că admira orbeşte noua Romă, în care vedea un nou New York. De atunci, urmărea toate activităţile prevăzute de manifestarea „Timpului Turciei” cu entuziasmul şi asiduitatea unui novice recent convertit la adevărata credinţă.

Ah, femeile! Subiectul revenise deseori în timpul pregătirilor operaţiunii. S-ar fi zis că tot islamul se reducea la ele! Fără să uităm alcoolul. Francezii nu se gândeau decât la asta, în plină dezbatere despre vălul integral. Ahmed avea o bănuială: aceştia credeau că organizatorul turc îşi construise dinadins echipa numai din femei tinere, vizibil hotărâte să-si construiască o carieră decât să stea *f* acasă şi unele mai fermecătoare decât altele. El oferea astfel, nu fără umor, caricatura unui sultan care se deplasa cu haremul lui sau a unui mascul din secolul al XXI-lea ameninţat în privilegiile lui ierarhice. La polul opus, comisariatul francez, care era atât de îngrijorat de egalitatea turcoaicelor, era majoritar masculin şi nu putea conta decât pe prezenţa unor stagiare pentru a restabili paritatea. Această situaţie era des întâlnită în straturile cele mai înstărite şi mai europenizate ale societăţii turce. în altă parte era exact pe dos, nu putea fi negat acest lucru. Nouatea ultimilor ani era apariţia unui văl „politic” în sânul noii burghezii conservatoare. O femeie putea purta vălul fără să fie ţărancă înapoiată. Ahmed admitea asta de bunăvoie, dar trebuia oare să fie admisă eşarfa şi la universitate? Acest lucru îi rănea profund convingerile. Cu atât mai mult cu cât aproape toate studentele îşi scoteau eşarfa când intrau în campusuri şi o puneau când ieşeau fără să pară că se gândesc la gest. Altele îşi puneau, parese, peruci pentru a lăsa să se creadă că respectau laicitatea. Altele îşi puneau eşarfa pentru a lăsa să se creadă că respectau religia, dar o făceau la ieşirea din localurile de noapte pentru a evita controalele de alcoolemie. în fine, de la anecdotă la problema de fond,

toate acestea ar face obiectul a zeci de dezbateri în întreaga Franţă şi Ahmed nu intenţiona s-o rezolve pe autostrada A13. Vor avea destul de multe griji când vor fi obligaţi să aranjeze vizita oficială a Sultanului şi Marelui Vizir, ale căror soţii purtau eşarfa cu mândrie militantă, în detrimentul taberei laice.

Interludiul 8

Kubilay Bozkurt aştepta cu nerăbdare sub o poartă la intersecţia dintre străzile Lavandières Sainte Opportune şi Deux Boules. Ecourile bulevardului Victoria îi spuneau că Şeker Bairami, *sărbătoarea zahărului, cum se spunea pe la el, la care Turcia era invitată de onoare, era un succes. încă unul pentru această „Operaţiune Serüven" pe care nu reuşea, în mod cert, s-o dezorganizeze. Boala lui nu era singura în cauză. Graţie îngrijirilor doctorului Teke, se simţea mai bine. Crizele de nebunie licantropică suferite la Sablé păreau să nu mai fie decât un coşmar îndepărtat de când se întorsese la Paris şi Ramadanul picase la ţanc, dacă nu pentru a se vindeca de tot, măcar pentru o îmbunătăţire. Putuse să rămână închis ziua şi să se arate numai la căderea nopţii fără să trezească suspiciuni. De n-ar fi fost mirosul alifiei cu grăsime de ţap, ar fi trecut neobservat. Dar el aştepta mereu ordinul să treacă efectiv la acţiune. O simplă bombiţă artizanală cu câţiva răniţi uşor în această mulţime care dansa pe străzi de-ar fi lansat, s-ar fi terminat cu această blestemată operaţiune. Dar nimic. Mereu aceleaşi sfaturi de prudenţă.*

Astăzi, încercase prima lui ieşire diurnă, dar soarele orbitor şi căldura îl obligaseră să se întoarcă în vizuina lui ca să aştepte noaptea. Avusese doar timpul să vadă, neputincios şi plin de furie, triumful acelei Techno Parade: 400 000 de persoane defilând în ritmul unor DJ turci în spatele carului „Sounds of Istanbul". Această demonstraţie de decadenţă occidentală condusă de turci în plin Paris întruna dintre sărbătorile sacre ale islamului îl revoltase. „Câini de necredincioşi!" Şi, de mai multe ore, Teatrul Châtelet era invadat de muzica turcă pentru a maimuţări sfârşitul Ramadanului. Toate acestea sub pretextul de a

arăta că era cu putinţă să fii în acelaşi timp şi musulman, şi laic! Un ministru avea chiar să sosească în curând pentru a asista în mod special la concertul unei cântăreţe care n-avea nicio jenă să se producă pe scenă lângă greci şi armeni. Guvernul lui înnebunise? Turcia era în pericol şi corupţia în floare, până la vârful statului. Ce mai aşteptau deci şefii lui ca să lanseze un avertisment spectaculos vânzătorilor patriei şi să pună astfel capăt acestui dezmăţ aşa-zis cultural, care se afişa peste tot în Franţa în numele modernităţii ţării lui? îi va anunţa în sfârşit întâlnirea de astă-seară că avea mână liberă să treacă la treabă?

Scăpăratul unui chibrit îl făcu să-şi întoarcă privirea, dar flacăra îl obligă să dea înapoi numaidecât şi să-şi protejeze ochii. Necunoscutul a mai scăpărat o dată şi s-a apropiat de chipul lui.

— E şi mai rău decât mi se spusese. Un simplu chibrit şi iatăte complet neputincios. E timpul să te întorci în ţară. în orice caz, misiunea ta e încheiată. Am hotărât să nu ne mai opunem desfăşurării „Operaţiunii Serüven”. Merge bine şi e un excelent ecran de fum pentru a pregăti acpuni decisive pe terenuri mai importante. Pentru moment, lupii spun parola şi se deghizează în miei. De altfel, tu le-ai şi prins mirosul cu alifia asta care pute. Mâine te întorci cu mine în Turcia. E un ordin.

La o pocnitură din degete, Kubilay se văzu asaltat de trei bărbaţi mascaţi gata să-i pună cămaşa de forţă. Cu spatele la zid, nu aşteptă ca laţul să se strângă în jurul lui şi se năpusti asupra celui din mijloc. Răsturându-l pe umerii lui, se ridică cu o mişcare suplă şi se roti. Ceilalţi doi, loviţi din plin de picioarele tovarăşului lor, se prăbuşiră înainte să mai poată acţiona. Kubilay îşi lăsă atunci încărcătura şi îl termină dintr-o lovitură la gât. Şeful, ale cărui trăsături tot nu le putea distinge, nu mişca. „Păcat, erai unul dintre cei mai buni oameni ai mei.” Orbit, Kubilay nu mai auzi decât un fluierat în aer şi căzu chircit. Cuţitul vibră în poartă chiar deasupra capului lui. O fracţiune de secundă mai târziu, I-ar fi lovit exact în piept. îi spuse atacatorului său în timp ce-o zbughea:

— *îmbătrâneşti, Polat*! *Poţi să dai drumul câinilor, că tot nu mă vor prinde*. *Şi nu te baza pe cât de urât miros*. *Nu e o alifie care să facă din mine ţap ispăşitor*!

Capitolul 13

Pregătirea vizitei Sultanului la Paris

Ahmed îl regăsi pe Sinan bronzat şi gata să înfrunte o haită întreagă de vârcolaci. Sfârşitul Ramadanului decursese bine cu o Techno Parade şi o serată la Châtelet care atrăseseră sute de mii de persoane într-o ambianţă laică de veselie. Ramadanul fusese şi o scuză convenabilă pentru a le explica francezilor acumularea de întârzieri. Turcilor nu le făcea plăcere să se folosească de acest argument, dar era incredibil cu câtă uşurinţă îl înghiţeau francezii. Unii chiar telefonaseră să se scuze că-i deranjau într-o vineri!

în ciuda unui nivel sociocultural peste medie, nu ştiau că, în Turcia, ziua nelucrătoare e duminica şi păreau convinşi că, în timpul Ramadanului, toţi turcii îşi petreceau timpul, din zori până la apus, aşteptând întreruperea postului. Cu toate acestea, Ramadanul era mult mai puţin perceptibil în Turcia decât concediile din luna august în Franţa! Sinan şi Ahmed încă nu puteau să uite greutăţile instalării lor, pe care nu le-ar fi depăşit niciodată dacă n-ar fi găsit turci în plin Ramadan, care să facă lucrările.

Dar cei doi *efendi* erau îngrijoraţi. Mai rămăseseră trei săptămâni până la începutul marilor expoziţii de la Grand Palais şi de la Luvru şi operele încă nu sosiseră, cataloagele nu erau gata şi banii tot nu veneau. încă şi mai grav, agendele celor doi preşedinţi erau blocate pentru 8 octombrie, dar nicio invitaţie oficială nu fusese trimisă de la Palat pentru Divan. Şi, cireaşa de pe tort, Ahmed ştia de la Julien Bordier că iluminarea Turnului Eiffel în culorile Turciei risca să fie pusă sub semnul întrebării.

Sinan izbucnise:

— Iar? Dar am vorbit cu primarul Parisului şi a fost de acord! Ţi-a zis ce-l reţinea?

— Nu, a fost discret, dar e limpede că vine de mai sus. Avem întâlnire cu Işik imediat. Cum ea lucrează în

mijlocul echipei franceze, poate ştie mai mult.

Pentru a înlesni coordonarea celor două echipe, comisariatul turc desemnase într-adevăr o studentă la Ştiinţe politice, care, imediat ce obţinuse diploma, se instalase cu program complet în birourile comisariatului francez. Ea era, oficial, onorabila corespondentă a părţii turce, beneficiind de informaţii la primă mână despre munca francezilor. Iar, dacă aceştia din urmă aveau un mesaj de transmis, le era de-ajuns s-o anunţe pe Işik, fiind siguri că vorbele lor aveau să fie transmise cu exactitate, în fine, în caz de probleme, turcii puteau fi anunţaţi în timp real. Nu era nevoie de organizat scurgeri, pentru că un canal de informare pornea direct de la sursă, în văzul, auzul şi spre satisfacţia tuturor.

Deşi originară din Bursa, oraşul teatrului turc de umbre, *Karagoz*, Işik putea să informeze deschis şi pentru că prenumele ei însemna „lumină”. Ea zâmbea cu îngăduinţă atunci când unul din comisarii francezi îi punea vreo întrebare zicând: „Luminează-mă!” Tânăra nu-şi pierdea răbdarea când ei nu se puteau abţine să n-o apostrofeze strigând-o „Mata Hari”.

Agent dublu oficial, se descurca onorabil în poziţia ei de felie de *doner kebab* într-un *dtirtim*. Parcursul universitar dovedea că fusese întotdeauna un „subiect strălucit” şi afişa o modernitate pe care averea familială îi permitea s-o susţină cu eleganţă perfectă. Era Turcia tânără, dinamică şi seducătoare, întruchipată într-o gravură de modă. Crescută după principiile unui kemalism insuflat, în versiunea sa dogmatică, încă din clasele primare, ea vedea Turcia aşa cum ar fi dorit să fie. Dar această imagine corespundea oare cu realitatea? Era o dezbatere în care nu ar fi vrut cu siguranţă să intre dincolo de anumite limite. Turcia ar fi fost atât de frumoasă dacă ar fi putut să semene pe deplin cu Işik! Şi Europa însăşi ar putea s-o ia ca model. Hotărâtă să-şi arate ţara în cea mai bună lumină, se devotase trup şi suflet „Operaţiunii Serüven” şi se zbătea cu o energie inepuizabilă în mijlocul cererilor deseori contradictorii pe care le primea din cele

două părţi. Ca o pasarelă între două maluri instabile ale unui torent în creştere, se chinuia să păstreze echilibrul şi să evite ruptura. Din simplă corespondentă şi interpretă, devenise până la urmă o coordonatoare esenţială, cu misiunea de a stabili dialogul între parteneri care nu aveau nici aceeaşi noţiune a timpului, nici acelaşi simţ al priorităţilor, nici măcar aceleaşi metode. Pentru o primă experienţă profesională, ea dezvolta astfel calităţi remarcabile de răbdare şi de negociere. Suficiente în orice caz pentru a o convinge pe deplin să devină diplomată dacă i-ar fi trecut vreodată prin cap. Acest lucru arăta bine că Işik era cu mintea întreagă! Avea un strop de paranoia, dar exact cât trebuia pentru o turcoaică tânără care se respectă. De aceea, nu ceda decât rareori la ideea că toţi francezii îi purtau pică şi erau gata să se alieze cu lumea întreagă împotriva Turciei. Simple momente de oboseală scuzabile în acele împrejurări! Se părea chiar că dubla ei apartenenţă lingvistică şi culturală încă n-o făcuse complet schizofrenă. în aparenţă, cel puţin. Dacă rezista până la sfârşitul operaţiunii, trebuia să i se aducă aminte să-şi doneze creierul ştiinţei pentru a permite înţelegerea acestei rezistenţe excepţionale! Cât mai târziu cu putinţă, fireşte.

Sinan propuse să meargă pe jos, hotărât să demonstreze că apartamentul lor avea o poziţie ideală. Şi, după 20 de minute, el şi Ahmed ajunseră la biroul de primire de la ALEA-France, unde comisariatul operaţiei îşi găsise adăpost, generozitatea sponsorului venind la fix să suplinească incapacitatea autorităţilor. Accesul era la fel de securizat ca la un minister: carte de identitate, *bagde* şi deplasare în edificiu cu însoţire obligatorie de către un angajat. Işik însăşi venise să-i ia, conducându-i printr-o frumoasă curte de onoare circulară, care evoca o horă de trăsuri aurite şi un univers de recepţii fastuoase. De altfel, un bufet se pregătea în holul mare cu coloane de marmură roz, cu un alai de recepţionere care păreau să fi ieşit dintr-o agenţie de manechine zâmbind la toată lumea şi la întâmplare cu un profesionalism reconfortant. Sinan şi

Ahmed avuseseră deseori ocazia să revină în aceste birouri de-a lungul manifestării „Timpului

Turciei” şi – ce coincidenţă! — de fiecare dată se pregăteau festivităţi. Peste tot, monitoare lăudau performanţele întreprinderii şi calitatea angajaţilor, înmulţeau devizele şi sloganurile mobilizatoare, afişând în fiecare zi un nou proverb şi prenumele celui a cărui sărbătorire nu trebuia uitată. După toate cele auzite despre compania de telefonie Carotte, Sinan şi Ahmed răsuflaseră uşuraţi văzând o societate care avea grijă de resursele umane. Mânuind umorul negru cu virtuozitate, nu le spusese preşedintele că, atunci când se făceau asigurări de viaţă, se specula moartea clientului, nu a salariaţilor? în planul secund, se vedea o impecabilă grădină de tip italian, care îi adusese localului supranumele de Tivoli. Bazinele ornamentale fuseseră înlocuite cu impozante scrumiere din piatră şi statuile romane, cu fumători care marcau drumul de verdeaţă. Angajaţii purtau conversaţii tainice în faţa distribuitoarelor de băuturi şi delicatese, alţii păreau să conspire în grădină sau schimbau vorbe sibiline în faţa ascensoarelor. înainte de a urca, luau în podul palmei un strop de loţiune parfumată de la unul dintre numeroasele distribuitoare suspendate pe zidurile templului ca nişte agheasmatare moderne. Odată purificaţi de această apă binecuvântată, puteau să păşească în incinta sacră şi să se alăture comunităţii adepţilor. Fuseseră instalate şi nişte maşini minunate capabile să readucă dintr-un singur impuls credinţa în inimile rătăcite. Până şi îndoiala părea să-şi găsească un remediu în acest falanster utopic. Acest loc încântător şi nebănuit din inima Parisului, unde totul părea numai „ordre et beauté, luxe, calme et volupté”*, era totuşi, înainte de toate un templu al productivităţii. Compania, care gestionase mai bine decât concurentele sale criza, tocmai fusese declarată numărul unu în lume.

Işik îi conduse până la ultimul etaj, în dreptul unei uşi mici, cu încuietoare cu cifru ca o valiză. Comisariatul era bine protejat. „Atenţie la cap!” Mergând aplecat unul în

spatele celuilalt, chiar pe mijlocul unui culoar mansardat, putură să se ridice abia într-un birou mare şi larg deschis, unde fuseseră instalate vreo 20 de posturi de lucru. Acolo era deci cartierul general. După bunul lui obicei, Laurent Darvieux umbla în lung şi-n lat, cu cămaşa scoasă pe jumătate din pantaloni şi cu telefonul la ureche, distribuindu-le cu generozitate ghionturi colegilor concentraţi în faţa calculatoarelor, ca şi cum ar fi vrut să-i facă să participe la conversaţie conducându-şi cu dibăcie argumentele pe spinarea lor. Când o palmă uşoară pe umăr îi trimitea să facă un tur cu scaunele lor cu rotile, era semn că discuţia devenea tensionată. Dar, dacă o strânsoare amicală de ceafă îi trimitea cu nasul în tastatură, Laurent Darvieux era pe cale să-şi facă interlocutorul să cedeze. Pereţii începuseră să prindă viaţă cu diferitele afişe ale „Timpului Turciei”. Işik îi conduse până în fundul biroului, care dădea spre o frumoasă sală de şedinţe pentru vreo 20 de persoane, mult mai înaltă şi dotată cu un ecran mare şi plat, racordat prin satelit la televiziunile din Turcia. Julien Bordier li se alătură cu toţi ceilalţi membri ai echipei, urmaţi curând de Laurent Darvieux, care îşi privea telefonul cu o lipsă de entuziasm puţin încurajator pentru continuarea şedinţei lor.

în termeni diplomatici, veştile erau „neliniştitoare”. Sinan şi Ahmed îşi traduseră numaidecât: „Suntem la un pas de catastrofă”. Laurent Darvieux tocmai terminase o conversaţie agitată cu preşedintele de la Luvru care, din pricina lipsei listei de lucrări şi a textelor cataloagelor, se pregătea să anuleze expoziţiile. Era mai mult decât o ameninţare, un ultimatum – mijloc de presiune de gradul 15 pe scara lui Vargas, care număra 16, de la simpla scrisoare la ordin, generator de nelinişte cel puţin.

Sinan întrebă:

— Nu mai putem câştiga timp? Să amânăm data?

— Din câte-şi aduce aminte conservatorul, aşa ceva nu s-a întâmplat niciodată la Luvru. Mai bine anulează sub pretext de caz de forţă majoră decât să lase de înţeles că muzeul nu e în stare să-şi respecte termenele.

Chiar dacă era mai puţin ameninţător, nici muzeul de la Grand Palais nu era mai liniştit în privinţa capacităţii sale de a deschide expoziţia „De la Bizanţ la Istanbul” la data anunţată. Dar se ştia şi că, orice s-ar întâmpla, inaugurarea trebuind să coincidă cu o vizită prezidenţială, era exclus să fie amânată. Rămânea de aflat de când se putea începe pentru a mobiliza mijloacele necesare şi a planifica munca echipelor după o numărătoare inversă precisă. Cu riscul de a se lipsi de orice marjă de manevră, francezii nu voiau ca turcii să afle prea repede că şi ei ştiau să lucreze în regim de urgenţă. Dar toată lumea înţelesese dimensiunea politică a evenimentului şi ştia că, de bine, de rău, va avea loc. Nu aşa stăteau lucrurile şi la Luvru care, deodată, trecea la cel de-al doilea plan, atât în spiritul comisariatului turcesc, cât şi în previziunile protocolului. Fără intenţia de a jigni pe cineva, se zvonea că ar fi fost mai simplu să nu existe două inaugurări la câteva zile distanţă şi că o amânare a celei de la Luvru ar simplifica lucrurile. Când Laurent Darvieux sugeră că turcii ştiau poate prea bine ce făceau dacă nu se arătau deloc neliniştiţi în faţa urgenţei situaţiei, Sinan şi Ahmed protestară numaidecât, dar fără să aibă sentimentul că au fost pe deplin convingători. Francezii bănuiau că turcii nu ar suporta prea bine dezamăgirea de a nu mai beneficia de o mare expoziţie la Luvru. Lipsa lor de grabă putea aşadar să fie un mod de a face muzeul să plătească pentru dimensiunea relativ modestă a spaţiilor puse la dispoziţie şi pentru reticenţele birocratice pe care fuseseră obligaţi să le învingă pentru instalarea Cafenelei turceşti în Jardin de Tuileries.

Ahmed insistă:

— Suntem foarte onoraţi de colaborarea cu Luvrul, al cărui prestigiu e inegalabil. Şi Cafeneaua turcească a fost un succes pentru care îi suntem foarte recunoscători preşedintelui instituţiei.

Sinan continuă:

— Aduceţi-vă aminte, tocmai el propusese să ni se permită să invadăm parcul pentru a beneficia de

vizibilitate maximă la marele public. Vom face totul pentru ca expoziţiile să se desfăşoare în cele mai bune condiţii.

Laurent Darvieux şi Julien Bordier aprobară diplomatic, traducând pentru ei: „Luvrul ne-a tratat de sus, ca pe nişte romi, dându-ne un capăt de teren lângă bâlci. Acum, e rândul nostru să facem cum credem”.

Era o interpretare radicală, dacă nu tendenţioasă. Fără a se ajunge până aici, era poate doar un nou episod al războiului dintre „patrimonişti” şi „contemporani”, de care programul „Timpului Turciei” se lovise de atâtea ori. Primii, admirând orbeşte operele de artă clasate în patrimoniul mondial al umanităţii sau demne de acesta, nu puteau bineînţeles să considere că un pătrat de parc, chiar şi regal, putea să compenseze suficient de bine modestia galeriilor de expoziţie. Ceilalţi se dădeau în vânt după spectacolele în aer liber şi erau cu siguranţă mulţumiţi să reechilibreze programul în favoarea unei imagini festive şi moderne a Turciei. După festivalurile de vară şi la ora pregătirii marilor expoziţii de toamnă, balanţa trebuia să încline de-acum înainte în favoarea patrimoniştilor, care înţelegeau să facă lucrurile în ritmul lor. Iar tempoul, după cum adăugă Sinan, era dat de doamna Duru £i?ek, celebră muzeografă al cărei caracter bine călit era egalat de o vastă erudiţie. Perfecţionismul ei, relaţiile strânse pe care le întreţinea cu Ministerul Culturii constituiau cele mai sigure garanţii că expoziţiile vor fi nu numai foarte reuşite, ci şi că vor beneficia de toate facilităţile de împrumut din partea autorităţilor muzeale. Tot continuând să-şi exprime asentimentul diplomatic dând din cap tot mai mult, comisarii francezi descifrară fără dificultate vorbele lui Sinan. Cunoşteau suficient de bine limba turcă şi aventurile lui „Tintin” pentru a şti că Duru £iţek însemna literal „Castafiore”. De fapt, colegul îi prevenea că toată partea patrimonială a operaţiunii depindea cel mai mult de o divă autoritară şi inconturnabilă, a cărei voce putea să înmoaie toate rezistenţele, dar şi să spargă unele urechi.

Sinan şi Ahmed se angajară să accelereze administraţia turcă pe cât era cu putinţă, fiind bine ştiut că

Afacerile Externe nu aveau prea multă greutate într-un domeniu care era competenţa exclusivă a Culturii.

Sinan continuă:

— Să fim sinceri, dacă am avea confirmarea că preşedintele francez va inaugura expoziţia împreună cu omologul lui şi că Turnul Eiffel va fi luminat în culorile Turciei pentru vizita sa, lucrul acesta ar ajuta fără îndoială la deblocarea unor dosare.

— Chiar şi pe cel al banilor care trebuie să vină în fiecare joi?

— Puneţi-vă în locul celor de la Ankara. Ei n-au văzut încă nimic cu ochii lor din „Timpul Turciei" şi, dacă noi şi voi ştim că operaţiunea are un mare succes popular în Franţa, trebuie să recunoaştem că nu apare în *prime-time* la televiziunile franceze şi nici nu se află pe prima pagină a presei internaţionale. Ei vor dovezi că investiţia care li se cere e justificată. Vizita prezidenţială, luminarea Turnului Eiffel şi inaugurarea marii expoziţii vor avea valoare de test.

Julien Bordier îl privi pe Laurent Darvieux ca şi cum l-ar întreba dacă putea să spună ce-i povestise lui despre serviciul său de permanenţă din august şi despre minicriza care agitase diferite cabinete, de la Afacerile Externe la Palat, în legătură cu Tumul Eiffel. I se părea greu să le mărturisească turcilor, chiar dacă o ştiau deja cu certitudine, că se prăbuşiseră sub o avalanşă de mesaje pline de semne de exclamare, din care reieşea că acei corespondenţi ai săi descopereau cu spaimă că programarea culturală a turnului, a cărui iluminare era prin definiţie partea cea mai vizibilă, era de competenţa primarului Parisului. Unii, care nu ezitau de altminteri să recomande sus şi tare transferurile de sarcini spre colectivităţile locale când era vorba ca statul să facă economie, fuseseră indignaţi: „Dar primarul nu poate să facă ce vrea fără acordul nostru! Tumul Eiffel e Franţa!" Julien Bordier putuse doar să confirme că era, înainte de toate, Parisul. Fusese obligat să explice din nou cu răbdare cum era organizat un „sezon" străin, ce instanţe luau parte

la decizii, cine finanţa... ca şi când „Timpul Turciei” era o premieră de acest gen, deşi Franţa găzduia astfel de iniţiative de mai bine de 25 de ani.

în cele din urmă, Julien Bordier reuşise să stabilească, cu sprijinul textelor, că nu era un diplomat care, într-un acces de nebunie, ar fi vândut Turnul Eiffel turcilor sau le-ar fi promis luna de pe cer. Toată lumea păruse, dacă nu satisfăcută, măcar parţial liniştită să constate că iluminarea va dura doar şase nopţi, niciuna în plus, că nu va costa vreun cent nici din banii contribuabililor francezi, nici ai parizienilor, şi că nu va fi decât o iluminare în roşu şi alb, fără niciun semn exterior de naţionalism, nici măcar o fărâmă de semilună ori vreun praf de stea. în fine – argument decisiv în logica dezvoltării durabile –, societatea de exploatare urma să experimenteze utilizarea diodelor electroluminiscente, zise LED-uri, nouă tehnologie revoluţionară cu consum redus, oferind o iluminare în acelaşi timp economică, modernă şi estetică. Era, în orice caz, ceea ce li se garantase, explicându-li-se că 453 de proiectoare – 293 albe şi 160 roşii – ajungeau pentru a se obţine un efect maxim. în termeni de calambururi publicitare, frumuseţea LED-urilor* putea fi admirată.

Fără a intra în toate detaliile, Julien Bordier a vrut să-i liniştească pe Sinan şi pe Ahmed, care nu-şi făceau nicio iluzie despre presiunile făcute pentru ca operaţiunea să eşueze. Important era să aibă loc, pentru că turcii intraseră în joc şi ţineau acum morţiş la ea ca şi când ar fi fost vorba de onoarea patriei lor. Iată o plată care s-ar face la termenele cele mai stricte, se gândeau cu o uşoară amărăciune comisarii francezi care, în tot acest timp, erau obligaţi să se zbată ca să realizeze fără bani un întreg program de cooperare şi de schimburi mult mai important în ochii lor pentru relaţiile franco-turceşti pe termen lung decât această operaţiune de comunicare, într-adevăr, câteva zile mai târziu, aflară că acel contract fusese semnat de urgenţă şi că un virament de 50% din factură fusese efectuat în ora următoare. Când turcii ţineau la

ceva, ştiau să se dea peste cap şi să dovedească, în sprintul final, o rapiditate aproape jamaicană.

Pierrette Kallimeroglou întrerupse şedinţa pentru a le aduce cafea proaspătă şi rahat, cu care comisariatul era aprovizionat regulat de către vizitatorii săi. Văzând că Sinan fusese surprins când i-o prezentase, Laurent Darvieux preciză în glumă că fusese angajată pentru a dezamorsa criticile comunităţii greceşti.

— Am ţinut ca alcătuirea comisariatului să reflecte obiectivul „Timpului Turciei” în termeni de diversitate culturală şi de respect faţă de minorităţi. Eu şi Julien suntem puţin cam albi, heterosexuali şi „mai mult sau mai puţin” creştini. Trebuia aşadar să compensăm. Sigur, nu e perfect, există totuşi o grecoaică, o poloneză logodită cu un turc, un homosexual care se simte bine în pielea lui, o catolică practicantă, un agnostic, un stagiar la ENA*, o ruandeză, o evreică, o armeancă, o aristocrată sărăcită şi o tânără merituoasă.

Sinan şi Ahmed nu ştiau dacă era adevărat sau nu, conştienţi totuşi că, ei fiind „mai mult sau mai puţin” musulmani, nu erau tocmai bine plasaţi ca să decidă într-un sens sau altul. Dar nimeni din echipă nu se ridică să iasă trântind uşa, iar provocările făceau parte, se pare, din umorul local. „Grecoaica” adoptă un aer de pui rătăcit; „poloneza”, zâmbetul visător al unei prinţese îndrăgostite; „bărbatul bine în pielea lui” schiţă o mimică adecvată, fără să-i fie distrasă atenţia de la organizarea complexă a turneelor scriitorilor şi poeţilor, care îi revenea în totalitate de la plecarea omologului său turc (un scriitor care, după o scurtă apariţie, găsise numaidecât un turn de fildeş aproape de Academia Franceză, unde se retrăsese prudent împreună cu soţia lui); „catolica” dădu o binecuvântare *urbi et orbi* ritmată de un *Inch'Allah* ecumenic; „agnosticul” se prefăcu a fi cel căruia nu-i venea să-şi creadă urechilor; stagiarul de la ENA nu era hotărât dacă să ia notiţe pentru concursul de absolvire; „ruandeza”, „evreica” şi „armeanca” afişară solidar expresia acelora care se aflau acolo pentru a servi drept cauţiune; un

zâmbet provocator străbătu privirea albastră a „aristocratei”, însemnând că n-avea poate avere, dar poseda nobleţe; aprinsă în obraji, „tânăra merituoasă” se întreba ce făcuse să merite un astfel de şef. Acesta din urmă se grăbi să adauge şi alte laude la adresa ei, ca şi cum ar fi simţit o plăcere răutăcioasă s-o facă să roşească. O copleşi în faţa oaspeţilor de complimente despre munca ei de coordonare, până când un râs eliberator, ca o supapă de siguranţă, o aduse la culoarea ei naturală.

Un apel telefonic de la Ambasada Franţei la Ankara întrerupse aceste prezentări câtuşi de puţin corecte politic. Sinan şi Ahmed voiau s-o şteargă discret (ştiind că Işik avea să-i informeze despre ceea ce i-ar fi putut interesa), când Laurent Darvieux le făcu semn să rămână. „Ce-i vestea asta?” „Când s-a mai pomenit aşa ceva!” „Au luat-o razna de-a binelea!” „O să văd ce pot face.” Laurent Darvieux închise. Consternat de-a dreptul, dar mai combativ ca oricând, le explică lui Sinan şi lui Ahmed că era necesar să contacteze numaidecât Ministerul Culturii din

Turcia ca să arate că nu era cu putinţă să i se ceară Ambasadei Franţei în Turcia să asiste la ambalarea operelor de artă pentru a le garanta starea. Era responsabilitatea proprietarului să supravegheze şi să formuleze toate rezervele necesare faţă de transportator şi de asigurarea în caz de deteriorare. De altfel, din acest motiv, muzeele franceze se gândiseră să primească conservatori din Turcia, care trebuiau să însoţească operele. Doar ei erau în măsură să compare starea la plecarea din ţară şi starea la sosirea în Franţa şi apoi invers, la sfârşitul expoziţiei. Niciun proprietar nu ar fi acceptat vreodată să delege altcuiva grija acestor verificări. Nici ambasada, nici altcineva nu putea face acest lucru.

Fără să mai aştepte sfârşitul conversaţiei, Işik o şi sunase pe doamna Duru £iţek. De data aceasta, ea a fost obligată să-şi recunoască limitele influenţei. Perfect la curent cu procedurile de împrumut dintre muzee, doamna

nu putuse să convingă ministerul să renunţe la această exigenţă bizară. Nu putea explica această încăpăţânare decât prin raţiuni politice: expedierea operelor intra în cadrul manifestării „Timpului Turciei” în Franţa şi al unui acord guvernamental, trebuia aşadar ca statul francez să fie reprezentat de ambasada lui în momentul ambalării şi expedierii. Laurent Darvieux şi Julien Bordier îşi încercară norocul la muzeele franceze pentru a vedea dacă ar accepta să trimită un conservator în Turcia. Acestea exclamară numaidecât că acela care face împrumutul nu poate fi îndreptăţit niciodată să judece starea operelor care îi erau trimise. Ar fi fost cea mai bună cale de a înmulţi la infinit contestaţiile. Era aşadar exclus ca ei să uzurpeze drepturile şi obligaţiile muzeelor turce pentru a satisface un capriciu birocratic. Laurent Darvieux şi

Julien Bordier îşi scutiră oaspeţii de detaliile protestelor, dar nu le ascunseră că bănuiau manevre deliberate de întârziere pentru a face proiectul să eşueze.

Un post de lucru fusese pus la dispoziţia comisariatului turc, iar Sinan şi Ahmed se instalară imediat, unul la telefon, celălalt la calculator. Avură nevoie de peste două ore ca să afle persoana care formulase o asemenea exigenţă, să obţină numărul ei de telefon mobil şi să reuşească în cele din urmă să ia legătura. Sinan se temuse că vorbea cu un perete, dar interlocutoarea lui avea argumente surprinzător de logice, pe care i le expunea cu un calm aproape deconcertant. Având impresia că reuşise s-o facă să recunoască faptul că prezenţa unui reprezentant al ambasadei era inutilă, Laurent Darvieux răsuflă uşurat. Dar a fost de scurtă durată. Privirea lui Sinan, după ce închise, exprima o asemenea deznădejde, încât simţi cum creştea în el umbra unei îndoieli cumplite. La întrebarea mută pe care i-o adresă lui Sinan, acesta răspunse că abia acum înţelegea mai bine în ce fel nebunia putea să ia aparenţele raţionalităţii:

— E perfect de acord cu noi, dar ajunge la o concluzie exact pe dos: operele nu vor pleca dacă un reprezentant al Ambasadei Franţei nu va veni să asiste la

ambalare. La ambalări, ar trebui să spun, pentru că e vorba de opere ce provin de la muzee din toată Turcia. Mi-a spus că trei persoane care să călătorească în toată ţara vreo zece zile ar trebui să fie de ajuns.

Laurent Darvieux exclamă:

— Dar e nebună de tot!

Sinan îi răspunse cu un aer uşor jenat de acest exces de familiaritate:

— Da, aşa ziceam şi eu.

— Nu există trei persoane la ambasadă care să se poată opri din lucru timp de zece zile şi să facă turul muzeelor ţării! Şi cine va plăti?

— N-a spus că trebuie să fie cineva de la ambasadă, ci un reprezentant. Nu aveţi în minunata dumneavoastră reţea culturală persoane care să poată prelua treaba? în orice caz, ele nu vor fi responsabile, după cum spuneţi, fiindcă acea constatare pe care o vor face nu va avea nicio valoare legală.

Şi se dădu alarmă generală! Laurent Darvieux luă legătura cu ambasadorul de la Ankara, Julien Bordier sună la muzee pentru a afla mai precis calendarul de instalare a expoziţiilor, Işik contactă transportatorul turc pentru termenele de expediţie, în vreme ce Sinan o sună din nou pe interlocutoarea lui pentru a obţine o cerere scrisă, iar Ahmed îl înştiinţă pe ambasadorul Turciei despre situaţie. O oră mai târziu, cei cinci se întâlniră în sala de şedinţe pentru a trage concluziile. Ambasadorul Franţei acceptase să-i delege pe directorii de institut pentru muzeele de la Ankara, Istanbul şi Izmir, precum şi pe un arheolog pentru muzeele din provincie, cu menţiunea să primească o cerere scrisă de la Ministerul Culturii, care să precizeze că nici ambasada, nici reprezentanţii ei nu vor fi făcuţi responsabili în caz de deteriorare. Imediat ce va primi cererea, va trimite înapoi acordul lui cu numele reprezentanţilor. Sinan obţinuse, în ceea ce-l privea, redactarea unei scrisori, dar, cum se apropia sfârşitul săptămânii, schimbul de corespondenţă nu putea să aibă loc înainte de luni. Işik preciză că transportatorul era gata

de plecare şi că, dacă ambalarea începea abia marţi, operele ar ajunge la destinaţie cu o săptămână de întârziere, incluzând şi formalităţile de vamă. Julien Bordier aflase că amplasarea tablourilor ar trebui să înceapă peste trei zile, dar i se dăduse de înţeles că o săptămână de întârziere n-ar împiedica respectarea termenelor prevăzute. Ambasadorul Turciei anunţase Afacerile Externe să verifice, pentru orice eventualitate, buna desfăşurare a operaţiunii. O listă cu numere de mobile şi de faxuri fusese trimisă prin e-mail tuturor părţilor implicate, cu menţionarea, în franceză şi în turcă, a obligaţiilor fiecăreia şi a termenelor-limită de respectat.

Sinan, care simţea că nu mai avea aer, ca şi cum ar fi alergat la un maraton, întrebă:

— în fiecare zi e aşa?

Laurent Darvieux îi răspunse, stârnind râsul întregii echipe:

— Azi a fost mai degrabă calm.

Interludiul 9

De când găsise bileţelul sub uşa camerei ei de la Sablé,

Lou Andréas aştepta momentul în care misteriosul „prieten care vă vrea binele” avea s-o contacteze. Fusese uşor să urmeze prima parte a instructiunilor, care o somau să se apropie de Léon du Moulin. Acesta din urmă tocmai asta dorea! îi fusese mai greu să-i ţină la o oarecare distanţă pentru a face jocul seducţiei să dureze mai mult, pentru că Léon du Moulin nu era obişnuit nici cu eşecul, nici cu aşteptarea. Când simţea că-şi pierdea răbdarea, era silită să-i prezinte ea însăşi pe unele dintre prietenele ei, devotate şi pline de curiozitate în acelaşi timp, pentru a-l face să mai aştepte. Du Moulin îşi imagina pesemne că ea se juca cu el de-a vicontele de Valmont şi marchiza de Merteuil! Lou bănuia că legătura aceea avea să fie periculoasă, dar cum, până unde şi, mai ales, pentru cine nu ştia. Uneori, îşi spunea că era nebună fiindcă intrase într-un asemenea joc, ale cărui reguli şi scop nici măcar nu le cunoştea. Nu se lăsase ajunsă din urmă de sufletul ei

slav şi de acest „gust pentru neglijenţă" pe care, după modelul lui Dostoïevski, îl preferase în locul „sudorii cinstite a germanilor"? Refuzase mereu să calce într-un cazinou de teama reacţiilor pe care le-ar stârni. Dar oare nu tocmai latura „Roulettenbourg" a acestei aventuri o incitase? în orice caz, la început, pentru că, odată cu trecerea timpului, şi ea tindea să se enerveze. Du Moulin o amuza deja mai puţin, deşi nici măcar nu-i fusese amant! La urma urmei, atâta pagubă! Prietenele i-ar povesti... Ea nu era o Emma Bovary, gata să se culce cu primul Léon care îi ieşea în cale! Lou se raporta mereu la clasici pentru a-şi gestiona situaţiile sentimentale şi nu regretase niciodată. „Am o inimă literară", îi plăcea ei să spună. Toţi editorii din Paris n-aşteptau decât primul ei roman, dar Lou se eschiva adăugând: „N-am condeiul îndrăgostit".

Nici măcar nu tresări când îi sună telefonul. „Iar Léon, care se întreabă dacă astăzi îşi va încheia seara în patul meu!", îşi zise iritată.

O voce înăbuşită şi răguşită îi zise în engleză:

— Vă credeam mai întreprinzătoare. Nu vă place Du Moulin?

Lou rămase cu gura căscată, furioasă şi neliniştită în acelaşi timp. Vocea continuă:

— Dar îmi convine. Dacă i-ati ceda, v-ar lăsa baltă în secunda următoare. Vă pot ajuta să-i ţineţi sub control. Ascultaţi bine instrucţiunile mele, urmaţi-le întocmai şi apoi nu veti mai auzi niciodată de mine.

Vocea continuă fără să-i lase timp de replică şi o obligă să repete cuvânt cu cuvânt ceea ce auzise. O teamă de neînţeles o împiedică să se revolte.

Apoi, conchise:

— De fapt, toate complimentele mele pentru ultima rochie. Vă pune bine în valoare silueta, iar negrul vi se potriveşte de minune. Sunteţi foarte elegantă!

Lou se uită când la rochie, când la telefon, ca şi cum s-ar fi putut să fie văzută prin aparat şi aruncă o privire pe fereastră. De-abia apucă să zărească o umbră ieşind din cabina telefonică din faţă şi dispărând după colţul străzii,

făcându-i cu mâna un salut ironic. Era supravegheată. Fără să-şi mai pună vreo întrebare, îşi aruncă pe umeri pelerina de caşmir negru şi ieşi. în cutia poştală, găsi cheia despre care i se vorbise. Un bilet dactilografiat preciza că putea deschide cu ea o cutie de bagaje de la Gare de Lyon, unde o aşteptau alte instrucţiuni. Curiozitatea fiindu-i asmuţită de acest joc de detectivi, sări într-un taxi care trecea prin faţa ei, cum nu se întâmplă decât în romane sau la Istanbul. Neîncrezătoare, se uită la şofer. Semăna incredibil de mult cu fratele unui străbunic de-al ei, Igor, şi îi vorbi în rusă. Dar şoferul nu reacţionă. „înnebunesc cu toată povestea asta”, îşi zise. îl rugă s-o aştepte la gară ca s-o aducă înapoi acasă. Când intră în apartament, se văzu în posesia unei haine de piele de culoare roşu-închis nu prea obişnuit, de la o firmă pe care n-o cunoştea, Lycaon, şi a unui ciudat mod de întrebuinţare: „ Va trebui să procedaţi în aşa fel încât să-i faceţi pe Léon du Moulin să poarte această haină. Nu căutaţi să înţelegeţi, va fi metamorfozat, iar fidelitatea lui nu va fi egalată decât de pasiunea pentru Turcia”. Lou Andréas nu era convinsă că avea chef să şi-l facă prieten pe Du Moulin, dar era mai bine decât să-i vadă alergând după ea ca un animal întărâtat şi, dacă el reprezenta cu adevărat un pericol pentru „Timpul Turciei”, era hotărâtă să-i oprească să facă rău. Uluită de-a dreptul de efectele acestei versiuni turce a tunicii lui Nessus, se hotărî să-şi joace rolul şi-i trimise lui Du Moulin un mesaj pentru a-l invita, promiţându-i o surpriză.

Capitolul 14

Iluminări

Confirmarea veni cu doar câteva zile înainte de inaugurare: preşedintele Rose va fi prezent pentru a deschide împreună cu omologul său expoziţia Bizanţ-Istanbul la Grand Palais. „Palatul” îi scrisese în cele din urmă „Divanului”. Cele două echipe, cea turcă şi cea franceză, precum şi cei doi ambasadori, de la Paris şi de la Ankara, primiră vestea cu uşurare. De când toată lumea se lupta s-o obţină, operaţiunea avea în sfârşit să îmbrace

adevărata sa dimensiune politică, deci mediatică. Dar entuziasmul nu dură mult. O avalanşă de probleme se abătu asupra lor, toate capabile să se transforme în incindente diplomatice şi să le dea dreptate celor care de multă vreme răspunseseră negativ la întrebarea: „Trebuie să faci sau să nu faci ceva?”

Situaţia era cu atât mai frustrantă cu cât „Timpul Turciei” se dovedea un succes de necontestat. Chiar şi spiritele cele mai potrivnice erau nevoite s-o recunoască.

Ba ar fi fost şi mai surprinse dacă ar fi cunoscut partea din spatele decorului şi acrobaţiile pe care le făcuseră comisariatele ca să înlănţuie evenimentele. Toate acestea duceau cu gândul la acei jongleri chinezi care rotesc farfurii pe beţe de bambus, alergând de la una la alta pentru a le repune în mişcare chiar înainte să cadă.

Anunţarea vizitei relansă înainte de toate chestiunea iluminării Turnului Eiffel. Era o condiţie *sine qua non* din partea turcilor şi un *casus belii* pentru asociaţiile armene, gata să-i primească pe preşedintele Rose ca pe unul responsabil de genocid. Primăria Parisului fusese anunţată că manifestările vor fi organizate la picioarele turnului de fier, promovat la rang de simbol al drepturilor omului, profitându-se de confuzia dintre centenarul său şi bicentenarul Revoluţiei Franceze. Dar incidentele de la Marsilia, de la întâmpinarea galerei, le dăduseră de gândit militanţilor cauzei armenilor. De aceea, când grupările de extremă dreapta, identitare şi xenofobe anunţaseră, la rândul lor, că-şi vor exprima dezaprobarea venirii preşedintelui turc, responsabilii armeni deciseseră să se abţină. Nu sprijinul îndoielnic al militanţilor negaţionişti avea să contribuie la recunoaşterea genocidului armean. Dialogul întreţinut încă de la începutul operaţiunii cu şefii comunităţii nu fusese inutil şi comisarii înţelegeau să continue să-şi ţină angajamentul de a respinge propaganda şi de a arăta că societatea turcă nu era nici înţepenită, nici monolitică, avea în rândurile ei apărători ai depturilor omului, care nu erau mai puţin mândri că sunt turci. Ocazia de a demonstra iar acest lucru a fost dată de

prezenţa la Paris a deţinătorului Premiului Nobel pentru Literatură, Orhan Pamuk, care vorbea fără echivoc despre drepturile omului şi care acceptase să participe la ceremonia de aprindere a iluminării în roşu şi alb a turnului. Jurnaliştii şi fotografii veniseră în număr mare în Piaţa Trocadero pentru a-i vedea pe oficiali – primarul, ambasadorul, comisarii – apăsând simbolic pe întrerupător. Léon du Moulin n-ar fi ratat aşa ceva pentru nimic în lume şi afişa un zâmbet de ambiţie mistuitoare sub privirea perplexă a lui Lou Andréas, care se întreba încă dacă trebuia să meargă până la capătul misiunii ei misterioase. Când turnul s-a aprins de toată strălucirea proiectoarelor LED, care-l făceau mai luminos ca niciodată, chiar şi cei mai puţin naţionalişti simţiră un fior de mândrie şi de emoţie.

Concidenţă pe care chiar şi un romancier cu o imaginaţie la fel de productivă n-ar fi putut-o inventa, Orhan Pamuk, autor al romanelor „Numele meu e Roşu” şi „Palatul alb”, tocmai publicase un volum de eseuri cu titlul neaşteptat: „Alte culori”. Momeala era prea bună pentru a o rata şi comisarul francez se lansă într-un discurs liric despre talentul unui scriitor profund umanist, ale cărui cărţi aveau titluri pe cât de profetice, pe atât de colorate. Iluminarea Turnului Eiffel în culorile Turciei timp de şase nopţi dovedea simpatia cu care în special Franţa şi Primăria Parisului ofereau ospitalitate culturilor străine şi apărau diversitatea culturală. Seara a fost minunată şi de la Café de l’Europe invitaţii aveau o privelişte feerică spre Champ de Mars şi turnul iluminat. Ambasadorul, a cărui misiune se apropia de sfârşit, trăia cele mai frumoase zile ale carierei lui. Turcii, veniţi în număr mare pe esplanada de la Trocadero, aproape că nu-şi puteau crede ochilor: „Culorile drapelului pe Turnul Eiffel!” Unii intonau cu lacrimi în ochi imnul naţional, *Marşul Independenţei*. Fotografiile Turnului Eiffel în roşu şi alb apăruseră pe prima pagină a presei turce şi flataseră atât de bine egoul naţional al populaţiei, încât Laurent Darvieux, în trecere prin Turcia, a avut dreptul la o cursă gratuită când i-a

mărturisit şoferului de taxi că fusese unul dintre organizatorii operaţiunii. Turcii venerează drapelul ca pe un obiect de cult, pe măsura naţionalismului cu care sunt hrăniţi la sânul mamei.

Atâta-i trebuia celui ce atingea fie şi un centimetru pătrat din pânza sacră. Câteva tinere femei kurde, într-o zi de *Nevruz*, murdăriseră şi rupseseră steagul turc, lucru care le-a dus direct la tribunal. Sinan rămase surprins că, în Franţa, lumea se plângea fără îndoială de contrariu. Fluieratul la intonarea imnului naţional nu trezea prea multe reacţii, cu excepţia vreunui meci de fotbal. Tricoul echipei Franţei părea să fi înlocuit drapelul ca emblemă a patriei şi jucătorii erau somaţi să cânte *Marsilieza* ca şi când ar fi fost constrânşi să întruchipeze ei înşişi tot ce mai rămăsese din conştiinţa naţională. în plus, trebuiau să lovească o minge şi să facă pe dezinteresaţii! Nici romanii nu cereau atât de mult de la gladiatorii lor. într-un acces de optimism, se putea oricând spune că înlocuirea sângelui de pe drapel cu sudoarea de pe tricou era progresul civilizaţiei.

în orice caz, această seară radioasă ştergea umbrele ultimelor zile. Operaţiunea fusese sportivă şi pe cei doi comisari, precum şi pe Sinan şi Ahmed îi trecuseră toate apele. Chestiunea care-i neliniştea cel mai mult era cea a banilor. Turcii, în ciuda promisiunilor repetate, nu plăteau decât cu ţârâita, iar venirea preşedintelui, atât de dorită pentru rezolvarea acestui diferend, nu schimbase cu nimic datele problemei. După cum se puteau aştepta, comisarul turc, specialist în acrobaţii financiare, găsise fonduri pentru iluminarea Turnului Eiffel, care nu-i costa absolut nimic pe contribuabilul parizian, contrar a ceea ce se auzea pe la recepţiile din oraş şi a ceea ce se citea în presă. Expoziţia-far tocmai fusese plătită, dar nu mai rămâneau bani pentru acţiunile următoare. Administraţia franceză se săturase de-acum să le dea bani în avans turcilor şi ameninţa să blocheze tot dacă nu-şi plăteau partea. Inteligenţa şi supleţea controlorului financiar aveau şi ele limite. Cum o să se procedeze pentru

finanţarea celor 600 de manifestări prevăzute în mai bine de 120 de oraşe franceze? Trebuiau anulate pentru a le păstra numai pe cele mai importante şi pe cele mai simbolice? însuşi spiritul „Timpului Turciei” era în joc, fiindcă nu fusese niciodată vorba să se limiteze la o operaţiune de prestigiu şi de comunicare, ci, dimpotrivă, la o invitaţie adresată marelui public de a descoperi Turcia în profunzime. în fiecare zi, Laurent Darvieux îl suna pe omologul său turc, care prezicea întruna: „Banii vor veni joi!” Dar care joi? Din care săptămână? Din ce lună? Din ce an? Laurent Darvieux urmărise rapoartele consiliilor de miniştri şi aşteptase joile cu nerăbdare fără să vadă vreun cent. începuse să viseze, ca atunci când era şcolar, la o săptămână cu patru joi, care ar fi dat banilor mai multe şanse să ajungă. Când îl cuprindea pesimismul, îşi spunea că turcii, pentru a-şi arăta bunăvoinţă europenilor, adoptaseră poate „calendele greceşti”. într-o zi, îşi recăpăta încrederea aflând că documentul de angajare bugetară fusese semnat de către ministru, ca să-şi dea seama mai apoi că semnatarul n-avea putere financiară, în timp ce acela care controla fondurile nu ştia la ce o să servească banii. Lipsea mereu o ultimă semnătură din celelalte 10 deja puse pe document. în orice caz, documentul nu avea nicio valoare fără contrasemnătura prim-ministrului şi, fiindcă mulţi se îndoiau de asentimentul acestuia la „Operaţiunea Serüven”, nimeni nu îndrăznea să supună semnăturii sale un document care putea fi respins, descărcându-se asupra celui care i-l adusese la semnat. Ba se pierduse scrisoarea de angajament între cele două ministere, ba rămăsese sub cotul unui controlor excedat de muncă... Pe scurt, administraţia turcă nu avea nimic de invidiat în comparaţie cu cea franceză, din care se inspirase cu scrupulozitate în marea perioadă reformatoare de la mijlocul secolului al XlX-lea, *Tanzimat*. Cu ierarhia ei de mandarini, semăna din ce în ce mai mult cu administraţia chineză, până la a nu se mai înţelege nimic. Cât despre a face cele două ministere să lucreze împreună la un proiect transversal precum

„Timpul Turciei” în Franţa, aceasta era o provocare la adresa logicii dominante, care nu se putea arăta decât la un ordin precis venit de sus. Dar cerul rămânea nemilos de mut.

Cu trecerea timpului, Laurent Darvieux nu-şi mai putea ascunde scepticismul în creştere şi avea coşmaruri abominabile, în care directori de teatre şi operatori culturali de tot felul ieşeau în stradă pentru a cere ce li se cuvenea, fluturând pancarte cu „Jos Timpul Turciei!” sau „Comisarul e un hoţ!”. Situaţia se asemăna cumva cu aceea a ruşilor care dăduseră împrumuturi niciodată rambursate şi care, de o sută de ani, reveneau ca fantomele să-şi ceară drepturile. Uneori, visa toată noaptea cifre şi tabele Excel care se umpleau şi se goleau mereu fără ca el să-şi poată opri privirea pe sume stabile şi sigure. De fapt, existau pesemne multe disfuncţii în cadrul administraţiilor şi pierderi în linie, dar, cu cât trecea timpul, cu atât Laurent Darvieux era înclinat să creadă că ipoteza unui blocaj politic era cea mai plauzibilă. Vizita prezidenţială era un lucru bun, dar insuficient, pentru că, în sistemul politic turc, prim-ministrul era adevăratul stăpân al jocului. Să se fi simţit jignit că nu fusese invitat şi tratat cu tot atâta deferenţă ca prietenul şi totodată rivalul lui, preşedintele Rose? Chiar dacă era normal din perspectiva protocolului să se înceapă cu preşedintele, nimic nu se prevăzuse încă pentru participarea prim-ministrului. Să fi decis el prin urmare să distribuie banii cu ţârâita şi să reducă debitul până la însetarea „Operaţiunii Serüven”? El era executivul; el era alesul poporului şi niciun turc nu înţelegea de ce nu fusese poftit la vreo mare manifestare în perioada „Timpului Turciei” în Franţa. Ambasadorii respectivi ştiau, desigur, că nu ei rezolvau problema, dar nimeni nu se înghesuia să-i abordeze şi mai ales nu la Palat. „Fructul nu e copt”, şopteau ei pe culoarele prezidenţiale. Era cunoscut temperamentul iute al Marelui Vizir, ale cărui toane şi eventuale derapaje erau temute. El n-ar ezita să abordeze frontal chestiunea adeziunii cu preşedintele francez, care nu permitea orice.

Faţă de riscul de a pune faţă în faţă cele două „fiare politice”, Quai d’Orsay rămânea rezervat, precum şopârla cu coada în formă de frunză sau raţa albastră de Noua Zeelandă. De ce, la urma urmei, să nu fie lăsat „Palatul” să rezolve situaţia după bunu-i plac, pentru că, în fond, el decidea totul?

Din fericire, unele activităţi prevăzute cu mult timp înainte nu necesitau bani de la turci, precum Expoziţia Vanmour de la Valenciennes sau expoziţia de la Muzeul de Artă şi Istorie a Iudaismului despre familia Camondo, sau expoziţia de la Havre despre colecţiile turceşti ale armatorilor din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. Directorii muzeelor dăduseră toate dispoziţiile şi asiguraseră buget din timp. în schimb, Expoziţia de artă contemporană consacrată lui Sarkis şi prevăzută la Centrul Pompidou în martie era pe ducă, pentru că trebuia ca turcii s-o finanţeze integral. Preşedintele centrului nu mai avea răbdare şi tuna împotriva acestor blestemaţi de turci care nu-şi ţineau cuvântul, ca şi numeroşii operatori care se ruinau dând telefoane, e-mailuri şi faxuri ca să se plângă, ba chiar să ameninţe cu sesizarea justiţiei. Micile structuri erau pe punctul de a-şi anula participarea la operaţiune. Sinan şi Ahmed, deşi expediau note după note la Ankara şi sprijineau comisariatele cum se pricepeau mai bine, nu reuşeau să rezolve situaţia. Lucrul cel mai îngrijorător era că până şi ei erau câteodată descumpăniţi în faţa inerţiei administraţiei lor şi complet neputincioşi să determine originea blocajului. Le era din ce în ce mai greu să se convingă că, în acel moment critic, erau obligaţi să nu-şi piardă speranţa şi să continue să mizeze pe succesul mediatic al marilor expoziţii care tocmai fuseseră deschise.

Din când în când, Sinan, prins la mijloc între reticenţele francezilor şi scepticismul turcilor în privinţa operaţiunii, îşi pierdea curajul şi i se confesa prietenului său Ahmed:

— Francezii încă se tem cu adevărat de turci, ca în secolul al XV-lea. Ce-ar putea să schimbe „Serüven”? Chiar dacă Turcia are o istorie comună cu Europa care se întinde

pe o jumătate de mileniu, frica de turci e la fel de concretă. Turcul este celălalt. Nimic surprinzător că guvernul nostru ezită să bage mâna-n buzunar.

Ahmed îi răspunse:

— Fie, dar „Palatul” n-are nicio problemă să primească dictatori de tot soiul, ca libianul. Ştii că n-am să votez niciodată cu partidul lui, dar prim-ministrul nostru n-are nimic în comun cu un tiran sângeros sau cu un despot şi Turcia este totuşi o democraţie unde există pluripartidism care mişcă şi înfloreşte nemaipomenit de zece ani. Trebuie ca europenii şi francezii în special să ştie asta.

— Ai dreptate, dar trăim în inconştienţă şi în iraţional! Ce putem face când secole întregi de contacte culturale, de interese economice şi de mize politice comune, de relaţii diplomatice n-au reuşit să schimbe imaginea Turciei în Franţa? S-ar zice că francezii au fost loviţi de amnezie generală. Nimeni nu-şi aduce aminte de nimic. Nici măcar nu se ţine seama de importanţa ţării noastre. Ce învaţă şcolarii sau liceenii francezi din istoria turcă în afară de câteva nimicuri despre Atatiirk? Ce ştiu ei despre relaţiile dintre Francisc I şi sultan? E straniu, foarte straniu, ca şi cum, dacă scoatem relaţiile economice din discuţie, parcă se face orice pentru a ţine Turcia la distanţă, pentru a o poziţiona în altă parte! Şi-apoi, nu e numai o istorie a Europei. Vremurile s-au schimbat de la De Gaulle şi Franţa n-are o politică faţă de Turcia. Tristă realitate pentru un membru permanent al Consiliului de Securitate!

— Chestiunea Ciprului şi chestiunea Armeniei sunt grăitoare în acest sens.

— Cu siguranţă, însă Franţa nu va face să avanseze lucrurile întreţinând relaţii proaste cu marile puteri regionale Rusia, Turcia şi Iran.

— De fapt, când te ascult, nu numai că situaţia nu s-a schimbat de la căderea Constantinopolului, ci neînţelegerea pare să se fi agravat. în secolul al XVII-lea, Franţa a trimis mari ambasadori umanişti, motivaţi de

dorinţa de a şti şi de pasiunea de a învăţa. Ei aduceau în „bagajele” lor savanţi şi artişti. Aminteşte-ţi de marchizul de

Nointel, care s-a ruinat pentru a face din Palatul Franţei la Istanbul un mic Versailles pe Bosfor şi organiza petreceri fabuloase la care Occidentul şi Orientul rivalizau în fast şi în splendoare.

— Da, diplomaţie culturală, „soft power”, *avant la lettre*.

— întocmai! Ştii că tocmai misiunea diplomatică pe care a condus-o a inspirat spectacolul *Musennâ*; *s-a* pornit de la memoriile lui şi de la povestirea de călătorie a lui Antoine Galland. îţi dai seama că...

Sinan, care nu prea era dispus să asculte logoreea entuziastă a lui Ahmed despre *Musennâ* îl întrerupse:

— Da, da, ştiu toate astea.

— Nu era ca ambasadorul englez, mort de frică numai la simpla evocare a sultanului, care I-a făcut să creadă pe fabricantul de orgi Dallam că i se va tăia capul după punerea în funcţiune a instrumentului oferit de regina Elisabeta I.

— Două stiluri diferite de ambasadori, într-adevăr. Dar lucrul acesta nu prea s-a schimbat. Am cunoscut diplomaţi asemănători printre colegii noştri, unii gata să-şi asume riscuri, alţii ferindu-se de orice iniţiativă. Fiindcă îţi place atât de mult *Musennâ*, ştii prea bine că, atunci când privim ceva în oglindă, vedem invers reflectarea. Uită-te şi tu într-o oglindă închipuindu-ţi că eşti ambasador. Poate că vei fi mai puţin sever.

— Ai dreptate, mă opresc din comentarii. Dar, fiindcă ai adus vorba de oglinda unei societăţi, n-ai să te superi pe mine că-l admir pe Charles de Ferriol, care I-a adus pe Vanmour ca să picteze viaţa de la curtea sultanului, precum şi obiceiurile otomanilor. Aveam totuşi impresia că în epocă existau mai multă curiozitate şi interes decât astăzi.

Sinan îi răspunse:

— Poate mai multe contacte umane, pur şi simplu. E

drept că acest Jean-Baptiste Vanmour se cam fălea că-şi petrecuse toată viaţa într-o ţară musulmană pictând turci! Dar, la urma urmei, portretul lui Mehmed al II-lea a fost făcut de Bellini, care şi el făcea schiţe exersând în acelaşi timp caligrafia pentru a-şi alege o semnătură...

Ahmed îi replică:

— Vanmour iubea pur şi simplu ţara asta. Nimic orientalist sau condescendent în privirea lui. El e primul pictor turc modern după miniaturişti. Trebuie spus că n-a reuşit să facă o carieră la Valenciennes şi că nu-i voia corporaţia de la Saint-Luc! Asta I-a ajutat să se îndrăgostească de Turcia.

— Astăzi, din fericire, există aceşti doi comisari francezi nebuni, aceşti iluminaţi care iubesc Turcia şi încearcă să redeschidă calea... Dar poarta e îngustă şi îi e mai uşor unei cămile să treacă prin urechea unui ac.

— Mă înclin în faţa vorbelor tale biblice, reverend Sinan, dar, în orice caz, expoziţia consacrată lui Vanmour pică la ţanc. E fără îndoială cel mai bun răspuns pentru cei care neagă realitatea şi istoria. Turcii inspirau frică prin puterea lor de atunci, dar fascinau în acelaşi timp şi toţi mai-marii epocii voiau să ştie mai multe despre acest altul care întruchipa diferenţa şi alteritatea. Dar contactele umane existau şi dialogul nu era întrerupt. Astăzi, se manifestă teama de a avea un dialog cu turcii. încă sunt ştiuţi de frică, uneori sunt invidiaţi pentru dinamismul lor, dar nu prea e de dorit să te afişezi cu ei, din teama de a nu fi asimilat în tabăra celor care vor să-i facă să intre în Europa.

Sinan continuă:

— Apropo de negarea faptelor reale şi a istoriei, ştiai că acei comisari francezi ai noştri au fost acuzaţi de mai multe ori de negaţionism fiindcă nu se vorbea suficient despre genocidul armean în program? Laurent Darvieux a fost atacat în *Le Monde* de un agitat din comunitate care a făcut cândva parte din Asala, organizaţia responsabilă de asasinarea mai multor diplomaţi turci.

— Mi-a spus, de fapt. Mi-a povestit şi că negaţioniştii

din extrema dreaptă susţineau recunoaşterea genocidului armean!

Cei doi prieteni se uitară unul la altul clătinând din cap consternaţi. Se gândeau la toţi evreii din Spania pe care Imperiul Otoman îi primise în secolul al XVI-lea, la cei pe care Turcia îi salvase de la Shoah în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, inclusiv pe teritoriul francez. Se gândeau la familia Camondo, căreia Muzeul de Artă şi Istorie a Iudaismului îi reconstituía aventura europeană. Aceşti evrei de la Istanbul, bancheri ai marilor viziri, veniseră să se instaleze la Paris în secolul al XIX- lea. Unul dintre fii murise pentru Franţa în 1917 şi tatăl său, tot visând la spiritul iluminist, reunise în palatul lui o admirabilă colecţie din secolul al XVIII-lea, lăsând totul moştenire patrimoniului naţional. Ultimii descendenţi au murit în deportare.

Sinan şi Ahmed îi susţinuseră pe comisarii francezi în dorinţa lor de a deschide mult programul spre chestiunea minorităţilor, ştiind că era un aspect greu de suportat la Ankara. Chestiunea armeană, mai ales, fusese pusă şi dezbătută şi va mai fi încă până la sfârşitul operaţiunii. Cuvântul genocid nu fusese ocolit, în dezavantajul naţionaliştilor celor mai îndârjiţi. Dar nu se puteau aştepta ca „Timpul Turciei” să conducă la o recunoaştere oficială atunci când dezbaterea de-abia începuse. Sinan şi Ahmed acceptaseră să susţină dovada acestei dechideri, iar programul răspundea de la sine atacurilor permanente împotriva lui şi aşa-zisului negaţionism. Expoziţia lucrărilor fotografului Ara Guler, zis şi „Ochiul Istanbulului” sau „Cartier Bresson al turcilor”, armean de origine, era cel mai bun răspuns la acest fals proces. La fel, expoziţia contemporană consacrată lui Sarkis de la Centrul Pompidou, un alt artist armean din Istanbul.

Francezii fuseseră în mod special entuziasmaţi de o carte şi de o expoziţie de fotografii a lui Attila Durak, *Ebru*. Toate minorităţile erau aici. Durak petrecuse vreo

10 ani în Turcia fotografiind toate comunităţile şi toată diversitatea culturală şi religioasă a ei. Evrei, sirieni,

ortodocşi, creştini de toate felurile, caldeeni, arameeni: aceasta era Turcia, chiar dacă ţara care numărase în 1900 20% creştini nu mai avea decât O,5% şi era mai bine să fii musulman decât minoritar...

într-un accent de lirism, Laurent Darvieux zisese:

— *Ebru* era în realitate măduva substanţială a „Timpului

Turciei” care se chinuia (şi nu era întotdeauna uşor) să arate diversitatea extraordinară a culturilor acestei tări fără a le şterge diferenţele. *Ebru,* tehnică veche a hârtiei marmorate, care lăsa culorile se se topească într-un tot, fără să existe vreuna dominantă şi fără să se amestece în vreun fel, ca universalul fără concept al lui Kant sau judecata care se reflectă în critica facultăţii de a judeca!

Sinan şi Ahmed fuseseră impresionaţi, dar erau sensibili şi la chestiunile de securitate. îşi cunoşteau mult prea bine compatrioţii pentru a ignora capacitatea lor de reacţie când era atins un punct sensibil ca identitatea naţională. Inutil să mai spunem că dezbaterea franceză pe această temă îi făcea să zâmbească duios. „N-avem nevoie de minister pentru acest lucru la noi! în Turcia avem 72 de milioane de miniştri ai identităţii naţionale.” Dar ştiau şi că fiecare turc care pleca să trăiască în străinătate lua cu el în bagaje propria părere despre această chestiune. Laurent Darvieux îi liniştise arătându-le că, deşi era filosof, nu-i lipsea pragmatismul. De fapt, puţini comisari de astfel de manifestări se puteau făli cu atâtea contacte constante cu poliţia şi cu consilierul diplomatic al ministrului de interne. Perfect conştient de pericolele posibile dinspre agitatorii tentaţi să instrumentalizeze „Timpul Turciei”, Laurent Darvieux comunicase poliţiei lista tuturor manifestărilor cu risc potenţial. Nu se punea problema să se reediteze atacul memorialului armean de la Lyon de către extremiştii turci, care se încheiase cu un nou proiect de lege privind penalizarea negării genocidului armean în octombrie 2006 şi cu o nouă situaţie de criză între Paris şi Ankara. Laurent Darvieux era preocupat atât de mult de problema securităţii, încât abia dacă rămase uimit când,

într-o deplasare la Havre, a fost primit de un comisar de poliţie pe peronul gării. Scuzele uşor încurcate ale primăriei pentru această confuzie îl făcură să râdă mult. „Timpul Turciei” sau cum se transformă comisarul general în comisar de poliţie? în orice caz, el nu va fi niciodată comisar politic.

Laurent Darvieux nu se dusese totuşi la Havre fără vreo problemă de securitate anume. Era vorba să organizeze împreună cu o conservatoare entuziastă, o expoziţie patrimonială prevăzută într-o casă de armator pentru a ilustra relaţiile dintre armatorii de la Marsilia, din Havre şi din Levant. Stofele, mirodeniile şi alte mărfuri îndreptăţiseră ezitarea proverbială a normanzilor, care spuseseră, în felul lor, „da Turciei” decorându-şi casele cu produse turceşti şi cu tablouri superbe reprezentând Bosforul. Măcar evocarea relaţiilor economice dintre cele două ţări nu avea nimic conflictual. Decalajul faţă de relaţiile politice era abisal. Colocviul de la Medef atrăsese atenţia tuturor marilor întreprinderi franceze şi preşedintele Rose „vânduse” minunăţiile ţării cu o abilitate extraordinară. Toată lumea i-ar fi semnat cu dragă inimă un cec în alb, atât de zâmbitor şi de convingător era în privinţa întreprinderilor. Lăuda procentul de creştere de neegalat al Turciei şi oferea toate garanţiile pentru a primi noi întreprinderi. Mărturiile marilor patroni băteau monedă pe foarte bunele afaceri pe care le făceau cu un partener fiabil, serios şi care plăteau cu bani gheaţă. în schimb, în partea politică, era tăcerea spaţiilor infinite sau deşertul. Cu siguranţă că preşedintele Rose se întâlnise cu omologul său francez şi stătuseră la masă într-o atmosferă de bun augur. Dar nu fuseseră ocolite cu grijă subiectele supărătoare în favoarea temelor federatoare, cum ar fi interesele politice şi diplomatice comune ale celor două ţări în Caucaz, în Balcani şi în Orientul Apropiat. Călătoria se petrecuse bine, dar această vizită rămăsese, cum le plăcea apărătorilor francofoniei să spună, *small talk*. Ambasadorii erau încântaţi de acest dialog reînnodat. La urma urmei, e mai bine să vorbeşti fără să spui neapărat

ceva decât invers. Doamna Rose nu fusese primită de prima doamnă a Franţei, în ciuda eşarfei Hermès, care nici măcar nu era contrafăcută. Dar doamna era obişnuită. Astfel, i s-a organizat la hotel, şi nu la ambasadă, o întâlnire cu principalele artiste turce din Franţa care participau la operaţiune. Eşarfa, chiar de marcă, nu era apreciată mai mult în Turcia.

în ziua următoare, Sinan şi Ahmed au fost convocaţi la ambasadă pentru a face bilanţul vizitei. Reieşea, conform opiniei generale, că se puteau deja felicita pentru că nu era nimic special de spus. Poate că nu va apărea în cărţile de istorie, dar măcar scăpa de critici. Subînţeles: niciunul dintre cei care participaseră la organizarea ei nu va fi blamat.

Gurile rele încercaseră să diminueze pe cât posibil importanţa inaugurării expoziţiei, mergând până la a pretinde că preşedintele francez trecuse prin ea în mare grabă. în realitate, rămăsese ceva mai mult decât prevedea pentru o vizită de expoziţie orice agendă prezidenţială, plecând înainte de oaspetele său numai pentru a-l preceda şi a-l primi la Elysée. Jurnaliştii mai atenţi ar fi putut să se amuze de faptul că, la sosirea la muzeu, preşedintele francez, obişnuit cu antrenametul zilnic, o luase înaintea escortei lui, după ce se desprinsese bine de pluton la urcarea treptelor. Astfel, a ajuns singur în fruntea liniei de sosire, în faţa comitetului de primire. Neputând identifica nicio faţă cunoscută şi nevoind să rămână şovăind în faţa micului grup care aştepta fără să ştie ce să facă, preşedintele se grăbi să salute personajul cu tenul cel mai colorat, foarte vizibil în costumul lui spectaculos, patriarhul armean!

Dar televiziunea, fără niciun motiv, îl luase în râs pe patriarhul Heliotrop, care îi ghidase pe cei doi preşedinţi prin expoziţie şi a cărui reputaţie, considerabilă deja, dar confidenţială încă, trebuia să producă astfel un spectaculos „salt la PAF” (salt neaşteptat de popularitate în peisajul audiovizual francez). în realitate, un crainic de televiziune, pretinzând că făcea pe toată lumea să râdă bătându-şi joc

de orice, mai puţin de el însuşi, îl luă drept ţintă, insinuând că fusese scos din pat şi chiar de la naftalină pentru a-l înlocui pe nepregătite pe adevăratul curator al expoziţiei, care nu era francofon. Şi adăugă întemeiat că, dacă putea s-o comenteze în franceză, n-o cunoştea. în epoca internetului, i-ar fi fost uşor să verifice că patriarhul Heliotrop, specialist în Bizanţ şi turcolog de renume, era cât se poate de indicat pentru această vizită. Simetria formelor, articolul 1 al crezului diplomatic, cerea într-adevăr ca vizitarea expoziţiei să fie comentată în cele două limbi şi comisarul turc nu era de-ajuns. Dar, în realitate, problema lingvistică bântuia relaţiile francoturce de la Ludovic al XlV-lea şi neînţelegerea din *Burghezul gentilom*. Marcate de această experienţă nefericită, toate generaţiile de şefi de protocol se îngrijiseră, dacă şeful statului francez voia să i se adreseze omologului său turc, să-i poată răspunde fără ezitare: „Adresaţi-i complimentele dumneavoastră prin intermediul celui care se află aici”.

La sfârşitul reuniunii, ambasadorul îi mai reţinu pe Sinan şi pe Ahmed pentru a discuta subiecte mai confidenţiale. Toţi trei sperau ca bilanţul pozitiv în ansamblu al vizitei prezidenţiale şi caracterul spectaculos al iluminării Turnului Eiffel vor produce adeziune şi vor debloca în sfârşit bugetele anunţate şi aşteptate. Ambasadorul era cu atât mai încrezător cu cât agentul reţelei adverse fusese neutralizat. Ahmed îi confirmase şi le povestise întâlnirea lui cu agentul foarte special Polat Alemdar în timpul inaugurării:

— Pe când Sinan îl aborda pe ministrul bugetului pentru a încerca, încă o dată, să-i smulgă informaţii privind data sosirii banilor, m-am strecurat până la el. S-a prefăcut că nu mă cunoştea şi s-a îndreptat spre toaletă.

Asigurându-mă că nu ne urmărea nimeni, m-am dus după el. „Spălaţi-vă pe mâini, mi-a zis din spatele uşii. Dacă vine cineva, închideţi robinetul. Am să trag apa, timp în care ieşiţi.” Şi astfel am primit confirmarea identităţii vârcolacului şi am aflat despre eşecul încercării de a-l neutraliza. Polat a vrut să mă liniştească: „N-aveţi de ce să

vă temeţi; chiar dacă ne-a scăpat, e un lup prăjit! Flambat! Carbonizat! E singur, fără reţea şi fără sprijin”. L-am întrebat totuşi cum îşi explica faptul că haina de piele care rămăsese agăţată pe podul Bosforului, o probă bună, dispăruse. A respins obiecţia pe motiv că nu mai avea importanţă şi că Kubilay Bozkurt nu mai putea face rău. N-am insistat, dar, între noi fie vorba, cum de-ar putea Polat să fie atât de sigur dacă n-ar avea el însuşi relaţii strânse cu reţeaua lupilor gri? în orice caz, reţinuse din confidenţele lui că de la partea turcă „Serüven” a primit până la urmă dacă nu o adeziune entuziastă, măcar un *tiihil obstat*. Şi, ca să închei, I-am întrebat dacă trebuia să înţeleg că problemele se vor rezolva într-un fel sau altul. Mi-a răspuns: „Poate veţi mai da peste nişte grupuri de rezistenţă, pentru că statul nu mai e atât de profund precum era, dar, atât cât pot să-mi dau seama, aveţi verde”.

Sinan comentă:

— Era şi timpul, la mai bine de trei luni de la începutul operaţiunii! A spus şi altceva?

Ahmed remarcase inflexiunea nostalgică din vocea lui Polat Alemdar când făcuse aluzie la puterea ocultă a armatei şi a serviciilor, mai mult sau mai puţin secrete, care erau reputate pentru conducerea Turciei din umbră şi pe care guvernul le atacase cu procese în mare trombă fluturând necesitatea unei democratizări a vieţii politice pentru a îndeplini criteriile de aderare la UE. Asta nu părea pe gustul lui Polat şi conversaţia despre meritele „Operaţiunii Serüven” părea mai mult conjuncturală decât profund sinceră, rezultat, probabil, al unor tratative ale căror detalii era de preferat să rămână necunoscute.

Ahmed continuă:

— Am evocat şi partea franceză. După el, administraţia franceză, deja în stare de inerţie ieşită din comun, chiar şi în faţa deciziilor politice aparent mai tranşante, duce o lipsă cumplită de entuziasm la adresa „Timpului Turciei”. Dar noi n-am aşteptat să ne-o zică Polat ca să ne dăm seama! Tot ce mi-a putut spune a fost că

operaţiunea, după inaugurarea de către cei doi preşedinţi, va ajunge la bun sfârşit, dar fără garantarea condiţiilor desfăşurării ei. Şi nu mi-a ascuns nici faptul că nu trebuie să ne aşteptăm la promovări individuale.

Această ultimă afirmaţie îi provocă lui Sinan o grimasă. N-avea desigur pretenţia să intre în Panteon, nici să se i ridice vreun monument „Patria e recunoscătoare organizatorilor Timpului Turciei în Franţa”, totuşi nici chiar aşa! După atâtea eforturi!

Ambasadorul, care urma să iasă la pensie peste câteva zile, era mult mai liniştit în privinţa viitorului şi luă vestea prea uşor, după părerea celor doi prieteni:

— Bun, important e că „Serüven” nu mai are niciun adversar declarat şi că banii vor veni. Sunt sigur că asta a vrut să spună, pe ocolite, fireşte. Oamenii de genul acesta sunt atât de deformaţi profesional încât nu se mai pot exprima clar decât cu focuri de armă. în orice caz, puteţi conta pe mine să mă bat alături de voi până la sfârşitul misiunii mele pentru a obţine viramentul participării noastre la această frumoasă operaţiune. O seară bună, domnilor.

Chiar dacă ambasadorul avea dreptate, optimismul lui nu reuşea să li se transmită. „Să-i acceptăm profeţia”, au conchis în sinea lor Sinan şi Ahmed. Dar nu erau convinşi. Atâta vreme cât Kubilay Bozkurt era în libertate, nu puteau fi liniştiţi. Chiar şi bolnav şi retras, nimic nu spunea că nu prevăzuse genul acesta de situaţie şi nu lansa cine ştie ce maşinaţie infernală.

Interludiul 10

Metamorfoza lui Léon du Moulin fusese spectaculoasă. De când apărea la televizor, dispăruse complet din activităţile „Timpului Turciei”, ca şi cum nu-i mai interesa nimic, acum, că trăsese tot profitul mediatic. Lou Andréas dedusese că haina-talisman îşi făcuse efectul şi îl neutralizase. Se mai întâlnea cu el pe la cocktailuri şi prin saloane, se ducea întins „la” ea, dar nu mai sărea „pe” ea, o nuanţă importantă pe care femeia o aprecia. Haina aceasta de piele din Turcia era cu adevărat miraculoasă. în

ultima clipă, şovăise dacă să i-o dea, dar bărbatul devenise atât de insistent încât simţea că nu-i mai putea rezista mult. Dacă nu trecea ea la faptă, trecea el, şi într-un fel în care ea nu avea chef deloc, mai ales de când îl cunoştea mai bine.

în seara aceea faimoasă în care îl invitase acasă pentru a-i oferi haina, se întrebase dacă avea să-i poată stăpâni, fie şi numai până o să i-o arate, fiindcă părea să aibă mâini şi guri care îi umblau pe trup ca o armată de furnici roşii. Sedus în cele din urmă de surpriza pe care i-o promisese dacă o lăsa un minut singură în camera ei (şi imaginându-şi probabil că se întoarcea într-un neglijeu vaporos), o eliberase din îmbrăţişările lui jenante. A fost efectiv surprins, dar mai mult de decepţie decât de plăcere. Cu toate acestea, nu putuse să refuze să îmbrace haina ca s-o probeze. în aceeaşi clipă, îl cuprinsese ameţeala, privirea i se tulburase şi încetase să se mai dea la ea ca şi cum fusese brusc absorbit de o contemplaţie interioară. în ciuda căldurii plăcute care domnea în apartament, refuzase s-o scoată. Spre sfârşitul mesei, în timpul căreia îi vorbise sibilinic despre stepe întinse, curse sălbatice şi vânători nemiloase, fusese cuprins de mâncărimi şi de ticuri irezistibile, scoţând din când în când mici ţipete răguşite. Apoi, plecase brusc, ca şi cum ar fi răspuns la o chemare imperioasă auzită numai de el. De atunci, Lou se bucura de satisfacţia muncii realizate şi participa cât de mult putea la manifestările care inundau ţara. Misteriosul ei corespondent se ţinuse de cuvânt şi îi ieşise complet din viaţă.

Cu câteva zile înainte de închidere, îl întrebă pe Ahmed dacă putea fi invitată. Era încă la Istanbul când se redeschisese Opera Regală de la Versailles şi nu avusese de atunci ocazia s-o vadă restaurată. Ahmed păru îngrijorat. Lou crezu că era numai din pricina numărului limitat de locuri rezervate oficialilor şi participanţilor efectivi la operaţiune şi nu rezistă tentaţiei de a i se destăinui: „Ştiţi, Ahmed Bey, chiar aş avea dreptul după câte am făcut pentru «Timpul Turciei». Şi, dacă Léon du

Moulin e invitat, eu aş avea şi mai multe merite decât el să fiu". Uşor, uşor, îi povesti tot, cu felul plăcut şi vocea femeii care e convinsă că-şi face de râs adversarul. Contrar tuturor aşteptărilor, Ahmed nu participă la buna ei dispoziţie şi nu schiţă niciun zâmbet măcar. Afişând, dimpotrivă, o mină tot mai gravă, îi ordonă să tacă, să nu sufle o vorbă la nimeni şi o întrebă la ce oră ar putea să treacă pe la ea în acea seară, fără să-şi imagineze, evident, că I-ar fi putut refuza.

Ahmed a venit cu Sinan, însoţiţi de un omuleţ înfricoşător cu ochelari de oţel şi o barbă care-i dădeau un aer de faun.

Acesta i-a fost prezentat drept doctorul Teke şi ea a trebuit să-şi reia povestea de-a fir a păr. Doctorul insistă în mod special pe haină şi o obligă s-o descrie cu toate detaliile. Avea marcă? „Lycaon" cumva? în ce era? Păstrase ambalajid? Ea se duse să caute geanta de sport pe care o luase de la Gare de Lyon şi o aruncase cu nepăsare într-un dulap. Doctorul Teke îşi deschise trusa şi puse în interiorul genţii cu o pipetă câteva picături dintr-un lichid incolor. Geanta se coloră numaidecât în roşu-închis şi ieşi un fum des, silindu-i să întoarcă capul şi să-şi tină respiraţia.

Doctorul Teke comentă pe un ton grav:

— Nicio îndoială. E aceeaşi piele. Haina a rămas destul de multă vreme în geantă pentru a o impregna şi reacţia cu vopseaua pe bază de colorant de stejar de cârmâz se recunoaşte numaidecât.

Cei trei bărbaţi se întoarseră deodată spre Lou Andréas şi o priviră ca şi când ar fi făcut ceva. înainte ca ea să-şi poată exprima iritatea, Ahmed o lămuri că, fără să ştie, ajutase la contaminarea lui Léon du Moulin, înzestrându-l cu o putere dăunătoare asupra „Timpului Turciei", invers proporţională cu neputinţa lui faţă de ea.

Ahmed continuase:

— Toată dorinţa pe care o avea pentru dumneavoastră s-a transformat în pulsiune negativă contra operaţiunii.

Sinan a întrebat:

— Vă mai face avansuri?

Ea recunoscu exprimându-şi uşurarea:

— Nu.

Doctorul Teke insistă:

— Atunci să ne temem de ce-i mai rău.

Ahmed precizä:

— Da. Şi, uitându-mă la dumneata, dragă Lou, n-am nicio îndoială că era îndrăgostit nebuneşte şi ura lui pentru „Timpul Turciei” va fi cu atât mai teribilă. Va fi gata să facă orice pentru a împiedica această seară de închidere să se desfăşoare normal. Doar Allah ştie ce va putea inventa.

Problema consta în faptul că Léon du Moulin era un personaj public, cu relaţii în mass-media, şi imposibil de neutralizat fără motive serioase. Să te apuci să povesteşti că intrase sub influenţa unui lup gri insesizabil, printr-un decoct de colorant, era exclus.

Sinan conchise:

— Draga mea Lou, mă tem că numai dumneata ne poţi fi de folos. în timp ce doctorul Teke îşi continuă cercetările ca să găsească un antidot, eşti singura care se poate apropia fără niciun risc de Léon du Moulin. încearcă să afli ce pune la cale.

Capitolul 15

Revanşa Marelui Vizir

„Timpul Turciei” îşi urma cursul şi strălucea în toată Franţa. La acest succes, preluat de-acum şi de presă, se adăugă un mănunchi de iniţiative de ultimă oră care veneau dinspre colectivităţile locale şi asociaţiile de origine turcă. Toată lumea dorea să participe şi să se alăture operaţiunii, fie şi numai pentru a beneficia de un simplu logo şi de mediatizare. Ambasada Turciei la Paris era îngrijorată de această inflaţie de evenimente, ce crescuseră de la 400 la 650, pe care nu le mai putea controla. Un nou ambasador, fost director al Securităţii teritoriului, fusese numit şi trebuia pregătit totul înainte de sosirea lui la post. Un comitet mixt fusese creat în mod

excepţional pentru a analiza în detaliu noile evenimente a căror calitate trebuia garantată. Programul consacrat dezbaterilor de idei devenise foarte important pentru că Turcia îi pasiona pe francezi şi era, bineînţeles, un teren alunecos.

„A vorbi despre problemele Turciei înseamnă, într-o oarecare măsură, a ne critica patria scumpă pe banii ei publici. Era pur şi simplu inadmisibil!” se gândea consiliera ambasadei, domnişoara *Şahin*, pentru care Serüven era o operaţiune de promovare necondiţionată. Ea nu se bătuse pentru a definitiva programul înainte de lansare ca să-i vadă acum deschis şi luând-o în toate direcţiile.

Cealaltă mare dificultate cu care se confruntau organizatorii era aceea a venirii în Franţa a prim-ministrului turc pentru festivitatea de închidere. Francezii erau foarte încurcaţi şi nu răspundeau la întrebările şi solicitările ambasadei. O notă verbală fusese trimisă la sfârşit de decembrie anunţând vizita oficială a prim-ministrului turc în Franţa la 6 aprilie. în martie, tot nu se primise răspuns. La minister creierele se blocaseră. Diplomaţii tot amânau şi sperau în secret ca prim-ministrul să renunţe, dar acest lucru însemna să nu-i cunoşti pe turci şi mai ales pe Marele lor Vizir.

în acea seară, Sinan se dusese la Cité de la Musique pentru a-l asculta pe marele pianist Hüseyin Sermet. Acolo îl cunoscuse pe noul ambasador, care nici nu coborâse bine din avion că intrase în rol. Bărbat jovial şi rotunjor, îl uimise pe Sinan cu motivaţia şi cu siguranţa lui, încredinţându-l la pauză că prim-ministrul va veni orice-ar fi. Reprezentantul MAE francez aproape că se înecă şi trebui să dea fuga la toaletă. El va veni să închidă operaţiunea, era ordin, în ciuda spuselor unor consilieri de la „Palat”. Şi serata de la Versailles trebuia pregătită cu tot protocolul datorat rangului său. Simţind că se apropia lovitura şi cu titlul preventiv, comisarii francezi rezervaseră într-adevăr Opera Regală pentru o seară de gală demnă de primirea şefului guvernului turc. Sinan şi

Ahmed aveau să ceară o întâlnire cu preşedintele Palatului Versailles pentru a fixa programul, folosirea spaţiilor, meniul cocktailului şi mai ales chestiunile protocolare. Pentru că, deşi Opera fusese pusă gratuit la dispoziţie de preşedinte, trebuia totuşi finanţată producţia *Musennă*, singurul spectacol din „Timpul Turciei” având tema şi repertoriul corespunzătoare cadrului baroc al sălii, funcţionarea teatrului, cei optsprezece pompieri de la Serviciul de securitate, recepţionerele, personalul pentru orele suplimentare, paznicii, platourile de mâncare pentru paznici şi mai ales închirierea Salonului lui Hercule şi a vestibulului capelei pentru cocktailul care avea să urmeze reprezentaţiei. Trebuia, desigur, să fie adăugate la toate acestea cheltuielile de catering şi de iluminat. Pe scurt, cadoul din partea preşedintelui care se pretindea îndrăgostit de Turcia se dovedea extrem de costisitor şi era obligatoriu ca banii să fie găsiţi în timp-record. Ar fi fost destul de simplu dacă prim-ministrul ar fi venit să onoreze cu prezenţa sa această seară absolut excepţională, dar în cazul contrar... Ca să iasă din încurcătură, erau obligaţi să spele vasele spre a plăti o notă atât de piperată.

Nevoiţi să continue chiar şi orbecăind, Sinan şi Ahmed se duseră aşadar la Versailles într-o limuzină superbă de la ambasada Turciei, intrară pe poarta regală şi opriră caleaşca timpurilor moderne în curte. Cei doi se îndreptară spre clădirea administrativă, urcară trei etaje pe o scară strâmtă şi abruptă şi fură primiţi cu căldură într-un mic birou de către stăpânul locurilor. în pauză, fixară împreună caietul de sarcini al serii, se întâlniră cu echipele de la palat şi cu responsabilul manifestărilor artistice, care nu avea decât bani pe limbă şi euro în ochi. Turcii noştri erau surprinşi de contrastul dintre imensitatea palatului şi dimensiunile mici ale biroului preşedintelui care semăna, una peste alta, cu o încăpere mare de portar. La încheierea discuţiei, bărbatul cu coadă occipitală descinzând direct din secolul al XVIII-lea îi rugă să-i urmeze şi vizitară sublimul palat într-o mare fervoare şi o tăcere de-a dreptul religioasă. După ce trecură prin

sera cu portocali, traversară apartamentele regelui şi reginei, se îndreptară spre capelă, parcurgând exact traseul pe care autorităţile şi invitaţii aveau să-i facă la 6 aprilie pentru a asista la prestigioasa ceremonie de închidere. Odată ajunşi la Opera Regală, o adevărată bijuterie inaugurată pentru căsătoria viitorului Ludovic al XVI-lea cu Maria-Antoaneta, au fost uluiţi de frumuseţea maşinăriilor baroce restaurate în întregime şi de decorurile magnifice. Ahmed, vigilent, observă pe bună dreptate că erau puţine fotolii şi că banchetele erau foarte inconfortabile, ceea ce punea în mare dificultate protocolul când avea să aşeze toate autorităţile, miniştri şi mai ales senatori, care ocupau de cele mai multe ori două locuri în loc de unul singur. Fără să fie puşi la socoteală toţi linguşitorii cu spatele anchilozat de plecăciuni, cărora le-ar fi fost greu să se ridice. Opera nu era regală degeaba. Fusese concepută pentru un monarh absolut şi logica protocolului regal era nemiloasă: existau regele şi toţi ceilalţi. Sala părea construită astfel în jurul lojei regale şi, în afară de câteva locuri bune marcate de fotolii în primul rând de la balcon pentru prinţii de sânge, toată curtea era aşezată fără nicio deosebire pe banchete. Şi, în buna logică republicană, acest egalitarism, exceptând despotismul regal, le permisese francezilor să se simtă egali şi cetăţeni. Dar, de fapt, toată lumea dorea locul regelui. Acest lucru se dovedea a fi o adevărată bătaie de cap în momentul plasării invitaţilor. Sinan găsi Opera Regală şi mai frumoasă decât cea pe care o văzuse la Cesky Krumlov, în sudul Boemiei, în oraşul lui Egon Schiele. Urcară în foaier şi se îndreptară apoi spre Salonul lui Hercule, unde regele îi primea odinioară pe ambasadori. Cei doi turci îşi imaginară maliţioşi festa pe care i-o jucase Soliman Aga Regelui Soare însuşi, prezentându-se drept ambasadorul acreditat al înaltei Porţi. Şi, aducându-şi aminte că turcul fusese ridiculizat numaidecât, la cererea regelui, de către Molière şi Lully în *Burghezul gentilom*, vedeau deja vizita prim-ministrului ca pe o revanşă a istoriei. Lui Ahmed îi plăcea mult – savuroasă coincidenţă – că exact despre

ambasadorul Nointel era vorba în *Miisennâ*, cel care îl însoţise pe „impostor” înapoi la Constantinopol. Sinan, pasionat de frumos, a fost impresionat de tabloul lui Veronese „Cină acasă la Simon”, care decora salonul magnific. Se întoarseră trecând prin Sala Oglinzilor, unde li se propuse să organizeze un foc de artificii pentru a încorona seara cu cel mai mare fast. Odată vizita încheiată, cei doi efendi reveniră la Paris şi începură să caute un furnizor de servicii de catering. Aveau doar trei săptămâni pentru organizarea închiderii şi nu era niciun minut de pierdut.

Desfăşurarea serii fusese conştiincios stabilită în timpul reuniunii şi, chiar dacă rămâneau multe semne de întrebare (Preşedintele republicii avea să fie prezent? Cine va veni din partea turcă? întreba mereu preşedintele de la Versailles), cele două părţi erau de acord cu lista invitaţilor, cu numărul şi programul general pe ore. Preşedintele Palatului Versailles, al cărui post era în joc, urma să fie prezent la intrare pentru a-i primi pe miniştri, pe aleşi, pe ambasadori şi s-o însoţească pe cea mai înaltă personalitate franceză până la fotoliu. Discursurile fuseseră reduse la două alocuţiuni pentru a nu plictisi prea mult publicul. Din fericire, spectacolul era fără pauză. Recepţia trebuia să se încheie spre miezul nopţii, înainte ca trăsurile să se transforme în dovleci şi orele suplimentare să se acumuleze periculos...

Cei doi efendi le cerură mai multe oferte furnizorilor obişnuiţi să lucreze pentru palat şi toţi le făcură preţuri astronomice, cu excepţia unuia singur, Derin Zvek, specializat în platouri şi mâncăruri orientale. Ei trimiseră ofertele spre comparaţie la Ankara, însoţite de o notă foarte circumstanţială, indicându-şi preferinţa netă pentru Derin Zvek. Ankarei îi luă mai mult de-o săptămână pentru a răspunde, ceru să fie tot atât suc de portocale câtă şampanie şi cercetă cu lupa compoziţia tuturor mâncărurilor şi platourilor. Carnea de porc era, bineînţeles, exclusă. Deşi obişnuiţi cu vizitele oficiale, cei doi prieteni erau surprinşi să vadă modul în care totul, dar

totul fusese luat la puricat. Prim-ministrul avea alergii? Urma un regim anume? Sau, lucru şi mai fantezist, încercase deja cineva să-i otrăvească? Primise ameninţări sau trebuia să n-aibă încredere în nimic întro ţară care devenise ostilă?

Venirea lui n-a fost confirmată decât cu o săptămână înainte şi „Palatul” (nu Versailles, ci celălalt, republicanul) a fost cel care i-a dat vestea ambasadorului Turciei. Pregătirea de luptă! Delegaţii de precursori urmau să demineze terenul şi să pregătească această scurtă vizită, dar oh, cât de periculoasă. Rămânea în suspensie prezenţa celei mai înalte personalităţi franceze. Turcii, încă şi mai legaţi de simetria formelor decât francezii, insistau ca prim-ministrul francez „să onoreze cu prezenţa” această seară de închidere. Erau, din principiu şi de dinainte, jigniţi. Francezii ezitau şi amânau. Prinşi ca de *dtirum* între cerinţele contradictorii ale „Palatului” şi cele ale „Divanului”, se zbăteau în circumvoluţiuni febrile, împinşi să facă, în faţa interlocutorilor turci, dansuri din buric de care nu s-ar fi crezut vreodată în stare. Ca să câştige timp, aruncaseră mai multe nume de personalităţi. Cu trei zile înainte de ziua fatidică, au scos în cele din urmă asul din mânecă. A fost preşedintele Senatului, al cărui rang în ierarhia republicană era incontestabil.

Serviciile de protocol erau excedate şi, pentru că manifestarea nu avea loc la minister şi la Palatul Matignon, responsabilitatea de a plasa invitaţii i-a revenit comisariatului. Lista impresionantei delegaţii turceşti sosi vineri seara, în Vinerea Mare de dinaintea Paştilor, ca şi cum Turcia laică i-ar fi obligat pe funcţionarii francezi să se dezică de eventualele lor convingeri religioase. Comisarii îşi petrecură aşadar weekendul la Ambasada

Turciei, fixând locurile celor 600 de invitati. Era o mi-

’ t siune imposibilă. Nu existau suficiente fotolii pentru numărul de miniştri prezenţi. Turcii, fideli obiceiului lor, voiau să rămână grupaţi şi să aibă cele mai bune locuri şi tot aşa... Ce era de făcut cu miniştrii francezi? în timp ce Sinan şi Ahmed cugetau alături de

comisari la aceste probleme insolubile, familiile franceze aşteptau să bată clopotele pentru a ascunde ouăle de ciocolată în iarbă spre plăcerea copiilor. După o şedinţă tensionată, Julien Bordier scosese din geantă tichetele celor 600 de locuri de la Operă şi făcu împărţirea. în cele din urmă, renunţase să le mai vândă la negru spre a-şi rotunji veniturile la sfârşit de lună şi a-şi scuti banchera să-i mai sâcâie timp de câteva săptămâni.

Ziua Z sosi: 6 aprilie era într-o marţi, a doua zi după weekendul pascal. Cealaltă ipoteză, cu vineri, 2 aprilie, fusese exclusă din start de o replică scandalizată a fostului ambasador Guéminou, care susţinuse că era în afara oricărei discuţii să-i primească pe turc în Vinerea Sfântă, ca şi cum Isus Hristos avea să fie răstignit de două ori. în orice caz, el se baza şi pe faptul că turcii înşişi ar refuza mondenităţile într-o zi sacră a islamului. Pioasa-i indignare era cu atât mai dezinteresată cu cât, la urma urmei, el nu avea să fie prezent la închidere, aşa cum nu fusese nici la celelalte manifestări, deşi primise însărcinarea să se ocupe de afacerile culturale. Sinan şi Ahmed, mai pragmatici şi cât se poate de laici, conveniseră că, vinerea pascală sau nu, nu era o zi bună. Totuşi, uşor iritaţi, îi răspunseră lui Guéminou să fie fericit că nu era marţi 13, ziua de celebrare a jefuirii Constantinopolului de Cruciada a patra, în 1204. Ei adăugaseră cu perfidie: „Nu vrem să le purtăm ghinion ortodocşilor”.

Prim-ministrul urma să ajungă în timpul serii, via Bosnia şi o întârziere era de aşteptat, dar totul trebuia pregătit ca şi cum ar fi ajuns la timp. înaintaşii turci se duseseră la Versailles pentru a securiza locurile însoţiţi de Dark, câinele personal al prim-ministrului. Doamna Giboulée, numită la protocolul de la Versailles pentru măiestria cu care evita neplăcerile, văzuse şi altele, dar rămase uluită de nesimţirea acestor başbuzuci care se comportau fără să ţină cont de nimic. „Chiar şi israelienii erau mai puţin paranoici!” Să-ţi trimiţi câinii să adulmece pe sub covoarele şi banchetele Operei era o adevărată crimă de lezmajestate şi nu se mai pomenise aşa ceva de

la, de la, de la... ba chiar înainte de asta! Şi dacă ar fi fost de cea mai frumoasă rasă, Dark nu avea niciun pedigree bun, nici codurile ca să poată intra la Versailles. Milou de la Sniffe, câinele oficial al palatului, fost iniţial la droguri, dar transferat la deminare în urma unei adicţii la cocaină, care se trăgea dintr-un neam de patru generaţii, se afla în şomaj tehnic. Era într-adevăr nepoliticos şi chiar jignitor să te foloseşti atât de puţin de echipele de securitate franceze. Dark, deloc impresionat de tensiunea care domnea în jurul lui, căută o oră şi nu găsi nici bombă, nici dinamită, nici alte substanţe ilicite. Calea era liberă, *yol aţik*, cum zic turcii.

La etaj, în Salonul lui Hercule, degustătorii erau foarte preocupaţi şi puricau toate mâncărurile, când unul din ei, venit din provincia Mugla, luă o lingură mare ca să guste din orezul pregătit de Derin Zvek. El simţi numaidecât un gust puţin ortodox; mai luă o lingură şi încă una. Zâmbetul i se transformă într-o grimasă de dezgust, gura i se crispă de idignare: mâncarea nu era deloc *haram* (sau *cuşer*, dacă aşa preferă cititorul). Cum se putea? Istoria nu repetă în general felurile de mâncare, dar să fie aceasta excepţia care confirma regula? Acest rizoto avea un gust familiar bucătarului din Mugla...

Cu câteva luni în urmă, în acea provincie, guvernatorul primise un nou ministru şi dăduse în cinstea lui un banchet gastronomic. Ministrul, vrăjit în special de o mâncare pe bază de orez, un *risotto* italienesc, îi ceruse chelnerului să-i spună reţeta. „E un orez italienesc fiert încet cu o jumătate de cană de vin...,” îi răspunsese el. La aceste cuvinte, ministrul aproape că se înecase cu *risotto*. „Vin!?”

Ce scandal! Cum era cu putinţă o asemenea îndrăzneală, să-i fie servită o mâncare pe bază de vin, când el încerca să interzică orice consum de alcool, cel puţin în public, de când intrase în guvernul majoritar islamist! La câteva zile după aceea, guvernatorul fusese mutat în alt post. Chelnerul fusese silit să predea cursuri despre arta şi modul de a face rizoto fără alcool în toată ţara.

Degustătorul prim-ministrului ştiuse să identifice savoarea vinovată din orezul pregătit de Derin Zvek tocmai fiindcă urmase aceste cursuri de perfecţionare. Pentru a evita neplăcerile, dintr-un principiu de precauţie şi de teama represaliilor, bucătarul-şef ordonă să fie aruncat în marele bazin al lui Apollo, spre necazul conducerii. Ahmed a fost numaidecât alertat de furnizor, dar nu putuse face nimic. îşi aducea efectiv aminte că citise în presă un articol care evoca incidentul şi proporţiile spectaculoase pe care le luase. Dezbaterile religioase se dezlănţuiseră, cei mai mulţi dintre teologii turci fiind de acord că islamul nu interzice gătitul cu vin fiindcă alcoolul, în orice caz, se evaporă în cursul fierberii. Populaţia părea de acord cu această interpretare, aşa încât rizoto devenise în câteva săptămâni una din mâncărurile favorite în Turcia, iar în restaurantele italieneşti care-l preparau lumea se înghesuia. Dar era prea târziu pentru a se lansa într-o dezbatere teologică cu furnizorul şi bucătarul. Chemat în ajutor, Sinan îşi aminti perfect că insistase să se excludă rizoto din meniu şi că asta mirosea a lucru necurat. Furnizorul se apără spunând că i se ceruse să-i păstreze, ba chiar să-i îmbunătăţească fiindcă o navetă de şampanie Coquelicot îi fusese special livrată în acest scop. La auzul acestui nume, lui Sinan i se opri inima: era de notorietate că Léon du Moulin avea relaţii strânse cu această marcă. Pusese la cale cu certitudine chestia cu orezul şi, dezvăluind scandalul în plin cocktail, ar fi provocat o ruptură în relaţiile diplomatice sau, poate şi mai rău, un nou război din motive ridicole între Franţa şi Turcia. Dar cine îi putuse sugera o asemenea strategie? Un singur turc se putea gândi să repete la Versailles întâmplarea de la Mugla. încercase mână-n mână cu Kubilay Bozkurt? Dar cine făcuse legătura între cei doi bărbaţi? Răspunsul la aceste întrebări avea să vină la timpul său. Important era ca incidentul să fie ţinut secret şi mai ales ca Léon du Moulin să creadă până la capăt că reuşise. N-ar mai încerca altceva şi ar fi în sfârşit demascat.

19:30. Ora fatidică sosise. Protocolul anunţase o

uşoară întârziere, dar avionul Marelui Vizir nu aterizase încă pe aeroportul Roissy. Preşedintele Palatului, preşedinţii şi comisarii „Timpului Turciei”, în şir indian, îi primeau pe cei dintâi invitaţi în faţa portalului aripii Gabriel. Sponsorii şi invitaţii de seamă coborau din berline superbe în faţa intrării, lăsau vestiarele în urmă şi o luau prin vestibulul decorat cu busturi şi statui pentru a se îndrepta spre Operă. Miniştrii francezi începeau să sosească şi numărul lor era impresionant. Toţi detractorii „Timpului Turciei” bătuseră drumul pentru a sări în ajutorul victoriei. Practică veche declanşată în 1944, când tot poporul francez se descoperise participant la rezistenţă tocmai la sfârşitul războiului. Un ministru îl salută pe actualul locatar al Palatului Versailles numindu-l Xavier, ceea ce nu păru să-i facă plăcere, lucru care, mai mult, îi uimi pe cei doi efendi ai noştri. Un altul părea absent, întrebându-se în mod vizibil ce căuta el într-o zonă rurală atât de îndepărtată de *Rive gauche*. Alţii, care citiseră programul şi pe Molière, glumeau la gândul că-l vor întâlni la Versailles pe marele *Mamamouchi*. Publicul, însoţit de frumoasele recepţionere îmbrăcate în alb şi roşu, se instala în Opera care se tot umplea. După o jumătate de oră, invitaţii începură să se agite pe banchetele lor inconfortabile. O oră, o oră şi jumătate, două ore. Sosirea prim-ministrului la Hotelul Ritz fusese totuşi confirmată de multă vreme, cât să facă trei duşuri şi să sosească aproape la timp. Ce se întâmpla? Era ofensat de absenţa omologului său şi găsea o plăcere răutăcioasă în a se lăsa aşteptat pentru a-i face pe miniştrii prezenţi să plătească această lipsă de reciprocitate în formalităţi? Nervozitatea publicului creştea şi nimeni nu înţelegea situaţia. Era o căldură insuportabilă, evocând episodul băii turceşti din strada Valois. Artiştii nu înţelegeau nici atât şi primeau cu ţârâita veşti contradictorii. Unul dintre responsabilii de la protocol, departe de a căuta să-i liniştească, se dusese în culise să le spună cu răutate că nu fusese niciodată favorabil acestei seri şi că, dacă se termina rău, el se spăla pe mâini.

Ceea ce nu îndrăznise nimeni să arate şi ceea ce puţini ştiau era că prim-ministrul decisese de multă vreme că se lăsase destul de mult aşteptat şi tocmai se gândea să plece din camera de la hotel pentru a se duce demn la Versailles. Dar, în momentul în care a vrut să iasă, n-a putut.

Interludiul 11

în tot acest timp, şi Kubilay Bozkurt aştepta. Ascuns în tufişurile din grădina regală, aştepta rezultatul stratagemei sale şi se întreba de ce zgomotul scandalului nu ajunsese încă până la el. Chinuit de foame, nu putu să reziste la vederea anghilelor care înotau liniştite în bazin. Să le prindă dintr-o singură încercare era pentru el doar o joacă, pe care o practicase adesea în iazurile din Tracia, când era copil. Mai multe specimene se zbăteau deja în iarbă la picioarele lui când mâna puternică a unui paznic i se lăsă pe umăr:

— *Hei, voinicule, te-am prins. Nu ştii că pescuitul anghilelor e strict interzis*? *Şi ce-avem aici*? *O anghilă mai mică de 12 cm*? *Am măsurat-o cu atenţie*: *11,99 cm. Eram sigur*.

Apoi a deschis o carte mare, pe care-o purta mereu la el: *raportul ministrului de stat, ministru al ecologiei, al energiei, al dezvoltării durabile şi al mării, responsabil cu tehnologiile verzi şi negocierile cu privire la climă, şi al ministrului alimentaţiei, agriculturii şi pescuitului*.

— *Nu inventez nimic*: „Se numeşte anghilă mai mică de 12 cm orice anghilă care are lungimea inferioară acestui număr, inclusiv specia „civelle”„7ra?fra *s-a făcut*! *Dar ce văd*? *O alta, care prezintă* „o linie laterală diferenţiată, o *marcă dorsală închisă, o alta ventrală alburie şi o hipertrofie oculară*”, *este mai mult ca sigur o „anghilă argintie*”. *Ia şi citeşte dacă nu mă crezi*! *Bravul jandarm îi vârî sub nas textul oficial*.

— *Şi aceasta*? *Ia să mă uit*: *nu prezintă* „nici dimensiunea, nici aspectul primelor două”. *E aşadar o* „anghilă galbenă”, *conform termenilor decretului sus mentionat. Ah, prietene, te-am prins. Conform deciziei*

Comisiei Europene din 15 februarie 2010 cu privire la aprobarea planului francez de gestionare a anghilelor prezentat la Comisie conform reglementării (CE) nr. 1100/2007 al Consiliului care instituie măsurile de reconstituire a stocului de anghile europene; conform Decretului nr. 90-94 din 25 ianuarie 1990 prevăzut pentru aplicarea articolului 3 al Decretului din 9 ianuarie 1852 modificat, care stabileşte condiţiile generale de exercitare a pescuitului maritim în apele supuse reglementării comunitare de conservare şi gestionare, şi conform Codului penal, te arestez! S-a zis cu dumneata!

Şi astfel Kubilay se trezi după gratii într-o maşină de politie, fără să fi înţeles vreo iotă din motivele arestării sale. Era în compania unui agricultor care fusese ridicat pentru că încălcase dispoziţiile hotărârii care prevedea „condiţiile de percepere a cotizaţiilor în beneficiul asociaţiilor de producători din faptul extinderii regulilor pentru morcovi, conopidă şi praz”.

„Cu anghilele dumitale şi cu legumele mele, ne-am fi regalat cu o porţie bună de tocană, comentă apatic nefericitul însoţitor al lui Kubilay, un anume Toulang, care, după ce rătăcise prin lume, obţinuse cetăţenia franceză şi se retrăsese la marginea Versailles-ului pentru a-şi cultiva filosofic grădina în patria lui Voltaire. Toulang vorbea tot felul de dialecte învăţate prin călătoriile lui şi se exprima într-o turcă perfectă. A putut deci să-i explice lui Kubilay reglementarea europeană privind condiţiile generale de exercitare a pescuitului de agrement, precum şi conservarea şi exploatarea durabilă a resurselor halieutice. Oripilat, Kubilay Bozkurt simţi cum îl încercau toate simptomele unei crize fatale de licantropie. El începu să sară pe loc şi să strige: „Parapete! Parapete!” După aceea sări asupra poliţistului care îi însoţea în dubă. Imperturbabil, Toulang continuă: „ Vreţi să spuneţi Europa la fostele parapete? *Nu-i un motiv să pleci în derivă ca o corabie beată. Europa e un continent bătrân anchilozat de artroză reglementară, dar, cel puţin pentru moment, a pus capăt războiului şi barbariei. Europenii nu se mai bat deloc*

decât pentru calibrarea merilor. Nu e un progres?”

în timp ce Kubilay, în aparenţă surd la aceste argumente, se chinuia să-i gâtuie cu forţă pe bietul poliţist, Toulang încerca să-i demonstreze că a priori *şi* a posteriori *totul funcţiona bine în cea mai bună dintre Europele posibile*: *„De n-aş fi mers până în Turcia, nu v-aş fi putut traduce legislaţia europeană*; *dacă aţi fi pescuit anghile după reglementările comunitare, nu v-aţi afla acum într-o dubă încercând să omorâţi un poliţist francez*; *dacă mi-aş fi cultivat salatele respectând* Regulamentul (CE) nr. 1580/2007 al Comisiei din 21 decembrie 2007 cu privire la modalităţile de aplicare a regulamentelor (CE) nr. 2200/96, (CE) nr. 2201/96 şi (CE) nr. 1182/2007 ale Consiliului în sectorul fructelor şi legumelor, *n-aş fi acum cu dumneata în aceeaşi dubă, cu riscul de a fi acuzat de complicitate şi cu naţionalitatea pierdută pentru tentativă de ucidere a unui agent depozitar al autorităţii publice*. *Fără Europa, noi nu ne-am fi întâlnit niciodată şi n-am fi avut nicio şansă nici să fim expulzaţi în Turcia, nici să gustăm împreună tocana de anghile*.

Prins de acest discurs pronunţat cu un calm liniştitor, Kubilay se opri brusc şi îl slăbi pe poliţist fără să fi muşcat din el.

„Europa-i un lucru foarte frumos, răspunse el, dar trebuie să ne cultivăm grădina… în altă parte!”

Capitolul 16

Lupul demascat

Băgat în viteză de un Mare Vizir cuprins de furie, care ameninţa cu toate torturile închisorii celor Şapte Turnuri, personalul hotelului răscolea suita ministerială cu ajutorul şi sub controlul vigilent al gărzilor de corp. Se furase covorul de rugăciune al prim-ministrului! Un covor de rugăciune cu busolă integrată indicând Mecca, un cadou de nuntă de la marele muftiu al Istanbulului! Era nedespărţit de el oriunde mergea şi îl punea mereu în portbagajul maşinii. Dark, chemat numaidecât în ajutor, adulmeca degeaba. Directorul hotelului veni în grabă cu un teanc de covoare de rugăciune de schimb, ca un

negustor din marele bazar. Niciunul nu-i plăcu prim-ministrului, care nu voia să plece până când preţiosul lui covor nu era găsit.

— Francezii erau obligaţi să se ocupe de securitatea mea! Să se descurce sau anulez serata!

Serviciile franceze, departe de a fi afectate, văzură în asta o bună ocazie de a-şi lua revanşa faţă de colegii turci, care îi jigniseră la Versailles şi se arătaseră incapabili să rezolve acest mister. în lunga lui carieră, Milou de la Sniffe adulmecase multe loturi de covoare îmbibate cu tot felul de substanţe. Adus în grabă la locul faptei, abia dacă-i aruncă o privire bietului Dark, ruşinat şi nedumerit de propriul eşec, şi începu să adulmece cu nasul tremurând. Poliţiştii francezi îl încurajau din priviri cu gâturile întinse şi nările umflate, ca şi cum, cu eforturile lor, ar fi putut să-i sporească mirosul lui Milou. Deodată, câinele luă poziţia şezut, cu capul ridicat, laba din faţă dreapta îndoită şi coada la orizontală. Numai mustăţile îi vibrau ca nişte antene, sensibile şi la cel mai mic suflu. Şi se repezi! Luând-o la fugă pe culoarul hotelului, dispăru sub privirea uluită a prim-ministrului şi a gărzilor de corp care-l înconjurau. Grăbiţi să-i urmeze, poliţiştii îl găsiră pe Milou agăţat de fundul unui chelner care se zbătea să se debaraseze de pantaloni. De cum reuşi, omul o luă nebuneşte la fugă, lăsând în urmă un pachet pe care-l îngrămădise sub braţ. Era covorul de rugăciune! Milou de la Sniffe triumfa. Prim-ministrul îl mângâie cu recunoştinţă înainte de a alerga, la rândul lui, spre maşina oficială ca s-o pornească pe drumul spre Versailles, deschis de un detaşament de poliţişti pe motociclete.

„Avea o figură ciudată chelnerul acela, se gândea directorul hotelului văzându-l fugind. Şi mai ales o haină ciudată. Nu-mi aduc aminte să fi cerut personalului să poarte haină de piele roşie...”

în ciuda întârzierii şi a aşteptării, seara a fost un succes. Unii se temeau ca prim-ministrul să nu se plictisească la operă, unde se şoptea că nu mai călcase niciodată. Dar tema oglinzii între Orient şi Occident,

muzica şi dansurile îl seduseseră, iar el însuşi dăduse semnul unei călduroase *Standing Ovation*. Recepţia zumzăia de satisfacţia împărtăşită de convivi, şampania şi sucul de portocale curgeau din abundenţă, când o busculadă alertă gărzile de corp, care rămăseseră pe poziţii. Era Léon du Moulin care, neştiind că tentativa lui de sabotare fusese descoperită, căuta să ajungă la prim-ministru urlând în gura mare: „Rizoto e alcoolizat!” Gorilele formară numaidecât un zid de nepătruns, şuşotind în microfoanele lor cravată. Cine era acest iluminat, care voia rizoto acolo unde nu era? Prin gafa lui, Du Moulin tocmai se trădase. Un poliţist prezent la hotel îl recunoscu în chelnerul care furase covorul de rugăciune şi începu şi el să i se confeseze microfonului din haină.

înghesuit uşor-uşor într-un colţ al salonului prin mişcarea rotitoare a gorilelor, Du Moulin arunca priviri pierdute pentru a găsi o scăpare. Dar toate ieşirile erau blocate. Cu un efort disperat, o şterse spre interiorul palatului şi, profitând de surpriză, se întoarse spre Operă în speranţa de a-i împrăştia pe urmăritori în culise. Dar aici dădu de dansatori şi muzicieni, care petreceau un moment împreună sărbătorindu-şi succesul înainte de a participa la cocktail. Du Moulin se opri brusc, cu răsuflarea tăiată, şovăind între numeroasele uşi ale labirintului din spatele scenei. Când tocmai voia să-şi reia cursa, dădu nas în nas cu Lou Andréas, care venea să-i felicite pe artişti. Ea ţipă:

— Nu-I lăsaţi să scape!

Urnit, dansatorul turc, scoase un strigăt de război: *Matrakbazanl* Şi muzicienii turci începură numaidecât un *zeybek*, dans tradiţional cu ritm puternic, plin de forţă şi de mândrie. Luând un baston – „matrak” –, Urnit înaintă, sfidându-l pe Du Moulin cu privirea şi lovind podeaua în jurul lui.

Coregrafa urlă cu voce stridentă:

— *Moresca*.

Şi ansamblul baroc a continuat cu primele măsuri ale muzicii scenelor de luptă.

Toţi dansatorii, înarmaţi cu bastoane, îl înconjurau acum pe Du Moulin. Muzica turcească şi muzica barocă îşi răspundeau, scandate de ritmurile bastoanelor dansatorilor, care mimau înfruntarea dintre Orient şi Occident. învârtindu-se pe loc şi fascinat de acest dans de *mattachin*, Du Moulin a fost cuprins de un soi de transă. Dansul se acceleră şi o ploaie de lovituri de baston se abătu asupra lui Du Moulin, chircit şi dezarticulat, încercând să-şi smulgă haina de piele, care părea să i se fi lipit de trup. Dansatorii făcură un arc deasupra lui, lovindu-l în continuare, ca şi cum jucau o scenă de farsă, până când el se prăbuşi fără suflare, scăpat în sfârşit de haina malefică. în acel moment, apăru doctorul Teke urmat de infirmieri care duceau o targă. Acesta îi făcu o injecţie lui Du Moulin şi dădu ordin să fie dus la clinica lui.

Singura urmă a scenei care tocmai se jucase, haina de un roşu sângeriu, zăcea grămadă pe podea, ca rămăşiţele unei fantome volatilizate. Lou se ajută de un baston ca s-o agaţe în cuier şi salută în felul ei ieşirea histrionului în Opera goală:

— *E finita la commedia*!

Epilog

După ce parcurseseră 200 000 de kilometri (*adică de cinci ori înconjurul lumii*), *după ce pierduseră 300 de litri de sudoare rece şi trimiseseră 1 284 de mesaje pentru a cere banii din Turcia, cei doi efendi ai noştri erau la capătul puterilor*. *Purtaseră „Timpul Turciei” nouă luni şi născuseră cu forcepsul un frumos succes, dar îndurau acum chinurile stării de* baby blues. *Demoralizarea lor era cu atât mai violentă cu cât se văzuseră fără primă*. *Tocmai aflaseră că recompensa care le fusese promisă pentru bunele şi credincioasele lor servicii fusese pur şi simplu anulată din motive de criză financiară, îngrijorat de starea de tulburare fizică şi mintală în care se aflau, ambasadorul îi trimise la medicul ambasadei, care le prescrie odihnă imediată dacă nu voiau ca acest surmenaj trecător să se transforme într-o adevărată depresie nervoasă*.

Ahmed şi Sinan n-au fost uimiţi de acest diagnostic.

De altfel, nu-i mai surprindea nimic în acele zile. Ştiau că făcuseră mai mult decât să frizeze sindromul de burn out. *Redactarea bilanţului manifestării „Timpul Turciei" beneficiase de puţina raţiune care le rămăsese. Nopţile de corectat, de tradus şi interminabilele discuţii cu Ankara, nu fără a uita veşnicele negocieri cu partea franceză, îi conduseseră pe cei doi tovarăşi la o stare de isterie şi de îndoială generalizată inclusiv cu privire la propria limbă maternă, despre care nu şi-ar fi închipuit vreodată că putea să genereze atâtea neînţelegeri şi contrasensuri. Pe scurt, atmosfera era încărcată şi viitorul din ce în ce mai sumbru fiindcă nici Sinan, nici Ahmed nu primiseră vreo propunere de atribuire a unui post nou în chip de promovare, la care şi unul, şi celălalt sperau ca recompensă pentru bunele şi credincioasele lor servicii. Totul se pretrecea ca şi cum ei nu trebuiau să obţină niciun beneficiu dintr-o operaţiune totuşi reuşită, de pe urma căreia profitaseră întreprinderile cu perspectiva promiţătoare a unor noi pieţe şi care relansase dialogul politic. Oare tocmai pentru asta să le poarte cineva pică*? *Pentru că au demonstrat că diplomaţia culturală putea să reuşească acolo unde circuitele obişnuite nu mai lăsau să treacă niciun curent*? *Cei doi găseau poţiunea cu atât mai amară cu cât nici ei nu erau convinşi la început de succesul operaţiunii. Şi acum, după ce trecuseră în tabăra diplomaţiei culturale, admiratori ai reţelei de institute franceze pe care o vedeau dezagregându-se cu regret şi pe care atât de mult voiau s-o vadă copiată de Turcia, aceasta era toată recunoştinţa care li se oferea*! *Imperiul Otoman îşi recompensa mai bine convertiţii*!

Şi nu cei doi comisari francezi aveau să le ridice moralul, după cum îşi dăduseră repede seama aflând veşti de la ei. Soarta lor rămânea, efectiv, la fel de nesigură ca a lui Ahmed şi Sinan. Julien Bordier se întorsese în ministerul lui de origine, educaţia naţională, şi tocmai fusese trimis la un liceu de la periferie. Prin urmare, îşi petrecea în fiecare zi trei ore în mijloacele de transport în comun, blestemând un orar a cărui absurditate nu era

egalată decât de perversitate, pentru că fusese făcut în aşa fel încât el să facă acest traseu cinci zile pe săptămână din şapte, inclusiv sâmbăta şi uneori pentru o singură oră de curs! Nu era chiar gulagul, sigur, dar ciudat mai era felul de a-i recompensa pe eroii acestei misiuni imposibile, care fusese „Timpul Turciei". Laurent Darvieux nu era deloc într-o situaţie mai bună şi aştepta „pe raft", cum se zice, ca vreun şef să-şi aducă aminte de el şi să-i numească undeva. Trebuia să se declare fericit, i se răspundea la indignările lui, că nu zăcea prin cine ştie ce fund de dulap. în fiecare dimineaţă, se ducea la birourile de la ALEA (aproape goale de acum, pentru că sediul societăţii se muta în altă parte) şi urca în mansarda lui, unde aranja doasarele „Timpului Turciei" şi dădea telefoane pentru a le transmite salutări superiorilor. Dar nu venea nimic... în fiecare seară, discuta cu femeia de serviciu de origine turcă pe care preşedintele societăţii, împingând simţul detaliului la perfecţiune, avusese bunul-gust s-o desemneze pentru curăţenia birourilor. Şi ea era în aşteptare, neştiind la ce antenă a grupului va fi trimisă după închiderea sediului. Top cei care avuseseră mai mult sau mai puţin de-a face cu „Timpul Turciei" să fie oare loviti de acelaşi blestem?

înţelegându-i descumpănirea, preşedintele „Timpului Turciei" îi permisese cu generozitate să păstreze biroul, telefonul mobil şi cârdul de acces la cantină până când se va întoarce. Şi astfel, într-o dimineaţă, pe la ora 11, o echipă de securitate pătrunse în birourile solitare, ca un grup de intervenţie al Jandarmeriei naţionale într-un exerciţiu de luptă antiteroristă.

Unul dintre bărbaţi i se adresă:

— Ştiţi că sunteţi în situaţia de a lucra izolat? E foarte grav! Nu putem în niciun caz lăsa oamenii aşa. Nu se ştie niciodată ce li s-ar putea întâmpla. Am primit ordine. Aveţi o procedură de urmat. închipuiţi-vă că vi se face rău. Nu va afla nimeni. Ar putea trece zile, chiar săptămâni înainte de a vi se descoperi cadavrul.

După ce îi explică cu de-amănuntul modul în care

funcţiona defibrilatorul unui comisar care nu ştia dacă să râdă sau să plângă de ceea ce i se întâmpla (ar fi fost mai simplu dacă eraţi femeie, dar înainte de a acţiona aparatul, trebuie să vă radeţi pieptul, domnule), şeful micii brigăzi îi trasă sarcina să ia legătura cu securitatea de cel puţin patru ori pe zi: o dată când ajungea la birou, a doua oară la prânz, a treia oară după prânz, a patra oară seara, înainte de a pleca acasă. De patru ori pe zi era la fel de constrângător precum cele cinci rugăciuni ale islamului pentru a fi considerat un bun musulman, remarcă Sinan neputându-se abţine, când îi povesti anecdota.

Sinan şi Ahmed, care nu fuseseră nici ei desemnaţi pentru alte posturi, pesemne că dintr-o lipsă de iubire de neînţeles a propriei lor administraţii, se întrebau întruna cine ce avea cu ei în asemenea hal şi se cufundau uşor-uşor într-o paranoia care-l îngrijora foarte mult pe medicul lor. Trebuie spus că, în cazul lor, motivele de dezechilibru nu lipseau. „Timpul Turciei în Franţa” fusese, obiectiv vorbind, un succes formidabil şi contribuise din plin la relansarea dialogului politic dintre cele două ţări. îşi îndeplinise obiectivul principal: să prezinte o Turcie mândră de ea însăşi şi de diversitatea ei. Toată lumea era de acord când venea vorba să le aprecieze munca. Or, ei nu obţinuseră pentru moment de la superiorii lor decât tăcere şi indiferenţă.

Caraghiosul domn Du Moulin bântuise iar? Să fi reuşit el să-i descalifice nu doar pe cei doi comisari francezi, de care nu părea să-şi facă griji cineva, ci şi pe Ahmed şi pe Sinan pe lângă Ministerul Afacerilor Externe din Turcia? Totuşi, aceştia doi aveau un amestec în farsa pe care i-o jucase fără să vrea Lou Andréas, punându-l să îmbrace costumul de licantrop confecţionat de Kubilay Bozkurt. De altfel, afacerea nu avusese consecinţe negative asupra lui, dimpotrivă. Identitatea nu-i fusese dezvăluită şi nimeni nu-i recunoscuse cu adevărat sub aspectul de animal sălbatic sărind pe culoarele de la Versailles şi în culisele Operei. Scos afară cu discreţie, i se făcuse o injecţie cu antidotul pus la punct de doctorul Teke

şi îşi reluase activităţile obişnuite, consacrate în special autopromovării. Cineva trebuia să-i fi fost totuşi recunoscător pentru riscurile la care se supusese fiindcă a găsit repede un post strategic pentru a-şi continua cariera. Dacă nu era el, nu era nici fratele lui, a cărui influenţă scăzuse mult în ultima vreme. Sinan şi Ahmed să fi fost oare victimele unei răzbunări a lupilor gri, furioşi că nu reuşiseră să torpileze „Timpul Turciei?" Toate acestea erau de neînţeles, dar un singur lucru era cert: cineva, undeva, şi fără îndoială la vârful ierarhiei, jurase să-i omoare din punct de vedere administrativ. Posturile de ambasadori devenind din ce în ce mai râvnite în aceste timpuri de criză, o manevră venita de sus era mai mult decât veridică.

După câteva săptămâni, când orizontul li se anunţa la fel de negru, cei doi prieteni au fost din nou convocaţi de medicul ambasadei, care era serios neliniştit de starea lor. Consultaţia nu I-a liniştit. Sinan îi povestise nişte întâmplări fără noimă cu lupi, în timp ce Ahmed delirase pe jumătate, evocând întâmplări cu o sirenă cântând muzică barocă la bordul unei galere. Depresia făcuse progrese fulgerătoare, iar medicul constatase cu stupefacţie că bucuria de a trăi care-i caracterizase cu câteva luni înainte pe cei doi pacienţi părea acum să le fi dispărut. Slăbirea lor era iarăşi spectaculoasă. Durduliul Sinan se topise, în timp ce privirea maliţioasă i se stinsese. Nu mai avea chef de nimic, până şi acea baba *cu rom de la bistroul Papillon îl lăsa indiferent. Ahmed nu se mai bărbierea şi părea un zombi cu tenul lui de la o zi la alta tot mai alb. Nu mai dormea, îl durea spatele şi greţurile îl tulburau ca şi când ar fi suferit permanent de rău de mare. Alarmat de aceste simptome, medicul înţelese că nu-i va veni de hac acestei duble depresii cu leacurile obişnuite. Ridicând receptorul telefonului, formă numărul Ambasadei Turciei şi ceru să vorbească cu ambasadorul.*

El şopti ca să nu-i alarmeze pe cei doi:

— Mă tem că trebuie repatriaţi de urgenţă, domnule ambasador. Au devenit complet nebuni şi nu sunt sigur că-

i pot controla. Orice e posibil. Chiar şi ce poate fi mai rău.

Dar ambasadorul nu acceptă această soluţie, care ar fi riscat să facă valuri în ţara lui. El propuse să-i trimită mai întâi să-şi ia câteva săptămâni de odihnă obligatorie pe strada Ankara, în palatul prinţesei de Lamballe, redat de Ambasada Turciei vocaţiei lui iniţiale de casă pentru intelectualii obosip. Statul turc, nemaiputând contribui la funcţionarea frumosului palat, decisese să vândă acest patrimoniu. O picătură de apă în oceanul de datorii cărora statul trebuia să le facă faţă, dar una din acţiunile acelea simbolice care puteau să aducă beneficii mari în termeni de imagine.

Şi astfel, într-o dimineaţă de octombrie, o ambulanţă veni să-i ia pe cei doi din strada Paradis. Acţiunea a avut loc în zori pentru ca totul să se petreacă în cea mai mare discreţie. Patru infiermieri urcară discret la primul etaj şi deschiseră uşa apartamentului cu o cheie pe care o aveau de la serviciile secrete. Surprinşi în plin somn, cei doi abia dacă s-au putut opune, ameţiţi repede de un tampon cu eter, şi au fost îmbarcaţi rapid în ambulanţa care pomi cu toată viteza spre strada Ankara. Directorul acestui ilustru azil, celebru pentru că îi găzduise pe Maupassant, Nerval sau Theo Van Gogh, îi aştepta la intrare.

Doctorul Teke le spuse în chip de bun venit:

— Apropiaţi-vă, prieteni, nu vă temeţi, vă vom îngriji bine.

Acestui medic faimos pentru că le venise de hac celor mai dificili pacienţi, ambasadorul i-l încredinţase deja pe Kubilay Bozkurt, eliberat pentru iresponsabilitate în momentul faptelor pe baza Articolului 64 din Codul penal, dar cu interdicţia de a mai purta haine de piele şi cu obligaţia de a urma o cură de europenizare intensivă. El se întâlnise acolo cu Toulang, care fusese diagnosticat ca un caz rarisim de logoree reglementară compulsivă. Aştepta să fie expulzat în Turcia, în speranţa că va contamina populaţia şi o va face să înghită cele 80 000 de pagini de acquis comunitar, fără de care turcii nu vor fi niciodată buni europeni.

Doctorul Teke nu avea aşadar nicio îndoială cu privire la capacitatea sa de a spăla creierele lui Sinan şi Ahmed, pentru a-i putea face operaţionali înainte de a se întoarce în patrie. „Timpul Turciei” fusese lung şi obositor, dar, abordând toate problemele Turciei, îi şi determinase pe cei doi bărbaţi să-şi pună sub semnul întrebării convingerile cele mai profunde. Ahmed, kemalist convins, se îndoia acum serios de credinţa lui în salvarea naţiunii turce şi în catehismul ei omniprezent (Ataturk e cel mai mare, Ataturk poate pentru toţi, să credem în Ataturk). Sinan nu mai înţelegea această ruptură, cu care li se înfundau urechile din copilărie, între lumea otomană şi lumea turcă şi corolarul ei inevitabil, marşul forţat al Turciei spre modernitate. Pe scurt, viermele era în fruct şi numai o lobotomie adecvată ar fi putut să-i elibereze de gândurile negre.

Pentru ca acest program de reeducare să fie cât mai eficient cu putinţă, priceputul doctor Teke concepuse cu mare atenţie un program special. Dimineaţa: ascultarea repetitivă a discursurilor lui Ataturk. După-amiaza: atelier de desen, cu reproducerea drapelului turc şi exerciţii pentru a învăţa cum să amplaseze steaua şi semiluna sub îndrumarea domnului Keraban, expert al ambasadei, a cărui competenţă în domeniu cei doi prieteni avuseseră ocazia s-o verifice la Lille şi la Nantes. De două ori pe săptămână, aveau dreptul să participe la cursuri de tangou, dansul naţional decretat de Ataturk în 1928.

Pentru a-i distra, Lou Andréas intrase în joc cu reluarea orelor la somptuoasa locuinţă pentru retardati. Organiza serate libertine în costum stil Régence, ea însăşi apărând cu plăcere ca marchiză sau ca prostituată, înnebunindu-i cu şarmul ei pe bărbaţii internaţi care, dată fiind starea lor mintală, nu aveau nicicum nevoie de aşa ceva. într-o seară, se arătă în desuuri provocatoare sub un fru-fru roşu şi alb, singurele culori autorizate în local, cu privirea aprinsă de dorinţe inocente.

— Alteţa Sa e servită, i se adresă ea lui Ahmed, alergând pe scara mare.

Cu juponul ridicat cu stângăcie prefăcută, ea îi oferi într-un nor de falduri unul dintre cele mai frumoase spectacole de glezne agile şi frumos conturate cum nu mai văzuse niciodată, într-o lucire de mătase, Ahmed crezu chiar că observa cum grija ei pentru autenticitate sporise şi mai mult. Deasupra jartierei, era goală pe sub rochie. Zâmbetul nebunatic pe care i-l aruncă peste umăr, din dosul părului negru lăsat să curgă în cascade, îi confirmă că nu se înşelase. Inima lui nu rezistă. Copleşit de un avânt de tandreţe care îl făcu să fugă după Lou, se prăbuşi cu mâna pe piept în poziţia amantului care-şi declară flacăra dragostei la picioarele stăpânei inimii lui. Ochii i se închiseră peste viziunea celestă a unui vârtej de fuste în alb şi roşu care se ridica, învăluind picioarele zeiţei. Murise aşa cum visase deseori, în felul preşedintelui Félix Faure: îşi pierduse cunoştinţa şi ea plecase pe scară.

A fost plâns. Lou era inconsolabilă şi veselă, dar tot atât de literară.

Sinan se întoarse singur acasă, meditând la fragilitatea lucrurilor omeneşti care nu durează niciodată decât un timp, fie şi cel al Turciei în Franţa.

SFÂRŞIT

Cuprins

* Dragă Sinan (N. *a.*)
** Roman de Dino Buzzati. (N. *red.*)
** Stampă cu subiect popular, viu colorată. (N. *red.*)